DE COL
GANON
ESI DO
MERC

DE COLLECTIONE

CANONVM ISIDORI MERCATORIS.

DE COLLECTIONE
CANONVM ISIDORI MERCATORIS
COMMENTARIUS.

In quo de Collectionis origine, & fortuna diſſeritur, deque Perſona, ac præcipuo Collectoris propoſito inquiritur: fraudes item Impoſtoris deteguntur, ex eoque ortam occaſionem fingendæ fabulæ de Joanna Papiſſa ſolidis indiciis ſuadetur; unde verum ejuſdem Impoſtoris nomen etiam pateſcit.

ADNECTITUR

In Calce Operis APPENDIX de Pſeudo-Cyriaco Papa comite S. Urſulæ &c. itemque DIATRIBA de Capitulis Hadriano I. Papæ tributis.

NEAPOLI, MDCCLX.
Ex Typographia Abbatiana.
SUPERIORUM PERMISSU.

BEATO PETRO
APOSTOLORUM PRINCIPI

CAROLUS BLASCUS.

S*Æpenumero mirari ſoleo*, PETRE SANCTISSIME, *quare cum pro humanorum ingeniorum varietate, atque impotentia, nulla ſit hominum univerſitas, aut ſocietas, vel inter ipſas barbaras*

na-

nationes, quæ aliquem Ducem & Rectorem ad eam conglutinandam regendamque destinatum non habeat (1) : *in sola Christianorum societate, quam ipsa Divina Sapientia, humana conditione minime immutata, constituit, sint qui perfracte negent, esse aspectabile Caput, quod illam gubernet, ac unionis centrum teneat; & sic Christi Domini Ecclesiam, veluti alteram Babyloniam nullo ordine compositam faciunt, ac confusionis plenam. Eoque magis hæc reputans miror, ac obstupesco, quod ipse Divinus Salvator hujusmodi Caput non semel luculentissime declaraverit: Te nimirum, quem præ ceteris Apostolis Sibi Vicarium decrevit, Ecclesiæ suæ fundamentum posuit, cuique omnium Fidelium curam commisit: & in Te tuos Successores, quos Romm. Pontifices esse, con-*

cordi

(1) Et quidem unum: id quod verum est, non modo de Monarchia, sed etiam de Aristocratia, & Democratia; in quibus licet summa potestas penes plures sit, unus tamen aliqua majori potestate præditus ceteris præsit, eosque in officio contineat, necesse est. Hoc quoque sensu intelligendus videtur Homerus, cum Iliad. B. ait:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς Βασιλεύς.
Non bonum est multos imperare; unus esto imperans,
Unus Rex.

cordi Patrum, totiusque antiquitatis testimonio semper tenuit Catholica veritas, designatos voluit. Atqui sunt, qui in eosdem Romm. Pontifices concepto odio ita debacchantur, ac furunt, ut ipsam tuam Cathedram in soliditate Petræ fundatam perditissimo, atque insanissimo impetu evertere conentur; idque ea rabie, tantoque furore, ut etiam in Teipsum æterna pace fruentem veluti insultare videantur Nullum igitur est maledicti genus, quo eam non vexent, nulla calumnia, qua eam non petant, nullum ludibrium, quo eam afficere non nitantur. Maledictorum vero, & calumniarum omnium pessimæ sunt, quæ apud Catholicos etiam quoquo modo suffragatores habent; illæ etenim, etsi ab Hæreticis auctæ, & amplificatæ, pronioribus auribus excipiuntur; unde facile locum obtinent, & altissimas radices agunt. Talis in primis videtur esse, quod Isidorus Mercator, *eo consilio, ut loquitur* Caveus *heterodoxus, suam Canonum Collectionem supposititiis monumentis consarcinaverit*, ut sub

fu-

fucatis primævæ antiquitatis teſtimoniis Romanæ Sedis auctoritatem ſpecioſius propugnaret; *quod & Catholicorum aliqui verbis aliis perinde dixerunt, quaſi ædificium fundamento ejuſmodi Petræ excitatum eriſmatum fulturis aliquando indiguerit; quin etiam volunt, pro illis Romm. Pontifices certaſſe, ac eiſdem ſuam amplitudinem magna ex parte acceptam referre debere. Hoc igitur qualicumque libro, quem Nomini tuo Sanctiſſimo dico, ac conſecro, inter alia oſtendam, Iſidorianum opificium ſuſtentandæ, vel ampliandæ tuæ Cathedræ gratia minime fuiſſe comparatum; ſed eam, jure non modo humano, ſed etiam Divino, principatum obtinentem talibus auxiliis numquam indiguiſſe: & licet Romani Pontifices hujuſmodi monumentis uſi fuerint; id tamen ſine dolo, atque adeo ſine culpa, & nonniſi moderate feciſſe. Ita ſane ſpero, Catholicæ Eccleſiæ, cujus in gremio ex Dei immortalis ſingulari, & præſtantiſſimo beneficio natus, & educatus ſum, utilem operam pro*

virili

virili parte me præstiturum . Sed quid prosun Fidelium vota , nisi Divina Gratia succurrat? Surge PETRE, occide, & manduca (1). *Impetra a Patre luminum obcæcatis in errore visum, eis viam veritatis ostende, errantes oves coge ad ovile*. Macta ergo, *ut successoris tui* Gregorii (2) *verbis utar* , & manduca, ideft, peccato eos, qui vivunt, interfice, & a seipsis in tua membra converte: *converte per Te nimirum in viva membra Christi , in Templa Spiritus Sancti , in vasa electionis ; ut ejusdem Magistri tui pretiosissimus Sanguis , qui pro omnibus effusus est , omnibus prosit . Et ne iis , qui foris sunt , sive Hæreticis , sive Gentibus aliqua ab ipsis Catholicis detur errandi occasio, adjuva Sacerdotum preces , ac Tu etiam atque etiam Omnipotentem roga* , ab Ecclesia *sua* cunctam *repellat* nequitiam (3), *omnemque pravitatem avertat ; ut sit ipsa prorsus sine macula, & sine ruga , tota autem*

** pul-

(1) *Actorum* X. *v.* 13.
(2) XVIII. *Moralium cap.* 22.
(3) *Ex Oratione Vespertina Feriæ* III. *Hebdomadis* II. *Quadragesimæ.*

pulchra, & decora, qualem esse sponsam Christi decet. Pro me vero hoc unum, idque summis precibus, totoque pectore peto, impetres mihi a Domino, ut lugeam peccata mea eo dolore, quo Tu luxisti tua; atque ita posthac vivam, ut nihil cupiam, nihil malim, nisi quod Divinæ placitum sit voluntati. Sic fiet, ut secum ex hac vita me migrare contigerit, securus, & lætus æternum Judicem aspiciam, Tuque mihi Paradisi portas aperias.

ELEN-

ELENCHUS
CAPITUM.

§. I.

EMINENTISSIMO SIGNORE.

DOmenico, e Gaetano Abbate supplicando espongono all' E. V. come desiderano di dare alle stampe un Libro intitolato (*De Collectione Canonum Isidori Mercatoris*, del Signor Abbate D. Carlo Blaschi) supplicano pertanto all' E. V. di commettere la revisione a chi meglio parerà, con riceverlo a grazia, ut Deus.

Admodum Rev. D. Nicolaus Ignarra S. Th. Professor, & Regiæ Academiæ Herculanensis socius revideat, & in scriptis referat. Datum Neap. Kalendis Decembribus 1759.

Innocentius Episc. Philadel. Vic. Gen.

Joseph Sparanus Can. Dep.

EMI-

EMINENTISSIME DOMINE.

UBi juſſu tuo, Em. Princeps, legi *Commentarium De Collectione Canonum Iſidori Mercatoris*, non potui, quin in ſententiam eorum concederem, quibuſcum commentationes ſuas Vir Patricius Carolus Blaſcus doctrina aeque, atque humanitate commendandus in anteceſſum communicaverat: quorum quidem doctorum virorum hæc erat vox: multa in dies opera, Canonicas leges illustrantia, in lucem prodire; ſed quem Commentarium Cl. Auctor moliebatur, eum exſpectationem omnium eſſe ſuperaturum. Neque ſane ii homines erant, qui amicitiæ darent, quod liquido veritati dare non poſſent. Enimvero, ſi tractationes univerſas doctorum Virorum, quæ hactenus de Collectione Iſidori Mercatoris prodierunt, conferas cum iis, quæ plurima hic noſter Auctor docet; illorum conatus ſtrenuos quidem, at infelices dicas; hujus vero primum ingenii acumen in quærenda veritate, deinde felicitatem in eadem aſſequenda, mireris, neceſſe eſt. Nam cui poſt renatas litteras, ubi primum de impoſtura Iſidori eſt dubitatum, cui, inquam, datum eſt, impoſtori pellem ſpecioſam neſcio cujus Iſidori detrahere, intimos artus pertentare, imo, ut ita dicam, in ipſa ſpiramenta animæ introſpicere, & ita quidem, ut & hominis nomen, ingeniumque verſipelle, &, quod caput erat, ejus ſcriptionis propoſitum aperiret? Porro quis olfeciſſet, Iſidori fraudem ſtraviſſe iter comminiſcendæ Joannæ Papiſſæ; niſi eruditiſſimus Blaſcus, per offuſas retro acti temporis caligines criticæ artis facem circumferens, obſcuros illius monſtri natales intento digito demonſtraſſet? Hæc autem omnia noſter Auctor hoc opere elaborato erudite perſequitur, ſed ſine faſtu ille quidem, ſine ſuperbia incedit, & paſſim, dum Catholicam veritatem novis argumentis propugnat, morumque probat honeſtatem; inſoleſcentem ſimul Hetero-

terodoxorum audaciam retundit. Quod opus, Em. Pr. cum informandæ tuæ plebi ſit apprime idoneum, villicationi tuæ in partem ſatis feciſſe credas, ſi typis excuſum tuo Clero legendum propoſueris.

Poſtridie Id. Decemb. Ann. 1759.

Obſequentiſs. Devotiſs.
Nicolaus Ignarra.

Attenta relat. Domini Reviſoris imprimatur: Datum die 8. *Januarii* 1760.

Innocentius Epiſc. Philadel. Vic. Gen.

Joſeph Sparanus Can. Dep.

S. R. M.

SIGNORE.

Domenico, e Gaetano Abbate pubblici Librari, e Stampatori di queſta fedeliſſima Città, ſupplicando eſpongono come deſiderano dare alle ſtampe (un opera intitolata : *De Collectione Canonum Iſidori Mercatoris* dell' Abbate Signor D. Carlo Blaſchi) ſupplicano per tanto la M. V. a volerſi compiacere di commettere la riviſione ad uno de' Riviſori, a chi meglio parerà, e piacerà alla M. V. con ricevere il tutto a grazia ſingolariſſima, ut Deus &c.

Admodum Reverendus U. J. D. D. Ignatius Calcius in hac Regia ſtudiorum Univerſitate linguæ Sanctæ Profeſſor revideat, & in ſcriptis referat. Datum Neap. die 27. menſis Novembris 1759.

Nicolaus de Roſa Epiſc. Put. C. M.

DO-

DOMINE.

IN viri nobilis Caroli Blaschii Libro, qui *De Collectione Canonum Isidori Mercatoris &c.* inscribitur, nihil prorsus deprehendi, quod Regia Jura vel leviter vellicet, aut publicam tranquillitatem interturbet, aut morum innocentiam offendat: plurimum vero, quo clarissimi auctoris eruditio, doctrina, & pietas se se commendat. Sollerter enim in eo fraudes ille detegit, quæ non sine magno Ecclesiæ detrimento (quam sartam tectam ab omni periculo Catholici Principes conservatam volunt) Canonicæ disciplinæ candorem infuscarunt, hæreticisque ansam ad Ecclesiæ integritatem calumniandam præbuerunt. Sedulus interea hæc pertractans, non pauca plane nova rimatus est, quæ quidem cognoscere operæ pretium reor. Quocirca librum apprime utilem, dignum equidem existimo, qui typographicis formis exprimatur. Ita censeo. Prid. Non. Decemb. MDCCLIX.

Majestati tuæ.

Addictis. & Obsequentis.
Ignatius Calcius.

Die 4. Mensis Februarii 1760. Neapoli

Viso rescripto Suæ Regalis Majestatis sub die 30. elapsi mensis Januarii currentis anni, ac Relatione Rev. U.J.D.D. Ignatii Calcii de commissione Rev. Regii Cappellani Majoris, ordine præfatæ Regalis Majestatis, Regalis Camera Sanctæ Claræ providet, decernit, atque mandat, quod imprimatur cum inserta forma præsentis supplicis libelli, ac approbationis dicti Reverendi Revisoris. Verum in publicatione servetur Regia Pragmatica. Hoc suum.

CASTAGNOLA GAETA ROMANO.

Illustris Marchio Danza Præses S.R.C. tempore subscriptionis impeditus, & Illustris Marchio Fraggianni non interfuit.
Reg. fol. 86.

Carulli. Athanasius.

DE
COLLECTIONE CANONUM
ISIDORI MERCATORIS.
COMMENTARIUS.

SCRIBENTI mihi Hiſtoriam juris Canonici, & multas, variaſque Canonum Collectiones, tum græcas, tum latinas recenſenti, cum longe copioſius, & abundantius de illa, quæ Iſidori Mercatoris dicitur, quam de aliis diſſeruiſſe viderer, ita ut hæc una operis pars ceteras omnes æquaret, atque etiam ſuperaret: cumque de hac deformitate avertenda diu multumque cogitaſſem, nihil ſane in mentem venit, quod aliqua ratione ſatisfaceret. Quæ enim redundare videbantur, ea tanquam ſi nimia, & ſuperflua forent, reſecare diſplicebat quidem; nec talia viſa, quæ vel in ſubjectas notas contrahere, vel in peculiares Diatribas rejicere commode poſſem: alias rurſus lucubrationis partes præter rem majores efficere, & ita ad æquabilem rationem reducere

frigidum quid fuiſſet, ac ſane putidum. Hinc cum quid agerem, non haberem; tandem mutato conſilio, quæ de Mercatoris Collectione animadverteram, in peculiarem Librum conjicere, eademque ampliare, ac notis illuſtrare animum induxi; eoque libentius, quod hujuſmodi Collectio ipſa per ſe ſingularem tractationem requirere videbatur. Continet enim inter alia maximam fraudem, qua nulla major in Eccleſia unquam exſtitit, & quæ illi detrimentum attulit non minimum. Quare hujuſmodi fraudis ortum, progreſſum, cauſſaſque inquirere, neque inutile, neque injucundum putabam: quin etiam ut hæc omnia tandem in quoddam veluti ſyſtema coaleſcerent, neceſſarii laboris eſſe arbitrabar. Excitavit me quoque quam maxime obſervantia ac pietas erga Petri Cathedram, eadem de cauſa Hæreticorum, ac quorumdam degenerantium Catholicorum calumniis vexatam: nimirum ut eam ab illis ſincera rerum geſtarum narratione pro viribus vindicarem. Dilato igitur priori opere, hoc alterum maturare placuit: in quo aliqua antiquiorum collectionum ſpecimina, quæ veluti fontes aperiunt, unde ea tractatio arceſſenda ſit, præcipere operæ pretium exiſtimavi.

CAPUT I.

Synopſis Collectionum, quæ Mercatorem præceſſerunt.

PRima itaque Canonum Collectio, vel potius altera ab illa (1) Canonum, qui Apoſtolorum dicuntur, prodiit in Oriente; eaque Synodus Chalcedonenſis celebrata anno 451. uſa fuit. (2) In ipſa primo loco ſcripti erant XX. Cano-

(1) Hæc namque licet ad S. Clementem, cujus nomen præſefert, non pertineat, nec ipſi Canones Apoſtolorum ſint: eſt tamen antiquiſſima, & ante Sæculum IV. prodiiſſe videtur, ſed poſt annum 250.

(2) Et hoc dictum voluit Pelagius I. a Gratiano relatus *Can.* *Non vos* 42.

Canones Nicæni; tum XXIV. ſive XXV. Ancyrani, & XIV. Neocæſarienſes, licet utrique illis antiquiores: deinde XX. Gangrenſes, LIX. Laodiceni, XXV. Antiocheni, & III. ſive IV. (1) Concilii Conſtantinopolitani I. Hujuſmodi Canonum Collectione latine reddita ſubinde Eccleſiam (2) Occidentalem uſam fuiſſe, cum alia argumento ſunt, tum illud, quod Dionyſius Exiguus ſub principium Sæculi VI. Romæ commorans ait, ſe rogatu Stephani Salonitani Epiſcopi, atque etiam Laurentii Monachi (3) *confuſione priſcæ translationis offenſi*, novam Græcorum Canonum verſionem adornaſſe. Paſchaſius vero Queſnellius multis probare conatur, Romanam Eccleſiam ſuum habuiſſe Regularum Codicem, eumque eſſe, quem ipſe Appendicis loco appoſuit Operibus S. Leonis Magni. In eo cum primo loco poſt ſuppoſitam Nicæno Concilio Præfationem, ſub uno illius nomine Canones, ejuſdem Symbolo comprehenſo, ſcripti ſint, & Sardicenſes, (Concilii ſc. Sardicæ habiti anno 347. quod tanquam Nicæni Appendix habebatur) his ſolis conſtitiſſe Canonibus eum Codicem tempore Inno-

42. 23. *quæſt.* 5. inquiens: *Sed quid de talibus inſertus Chalcedonenſi Synodo Canon ſtatuat, gloria veſtra conſideret*: & deinde exſcribit verba Canonis v. Concilii Antiocheni ex verſione, tum ipſius Concilii Chalcedonenſis, tum Dionyſii, de quo inferius ſermo erit: unde perperam ad oram poſita eſt nota in eum Pelagii locum XI. *q.* 3. *Si quis Presbyter*. Hic nempe Canon eſt octavus Concilii Carthag. 2. quod nullo modo ad Chalcedonenſe pertinet & præterea non continet, neque verba, neque eamdem omnino ſententiam Canonis a Pelagio exſcripti.

(1) Tertius enim cum ſecundo a quibusdam coujungitur, uti conjunctus cernitur apud Dionyſium: Idem dicendum de IV. & V. Ancyrano.

(2) Privatim ſcilicet, non publice.

(3) Laurentium fuiſſe Monachum colligo ex ipſius Dionyſii verbis, qui *Præfatione* eum vocat *Fratrem noſtrum*: qui mos vocandi Fratres, licet in ipſo Eccleſiæ exordio communis fuiſſet omnibus Chriſtianis, peculiari tamen ratione ad Monachos pertinuit. Unde S. Jo: Chryſoſtomus *hom.* 25. in *cap.* II. *Epiſt. ad Hebræos* a Gratiano relatus *Can.* 24. XI. *quæſt.* 3. ait: *Si enim quis Frater nominatur inter vos, fratrem in hoc loco omnem fidelem ſimpliciter intellige, non monachum tantum*. Eumdem Laurentium S. Romanæ Eccleſiæ Natalis Alexander, & Antonius Pagius Presbyterum, & Jo: Doviat Diaconum faciunt, ſed nulla auctoritate freti.

centii I. ex eodem Pontifice argumentatur (1). Et cum deinde nullo ordine admixti ſequantur alii Canones Conciliorum, Litteræ tum Decretales, tum familiares Rom. Pontificum, Epiſtolæ item aliorum Epiſcoporum, Conſtitutiones etiam Imperiales, aliaque monumenta; Dionyſium de hac confuſione non ſecus, ac de perturbata ibidem verſione græcorum Canonum loquutum fuiſſe dicit. Sed Queſnellianam conjecturam multis variiſque non levibus rationibus refellit Pater Coutantius *Præfat. ad Epiſtolas Romm. Pontificum* a ſe collectas, editaſque: atque eam Collectionem, neque ad Eccleſiam Romanam pertinuiſſe, neque ea ætate factam fuiſſe probat, ſed ſub principium ſæculi ſexti, eodem fere tempore, quo Dionyſius ſuam inſtruxit.

Dionyſius itaque Exiguus (2) natione Scythes, ſed domicilio, moribuſque Romanus, qui omiſſa profana anno-

(1) Innocentius enim *Epiſt.VII.n.3.* ait: *Quod autem ad Canonum obſervationem attinet, ſolis illis parendum eſſe dicimus, qui Nicææ definiti ſunt, quos ſolos tenere & agnoſcere debet Eccleſia Catholica.*

(2) Vulgo creditur a doctis etiam viris, & ab ipſo Fleuryo *Exiguus* dictus a parvitate corporis, ſed nullo rationis momento: cum neque Caſſiodorus ejus amicus, qui *de Divinis lectionibus cap, 23.* de eo ſatis ſuperque agit, neque antiquorum alii, veluti Beda, qui ejuſdem meminit, id afferat. Quin cum ipſe Dionyſius principio utriuſque *Præfationis* tam ad Canones, quam ad Litteras decretales, & alibi etiam ſe *exiguum* appellet; omnino veriſimile non eſt, ita fuiſſe dictum a parvitate corporis: alioquin injurioſo ſemetipſum nomine appellaſſet, Cum igitur Caſſiodorus tali cognomento ipſum non donet, ſed illo Monachi potius, crediderim modeſtiæ cauſſa, qua eum fuiſſe præditum idem Caſſiodorus eodem loco teſtis eſt, ſe *exiguum* vocare conſueviſſe; uti & alii ſolebant, in primiſque Monachi. Sic Leporius Monachus & Presbyter in *Libello emendationis*, hanc inſcriptionem poſuit: *Dominis Beatiſſimis, & veneratiſſimis Dei Sacerdotibus Proculo, & Quillenio Leporius exiguus.* Sic Anaſtaſius Bibliothecarius *exiguum* ſe appellat *Apologia* pro Honorio ad Jo: Diaconum, cujus hæc eſt epigraphe: *Cariſſimo Fratri Jo: digno Chriſti Levitæ Anaſtaſius exiguus in Chriſto ſalutem*: & ad Theodoſium Presbyterum: *Anaſtaſius exiguus miſericordia Dei Presbyter, & Monachus ſervus ſervorum Dei.* S. Bonifacius quoque Moguntinus ſollemne habuit ſe exiguum appellare. Videſis ejus Epiſtolas, ubi bene multa tum ipſius, tum aliorum exempla reperies, qui ſe *exiguos* nuncuparunt. Neque hac in re deſunt piarum etiam mulierum exempla. Sic Cæſaria Arelatenſis Abbatiſſa epiſt. apud Martenium *tom. 1. Theſauri novi Anecdot. Dominabus Sanctis Richildæ, & Radegundi Cæſaria exigua.* Sunt etiam, ut idem Fleuryus

norum numeratione per Olympiades, vel Consules, primus ab Incarnatione Domini tempora notare cœpit, & Cyclum Paschalem edidit anno Christi 525. Dionysius, inquam, græcos Canones a se latinitate donatos eo digessit ordine, ut primo locaverit L. priores ex LXXXV. Canonibus, qui dicuntur Apostolorum, tum Nicænos cum reliquis, qui in græca supra memorata Collectione erant: tum *subdidit* (1) Canones viginti septem Concilii Chalcedonensis. Hujusmodi versioni adjecit Regulas ex latinis, Sardicenses XXI. & Africanas CXXXVIII. priores scilicet XXXIII. statutas a Concilio Carthaginensi VI. in quo interfuerunt Legati Sedis Apostolicæ, & Magnus Augustinus; alias centum excerptas ex multis superiorum Conciliorum Africæ in eadem Synodo sexta probatis; & reliquas quinque, quæ quatuor Epistolas, & Symbolum Nicænum continent. Idem Dionysius rogatu Juliani Presbyteri tituli S. Anastasiæ Litteras Romanorum Pontificum ad Ecclesiæ institutionem pertinentes, quas reperire potuit, etiam adjunxit, a Siricio scilicet (qui anno 384. Pontificatum iniit) usque ad Anastasium II. (qui anno 498. mortem obivit) ac in articulos CLXXXV. distribuit. Per hujusmodi quidem Litteras pro ea, quam omnium Ecclesiarum habent sollicitudinem, Romani Pontifices, cum crebro consulerentur, vel

ryus *Lib. XXXII. n.* 38. qui sine alicujus antiqui scriptoris testimonio Dionysium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyterum faciunt. Id solum constat ex Cassiodoro, eum fuisse Monachum, & ex Beda etiam Abbatem.

(1) Consulto hoc verbum ipsius Dionysii transcripsi ad denotandum, Canones Chalcedonenses tunc temporis in codicem Græcorum non adhuc fuisse relatos; contra quod videtur sentire Doviat. *Lib. III. Prænot. Canonicarum cap. IV. num. 6.* Illudque accedit, quod non alia probabilis ratio reddi potest, cur Dionysius tertium Canonem Constantinopolitanum retulerit, non autem 28. Chalcedonensem, cum in utroque, Constantinopolitano Patriarchæ summa post Romanum Pontificem, ceteris Patriarchis, & ipso Romano Pontifice reclamantibus, dignitas decerneretur: non alia, inquam, ratio reddi potest, nisi quod primum fideliter ex græco Codice transtulit; alterum vero in Codicem non relatum omisit, uti & alii Latini scriptores in suis Canonum collectiouibus omiserunt.

vel alia data occaſione, eas informabant præceptis inſtitutiſque: unde ipſæ *Litteræ Decretales* dictæ fuerunt, (1) & *Decreta Sedis Apoſtolicæ*, majoris diſtinctionis gratia a *Canonibus Conciliorum* diſcreta; ceterum *Canonum* nomine quoque venerunt. Cum igitur tales *Litteræ maximi momenti* eſſent, atque ad univerſam Eccleſiam ſpectarent, eas ignorare, Epiſcopis præſertim, non minimæ culpæ vertebatur, ut ait laud. Siricius *Epiſt.* ad Himerium Tarraconenſem: *Sedis Apoſtolicæ ſtatuta, vel Canonum venerabilia definita nulli Sacerdotum ignorare ſit liberum*. Nec mirum videri debet, tum primum illas in Canonum Codicem fuiſſe collatas. Hujuſmodi enim collectiones fere ſemper, ac ne(2) fere quidem, ſtudiis privatorum fiebant; unde

(1) Hinc manca eſt definitio hujuſmodi Litterarum decretalium, quam dat Abbas Fleuryus ſuis inſtitutionibus Canonicis, inquiens: *On appelloit Lettres decretales celles, que les Papes avoient ecrites ſur les conſultationes des Eveques pour decider des points de diſcipline*. Melius Cardinalis Baronius: *Decretales vero dicebantur Rom. Pontificum Epiſtolæ, quibus vel ad diverſorum conſultationes reſpondere ſolerent, vel cum quid ſervandum, vitandumque eſſet, edicerent*.

(2) Elpenius *Tract. Hiſtor. Can. part.* I. *cap.* III. §. 3. dicit: *Codicem Canonum formabant Eccleſiarum Præpoſiti, ut unicuique innoteſceret, quas regulas diſciplinæ ſequi oporteret*. Sed nullum indicat Codicem publica auctoritate factum; forſan reſpexit ad *illum* Queſnellii ſui. Hic enim Codicem ſupra memoratum, & a ſe editum ſub *denominatione Eccleſiæ Romanæ*, Rom. Pontificum auctoritate factum eſſe contendit. Sed idem P. Coutantius, qui, ut ſupra diximus, *Præfat. ad Litt. Rom. Pontif.* multis probare aggreditur, talem Codicem nulli uſui fuiſſe Eccleſiæ Romanæ, eadem *Præfat. n.* 43. & ſequentibus, eum publica auctoritate fieri non potuiſſe, evidentiſſime demonſtrat. Ex detectione hujus falſi principii Queſnellii, falſum etiam detegitur ejus ſyſtema: *Pontificum Epiſtolæ ad privatas, exteraſque Eccleſias miſſæ, per Eccleſias ad ſedem Apoſtolicam pertinentes robur acquirebant, atque obediendi inducebant neceſſitatem, cum e privatis Scriniis in publicum Codicem eductæ promulgari, ac pro inſtituto decretali haberi cœperunt. Cetera ſcripta quamdiu inde non proferebantur, publicatæ legis vim habere illic non poterant*. Non fuit ſane hæc, a Queſnellio excogitata, ratio publicandarum Decretalium, ſed alia, quæ eruitur ex ipſis Litteris decretalibus, ex quibus habetur, curaſſe Romanos Pontif. ut hæ ad omnium notitiam pervenirent, vel per Synodum, ſi fieri poſſet, vel per earumdem recitationem. Alterutro in aliis Litteris præſcripto, utrumque complectitur *Ep.* 24. Innocent. I. ad Alexandrum Antiochenum: *Gravitas itaque tua hæc ad notitiam Coepiſcoporum vel per Synodum ſi fieri poteſt, vel per harum recitationem faciat pervenire, ut omninm conſenſu, ſtudioque firmentur*. Rem idem Coutantius loco *laud. n.* 47. & ſeq. multis illuſtrat.

unde nulla certa ratione erant digestæ, ac aliquando etiam neglectæ fuerant. Argumento equidem esse potest, quod Sirmondus *Præfat. ad Concilia Galliæ* de iisdem advertit. (1)

Hanc Dionysii Collectionem, licet studio privato peractam, *usui celeberrimo* fuisse Romanæ Ecclesiæ, testis est Cassiodorus: quod ita tamen intelligendum est, ut primum Canonibus, quos antea probaverat, usa fuerit; mox paullatim aliis assuesceret, non tamen omnibus: aliquos enim, vel nunquam, vel multa post Sæcula agnovit. Jam vero Dionysiana Collectione Ecclesiam Gallicanam exinde usam fuisse contendit Petrus de Marca *Lib. III. de Concor. cap.* IV. *n.* 2. & Natalis Alexander *Appendice dissert.* XXI. *ad Sæculum I. n.* 4. At alii rem distrahunt usque ad octavum Sæculum, quo eam Hadrianus I. Papa (in II. Parte præsertim, quæ Decreta Apostolicæ Sedis continet) auctiorem dedit Carolo Magno. Eodem Sæculo VI. S. Martinus e Pannonia oriundus, sed Episcopus Bracarensis in Hispaniis suam etiam edidit Canonum Collectionem ex græcis Canonibus primæ Collectionis, a se in latinum translatis, & ex quibusdam latinis Regulis Concilii præsertim Toletani I. & Bracarensis I. Ipse porro sensus potius quam verba persequi studens, utraque aliquando deseruisse videtur: ea enim conformare fortasse voluit ad disciplinam, quæ sua ætate vigebat. Neglecto autem temporis ordine, ordinem tenuit materiarum, adeo ut ex octoginta quatuor capitibus, quibus totum opus constat, sexaginta octo ad Episcopos, & Clericos pertineant, cetera vero ad laicos. (2)

S. Isi-

(1) Ait enim: *Nullam olim certam, & receptam Synodorum nostrarum Collectionem, nullum Gallicanorum Canonum Corpus fuisse.*

(2) Gratianus post Reginonem, Burchardum, & Ivonem, laudare solet hujusmodi capitula tanquam ex Concilio Martini Papæ; & sic confundit cum illis, hujus Pontificis decreta edita in Concilio Lateranensi.

S. Iſidorus deinde Hiſpalenſis, ſive potius alius Scriptor Hiſpanus, ſub principium Sæculi VII. Dionyſium Exiguum imitatus, eam concinnaſſe creditur Eccleſiaſticarum Regularum Collectionem, quam Card. de Aguirre *Tom. I. Conciliorum Hiſpaniæ pag.* 45. aliique viri eruditi manu exaratam in variis Hiſpaniarum Bibliothecis exſtare teſtantur. In ipſa primo loco ſcripti ſunt Canones Nicæni, ceterique primæ græcæ Collectionis ex antiqua verſione, ſed ita ut additum ſit Nicænis Symbolum, & Fides Gregorii Majoris, inter alios autem poſiti Sardicenſes, adjectæque ex Synodo Epheſina duæ Epiſtolæ S.Cyrilli Alexandrini, & ex Synodo Chalcedonenſi præter Canones alia quædam. Tum deinceps conſequuntur Canones Conciliorum octo Eccleſiæ Africanæ, decem & ſeptem habitorum in Galliis, & quindecim in Hiſpaniis; inter quæ Capitula Martini Bracarenſis. Tandem exſcribuntur Decreta Romm. Pontificum eadem, quæ Dionyſius congeſſerat: quibus adjiciuntur in principio duæ Epiſtolæ Damaſi, una ad Paulinum Antiochenum, altera ad Orientales: mox aliis interjectis, habentur in fine una Vigilii ad Profuturum, & Gregorii Magni quatuor, quarum tres ad Leandrum Hiſpalenſem, ultima vero ad Recaredum Regem eſt directa. Quæ quidem collectio aucta deinde fuit Canonibus Conciliorum Toletanorum, quæ poſtea habita fuere, uſque ad XIII. celebratum anno 683. tum aliorum poſteriorum uſque ad XVII. habitum anno 695. ac Emeritenſis an. 666. (1) prout ex teſtimonio multorum ſcriptorum in aliis Codicibus MSS. conſtat.

CA-

(1) Hæc ita aucta Canonum Collectio videtur eſſe corpus Canonum, ut recte advertit Antonius Auguſtinus, de quo loquitur Innocentius III. ad Petrum Compoſtellanum *Lib. II. epiſt.* 127. inquiens: *Emeritenſe Concilium, authenticum eſſe multis rationibus adſtruebas, tum quia cum aliis Conciliis continetur in libro, qui corpus Canonum appellatur, quem Alexander PP. per interlocutionem authenticum approbavit.*

CAPUT II.

Aſpectus Collectionis Mercatoris.

HAnc igitur Iſidori Hiſpalenſis primo auctam Collectionem uſque ad Concilium Toletanum XIII. Iſidorus alter Mercator, ſeu Peccator dictus (1), mirabiliter adauxit. Nam (præmiſſis ſua Præfatione, Epiſtola Aurelii Carthaginenſis ad Damaſum Papam cum Epiſtola, qua is reſcripſiſſe fingitur, & *Ordine* celebrandi Concilium deſumpto ex Toletano IV.) Collectionem cumulavit ex monumentis Collectionis, quam Hadrianus Papa obtulit Carolo M. & illius, quam publicavit Queſnellius, ac etiam quibuſdam S. Gregorii M. ex ejus Epiſtolarum regeſto, aliiſque nonnullis: præterea eam oneravit multis, variiſque ſuppoſititiis monumentis (2), quorum pleraque omnia ipſe finxit; quæ ita recenſebimus, ut quod ſuæ fictionis non eſt, vel non ex toto, vel de quo dubitatur, ultimo loco ponamus, atque adnotemus. Hujuſmodi in primis creduntur eſſe Epiſtolæ XCVI. Romm. Pontificibus attributæ, quæ omnes, paucis exceptis, ſunt Decretales, nimirum LXI. a S. Clemente uſque ad S. Silveſtrum, quas inter L. Canones Apoſtolorum, & Nicænum Conc. collocat; & reliquæ XXXV. una cum aliis correſpondentibus Epiſtolis a Silveſtro uſque ad Gregorium M. quas poſt Concilia, & infra recenſendum Epilogum Silveſtrini *Conſtituti* collocat, & cum veris Decretalibus ſubinde ſuccedentibus admiſcet.

B Pri-

(1) Utrum uno, vel altero agnomine ſit donandus, infra videbimus.

(2) Ex his additamentis Canoniſtæ Galli auſpicantur novum jus Canonicum: Quod quidem recte factum dixeris, ſi mutationes, quæ in Eccleſiaſtica diſciplina obvenerunt, attenderis. Ceterum cum aliæ mutationes deinde acceſſerint, & ipſa juris novi Iſidorianis monumentis obductio non ſtatim facta fuerit, ſed pedetentim; ſi univerſam juriſprudentiam Canonicam ad certas ætates revocare volumus, illud jus medium dicendum erit, quod Gratiani Decretum concludit: novum vero, comprehenſum in Collectionibus Decretalium exinde factis dicimus & noviſſimum ex Conc. Tridentino auſpicamur;

Primi generis ſunt, præter duas priores Clementis ad Jacobum Fratrem Domini, de quibus infra ſermo erit, poſteriores tres eidem tributæ, tertia ſcilicet ad omnes Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos &c. quarta ad Julium, & Julianum ſuos diſcipulos, & quinta ad Fratres, & condiſcipulos Hieroſolymis cum Jacobo habitantes: tres Anacleti, una ad omnes Epiſcopos, altera ad Epiſcopos Italiæ, tertia ad omnes Epiſcopos: duæ Evariſti, prior ad Epiſcopos Africanos, altera ad Epiſcopos Ægypti: tres Alexandri, una ad omnes Orthodoxos, & reliquæ duæ ad omnes Epiſcopos: duæ Xyſti I. prior ad omnes Chriſtianos, poſterior ad omnes Epiſcopos: una Theleſphori ad omnes Chriſtianos: Hygini duæ, prior ad omnes Chriſtianos, altera ad Athenienſes: duæ Pii, prior ad omnes Chriſtianos, altera ad Italos: Aniceti una ad Galliæ Epiſcopos: Soteris duæ, prior ad Campaniæ Epiſcopos, altera ad Epiſcopos Italiæ: una Eleutherii ad Galliæ Provincias: duæ Victoris, prior ad Theophilum Alexandrinum, altera ad Epiſcopos Africanos: duæ Zephyrini, prior ad Siciliæ Epiſcopos, poſterior ad Epiſcopos Ægypti: duæ Calliſti, prior ad Benedictum Epiſcopum, altera ad Epiſcopos Galliæ: una Urbani ad omnes Chriſtianos: duæ Pontiani, prior ad Felicem Succribonum, altera ad omnes Chriſtianos: una Anteri ad Epiſcopos Provinciarum Bæticæ, atque Toletanæ: tres Fabiani, prima ad omnes Epiſcopos, altera ad Epiſcopos Orientales, tertia ad Hilarium Epiſcopum: duæ Cornelii, prior ad omnes Epiſcopos, altera ad Ruſticum Epiſcopum: una Lucii ad Galliæ, & Hiſpaniæ Epiſcopos: duæ Stephani, prior ad Hilarium Epiſcopum, altera ad omnes Epiſcopos: duæ Xyſti II. prior ad Gratum Epiſcopum, altera ad Epiſcopos Hiſpaniæ: duæ Dionyſii, prior ad Urbanum Præfectum, altera ad Severum Epiſcopum: tres Felicis I. prima ad Paternum Epiſcopum, altera ad

Epi-

Epiſcopos Galliæ, tertia ad Benignum Epiſcopum: duæ Eutychiani, prior ad Epiſcopos Bæticæ, poſterior ad Epiſcopos Siciliæ: una Caii ad Felicem Epiſcopum: duæ Marcellini, prior ad Salomonem Epiſcopum, altera ad Epiſcopos Orientales: duæ Marcelli, prior ad Epiſcopos Antiochenæ Provinciæ, altera ad Maxentium Tyrannum: tres Euſebii, prima ad Epiſcopos Galliæ, altera ad Ægyptios, tertia ad Epiſcopos Tuſciæ, & Campaniæ: una Melchiadis ad Hiſpaniæ Epiſcopos. Hanc ſequitur *Sermo de primitiva Eccleſia, & munificentia Conſtantini*, qui a multis tamquam altera Epiſtola eidem Melchiadi tributa creditur.

Alterius generis Epiſtolæ ſunt, una Marci, qua reſcripſit Athanaſio, & aliis Epiſcopis Ægyptiis, quorum etiam ſupponitur ſuperior Epiſtola: duæ Julii ad Orientales Epiſcopos cum ea, qua hi reſcripſerunt ad primam: duæ Liberii, prior ad omnes Epiſcopos, altera, qua ipſe reſcripſiſſe videtur ad ſecundam fictam quoque Athanaſii, & aliorum Ægyptiorum: duæ Felicis II. una continens reſcriptum ad tertiam ſuppoſitam Athanaſii, & Æpyptiorum in Alexandrina Synodo, & altera ad omnes Epiſcopos: præter primam Damaſi ſupra memoratam ad Aurelium Carthag. cum hujus ſuperiori Epiſtola, quatuor aliæ eidem Damaſo tributæ ſunt, altera familiaris ad Hieronymum cum hujus reſponſo, tertia ad Stephanum Archiep. & tria Concilia Africæ cum horum ſuperiori Epiſtola, quarta ad omnes Epiſcopos, quinta ad Epiſcopos Italiæ: duæ Anaſtaſii I. prior ad Germaniæ, & Burgundiæ Epiſcopos, altera familiaris ad Nerianum: una Xyſti III. ad Orientales Epiſcopos: una Leonis ad Epiſcopos Germanos, & Gallos: duæ Joannis I. prior ad Zachariam Archiepiſcopum, altera ad Epiſcopos Italiæ: duæ Felicis IV. prior ad omnes Epiſcopos, altera familiaris ad Sabinam: una Bonifacii II. ad Eulalium Alexandrinum: una

Joannis II. ad Valerium Episcopum : una Agapeti ad Anthimum Constantinopolitanum: duæ Silverii, prior ad Vigilium Ps-Papam, posterior ad Amatorem Episcopum cum hujus superiori Epistola: una Pelagii I. ad Vigilium Episcopum : una Joannis III. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ: una Benedicti ad David Episcopum: quatuor Pelagii II. prima ad Benignum Archiepiscopum, altera ad Episcopos Italiæ, tertia ad Joannem Constantinopolitanum, & quarta ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ: quibus addendæ una Vigilii, & duæ Gregorii, quas infra recensebimus. Sed ex iis aliquas (1) aliena manu Isidorianæ Collectioni assutas potius crediderim.

Ad Mercatorem quoque pertinent multi canones Nicæni, alii a XX. genuinis: quorum XXIV. refert *Epist.* 1. nomine Julii, & ceteros (2) *Epist.* 1. nomine Felicis II. item

---

(1) Veluti est illa Jo. III. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ de Chorepiscopis, & forsitan aliæ eadem de re agentes, ut infra videbimus: talisque videtur Epistola Pelagii II. quæ etiam scripta est ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ, & est *de novem Missæ Præfationibus*: ea enim præterquamquod brevissima est, & præter modum Isidorianum, ad Isidori propositum, quod infra aperiemus, nullo modo pertinet; nec in speciem veritatis videtur scripta, cum id quod continet, verisimilitudinem nullam habeat. Suspicor igitur eamdem fictam a Joanne Scoto Erigena in perfidiæ suæ præsidium. Ipse enim inter errores, & hæreses, quas professus fuit, præivit Berengario in negatione præsentiæ realis Christi Domini in Eucharistia; & cum tali blasphemiæ contrariam haberet Præfationem Dominicæ V. post Epiphaniam, quæ habetur in Libro Sacramentorum S. Gregorii, & in Missali Ambrosiano, ac etiam laudatur a Guitmundo Episcopo Aversano, qui vixit medio Sæculo XI. & ab Algero, qui floruit sub principium consecuti Sæculi XII. & sic habet. *Æterne Deus: & tibi hanc immolationis hostiam offero; quæ est salutifera, & ineffabile divinæ gratiæ Sacramentum, quæ offertur a plurimis, & unum Corpus Christi Sancti Spiritus infusione perficitur. Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis partitionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis. Propterea ipsi, qui sumimus Communionem hujus Sancti panis, & Calicis, unum Christi Corpus efficimur*: Cum, inquam, Scotus horrendæ blasphemiæ contrariam haberet eam Præfationem, ipsam expungere hac fraude studuit. Quod autem potius Scoto, quam Berengario talis fraus adscribenda sit, manifestum indicium præbent Luitprandus, & Burchardus, qui ante Berengarium floruerunt, & eam epistolam commemorant, ille in Pelagio II. & hic *Lib.* III. *cap.* 69. sui *Decreti*.

(2) Quot Canones Mercator sub nomine Felicis II. Nicæno supposuerit, definiri nequit; ait enim laud. *Epist.* 1. *Capitula quædam a SS. Patribus tam in*

item Synodus, quæ a 116. Episcopis sub eodem Julio Romæ habita fuisse dicitur: nec non Synodi V. & VI. sub Symmacho ibidem, Synodis I. III. & IV. ex Collectione Hadriani haustis additæ; quibus præmisit Apologeticon Ennodii pro quarta, tamquam a V. probatum, ac ejus duas Epistolas eidem Papæ tribuit. Conc. vero Romanum II. sub Silvestro, *Constitutum* (1) dictum, cujus Epitomen Isidorus dat, jamdiu confictum fuerat, ac una cum falsis gestis

in Nicæna Synodo, quam & in hac sede constituta ponamus. Et deinde indiscretos refert canones XXI.

(1) Hujus *Constituti*, ut & Actorum Marcellini, Liberii, Xysti, & Polychronii unum eumdemque barbarum esse Artificem recte observat P. Coutantius *laud. Præf.* §. 111. *n.* 79. qui id, ut idem putat, sibi proposuit, ut Synodum Palmarem, qua Symmachus adulterii accusatus dimissus fuit divino judicio, absolutusque, multis multorum conviciis vexatam defenderet. Sed magis est, impostorem voluisse omnium Clericorum Ordinibus a calumniis præcavere, ut patet vel ex *Can. III.* ejusdem *Constituti*: *Postea autem fecit gradus in gremio Synodi, ut non Presbyter adversus Episcopum, non Diaconus adversus Presbyterum, non Subdiaconus adversus Diaconum, non Acolythus adversus Subdiaconum, non Exorcista adversus Acolythum, non Lector adversus Exorcistam, non Ostiarius adversus Lectorem det accusationem aliquam, & non damnabitur Præsul nisi in LXXII. neque Præsul summus a quoquam judicabitur; quoniam scriptum est: Non est Discipulus super Magistrum. Presbyter autem nisi in XLIV. testimonia non damnabitur. Diaconus autem cardine constructus Urbis Romæ, nisi in XXXVI. non condemnabitur. Subdiaconus, Acolythus, Exorcista, Lector, nisi (sicut scriptum est) in septem Testimonia filios, & uxores habentes, & omnino Christum prædicantes. Sic datur mystica veritas*. Et quod speciale habet de Diacono Urbis, suspicionem ingerit, auctorem fuisse aliquem studiosum Cardinalium Diaconorum. Ut ut hæc se habeant, certum est, Romanam Ecclesiam talibus monumentis minime usam usque ad medium Sæculum IX. vid. per tria integra Sæc. cum dimidio, ut infra videbimus. Interim nota, quod dicitur, primam sedem a nemine judicari posse, non fuisse quid novum, & inauditum, sed id expresse haberi in Synodo IV. genuina sub Symmacho, in qua Episcopi Liguriæ, Æmiliæ, & Venetiarum dixerunt: *Ejus sedi primum Petri Apostoli meritum, deinde secuta jussione Domini Conciliorum venerandorum auctoritas singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictæ Sedis Antistitem Minorum subjacere judicio*. Id etiam habetur in Synodo Rom. in qua se Leo III. purgavit, ubi Episcopi, & Abbates dixerunt: *Nos Sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, judicare non audemus: nam ab ipsa nos omnes, & Vicario suo judicamur, ipsa autem a nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: sed sicut ipse Summus Pontif. consuevit, jubeat, Canonice obediemus*. Neque hæc in utraque Symmachi, & Leonis caussa, sola Italorum Antistitum sententia fuit, sed etiam Gallorum, ut recte ostendit Petrus de Marca *Lib. I. de Concor. cap.* XI. ubi etiam docet, hanc eamdem fuisse Gallicanæ Ecclesiæ Doctrinam contra exauctorationem Eu-

geſtis Marcellini, Liberii, Xyſti III. Romm. Pontificum, & Polychronii Hieroſolymitani Epiſcopi, erat in Collectione, quam Pater Coutantius vocat Longobardicam, & in illa, quæ ex hac, & Queſnelliana medio Sæculo VII. ut idem conjicit, confecta fuit: unde videtur, hujuſmodi Collectiones Iſidoro fuiſſe ignotas; ſecus modo enunciatas ejuſdem furfuris merces in ſuum emporium aſportaſſet. Hinc conjicimus, & fortaſſe non immerito, Silveſtrinorum Canonum Epilogum non eſſe Mercatoris opus, ſed jam (1) confectum illum aliunde ſibi comparaſſe.

His non contentus Iſidorus, monumenta, quæ ex aliis hauſit, interpolavit, auxitque, uſque eo ut duas primas Epiſtolas ad Jacobum Fratrem Domini jam inde ab antiquis temporibus Clementi falſo tributas longis additamentis amplificaverit, priorem præſertim; quemadmodum amplificavit Epiſtolam Vigilii ad Profuturum, ſive Ætherium: & ipſe idem a multis creditur, Epiſtolam S. Gregorii ad Secundinum longius produxiſſe: quod tamen additamentum ab aliis prius factum ſuadet, tum quod Paulus Diaconus, qui vix, ac ne vix quidem Iſidori Collectionem noſcere poterat, exemplum hujus Epiſtolæ ita auctæ miſit ad Adhelardum Abbatem Corbejenſem; tum quod Rabanus Maurus, qui Iſidori Collectione non fuit uſus (2), illud

Eugenii IV. Papæ a Conc. Baſileenſi tentatam, Eum vide tali de re erudite diſputantem. Hinc non eſt, quod Hæretici debacchentur contra *Canonem VI, diſt.* 40. Bonifacio Martyri tributum, ubi de Papa habetur, quod *a nemine eſt judicandus; niſi deprehendatur a fide devius*. Eſpenius *Com.* ad hunc canonem putat, ejus auctorem reſpexiſſe ad acta Synodi Sinveſſanæ. Sed falli videtur, vel ex eo, quod in canone additur exceptio dicta, quæ ſpeciei Synodi Sinveſſanæ non aptatur.

(1) Id quod confirmatur ex *Lib. II. Legum* Longobardorum *tit. LI. cap.* 12. quod in *Capitulis* Ludovici Pii ex eiſdem Legibus *excerptis* etiam habetur. Hoc enim caput videtur deſumptum ex noſtro Epilogo, quod & Balutius ad ea Capitula adnotat.

(2) Ut etiam obſervat Antonius Auguſtinus. Quin non modo non fuit uſus, ſed etiam, ut infra notabimus, contra mentem, & auctoritatem falſarum decretalium ſuſcepit patrocinium Chorepiſcoporum.

lud in medium adduxerit (1). Epiſtolam vero, ſeu Epiſtolæ fragmentum ſub nomine ejuſdem Gregorii ad Felicem Meſſanenſem jam antea confictum (2) Iſidorus certe noſter auxit, (3) ac antecedentem Felicis ad Gregorium etiam ſuppoſuit. De Edicto donationis Conſtantini, quod poſt Sermonem de illius munificentia cernitur, non una eſt virorum eruditorum ſententia. Quidam enim illud jam prius ſuppoſitum, a Mercatore ſolum venditatum volunt; alii ab ipſo confictum etiam ſuſpicantur; alii demum, quod

(1) Illud etiam accedit, quod, ut obſervat Mabillonius *Præfat. in Sæculum II. Bened. n.* 47. ejus additamenti *ſtylus* eſt *ubique æqualis* ſtylo S. Gregorii. Quam quidem perfectiſſimam imitandi artem Mercator minime calluiſſe videtur.

(2) Illud enim proſtabat in *Excerptionibus Canonum* Egberti Eboracenſis *cap.*31. & 138. Dixi confictum: quia & ipſum plura falſitatis arguunt; primo inſcriptio ad Felicem Meſſanenſem, qui jamdiu obierat; ſecundo, quod tempore S. Gregorii Magni conſanguinitatis impedimentum uſque ad ſeptimam generationem, quod ponitur tali Epiſtola ad Felicem, in Romana Eccleſia adhuc non agnoſcebatur: Sed primus ex Eccleſiæ Hiſpanicæ diſciplina induxiſſe videtur Gregorius II. quod deinde expreſſius ſtabilivit ejus immediatus ſucceſſor Gregorius III. Denique falſitatis ſuſpicionem confirmant verba, quæ mutuata videntur ex utriſque modo dictis Gregoriis, II. ſcil. *Epiſtola* XIII. *cap.*1. *Quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem*; & *III. Epiſtola* 1.*cap.* 5. *Progeniem ſuam unumquemque uſque ad ſeptimam ſervare decernimus generationem*. Unde apparet etiam, noſtrum fragmentum fuiſſe fictum poſt annum 732. quo Gregorius III. Pontifex fuit renunciatus. Occaſio autem illud fingendi fuit, quod de impedimento cognationis tres Gregorii Rom. Pontifices diverſe reſcripſerint. Gregorius enim Magnus *Epiſt.*XXX.*Lib.* XII. *reſponſ.*12. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum ait: *Neceſſe eſt, ut etiam tertia, & quarta generatio fidelium licenter ſibi jungi debeat, nam a ſecunda, quam prædiximus, ſe omnino debeat abſtinere*. Gregorius vero II. memorato loco ad Bonifacium Moguntinum hæc habet: *Dicimus, quod oportuerat quidem, quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia magis, & præſertim in tam barbara gente, plus placet, quam diſtrictio cenſuræ, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur*. Et Gregorius denique III. ad eumdem Bonifacium reſpondit per ſupra exſcripta verba: *Progeniem &c.* Hinc igitur data occaſio alicui otioſo, ad conciliandas inter ſe hujuſmodi reſponſiones, fingendi, quod S. Gregorius M. Epiſtola ad Felicem poſuerit cognationis impedimentum uſque ad ſeptimum gradum; & quod conceſſerit Anglis, ut poſſent ſe conjungere in tertia & quarta generatione *ad tempus, non formam dando, ſed conſideratione, ne Chriſtianitatis bonum, quod cœperant, imperfectum dimitterent*.

(3) Suis nempe conſuetis cantilenis de accuſationibus &c. de quibus ſuo loco agemus.

quod magis puto, (1) longo post tempore ejus Collectioni assutum autumant. De Regula autem scribendæ *Formatæ*, quam Mercator post Concilium Chalced. refert, num ejus ipse sit auctor, an alius antiquior, dubitari posse videtur (2).

Isidoro nostro etiam, sed oscitanter Mastricht *de Ortu, & progressu Juris Canonici* tribuit aliqua, quæ neque in ejus Collectione sunt, neque ad ipsum aliquo modo pertinent, veluti

(1) Isidorum non esse figulum talis Constitutionis, suadet non modo styli diversitas ab aliis illius monumentis, sed etiam sententiarum. Talis namque Constitutio a Sermone de Munificentia Constantini, qui certe ad Mercatorem pertinet, cum in multis disconvenit, tum præsertim in eo, quod hic dicitur, S. Silvestro a Constantino urbem Romanam concessam *profuturam*; ibi vero non modo Romam, & Italiam, sed omnes Occidentales Provincias donari. Illud præterea indicio est, eam Constitutionem in Collectione Isidori a principio non fuisse, sed post multa tempora assutam, quod nemo illam laudaverit ante S. Leonem IX. qui medio Sæculo XI. floruit. Non est enim verisimile, tam speciosum monumentum tamdiu exstitisse occultum.

Hinc dupliciter fallitur Espenius *brevi Com. ad Canonem 7. dist. 96.* & quum putat, verba Nicolai ex *Epist.* ad Michaelem Imperatorem ibi relata referri ad Constantini Edictum; & quum præterea post Franciscum Hotmanum putat, per ea Nicolaum quamdam divinitatem sibi tribuere. Nicolai tempore, qui non multo post Pseudo-Isidorum floruit, Constantini Edictum nondum cusum erat. Verba vero Nicolai referuntur ad allocutionem Constantini, quam ex testimonio Rufini, & aliorum Historicorum habuit ad Episcopos Nicææ congregatos. Quod ut manifestius fiat, verba utriusque hic exscribere operæ pretium est. Nicolaus ait: *Satis evidenter ostenditur a Sæculari potestate nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem, quem constat a pio Principe Constantino, quod longe superius memoravimus, Deum appellatum, cum nec posse Deum ab hominibus judicari, manifestum sit.* Constantinus vero dixit: *Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicans: Vos nobis a Deo dati estis Dii, & indecorum est, ut homo judicet Deos.* Patet igitur Nicolai verba ad hanc allocutionem, non ad Edictum referri; eoque magis quod illis non suam, scilicet Romani Pontificis, de quo loquitur Edictum, sed S. Ignatii Constantinopolitani Patriarchæ caussam agit: ait enim: *His itaque manifeste repertis apparet, Comministrum nostrum Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli.*

(2) Alium antiquiorem habuisse parentem suadet, quod ipsa reperiatur in antiquioribus Collectionibus, veluti in Quesnelliana dicta, in Hispana, in illa inscripta: *Collectio Canonum Pœnitentialium*, quam publicavit Acheryus, & in aliis pluribus. Sed contra nostrum Isidorum habuisse parentem suadet, quod is hoc monumento, si id jam erat, usus fuisset in *Præfatione*, cum probare aggreditur, canones Nicænos fuisse longe majores viginti; ipsum enim ex Nicæni decreto processisse præsefert. Usus præterea Litterarum formatarum secundum regulam, de qua agitur, Ps-Isidori ætate non est antiquior. Ex omnibus enim exemplis, quæ referunt Sirmondus *Tomo II. Conciliorum Galliæ*, Labbæus *Tomo VIII. Conciliorum*, Ferrarius *de antiquo Epistolarum Eccles. genere*, Priorius *Dissert. de Litteris Canonicis* Baluzius *notis ad Capitularia*, aliique, nullum antiquius est illo relato a Martenio *Tom. I. Anecdotorum pag. 17.* Riculfi Moguntini: qui nostram Collectionem, ut infra videbimus, primus publicavit.

veluti Epiſtolam nomine Concilii Nicæni ad S. Silveſtrum, & hujus reſcriptum, ac Epiſtolam quartam S. Siricii ad Afros. Hæc namque genuina eſt, ut contra Blondellum, & Queſnellium demonſtrat Balutius *diſſert. de Synodo Teleptenſi*, & jam a principio Sæculi VI. relata fuerat a Ferrando Diacono: illæ vero ex loquendi modo videntur eſſe ejuſdem Artificis, qui Synodum ſecundam Romanam ſub eodem Sancto Silveſtro, aliaque monumenta finxit. Et non modo idem Maſtricht *De Suſceptoribus*, ſed alii etiam a Placcio *De Pſeudonymis in S. Iſidoro* relati Mercatori tribuunt Epiſtolam ſub ejuſdem S. Iſidori nomine ad Maſſanum ſeu Maſonem *De reparatione Sacerdotis lapſi*. Sed ea videtur ejuſdem Auctoris, qui additamentum ad Epiſtolam S. Gregorii ad Secundinum fecit; cum utrumque monimentum eodem tendat, & utroque primus omnium uſus fuerit Rabanus Maurus.

Quod vero ad monumenta attinet, ex quibus Iſidorus ſua formavit, hæc ſunt decreta genuina ipſorum Romanorum Pontificum, Canones Conciliorum omnium nationum, ſententiæ Patrum, aliorumque ſcriptorum Eccleſiaſticorum, leges civiles ex Codice Theod. præſertim, & ex interpretationibus, quæ Aniano tribuuntur, ac etiam aliorum monumentornm fragmenta, quos omnes Blondellus recenſet. At Capitulis (1) Hadriano I. Papæ tributis Iſidorum etiam uſum, contra Blondellum, alioſque omnino negamus; ac ea ad Hadrianum aliquo modo minime pertinere pro certo habemus. Sed excerptis Canonibus ab Egberto Eboracenſi, quos Blondellus ignoravit, non parum fuiſſe uſum ex infra dicendis minime ambigimus.

C CAP.III.

(1) Peculiari igitur Diatriba in fine hujus Operis collocanda demonſtrabimus potius ex Pſeudo-decretalibus, quod & alii notarunt; quin quod nemo unquam putavit, & ex *Capitularibus* a Benedicto Levita collectis talia Capitula fuiſſe deprompta, & Adriano ſuppoſita ad fidem iiſdem litteris decretalibus conciliandam. Interim nota malam fidem Blondelli, qui dum adhibet omnem

C A P. III.

Mercatoris Collectio quomodo emerſerit, ejuſque progreſſus.

HUjuſmodi Collectionem tanquam ex Hiſpania in Galliam delatam, publicatam fuiſſe a Riculfo, qui ab anno 786. uſque ad annum 814. Archiepiſcopatum Moguntinum tenuit, teſtis eſt Hincmarus Rhemenſis *Opuſculo* 33. *cap.* 24. *De libro collectarum Epiſtolarum, quem de Hiſpania allatum Riculfus Epiſcopus Moguntinus, in hujuſmodi, ſicut & in Capitulis regiis ſtudioſus, obtinuit, & iſtas regiones ex illo repleri fecit*. Ejuſdemque Riculfi ætate, juſſu nempe Caroli Magni ſui coævi ex Pſ- decretalibus excerptos fuiſſe Canones a Remedio, ſeu Remigio Curienſi, indicat eorum a Goldaſto (1) publicatorum inſcriptio. Cum igitur Mercatoris Collectio nomen præſeferret Iſidori, qui ex eodem Hincmaro *Opuſculo* 48. *cap.* 21. (2) Hiſpalenſis credebatur, in illis regionibus primum agnita, deinde a ceteris Occidentalibus, & ex parte etiam ab Orientali-

mnem critices artem ad detegendam decretalium, de quibus agitur, falſitatem, ejuſdem artis oblitus, & veluti omnino expers noſtra *Capitula* Hadriano ſupine tribuit, ſeu verius, doloſe ac malitioſe, ut earum litterarum impuritatem a Romanis Pontificibus aliquo modo emanaſſe venditaret. Ac nota etiam Eſpenii confidentiam, qui *par.* 4. *jur. Eccl. de collectionibus Can. cap.* 2. §. 1. hæc ſcribere non erubuit: *quin hæc collectio licet Angilramnum auctorem habuiſſet: Hadriano non tantum fuerit oblata, ſed etiam benigne, ac gratioſe ab eo recepta: ut nec mirum ſit, ſi ſucceſſu temporis Adriani nomine fuerit propagata*. Si ab Hadriano fuerunt benigne, & gratioſe recepta, cur ea nec ipſe, nec alius ex ejus ſucceſſoribus per tria pene ſæcula laudavit? Primus enim Romm. Pp. qui talia *Capitula* laudaſſe videtur, fuit S. Leo IX. qui medio ſæculo XI. floruit, nimirum poſtquam Burchardus ea in ſuum Decretum collocaverat ſub nomine Hadriani.

(1) *Tom.* 2. *Antiquitatum Alamannicarum part.* 2. quæ ſic habet: *Alamannicæ Eccleſiæ veteres Canones ex Pontificum epiſtolis excerpti a Remedio Curienſi Epiſcopo juſſu Caroli Magni Regis Francorum, & Alamannorum.*

(2) *Scriptum namque eſt in quodam ſermone ſine exceptoris nomine de geſtis S. Sylveſtri excepto, quem Iſidorus Epiſcopus Hiſpalenſis collegit cum Epiſtolis Romanæ Sedis Pontificum a Sancto Clemente uſque ad Beatum Gregorium.*

talibus (1) recepta fuit. Sed ita obrepsit, ut nonnisi sensim & pedetentim usum, & auctoritatem obtinuerit; adeo ut qui primi falsarum decretalim sententias usurparunt, vel earum Auctorum nomina reticerent, ut videre est in tribus posterioribus libris *Capitularium* regum Francorum, vel subobscure indicarent, ut patet ex Concil. Aquisgranensi habito anno 836. ubi statuitur de renovando oleo infirmorum singulis annis in cæna Domini, *juxta statuta Decretalium*, nempe Fabiani epistolæ Decretalis. Itaque ipse Hincmarus videtur primus, qui tum Operibus ab anno 850. circiter suo nomine editis, tum etiam epistola in Concilio Carisiaco nomine Caroli Calvi Regis data anno 857. earumdem Decretalium usus fuerit sententiis, expressis etiam nominibus Pontificum, quibus tribuebantur (1), nempe Anacleti, Evaristi, Alexandri, Pii, Callisti, Urbani, Fabiani, Lucii, & Melchiadis.

Sed licet Rhemensis novas Decretales pro genuinis habuisset, iis tamen plenam auctoritatem derogavit: nam ipsas, cum sibi adversas cerneret in causa Rothadi Episcopi Suession. & mox in causa Hincmari Laudun. ex eo quidem respuit, quod ut in Cod. canonum non congestæ, vim legis non haberent; & ob id jure ac merito reprehensus (2)

 fuit

(1) Nicephorus enim Hist. Eccl. *lib.*4. *c.*39. meminit litterarum Anteri, & Callisti licet per errorem pro Callisto dicat Cœlestinum. Strauchius Amœnitatum juris Canonici *Ecloga* 4. *cap.* 8. loquens de Epistola Anteri a Nicephoro laud. ait: *Quæ tamen non est quam Gratianus exhibet*, & subdit: *Hanc enim suppositiam esse plus satis certum est*. O nobilissimam observationem! quænam est genuina Anteri Epistola quam Nicephorus laudat?

(1) Fallitur igitur Baronius, quum ad an. 865. dicit primum, qui hujusmodi litteris sic usus fuerit, fuisse Hincmarum Laudunensem ejusdem Hincmari Rhemensis sororis filium.

(2) Alibi notatum est contra Quesnellium & Espenium litteras decretales Romm. Pp. per earumdem promulgationem vim legum habuisse, minime vero per relationem in Codicem, cum hujusmodi codices studiis privatorum fierent. Et reapse Codex, de quo loquebatur Hincmarus, erat Dionysianus, quem paucis auctum Hadrianus I. dederat Carolo M. Hinc nota etiam Ps. decretales occasionem, seu potius causam dedisse tali Hincmari exceptioni, quæ libertatis Gallicanæ origo, & fundamentum esse videtur.

fuit a Nicolao I. Papa: Qui, ut observat Fleuryus *par.* 1. *cap.* 1. *n.* 8. *de Orig. juris Ecclesiastici*, bene monuit auctoritatem earum non e corpore Canonum, sed a Scriptoribus, qui Pontifices fuisse credebantur, esse derivandam; ideoque alii Episcopi Galli contra Hincmarum stetisse videntur (1). Et quod ad canones Nicænos attinet, quos Ps. Julius & Ps- Felix II. referunt, & quos etiam sibi contrarios Hincmarus habebat, cum contra eos memoratam exceptionem opponere non posset, opposuit hanc alteram, ipsos nempe revera repertos in Scrinio Romanæ Ecclesiæ ab ipsis Romm. Pp. qui eos retulisse credebantur, sed ab Osio Cordubensi, contra quem debacchatur, fuisse antea suppositos. Sed Hincmari exceptiones tanti non fuerunt, ut Ps-decretales ubique gentium in Occidente, in Gallia præsertim, & Germania tanquam leges Ecclesiæ non reciperentur: quod liquet primo ex epist. Synodica Concilii Tricassini anni 867. quæ cum destinata fuisset Nicolao primo Papæ, reddita fuit Hadriano II. ejus successori, & quæ subscripta erat a sex Metropolitanis, quorum caput erat ipse Hincmarus, & quatuordecim Episcopis; in ea nempe observantia antiquarum Decretalium apertissime, & instantissime petitur: (2) quam petitionem Carolus Calvus Francorum Rex

(1) Wenilo enim Archiepiscopus Senonensis cum Episcopis suæ Provinciæ epistola ad Nicolaum Papam cum ageret de observantia Epistolæ Melchiadis nomine scriptæ, id tantum quærendum duxit, num ea in Archivo Romanæ Ecclesiæ reperiretur.

(2) *Summissimæ devotionis obsequio vestri Apostolatus exoramus magnificam beatitudinem, ut sapientissima indagine consideratis utriusque partis relatis more Beatissimorum Prædecessorum vestrorum, quæ de statu sacri Pontificalis Ordinis, ab eis statuta ex imprævaricabili auctoritate firmata, de cetero maneant, mucrone Apostolico quorumcunque Metropolitanorum temeraria præsumptione suppressa, quin etiam reliquorum Episcoporum quorumcunque, seu quantorumcunque, audacia, conniventia penitus submota, privilegia, & decreta servari innovata constitutione decernetis: ita ut nec vestris nec futuris temporibus præter consultum Romani Pon. de gradu suo quilibet Episcoporum dejiciatur, sicut eorumdem Sanctorum Antecessorum vestrorum multiplicibus decretis, & numerosis Privilegiis stabilitum modis mirificis extat: videlicet ne aliqua varietate, & vilitate summus Ordo diaboli administratione nutare aut irregulariter labefactari sinatur, Domine Beatissime.*

Rex sua etiam Epistola ad eumdem Nicolaum humillimis (1) precibus non obscure corroborat.

Patet præterea ex *quarta Additione* (2) facta jussu ejusdem Caroli Calvi *Capitularibus* Regum Francorum per Erchembaldum, ubi expressis etiam nominibus, quibus tribuebantur, laudantur *Cap.* v. sententia S. Stephani, *Cap.* VIII. sententia Anacleti, qui mendose legitur Anastasius, *Cap.* XXI. sententia S. Sixti & *Cap.* XXIV. sententia S. Julii: nominibus vero non expressis laudantur multæ aliæ ex ejusdem Ps. decretalibus. Ubi quoque observandum, omnia, quæ a Levita in sua Collectione congesta erant, inter quæ item multa, ut supra notatum est, ex Isidori mercibus, ibi expresse approbari, & confirmari ex iis præsertim, quæ habentur in principio post *lemmata capitum* (3). Patet ulterius ex Synodo apud S. Macram habita anno 881. ubi *Cap.* v. laudantur (4) sententiæ SS. Anacleti, Urbani, & Lucii

(1) Quam demisse Carolus Calvus scripserit ad Nicolaum Papam, vel ex his verbis clarum redditur: *His ita gestis, necessarium duximus nos humillime, ac devotissime ante conspectum Majestatis Vestræ nostris oneribus excusabiles reddere, eo quod ante reversionem Egilis Reverendi Archiepiscopi, vel rescriptionem vestri Præsulatus, præfato Vulfado Sedem Bituricensis Archiepiscopatus commendavimus, cum Episcopi nulla temeritate, sed magna incumbente necessitate sisi de magnitudine misericordiæ vestræ ad honorem Episcopatus provexerunt. Ideo enim cum in illas Aquitaniæ partes ad Filium, & Æquivocum nostrum direximus, & Ecclesiam illam ei commendavimus, quoniam eum in educatione alterius filii nostri Carlomanni scilicet servi vestri, quem vestræ Beatitudini specialiter commendavimus & aliis utilitatibus nostris experti sumus, & ingenio strenuum, & moribus probum, & nobis in omnibus fidelissimum; In qua acceleratione si quid vestræ Sanctæ Serenitatis animo displicuit, à Vestra Sancta Paternitate nobis donari deposcimus.*

(2) Cujus est ejusdem Caroli Calvi Præfatio: *Sequentia quædam capitula ex Sanctorum Patrum decretis, & Imperatorum edictis colligere curavimus, atque inter nostra capitula lege firmissima tenenda generali consultu, Erchembaldo Cancellario nostro inserere jussimus.*

(3) *Hic desunt quædam capitula, quæ in aliis libris inveniuntur. Quæ ideo prætermisimus, quia in fine septimi libri superius habentur inserta.*

(4) *Audiant raptores, & prædones rerum Ecclesiasticarum quid S. Anacletus Papa ab ipso B. Petro Apostolo Presbyter ordinatus cum totius mundi Sacerdotibus judicavit. Dicit namque „ Qui abstulerit aliquid Patri, vel Matri* &c. *Et S. Urbanus Papa & Martyr „ Res, inquit, & facultates,* &c. *& Sanctus Lucius „ Rerum Ecclesiasticarum* &c.

Lucii; ex Synodo Colonienſi habita anno 887. ubi laudatur *Cap.* III. (1) Epiſtola S. Anacleti; ex Conc. Metenſi habito anno 888. ubi *Cap.* VIII. in medium afferuntur auctoritates SS. Damaſi, & Leonis; ex Concilio Moguntino ejuſdem anni, ubi *Cap.* II. laudatur Epiſt. S. Urbani; ex Synodo Triburienſi an. 895. in qua habentur ſententiæ *Can.* VII. S. Anacleti *Can.* IX. *&* XIX. S. Alexandri, *Can.* XVIII. SS. Zepherini, & Urbani, & *Can.* XXII. S. Evariſti; ex Synodo Troslejana an. 909. in qua adhibentur auctoritates *Cap.* nempe IV. SS. Anacleti, & Urbani, & *Cap.* V. SS. Clementis, Anacleti, Evariſti, Alexandri, Teleſphori, & Pontiani. Ac denique patet ex Concil. Rhemenſi ann. 991. ubi, ut obſervat Petrus de Marca *lib.* VI. *De concor. cap. 6. n.* 2. in cauſa Arnulfi teſtimonia ex hujuſmodi Epiſtolis eruta ita in medium allata fuerunt, & expenſa, ac ſi in codicem Canonum relata fuiſſent. Et reapſe Regino Abbas Prumienſis Canonum collectioni, quam publicavit an. 906. nonnulla ex iiſdem Epiſtolis interſeruit: quod longe copioſius fecit Burchardus Epiſcopus Wormacienſis XI. ſæculo ineunte in ſua collectione dicta *Decreto*, & deinde alii, quos inter eminuit Jvo Carnotenſis eodem Sæculo XI. exeunte, ſed Gratianus præſertim medio Sæculo XII. in ſuo *Decreto*; unde jus tandem novum magna ex parte proceſſit. Nec Hugo Victorinus, & Petrus Lombardus, qui eodem Sæculo XII. floruerunt, Pſ. decretalium fragmenta inter ſententias a ſe collectas collocare omiſerunt; unde latior etiam redditus Scholaſticorum fundus.

Hinc habemus Iſidorianæ Collectionis monumenta ex Gallia, & Germania in cęteras Occidentis partes veluti per rivos

(1) *Hæc ita ſtatuimus, quoniam neceſſe eſt non traſgredi terminos patrum, ſed magis aſſenſum præbere definitioni eorum. In decretis namque Anacleti Papæ cap.* 2. *legimus „ quod, omnis oppreſſus liberum Sacerdotum, ſi voluerit appellet judicium, & a nullo prohibeatur, ſed ab his fulciatur, & liberetur „.*

rivos defluxiſſe, & quidem longa poſt tempora, vel non niſi minutatim & pedetentim. Hiſpaniam an. ſaltem 876. eam adhuc non cognoviſſe argumento eſt, quod Garzias Loaiſa *præfatione Concill. Hiſpaniæ* refert tunc temporis a Vigila Monacho adornatam collectionem Canonum, in qua habentur decretales cv. a Damaſo ad Gregorium. Et quod ad noſtram Italiam attinet, eam diu illam, vel pene ignoraſſe, vel ſpreviſſe multa argumento ſunt. Primo earum litterarum infrequens uſus ad medium uſque Sæculum XI. vel certe XII. Præterea quæ Nicolaus I. (qui floruit anno 860. & deinceps) ſcribit ad Arduicum Vaſionenſem, apud Acheryum *Spicil. tom.* 12. (1) & ad Epiſcopos Germaniæ (apud Martenium *veterum Script. ac monum. Collectione to.* 1.) quorum poſtrema Gratianus attingit *Can.* 60. *diſt.* 50. (2) & quæ Joannes VIII. (qui vixit ad annum uſque 882.) ab eodem Gratiano relatus *Can. IV. diſt.* 50. ſcribit (3) ad Cenomaticum Muticenſem. Non poterant hi ſane ita ſcribere, ſi præ oculis habuiſſent, quæ docet Pſeudo-Calliſtus *Epiſt.*2. (4) & addi-

(1) *Cap. VI. Porro de Presbytero, qui non poſſit reſtaurationem poſt lapſum recipere, ut multa prætereamus, B. Papa declarat Gregorius ad Epiſcopum. Presbyterum vero, inquiens, de quo nos Fraternitas tua latoris præſentium relatione conſulit, nulla ratione in ſacro Ordine poſt lapſum, aut permanere, aut revocare poſſe cognoſce.* Quæ verba deſumpta ſunt ex *lib.* 7. *epiſt.* 25. ad Sabinianum Epiſcopum; eaque refert etiam Gratianus *can.* 3. *diſt.* 50.

(2) *Sacerdotes vero ſi in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifeſtus, ſive oſtenſus fuerit actus, Sacerdotii non poſſunt habere honorem ſecundum Canonicæ inſtitutionis auctoritatem. Sacerdotes illi, qui in crimine fornicationis fuerint accuſati, & crimen illis non fuerit comprobatum, aut ipſi non manifeſtaverint; quid aliud agendum, niſi quod in Næoceſarienſis S. Concilii cap. legitur, ac demonſtratur. Tametſi ipſi juramento ſe voluerint pacificare. licentiam habeant ſimiliter, & Diaconi ſi fuerint accuſati peragant.*

(3) *Miror minus doctum ſcientiam tuam Sacerdotem putare poſt perpetratum homicidium poſſe in Sacerdotio miniſtrare: imo, quod eſt ineptius, nobis ſuadere velle, ut ipſi tali præſumptioni præbeamus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus tale quid exiſtimaret, vel poſt quantamcunque pœnitentiam concedendum, cum omnino Canonicæ Diſciplinæ ſit contrarium.*

(4) *Sanctus David mortiferis criminibus pœnitentiam egit, & tamen in honore permanſit, errant itaque qui putant, Sacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino non poſſe miniſtrare, & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum Sacerdotium digne cuſtodierint.*

additamentum factum Epiſtolæ Gregorii M. ad Secundinum. (1) Quin nec S. Gregorio VII. (qui prope finem ſæculi XI. vixit) modo laud. Epiſtolam Calliſti notam fuiſſe ſuadet, quod ipſe habet (2) ad Lincolnienſem Epiſc. *epiſt.* 34. *lib.* 7. Præterea quod Stephanus V. (qui ad ann. 891. pervenit) relatus *Can.* 13. (3) *diſt.* 16. reſpondet Luitperto Moguntino (male apud Grat. Luithobio) de numero Nicænorum canonum ſatis demonſtrat ſibi integram Iſidori collectionem non fuiſſe notam, cum non laudet neque Epiſt. Marci, neque Julii, neque Felicis II. quas etiam laudare oportebat. Joannem ulterius Rom. Diaconum qui vitam S. Gregorii M. ſcripſit, dicavitque Joanni VIII. Iſidoriana monumenta neſciviſſe, vel ex eo evincitur, quod cum *lib.* 4. *cap.* 5. & *cap.* 6. tractet de accuſationibus, & Judiciis Eccleſiaſticis ex S. Gregorii moribus, & doctrina nihil omnino habet de iis, quæ hujuſmodi de rebus habentur in Epiſtola ejuſdem S. Gregorii nomine ſcripta ad Felicem Meſſanenſem. Cum vero *lib.* 2. *cap.* 10. afferat, quæ in eadem Epiſtola ſcripta ſunt de gradibus, & impedimentis cognationis, ea non ex Iſidoro, ſed ex Egberto, vel alio depromſiſſe clarum eſt. Denique

---

(1) *Quia ſanctitas tua hoc a nobis requiſivit, ut ſibi de Sacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemus: Poſt dignam igitur ſatisfactionem credimus poſſe rediri ad honorem.*

(2) De Presbytero homicida. *Nulla Sanctorum PP. auctoritas concedit ulterius ſacris altaribus miniſtrare, nec nos decet conſtitutioni illius, quod abſit, aſſenſum præbendo Canonum ſtatutis contraire.*

(3) *Viginti tantum capitula Nicænæ Synodi in S. Romana Eccleſia habentur: ſed quo neglectu alia defecerunt, ambiguum eſt. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno Concilio eſse inſerta.* Apud Ivonem vero *p.* 4. *cap.* 232. (ut notant Correctores Romani) habetur magis integrum hoc caput: *Capitula Nicæni Concilii teſtimonio Athanaſii ſeptuaginta in figura ſeptuaginta Diſcipulorum ſcripta non dubitamus, e quibus viginti tantum in S. Eccleſia Romana, & quæ ſequuntur.*

Eſpen *tractatu Hiſtorico-Canonico p.* 2. §. 6. poſtquam ex ſenſu Virorum eruditorum tanquam ſpurium rejeciſſet epiſtolam ſub Athanaſii nomine ad Marcum Papam de numero 70. Canonum Nicænorum ſubdit.: *fragmentum quoque Epiſtolæ Stephani Papæ ex Ivone Gratiani decreto inſertum* Can. 13. *ead. diſt. in quo dicitur viginti tantum capitula . . . ejuſdem cum prædicta Epiſtola Athan. fidei fore, omnibus hodie perſuaſum eſt.* Melius dixiſſet: „ & quæ habentur in fragmento Stephani relate ad Epiſtolam Athanaſii, cum ipſa ejuſdem fidei eſſe „. Hæc enim ſpuria ſunt, non ipſum fragmentum.

Denique aliis omiſſis ventilata Formoſi famoſiſſima cauſa poſt mortem depoſiti, vel ex eo, quod e Portuenſi Sede ad Apoſtolicam fuiſſet translatus, Auxilius Presbyter, Francus, ut creditur, ſed in Italia florens ſub principium ſæculi X. ſcripſit in ejus favorem copioſe; & tamen ex noſtris Litteris, cum quatuor laudare potuiſſet, ſcil. ſecundam Evariſti, ſecundam Calliſti, unicam Anteri, & primam præſertim Pelagii II. ad Benignum, ſolam illam Anteri in medium adducit; ergo ceteras non noverat, ut ut alias falſas Decretales laudaverit. Neque argumento eſt, ſæculo X. integram Mercatoris collectionem in Italia notam fuiſſe, quod Luitprandus Cremonenſis, qui eo ſæculo floruit, in *Vitis Paparum* Pſeudo-decretales pleraſque omnes retulerit. Nam inter viros eruditos conſtat, tales Vitas ad Luitprandum non pertinere, ſed ad ignotum Germanum Scriptorem.

Quod igitur Nicolaus I. Papa noſtrarum Decretalium meminiſſe videatur, ex eo non ſequitur, quod integram collectionem habuerit. Habuit potius quædam ad poteſtatem Romani Pontificis, in cauſſis Epiſcoporum præſertim, pertinentia, tanquam excerpta ex variis voluminibus, ut indicare ipſe videtur *Epiſtola* 42. ad univerſos Epiſcopos Galliæ in cauſa Rothadi, cum ait: *His itaque divina favente gratia prælibatis, oſtendimus, nullam differentiam eſſe inter decreta, quæ in Codice canonum habentur Sedis Apoſtolicæ Præſulum, & ea, quæ præ multitudine vix per ſingula voluminum corpora reperiuntur.* Quæ quidem Excerpta una cum genuinis documentis forſitan ea ſunt, quæ Paſchaſius Radbertus monachus monaſterii Corbejenſis *in Vita* Walæ Abbatis *Lib.* 2. ſcribit data fuiſſe Gregorio IV. cum in Alſatia degeret reconciliaturus Imperatorem cum filiis. Inquit enim Paſchaſius: *Terrebatur*, Pontifex, *ab Auguſto, & ab omnibus ſuis, etiam ab Epiſcopis, qui ſibi pridie quam veniſſemus, dexteras dederant, quod unanimes eſſent ad reſiſtendum his,*

qui ex adverſo erant, Regibus, filiis, Principibus, & Populo: Inſuper conſiliabantur firmantes, proh dolor! quod eumdem Apoſtolicum, quia non vocatus venerat, deponere deberent. Quibus auditis, Pontifex plurimum morabatur, & verebatur. Unde ei dedimus nonnulla SS. Patrum auctoritate firmata, Prædeceſſorumque ſuorum conſcripta, quibus nullus contradicere poſſit, quod ejus ſit poteſtas, imo Dei, & Beati Petri Apoſtoli, ire, mittere ad omnes gentes pro Fide Chriſti, & pace Eccleſiarum, pro prædicatione Evangelii, & aſſertione veritatis, & in eo eſſet omnis auctoritas B. Petri excellens, & poteſtas viva; a qua oporteret univerſos judicari, ita ut ipſe a nemine judicandus eſſet. Quibus profecto ſcriptis, gratanter accepit, & valde confortatus eſt. Quæ verba licet nihil habeant, quod veris legitimiſque documentis ad Romani Pontificis primatum pertinentibus non conveniat; tamen valde veriſimile eſt, cum illis nonnulla ex falſis Decretalibus admixta fuiſſe. Et reapſe ipſe Gregorius IV. phraſes Pſeudo-decretalium uſurpaſſe videtur *Epiſt. ad univerſos Epiſcopos*, quam ſcripſit in cauſa S. Aldrici Epiſcopi Cenomannenſis, ut cum inter alia (quorum pars eſt a Gratiano relata *Can. Decreto* XI. 7. *quæſt.* 6.) dicit: *Cum auctoritate Canonum, & Prædeceſſorum noſtrorum decretis ſancitum ſit, ut Epiſcopus accuſatus, ſi voluerit, appellet R. Pontificem, & ad eum ſi libuerit, confugiat* (1). Sic Leo IV. qui Sergium II. proximum Gregorii ſucceſſorem excepit, ſimile quid habet *Epiſtola* ad Epiſcopos Aremoricæ ſeu minoris Brittaniæ inquiens: *Et ſi inter eos,*

(1) Hic enim loquendi mos eſt Pſ-decretalium, nec in genuinis Canonibus, & Decretalibus habebatur: neque in his de appellationibus accuſatorum Epiſcoporum expreſſa mentio fiebat, ſed jam dejectorum, vel damnatorum; licet & illorum provocatio ex juris communis interpretatione, ſi cauſa præſertim ſuberat, locum quoque, ut infra videbimus, habere potuiſſet. Cointius in Annalibus Eccleſiaſticis Franc. ad annum 879. n. 26. & ſeqq. Epiſtolam, de qua loquimur, ſuppoſititiam arbitratur. Sed, ut uterque Pagius recte obſervat, *nibil in medium adducit, quod id evincat.*

eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit Episcopus, qui suam caussam in præsentia Romanæ Sedis Episcopi petierit audiri, nullus super eum finitivam præsumat dare sententiam, *Can. ult.* 1. *quæst.* 4. Et memor. Sergius II. *Epist.* ad Episcopos Transalpinos *De Prælatione Drogonis* item usurpat phrasin Pseudo-decretalium, cum dicit (1): *Salvo in omnibus hujus Universalis Romanæ Sedis primatu, nostri Præsulatus honore*; tum Benedictus III. *Epist.* ad Hincmarum: *Salvo in omnibus jure Apostolicæ Sedis*; & deinde Nicolaus I. earum Litterarum non obscure meminit (2), ac apertius ejus proximus successor Hadrianus II. ut infra videbimus.

(1) Innocentius I. *Epist.* ad Victricium in re simili dixerat, & ex eo Pseudo-Marcellus: *Sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus caussis debet reverentia custodiri*. Quæ ultima verba *cui in omnibus* licet desint in aliquibus mss. & in *Litteris* 40. & 42. Nicolai I. habentur tamen in multis aliis antiquis monumentis: vide Patrem Coutantium in ea *Epist.* Innocentii. Balutius *adnotation. ad Capitularia pag.* 1334. putat Sergium II. supra memorata verba exscripsisse ex *Capitulis* Papæ Hadriano tributis, ubi *cap.* 8. habetur: *Salvo Romanæ Ecclesiæ in omnibus primatu*: Sed ex alibi notatis, & ex iis, quæ infra peculiari Diatriba de hujusmodi Capitulis plenius differemus, magis est, ut credamus, eorum auctorem ea verba ex Sergio mutuatum: & Sergium, & Benedictum hausisse ex fragmentis Pseudo-decretalium, ubi hujusmodi loquendi modus passim adhibetur, veluti sub nomine Higini *Epist.* 1. *cap.* 2. & sub nomine Nicæni Conc. *Can.* 14. apud Pseudo-Julium: *Salvo in omnibus Rom. Ecclesiæ privilegio*; sub nomine Fab. *Epist. III. cap.* 2. & sub nomine Sixti III. *Epist.* ad Orientales *cap.* 3. *Salva in omnibus Apostolica auctoritate*. Ceterum hanc phrasin *Salvo &c.* quæ & latina est, & frequentata in jure civili, aliis in rebus usurpaverant Romm. Pontifices & Concilia in suis genuinis decretis, e quibus Mercator illam fuit mutuatus. Sic S. Hormisdas *Epist.* 26. ad Sallustium Hispalensem: *Salvis privilegiis, quæ Metropolitanis decrevit antiquitas*; & S. Innocentius *Epist.* ad Rufum de Metropolitis etiam loquens: *Salvo eorum primatu*.

(2) Memorata nempe *Epist.* 42. in qua, præter supra exscripta verba, habentur alia, quæ *cap.* seq. referemus; ac præterea habentur hæc: *Absit, ut scripta eorum quoquo modo parvi pendenda ducamus, quorum videmus, Deo auctore, Sanctam Ecclesiam aut roseo cruore floridam, aut roriffluis sudoribus salutaribus eloquiis adornatam*. Non me fugit, esse aliquos, qui contendunt, Nicolaum hisce locis indicatas voluisse non quidem Ps-decretales Mercatoris, sed eas tantum Romm. Pontificum Epistolas, quæ genuinæ erant. Sed, si verum amamus, non video, quomodo hoc defendi possit. Quænam erant controversa scripta Romm. Pontificum, qui *roseo cruore Ecclesiam floridam* reddiderunt, nisi falsæ Decretales, eorum antiquissimis Martyribus scilicet tributæ? De his enim agebatur.

CAPUT IV.

Romm. Pontifices ſine fraude, atque adeo ſine culpa, & quidem moderate Mercatoris monumentis uſi.

SED antequam ad alia, quæ ſuperſunt, tranſeamus, ne ex iis, quæ modo dicta ſunt, quis anſam ſumat calumniandi Ss. illos Pontifices, eorumque Primatum, obſervandum, Gregorium IV. *gratanter* accepiſſe monumenta oblata: quod in eo rerum diſcrimine, quo Epiſcopi factionis Ludovici Imperatoris auſu temerario, imo inſaniſſimo ei minati fuiſſent excommunicationem, & depoſitionem, ſe videret agnitum, defenſumque ab aliis; non quod tum primum agnoſceret ſuum Primatum. De hoc teſtimonium dant vel ipſa verba initialia *Epiſtolæ* ipſius Gregorii, (1) quibus novum inſolentemque ſcribendi modum illis exprobravit dicens: *Romano Pontifici ſcribentes contrariis eum in præfatione nominibus appellaſtis, Fratrem videlicet, & Papam: dum congruentius eſſet, ſolam ei paternam reverentiam exhibere* (2). Obſervandum præterea receptione potius ſelectorum Ca-

(1) Hanc Epiſtolam, quæ inter Agobardinas reperitur, & quæ hanc habet inſcriptionem: *Epiſcopis Regni Francorum*, ſcripſiſſe videtur Gregorius, quum in Alſatia degeret Ludovicum Imperatorem conventurus.

(2) Injuria hic Gregorius queri forte videri poſſet, cum exempla non deſint ſanctiſſimorum, ac doctiſſimorum Epiſcoporum, qui Rom. Pontificem ſimul *Papam*, & *Fratrem* appellarunt. Sic Patres Concilii Carthag. II. *Epiſt. Synodali*: *Domino Reverendiſſimo & honoratiſſimo Fratri Innocentio Papæ Aurelius Numidius, Ruſticianus*, & alii multi. Sic quinque Epiſcopi Africæ *Epiſt. familiari*: *Domino Beatiſſimo meritoque honorando, ſicut Fratri, Innocentio Papæ, Aurelius, Alipius, Auguſtinus, Evodius, Poſſidius in Domino ſalutem*. Quin aliquando *Fratrem*, ſine addito *Papæ*, eum vocarunt. Sic Concilium vulgo dictum Africanum *Epiſt.* ad Bonifacium: *Domino Reverendiſſimo, & honorabili fratri Bonifacio Aurelius Valentinus primæ ſedis provinciæ Numidiæ, & ceteri, qui præſentes adfuimus num. 317. ex omni Concilio Africæ*; & *Epiſt.* ad Cæleſtinum: *Domino dilectiſſimo, & honorabili fratri Cæleſtino Aurelius, Valentinus, Antonius, Tutus &c.* Sed hæ erant reliquiæ ſimplicitatis ſæculi Apoſtolici, cum omnes Chriſtiani indiſcriminatim *Fratres* ſe appellarent. Unde S. Cyprianus, qui SS. Cornelium, Stephanum, Lucium, Romm. Pontif. vocavit *fratres*, hoc eodem nomine etiam vocavit omnes

Capitum cum veris admixtorum, quam totius Collectionis, multo facilius decipi potuisse Romm. Pontifices; ita enim non apparuerunt sermonis, & sententiarum incongruentiæ, nec uni Isidoro fides adhibita. Nam ea Capita habita fuerunt tanquam excerpta ex antiquis monimentis, quæ habebantur pro genuinis in ea regione: eoque magis, quod excerpta erant ex Litteris præsertim, quæ dicebantur scriptæ ad Episcopos Ultramontanos, unde veri speciem præseferebant, quod ibi fuissent conservatæ. His accessit qualitas donantium, Walæ scilicet, & Radberti illustrium, & virtute præstantium Monachorum Corbejæ, ac forsitan etiam Episcoporum factionis Lotharianæ, inter quos eminebat Agobardus Lugdunensis doctrinæ, ac

omnes Fideles. Moribus vero recepto, ut Episcopi dicerentur *Patres* ab inferioribus, & *Papæ*, quod idem sonat, etiam ab æqualibus: sensim etiam receptum fuit, ut Romanus Episcopus, qui est Episcopus Episcoporum, vocaretur *Pater* ab ipsis Episcopis, & *Papa* per antonomasiam. Sic an. 349. Ursacius, & Valens Episcopi, qui S. Athanasio Patriarchæ Alexandrino scripserant: *Domino fratri Athanasio*, Julio Rom. Episcopo scripserunt: *Domino Beatissimo Papæ Julio*. Et passim a medio sæculo V. præsertim Episcopi Romano Pontifici scribentes eum appellabant *Patrem*, vel absolute *Papam*; usque eo, ut ipse S. Flavianus Constantinopolitanus Patriarcha binis Litteris ad S. Leonem Papam, eum *Patrem* vocet; primæ enim hæc est inscriptio: *Sanctissimo, & Beatissimo Patri, & Comministro Leoni Flavianus in Domino salutem*; & secundæ hæc altera: *Beatissimo, & Deo amabilissimo Patri Leoni Flavianus &c.* Anatolius vero, qui Flavianum excepit, ad eumdem Leonem hanc inscriptionem posuit: *Sanctissimo, & Beatissimo Coepiscopo Papæ Leoni Anatolius in Domino salutem*. Et deinde Acacius etiam Constantinopolitanus Patriarcha ita scripsit Simplicio Papæ: *Domino Beatissimo ac S. Patri, Archiepiscopo Simplicio*. Hinc Rom. Pontifex vocatus etiam *Pater patrum*: Sic sub finem ejusdem sæculi V. Episcopi Dardaniæ scripserunt: *Domino Sancto Apostolico, & Beatissimo Patri Patrum Gelasio Papæ Urbis Romæ humiles Episcopi Dardaniæ*. Sic Concilium Constantinopolitanum an. 520. *Domino nostro Sancto, ac Beatissimo Patri Patrum Archiepiscopo, & Patriarchæ Hormisdæ Theophilus, Basiliscus, Isaias, Anastasius, Paternus, Martinus, & cetera Sancta Synodus, quæ in Constantinopolitana est Civitate congregata*. *Patrem Patrum* vocarunt etiam eumdem Hormisdam suis Epistolis Synodus veteris Epiri, Andreas Episcopus Prævalitanus, & Anastasia Augusta. Sic Episcopi trium Conciliorum Africæ *Epist.* quæ extat in *Synodo Lateranensi* sub Martino I. *act.* 2. scripserunt: *Domino Beatissimo Apostolico culmine sublimato S. Patri Patrum Theodoro Papæ, & Summo etiam Præsulum Pontifici Columbus primæ Sedis Episcopus Concil. Numidiæ, & Stephanus primæ sedis Episcopus Concil. Byzaceni, & Reparatus Episcopus primæ sedis Concil. Mauritaniæ, & universi Episcopi de tribus Conciliis antedictis Africanæ Provinciæ*. Eumdem Theodorum Sergius

ac sanctitatis fama nobilis, Ebbo Rhemensis, qui sua prædicatione multos Danos ad Christi fidem converterat, & Autgarius in primis Moguntinus Aulicæ artis peritissimus (1), de quorum fide Gregorius non dubitabat. Et certior redditus Nicolaus I. de sinceritate novarum Decretalium, ex quo viderat, Galliarum Episcopos iis, non secus, ac aliis usos; quemadmodum illis *Epist.* 42. supra laud. exprobravit hisce verbis: *Quamquam quidam vestrum scripserint, haud illa Decretalia priscorum Pontificum in toto Codicis Canonum corpore contineri descripta, cum ipsi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, illis*

gius Cypri Episcopus *Epist.*, quæ extat in eadem *Synodo Lateranensi Patrem* quoque *Patrum* appellavit. Quibus, aliisque exemplis sollemne habuit Hincmarus Rhemensis, quem Galli habent pro acerrimo vindice suarum libertatum, Nicolaum I. *Patrem Patrum* vocare. Itaque cum usus invaluisset, ut Rom. Episcopus *Pater* a cunctis vocaretur, vix aliqua exempla Patriarcharum Constantinopolit. supererant, qui eum antiquo more, quamdam æqualitatem affectantes, *fratrem* vocabant; ut cum Tarasius Patriarcha sub finem sæc. VIII. binis Litteris ad Hadrianum hanc inscriptionem posuit: *Per cuncta Sanctissimo, & Reverendissimo fratri, & Comministro Domino Hadriano Papæ senioris Romæ Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos novæ Romæ in domino salutem.* Sed hic etiam duæ potissimum notandæ differentiæ inter Papam, & reliquos Patriarchas in conscribendis Epistolis; quod quum hi eum *Dominum, & Papam* vocant, ille vero nemini eorum unum, vel alterum titulum tribuit: sed Hadrianus ita Tarasio scribebat: *Dilecto fratri Tarasio Patriarchæ Hadrianus Episcopus servus servorum Dei*. Cum igitur omnes Episcopi, & Archiepiscopi etiam Orientalibus Patriarchis subjecti Rom. Pontificem vocarent *Patrem*, & etiam *Patrem Patrum*, quid arrogantius, & insolentius Episcopis Gallis illis, qui Gregorium IV. *fratrem* appellarunt, eoque magis, quod illi jure etiam Patriarchatus erant subjecti; ac præterea mos inter eos obtinebat, ut simplices Episcopi Metropolitas quoque *Patres* appellarent? Jure igitur ac merito Gregorius questus fuit de insolentia Episcoporum Gallorum. Vide Mabillonium *lib.* II. *de Re Diplom. cap.* II. *num.* XI.

Hinc nota malignitatem Ludovici Ellies Dupin in sua Bibliotheca in Agobardo, ubi hæc habet: Est suivi d' une lettre, ou plutot du fragment d' une lettre de Gregoire IV. aux Eveques de France, qui ne vouloient pas le recevoir. Elle sert de reponse a la lettre, qu' ils lui avoient ecrite. Il trouve d' abord mauvais, que dans la preface de leur lettre ils l' eussent appelle Frere, & Pape. Il eut voulu, qu' ils lui eussent toujours donnè le nom de Pere, comme si les Èveques n'etoient pas les freres du Pape: & s' ils n'avoient pas pris cette qualitè en une infinitè d' occasions, & dans les lettres memes, qu' ils leur adressent.

(1) Autgarii aulicum morem, & ingenium infra videbimus. Ejus igitur, cujus, ut etiam infra videbimus, intererat, Isidori merces esse in pretio, opera forsitan factum fuit, ut ex iis excerpta Capita una cum genuinis monumentis admixta Gregorio ab innocuis Monachis Corbejensibus bona fide darentur.

illis indifferenter utuntur, *Can.* 1. *dist.* 19. Et longe certior redditus, quum vidit hujusmodi Decretales impugnari, non alio quidem nomine, quam quod non essent in Codice, ita ut, dum earum auctoritas in dubium revocabatur, magis sinceritas stabiliri videretur. Ac denique certus omnino factus fuit ejus successor Hadrianus, ex quo Metropolitæ & Episcopi Regni Caroli Calvi memorata *Epistola Synodica Concilii Tricassini* earumdem Decretalium observantiam a Sede Apostolica etiam atque etiam petierunt.

Præterea quam maxime observanda cautio, ac moderatio Romanorum Pontificum, quod etsi oblata *Capita* pro genuinis haberent, iis usi aperte non fuerint, nec occulte quidem, nisi quatenus concordare videbantur cum documentis claris, & indubiis, ex quorum interpretatione, ut infra videbimus, jus novarum Decretalium depromebant, vel novis justisque ex causis de integro statuebant, ita ut illas non curarent, nec quidem nominarent, usque eo, ut Leo IV. Sergii II. successor eadem supra memorata *Epist.* ita scripserit Episcopis Britanniæ: *De libellis, & Commentariis aliorum non convenit aliquos judicare, & Sanctorum Conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas quæ habentur apud nos simul cum Canonibus, quibus in omnibus Ecclesiasticis utimur judiciis; idest Apostolorum Nicænorum, Anchiritanorum, Neocæsariensium, Gangrensium, Antiochensium, Laodicensium, Chalcedonensium, Sardicensium, Carthaginensium, Africanensium, & cum illis regulæ Præsulum Romanorum Silvestri, Siricii, Innocentii, Zosimi, Cælestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Simplicii. Isti omnes sunt, per quos judicant Episcopi simul & Clerici judicantur*, *can.* 1. *dist.* 20. idemque dixit Nicolaus I. *Epist. V.* in appendice ad Hincmarum Rhemensem per hæc verba: *Sed ita ut Nicænorum, & ceterorum Conciliorum Canonicis definitionibus est promulgatum, & BB. Siricii, Innocentii, Zosimi, Cælestini, Bonifacii, Leonis, Hilarii, Gelasii, Gregorii, & ceterorum Rom. Sedis*

dis Pontificum constitutionibus est decretum. Quin ut Blondellus *Prolegom. cap.* 19. observat, adeo Nicolaus fuit alienus a laudandis falsis Litteris decretalibus, ut cum multoties ad id ei occasio data fuisset, non modo ab hoc se abstinuerit, sed earum sententias veris Auctoribus, ex quibus Mercator defloraverat, adscripserit (1). Joannis VIII. cautionem in non allegandis Isidori figmentis, idem quoque ibidem observat. Quod autem Leo IV. dicto *Can. De libellis*, *Constitutum* S. Silvestri laudaverit, idemque fecerit Nicolaus I. *Epist.* ad Michaelem Imperatorem, id non solum ex Isidoriana collectione processit, sed quod illud prius etiam erat cognitum, & probatum cum Legibus Longobardorum, tum Capitulari Aquisgranensi Caroli Magni, ac etiam ipsius aliqua a nonnullis in ipsos Canonum codices relata. Præterea Synodus VII. Generalis laudaverat acta S. Silvestri, & ita ejus *Constituto* major fides adhibita; unde forsitan factum, ut ipsum Codici Canonum Romanæ Ecclesiæ fuerit adjunctum.

Hadrianus II. igitur S. Nicolai I. proximus successor primus fuisse videtur, qui aliquid ex Pseudo-litteris decretalibus Anteri Papæ laudavit *Epistola* ad Synodum Duziacensem, & forsitan ad suggestionem Actardi Turonensis, de cujus causa agebatur, sicuti deinde Stephanus *V. Can.* supra mem. ad suggestionem Luitperti laudasse videtur Epist. Athanasii ad

---

(1) Hinc canonem 2. 15. *quæst.* 6. qui præsefert nomen Nicolai ad Episcopos Galliæ male a Coclæo tribui Nicolao I. cum ex aliis, tum ex eo etiam patet, quod ibi expresse laudatur Alexandri Epistola.

Hinc pejus Espenius hic, ex hoc ipso argumentatur, eum canonem posse esse Nicolai I. licet an revera sit, in incertis collocet cum aliis viris eruditis. Epistola, ex qua ductum est fragmentum a Gratiano relatum, pertinere videtur ad Nicolaum II. ejus enim tempore Eberardus Archiepiscopus Trevirensis passus fuit a Cunrado Comite Luxemburgensi ea incommoda, quæ in illo indicantur patrata in personam Archiepiscopi Trevirensis. In hujus rei confirmationem adducimus *Canonem De consanguinitate* 17. 35. *quæst.* 2. & 3. sub nomine Nicolai a Gratiano relatum, & a Coclæo Nicolao primo tributum; quem tamen, ut observarunt Correctores Romani, constat pertinere ad Nicolaum II.

ad Marcum Papam: adeo ut, cum *epistola* ad Basilium Imper. memoratam Epistolam Anteri, aliaque ejus furfuris monimenta in medium afferre opportune potuisset; id minime fecerit. Igitur infrequens, ne dicam nullus, fuit Litterarum Isidorianarum in Italia usus usque ad medium sæculum XI. vel certe XII. Ex hactenus dictis constat, quam confidenter, & sycophantiose Dupinus *de antiqua Ecclesiæ disciplina disser.* 2. §. 4. scripserit: *Has statim Epistolas Summi Pontifices . . . avide arripuerunt, & ubique promulgare conati sunt, in primis vero Nicolaus I.* ac etiam constat, minus recte esse dictum, quod præ aliis Espenius *Tr. Hist. Can. par.* 4. *cap.* 1. §. 3. habet hisce verbis: *Hæc aliaque quæ in dictis Epistolis pro asserendis Sedis Apostolicæ privilegiis in judicandis Episcoporum caussis occurrunt, mirum quantopere excitarint Romanos Pontifices, ac singulariter Nicolaum I. ut earum auctoritatem propugnarent, & extollerent.* Sed nil mirum, quod hi hæc scripserint, cum ipsi, ut infra videbimus, eas Litteras in gratiam ampliandæ eorumdem Romm. Pontificum potestatis præcipue fuisse confictas, etiam somniaverint. Itaque castigatius simul, & verius doctissimus Antonius Augustinus *Lib. II. de emendatione Grat. dialogo* 13. dixit: Nicolaum *relatas Epistolas a Mercatore non improbare, dubium non est.* Quod tamen ex iis, quæ supra notata sunt, de *Capitibus*, quæ Pontifici innotuerant, intelligendum est.

Nec quis Romanos Pontifices vel negligentiæ accusset, quod Archiva more majorum non consuluerint. Attendenda namque est conditio illorum temporum, cum ob Barbarorum incursiones, & Populorum ignorantiam Archiva confusa essent, ac etiam non integra. Et quod ad Litteras Antesiricianas attinet, eas jam inde ab antiquis temporibus ita Romæ oblivio deleverat, ut vana prorsus fuerit Dionysii Exigui diligentia ipsas reperiendi. Hinc injuria queri videtur Pater Coutantius *Præf. ad Litte-*

vas Decretales a se collectas §. X. *num.* 157. cum ait: *Neque deerat expedita fraudis retegendæ via. Tantum Ecclesiarum, ac præsertim Sedis Apostolicæ Scrinia consulerentur. Hoc enim pridem in usu habebant Romani veteres illi, ut si cujus, vel epistolæ, vel decreti fides in dubium veniret, statim ad Scrinia, tanquam ad idoneum veritatis testem appellarent, quæ in illis exstarent scripta, hæc haberent pro veris, secus autem pro falsis, aut fallaciæ certe suspectis, nisi aliunde certa constaret eorum auctoritas. Atque id satis ostendunt, & quæ jam in priori præfationis hujus parte protulimus Hieronymi, Leonis, Romanæ Synodi sub Bonifacio II. Gregoriique testimonia.* Injuria, inquam, queri videtur P. Coutantius. Primo enim hæc testimonia nihil probant contra Epistolas Antesiricianas: ea namque sunt de iis monumentis, quæ solita erant, in Scrinio Rom. Ecclesiæ asservari. Antesiricianæ vero Epistolæ tempore Dionysii Exigui non modo in illo non erant, sed nunquam ibi fuisse conservatas argumento est, quod habet Anastasius, seu Auctor libri Pontificalis in Siricio, eum scilicet primum statuisse, ut Litteræ Rom. Pontificum in scrinio asservarentur. De reliquis vero Isidorianis monumentis advertere poterat Vir clariss. quod post Baronium observaverat suus sodalis Pater Mabillonius *Præfat. in sæculum II. Benedictinum numero* 54. (1) quam diversa fuerint facie res litterariæ in Occidente

(1) *Quam inclinata fuerint in Occidente per sæculum VII. studia litterarum, docet Agatho Pontifex Romanus in Epist. ad Constantinum Augustum, dum legatorum, quos Constantinopolim ad Concilium dirigebat, imperitiam excusat, his verbis „ Apud homines in medio gentium „ positos, & de labore corporis cotidia- „ num victum cum summa exercitatione „ conquirentes, quomodo ad plenum pote- „ rit inveniri Scripturarum scientia, nisi „ quæ regulariter a Sanctis atque Aposto- „ licis prædecessoribus, & venerabilibus „ quinque Conciliis definita sunt, cum sim- „ plicitate cordis, & sine ambiguitate „ a Patribus traditæ fidei conservamus „ Et in alia Epistola tam suo, quam Patrum Synodi Romanæ missa nomine „ Non „ æstimamus quemquam temporibus nostris „ reperiri posse, qui de summitate scientiæ „ glorietur: Quandoquidem in nostris Re- „ gionibus diversarum gentium cotidie „ æstuat furor, nunc confligendo, nunc „ discurrendo, nunc rapiendo. Unde to- „ ta*

dente poſt Gregorii tempora, & quænam librorum penuria, ita ut Taio Hiſpano Epiſcopo poſtrema *pars Moralium* S. Gregorii, fruſtra Romæ eam quærenti, non niſi divina revelatione occurrerit anno circiter *649.* (1). Conſecuto vero ſæculo VIII. celebris Epiſtola S. Gregorii Magni reſponſa ad interrogationes S. Auguſtini Anglorum Epiſcopi continens *in ſcrinio Romanæ Eccleſiæ, ut affirmant Scriniarii, cum ceteris exemplaribus ſupradicti Pontificis quæſita non inveniebatur*, inquit S. Bonifacius Moguntinus *Epiſt.* 15. ad Nothelmum Cantuarienſem, eumque rogat, ut exemplar illius Epiſtolæ ad ſe mittendum curet. (2) Et S. Za-

E 2

" ta vita noſtra ſollicitudinibus plena " eſt, quos gentium manus circumdat, & " quibus de labore corporis victus eſt, eo " quod priſtina Eccleſiarum ſubſtantia paulatim per diverſas calamitates deficiendo ſuccumbit. Et ſola eſt noſtra ſubſtantia " Fides noſtra, cum qua nobis vivere ſumma eſt Gloria ". Aurea ſane ferrei ſæculi verba! Ex illa ſtudiorum inclinatione natum eſt & aliud malum, negligentia ſcilicet, & incuria librorum: adeo ut Taius Cæſar-Auguſtanus Epiſcopus, qui poſtremam partem Moralium Gregorii Magni apud Hiſpanos fruſtra perquiſierat, Romam ea de cauſa Chindaſuindi Regis juſſu profectus eam non aliter, quam Divina revelatione, recuperare potuerit. Cujus rei extat monumentum in Appendice ad Conc. Tolet. VII. & apud Baronium ad an. 649. Idem Taius in Epiſt. nuncupatoria ad Quiricum Toletanum Epiſcopum, cui libros quinque de rebus Divinis ex Greg. magni operibus collectos dedicavit, ſui temporis calamitates deflet in hunc modum &c.

(1) Atque ex hoc forte magis confirmari poteſt, quod Maurini Patres in vita S. Gregorii M. ſub finem *capitis* I. obſervarunt de inanibus, & fabuloſis narrationibus Joannis Sariſberienſis, cum II. *de nugis Curialium 26.* ait: *Doctor Sanctiſſimus Gregorius non modo matheſin juſſit ab aula, ſed, ut traditur a majeribus, incendio tradidit probatæ lectionis*

Scripta, Palatinus quæcunque tenebat Apollo.

Et deinde VIII. 19. ſubdit: *Fertur B. Gregorius Bibliothecam combuſſiſſe gentilem, quo divinæ paginæ gratior eſſet locus, & major auctoritas, & diligentia ſtudioſior*. Veriſimile namque non videtur, quod tam exquiſitæ curæ, ac diligentiæ, qua Bibliotheca Palatina in multis variiſque urbis vaſtationibus fuerat conſervata, & quam S. Gregorius ſacris voluminibus *ſtudioſiſſime* adhibendam curavit, ante medium ſæculum tam ſupina incuria, & negligentia ſuccederet. Et tamen mirum, quot præſertim apud Heterodoxos eoſdemque criticos, & naſutiores hæc fabella combuſtionis Bibliothecæ *Palatinæ* Patronos invenerit: nimirum, ut ex eo Sanctiſſimum Pontificem, & Doctorem ruſticitatis, & immoderationis arguerent. Sed erubeſcere debebant, fidem adhibere narrationibus, quæ non modo multis nominibus ſunt improbabiles, ſed quæ omnibus Scriptoribus, & monimentis ſilentibus poſt V. lutulentiſſima ſæcula cum dimidio ex inani rumore primum emerſit.

(2) Non me fugit, hanc Epiſtolam ab ali-

S. Zacharias in *Concilio Rom.* anno 743. *Can.* 15. (1) quanquam ſuſpectum quodammodo videtur habere indultum S. Gregorii Papæ a Germanis allegatum, quod in Archivo Rom. Eccleſiæ non reperiretur; non uſque eo tamen, ut illud reſpuerit; ſed potius rem in meliorem partem interpretatur: & reapſe verum erat indultum conceſſum Germanis, ut poſt quartam generationem ſe poſſent conjungere (2).

Qua litterarum veluti clade ſæculo VII. & VIII. factum, ut ex monumentis, quæ noſtro, & ſuperiori ſæculo e ſitu, & tenebris ſuſcitarunt quamplures Viri eruditi, rara ſint ſæculo IX. antiquiora; ac rara eſſe, quæ adhuc in Archivis lateant, obſervat idem Mabillonius (3). Illud etiam accedebat, quod non ſtatim ex defectu relationis Apoſtolicorum monumentorum in Rom. Scrinia, illa tamquam ſuppoſititia haberi deberent; cum non omnia in hæc relata fuiſſe colligi fortaſſe poſſit ex Nicolao I. *Epiſt.* 27. ibi: *Hanc autem Epiſtolam ideo more ſolito ſcribi non fecimus, quia*

---

aliquibus Criticis intemperantioribus inter monimenta ſuppoſititia recenſeri. Sed inter longe ſanioris judicii viros eruditos convenit, illam eſſe S. Gregorii genuinum partum, tum ex multis, tum ex hoc, quod Paterius, qui illi fuerat a ſecretis, *Lib. Teſtimoniorum* duo loca ex eadem afferat.

(1) Zachariæ verba hæc ſunt: *Sed neque hoc ſilendum eſt, quod in Germaniæ partibus ita diu vulgatum eſt, quod quidem in Archivo noſtræ Sanctæ Eccleſiæ ſcriptum minime reperimus, ipſis tamen aſſerentibus hominibus de Germanis partibus didicimus, quod B. recordationis S. Gregorius Papa, dum eos ad Religionem Chriſtianitatis Divina gratia illuſtraret, licentiam illis dediſſet in quarta ſe copulare generatione, ſed dum rudes erant, & invitandi ad fidem, quamquam minime ſcriptum, ut dictum eſt, reperimus, credere non ambigimus.*

(2) Nempe illud erat Gregorii II. cujus verba ex *Epiſtola* 13. ad Bonifacium, hæc ſunt: *Dicimus quod oportuerat quidem, quam diu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia magis, & præſertim in tam barbara gente plus placet, quam diſtrictio cenſuræ, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur.*

Falluntur igitur, Dupinus, Natalis Alexander, aliique, quum allegant ſupra exſcriptum Canonem S. Zachariæ ad probandam Epiſtolam S. Gregorii M. ad Auguſtinum eo loci fuiſſe memoratam; ibi enim fit tantummodo mentio de Germanis, nec attinguntur Angli, de quibus loquitur S. Gregorius M. modo dicta Epiſtola ad Auguſtinum.

(3) Supplemento Librorum *de re Diplo-*

quia & Legatus vester sustinere non poterat, & ob festa Paschalia Scriniarios nostros, eo quod debitis vacabant occupationibus, habere, ut debuimus, non valuimus.

Neque hic silentio prætereunda astuta cautio Mercatoris, qui ut magis probabilem suam fraudem faceret, ea documenta finxit, quæ desiderari vel constabat, vel pro certo credebatur; usque eo, ut cum videret, forsitan non omnibus persuasum esse, Nicænos Canones, quos augere voluit, fuisse plures XX. qui prostabant in anterioribus Collectionibus, id multis probare aggrediatur in *Præfatione*. Et maxime notanda ejusdem Isidori astutia fingendarum etiam duarum Synodorum V. & VI. scilicet sub Symmacho, per quas egregie ceteris suppositititiis monumentis fides, & auctoritas conciliabatur (1): quod tali arte fecit, ut eæ ipsis ὑπερκριτικωτάτοις sive hæreticis, (2) sive catholicis (3) qui ante ipsum Patrem Coutantium scripserunt, & Ps-literas Decretales exagitarunt, minime fuerint suspectæ: quemadmodum alia etiam Isidoriana monumenta ipsis etiam nasutioribus pro genuinis habita sunt (4). Et

plomatica cap. 2. Verum quanta libet cura fuerit in tuendis Ecclesiarum, & Monasteriorum Archivis, pauca integra restant in antiquioribus locis, sive ea bellorum turba dissipaverit, sive igne, aliove casu, sive demum Custodum indiligentia perierint, non eamdem ubique in iis conservandis diligentiam fuisse fatendum est, & plurimis quæ perlustravi Archivis, rara admodum inveni, in quibus authentica diplomata aliave primaria instrumenta sæculo VIII. superiora restent; sed longe plura, quæ sæculo IX., *& subsequentibus condita sunt. In Ravennensi tamen Ecclesia supersunt monumenta non pauca phylira exarata Principatu Justiniani, & Lucensi itidem multa diplomata membranea Regum Longobardorum, uti & Ambrosiana, ut sequenti capite videbimus &c.*

Et Cap. 3. At vero in Gallia plurima reperias Carolini Ævi authentica instrumenta, sed non ita multa Merovingini, præterquam in Archivo Dionysiano, ubi major eorum copia quam alibi uspiam hactenus asservatur.

(1) Præsertim ex eo quod V. synodo, ubi de iis quæ habentur in Ps- decretalibus dicitur: *Est enim a multis antecessoribus nostris Synodaliter decretum atque firmatum.* Et deinde afferuntur verba Epistolæ 2. S. Eusebio tributæ, a quibus absimilia non sunt illa Epistolarum SS. Zepherino, Stephano, & Joanni I. tributarum. In sexta vero Synodo afferuntur verba Epistolæ 1. S. Callisto adscriptæ.

(2) Magdeburgensibus scilicet, & ipsi Blondello.

(3) Dupino, Fleuryo, aliisque.

(4) Sic iidem Magdeburgenses, & Blondellus non odorarunt falsitatem Synodi

Et ne cui contra Antesiricianas Decretales scrupulum injiceret Dionysius, quod eas Romæ invenire non potuerit, hoc etiam providit Isidorus, finxitque Damasum, quem Siricius excepit, hujusmodi Sedis Apostolicæ instituta memorantem, ac mittentem ad Aurelium Carthaginensem: Ut sic nimirum ostenderet, id, quod Romæ fuerat deperditum, alibi fuisse conservatum. Atque ut hoc maxime suaderet, in ipso Operis vestibulo, ut *capite* 1. notavimus, utramque Epistolam Aurelii ad Damasum, & hujus ad illum collocavit. Hinc non mirum si Isidoriana monumenta fuerint ubique gentium tanquam genuina recepta, & ab ipsis Romanis Pontificibus, eoque magis, *Cum*, ut ait Petrus de Marca *Lib. III. de concord. cap. 6.* §. 2. de Ps-decretalibus loquens, *e sententiis, & verbis legum, Canonum antiquiorum, & SS. Patrum, qui IV. sæculo floruerunt, si pauca demas, concinnatæ sint*. Et quod caput est, nihil, ut inferius videbimus, resipiunt Orthodoxæ fidei, vel bonis moribus adversum. Porro illi Catholici, qui pro Ps-decretalibus decertaverunt, utiliorem sane operam impendissent, si hoc unum pro viribus curassent, ut doctrinam catholicam, cujus perpetuitatem Christus Dominus promisit, ab injuriis, & calumniis tantummodo vindicarent. Ac etiam idcirco pro sinceritate Ps-decretalium decertare non debebant, quod, Ecclesia Catholica, etsi illis usa fuerit, nullo tamen unquam Decreto interposito, nullaque declaratione adjecta, easdem pro genuinis, authenticis, & indubiis agnoverit: quin usu ipso, quæ duriuscula

nodi 116. Episcoporum sub Julio, & pro genuina habuerunt additionem factam Epistolæ Vigilii. Petrus de Marca non modo eandem additionem sed etiam Epistolam Pelagii II. ad Jo: Jejunatorem habuit pro sinceris. Natalis Alexander, Antonius Pagius, & PP. Maurini editores operum S.Gregorii M. pro genuina habuerunt ejusdem Epistolam ad Felicem Messan. & Quesnellius credidit Epistolam S. Leoni adscriptam de *Chorepiscopis* potuisse esse veram Leonis III. quin Dionysius Petavius, ac laud. de Marca eam ipsi S. Leoni tribuunt.

riuſcula de diſciplina videbantur, fuerit moderata. Atque adeo verum eſt, Eccleſiam Catholicam nullo decreto, vel declaratione interjecta habuiſſe pro authentica Iſidori collectionem, ut id ipſi Hæretici fateri coacti ſint, ut patet ex iis, quæ habet Chriſtophorus Juſtellus *Præfatione* ad Codicem Canonum, quem inſcripſit *Eccleſiæ Univerſæ* (1). Sed ad detectionem inveteratæ fraudis deveniamus.

CAPUT V.

De Detectione falſitatis Mercatoris Monimentorum.

PRimus, qui eas Litteras Decretales in dubium revocare cœpit, videtur aliquibus Joannes Wicleffus ſæculo XIV. cum ait: *Decretales Epiſtolæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt a Chriſti fide, & Clerici ſunt ſtulti qui eis ſtudent.* Sed Wicleffus cum Litteras Decretales apocryphas vocat, non intendit eas eſſe ſuppoſititias, ſed erroneas, quemadmodum Gelaſius Papa in ſuo celebri Decreto *Apocrypha* vocat, non modo Opera ſuppoſititia, ſed etiam vera errorem tamen continentia; ut quum dicit: *Hiſtoria Euſebii Pampyli apocrypha: Opuſcula Tertulliani ſive Africani apocrypha: Opuſcula alterius Clementis Alexandrini apocrypha. Opu-*

(1) Ait enim: *Hæc vero Iſidori* (Mercatoris) *collectio privata tantum fuit uſque ad Alexandrum II. R. P. a quo approbata fuiſſe videtur, ut Innocentius* III. *teſtatur Epiſtola ad Petrum Compoſtellanum illius verba referens* „ Emeritenſe „ (*inquit*) Concilium authenticum eſſe, „ multis rationibus adſtruebas, tum quia „ cum aliis Conciliis continetur in libro, „ qui Corpus Canonum appellatur, quem „ Alexander R.P. per interlocutionem au„ thenticum approbavit „ *Nec enim dubium eſt, hoc loco, Corporis Canonum nomine, collectionem Iſidori ſignificari, quæ aucta multorum Canonum acceſſione in nomen illud tranſiit, ut etiam liber, ſeu corpus Canonum diceretur. Sic enim habet illius inſcripio in meo Codice M. S.* „ Incipit liber, qui appel„ latur Corpus Canonum. „ Sed deinde ſe corrigens ſubdit: *Niſi quis excipiat, his verbis apud Innocentium, Codicem Canonum Eccleſiæ Hiſpaniæ ſignificari; cum Emeritenſe illud Concilium in vulgatis, & Mſſ. collectionis Iſidori codicibus nuſquam reperiatur.* Et reapſe reperiri in primo aucta collectione Hiſpanica, quam Mercator non attigit, & de hac loquutum fuiſſe Innocentium III. jam ſupra notavimus *Cap. primo* in fine.

Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum apocrypha: eoque magis Wicleffus in eo ſenſu accipiendus eſt, quod de omnibus indiſtincte Romm. Pontificum Litteris Decretalibus loquatur, cum falſas Litteras genuinis unius Alexandri III. vel Innocentii III. Litteris Decretalibus longe minores eſſe conſtet. Vel, quod etiam eſt valde probabile, quum Hæreſiarcha dixit, Decretales Epiſtolas eſſe apocryphas, id denotatum voluit, eis nullam eſſe vim, & auctoritatem obligandi Fideles ad obſervantiam, ac ſi ſuppoſititiæ forent, & nullius momenti. (1) Sic concordat ſuprad. articulus Wicleffi a Concilio Conſtantienſi damnatus cum eis, quos illi tribuit Henricus Knipton Canonicus Leceſtrenſis *De Eventibus Angliæ Lib. V. Papam non poſſe condere Canones decretales, ſeu conſtitutiones, & ſi quas condiderit, nullus tenetur eas obſervare*; &, *Ubi leges humanæ non fundantur in ſcriptura ſacra, ſubditi non tenentur obedire*: ac concordat cum effatis, quas Walſingamus in Eduardo III. & in Hiſtoria Wicleffiſtarum eidem adſcribit: *Papam Romanum non habere majorem auctoritatem, quam quilibet alius Sacerdos*; &, *Evangelium ſufficere ad dirigendum quemlibet Chriſtianum*. Et quod Wicleffus de ſuppoſitione Litterarum non fuit loquutus, confirmatur ex eo, quod erat artis critices omnino expers; ſuum enim erat hoc alterum effatum: *Silveſter Papa, & Conſtantinus erraverunt Eccleſiam dotando*. Si fuiſſet homo criticus, citius pro ſuppoſititia habuiſſet donationem Conſtantini, quam eam improbaſſet. Nec ea tempeſtate alii extabant, qui talem artem profiterentur, vel ſcirent. Vix aliquid vel minimum a naſutioribus in dubium revocari tum cœptum erat. Hinc etſi velimus Wicleffum ita interpretari, quod

(1) Et ita Wicleffi mentem interpretari videtur magnus ille controverſiſta Alphonſus de Caſtro *adverſus Hæreſes lib.* VI. *verbo* Eccleſia, inquiens: *Tertia hæreſis eſt, quod Eccleſiæ poteſtatem minuit. Et hujus erroris auctores fuerunt Waldenſes, ſive Pauperes de Lugduno: quos ſequutus eſt poſtea Joannes Wicleffus dicens, decretales epiſtolas eſſe apocryphas, & nullius momenti, & ſtultos &c.*

quod *apocrypharum* nomine ſuppoſititias denotatas voluerit, id non arti, vel acri & intelligenti judicio tribuendum eſt, quod falſas Decretales a veris diſcreverit, ſed potius furori & inſaniæ, quod earum omnium fidem & ſinceritatem negaverit; cum, ut ſupra notatum eſt, ejus effatum ſit indefinitum & generale, & non magis de unis, quam de alteris intelligi debeat. Et reapſe Theologi a Concilio Conſtantienſi deſtinati ad qualificandos, ut dicitur, articulos Wicleffi, quos *in globo*, ſeu confuſim damnaverat, hæc habent: *Non ergo niſi inſanus hæreticus diceret, quod indefinite, & indifferenter Decretales Epiſtolæ ſint apocryphæ; ideſt nullius auctoritatis, & non authenticæ &c. ut dicitur in articulo*. Et hoc idem videntur habere alii Theologi Conſtantienſes auctores brevioris cenſuræ. Quæ cum ita ſint, miror Emmanuelem Schelſtratium hæc ſcripſiſſe: *Quaſnam Decretales Epiſtolas intellexerit Wicleffus, licet non exprimat Concilium Conſtantienſe, veriſimile tamen eſt, intellexiſſe priſcorum Pontificum, quas e contra tum omnis Eccleſia recipiebat, ut authenticas. Patet id ex ſcripturis Cancellarii Pariſienſis Jo. Gerſonis, qui huic Conſtantienſi Concilio interfuit; & ex Thoma Waldenſi, qui ex profeſſo contra Wicleffiſtas de mandato Martini V. circa hæc tempora ſcripſit, cujus libri abundant Decretalium illarum teſtimoniis*. Et magis miror eruditiſſimum Antonium Pagium ad an. 100. n. v. id ipſum ſentire.

Potius igitur ex noſtris Catholicis, vel ipſo Blondello teſte, ortum, & progreſſum habuit detectio falſitatis Decretalium, de quibus agitur. Jam inde a ſæc. XII. Comeſtor in *Hiſt. ſcholaſtica in Act. Apoſtolorum* ſubdubitaverat de Litteris Clementis ad Jacobum Fratrem Domini. Comeſtorem ſequuti fuerunt ſæc. XIV. Marſilius Patavinus in *Defenſ. pacis cap.* 23. (quem Blondellus inter Pontificios numerat), & ſub principium conſecuti ſæc. XV. Gobelinus Perſona in *Coſmodromio Act.* VI. *cap.* 7. aliique. Eodem ſæ-

culo XV. Card. Cuſanus (1), & Henricus Kalteiſen (2) Litteras Clementi, & Anacleto tributas ita transfixerunt, ut ceteras Anteſericianas ſuſpectas redderent. Et ſæculo deinde XV. complures viri Catholici poſt Eraſmum, quem excepit Georgius Caſſander (3), Iſidorianam falſitatem agnoverunt, faſſique ſunt, & aliqui etiam expreſſe impugnaverunt, in primis duo Antonii Contius, & Auguſtinus; ille quidem, ut notat Doujat, in *Præfatione*, quam cum ſuis notis in corpus juris

(1) *De Concordia Catholica Lib. III. cap.* 2. „ Sunt meo judicio illa de Conſtantino apocrypha, ſicut etiam fortaſſis quædam alia longa, & magna ſcripta SS. Clementi, & Anacleto Papæ attributa, in quibus volentes Romanam ſedem, pluſquam Eccleſiæ expedit, & decet, exaltare, ſe penitus, aut quaſi fundant. Si quis omnes illas ſcripturas illis Sanctis attributas diligenter perlegeret, & eorum tempora ad illa ſcripta applicaret, ac denique in Opuſculis omnium SS. Patrum, qui uſque ad Auguſtinum, Hieronymum, & Ambroſium fuere, ac etiam de geſtis Conciliorum, ubi authentica ſcripta allegantur, uſum, & memoriam haberet, hoc invenerit verum, quia nec in illis omnibus Scripturis de illis præfatis Epiſtolis mentio habetur, & etiam ipſæ Epiſtolæ applicatæ ad tempus eorum Sanctorum ſe ipſas produnt.

(2) *Tract. an* Imperium *ſit unquam a Romanis ad Græcos translatum* laudato a Magdeburgenſibus, & ex his a Blondello *cap.* 18. *Prolegomen.* „ Nunc meo judicio illa de Conſtantini donatione apocrypha ſunt; ſed fortaſſis quædam alia longa, & magna ſcripta S. Clementi, & S. Anacleto attributa ſummis Pontificibus, in quibus volentes Rom. ſedem omni laude digniſſimam, pluſquam expedit, exaltare, ſe penitus fundant; cum tamen non omnino videantur illorum Sanctorum Epiſtolæ conſideratis contentis in iis &c. Cum vero Cuſanus, & Kalteiſen eadem verba uſurpent, unum ex altero exſcripſiſſe dicendum: & ſi revera Kalteiſeni memoratum opus exiſtit, magis puto, Cuſanum ex Kalteiſen fuiſſe mutuatum, quam hunc ex illo. Kalteiſen enim erat natu major: nam, ut habemus in Bibliotheca Ordinis Prædicatorum PP. Quetif, & Echard, ſub annum 1424. jam erat laureatus Magiſter, & generalis S. Fidei Inquiſitor per Germaniam inſtitutus; & tunc Nicolaus de Cuſa vix ætatis ſuæ annum vigeſimum tertium agebat.

(3) In *Defenſione libelli de officio viri pii: De reliquis, quæ Clementis, Anacleti, Evariſti, Alexandri, Teleſphori &c. nomine circumferuntur, qui credi poſſit, ut ea homo veritatis, & ſinceritatis amantiſſimus tantopere probet, cum pleraque eorum, & olim ab ipſis Pontificibus inter apocrypha ſint rejecta, & poſtremis hiſce ſæculis, noſtraque etiam ætate a viris prudentiſſimis, & doctiſſimis, adjectis graviſſimis, & firmiſſimis rationibus, in dubium ſint vocata; in quibus eſt Nicolaus Cuſanus vir rerum Eccleſiaſticarum peritiſſimus, acerrimique judicii, cujus hac de re verba ex lib. 3. de concordia Catholica adſcribemus.* „ Sunt *inquit*, meo judicio illa de Conſtantino apocrypha, ſicut etiam . . . . . . *Hæc quidem ille. Eraſmi vero noſtri de his ſcriptis judicium omnibus notum eſt, quare illud adducere nihil attinet.* Hujuſmodi Eraſmi judicium in ejus Operibus reperire non potui; vel igitur meam diligentiam effugit, vel, quod magis puto, in illis deſideratur, cum nec Blondellus illud afferat.

juris Canonici præfigendam composuerat: sed eam a Censoribus Belgii in ejusdem juris editione Plantiniana, quæ per quadriennium distracta anno 1570. tandem prodiit, omissam, postea conquestus fuit. Ejus nihilo secius mentio fit in ipsius annotatione post Canonem *Septuaginta dist.* 16. adjecta his verbis: *Multas autem supra in præfatione rationes adduxi, quibus omnes Pontificum, qui Silvestrum præcesserunt, Decretales falsas esse ostendi*. Augustinus vero, ut observat Petrus de Marca *Lib. III. de concordia cap.* 5. *primus adnotavit ipsa legum imperatoriarum verba, & quæ sub Aniani nomine extant ad Codicem Theodosianum scholia in illis Epistolis usurpata fuisse: quamvis Pontifices, quibus Epistolæ tribuuntur, duobus aut tribus sæculis Codicis Theodosiani editionem præcesserint*. Hinc non est, quod hæretici gloriari possint hujusmodi Decretalium falsitatem a Centuriatoribus Magdeburgensibus, Cassandro, Contio, & Augustino, coævis, primum, vel in primis fuisse detectam. Et cum subinde Cardinales Baronius, Bellarminus, et Perronius, aliique doctissimi Catholici Ps-decretalium auctoritatem non curaverint ad Catholica dogmata stabilienda, non erat, quod David Blondellus magni nominis Calvinista omni studio, conatu, improboque labore contra Franciscum Turrianum eas expenderet, & ad earumdem falsitatem ostendendam fontes, unde ipsarum laciniæ desumtæ fuerant, inquireret; unde bene ajebat eruditissimus Sirmondus a Blondello ostium jam apertum fuisse confractum. Neque Blondellus ipse, quamquam suo operi titulum arrogantem, &, ut dicam, pædagogicum præfixerit: *Pseudo-Isidorus, & Turrianus vapulantes*: neque, inquam, Blondellus ipse in detegenda Isidori falsitate tulit omne punctum. Aliqua enim Isidorianorum monumentorum, quin illa ipsa, quæ sunt veluti fundamentum totius Operis, pro genuinis habet. Pro genuinis enim habet V. & VI. Synodum sub Symmacho, quæ, ut supra notatum est, stare non possunt sine eo, quod pro genuinis agnoscantur antiquiores

Decretales, quæ in illis laudantur. Ac præterea pro genuinis habet Synodum ſub Julio; additionem factam Epiſtolæ Vigilii, quæ totius Iſidoriani opificii non minimum fulcimentum eſt; & additionem factam Epiſt. S. Gregorii ad Secundinum, quæ licet Iſidorum auctorem non habeat, illi tamen magno uſui fuit. Unde de Blondello dici poteſt, quod dum Iſidorum verberavit, ab eo etiam deluſus receſſit.

Neque multum Blondellus gloriari poteſt de verberato Turriano. Hic enim licet præſtanti ingenio, ac multiplici eruditione fuerit, naribus tamen caruit ad diſcernenda vera a falſis monumenta, adeo ut non modo ea, de quibus agitur, ſed & complura alia ſuppoſititia defenderit; eoque nomine hujuſmodi in rebus apud noſtros Catholicos nullo loco numeratur. Ac præterea licet Blondellus in cauſa falſitatis monumentorum Turrianum convincat; nihil tamen habet, quo illum recte redarguat, quod falſas Decretales ab erroribus contra fidem, vel mores ſimul vindicavit. Et reapſe Pſ-decretales nihil uni, vel alteris adverſum continere, concors eſt inter Catholicos virorum eruditorum ſententia, uſque eo ut doctiſſimus, & piiſſimus Card. Bona earum confectionem *piam fraudem* vocare non dubitaverit. Quin in hoc Turrianus laudandus, quod ita falſas Decretales defendit, ut non ex illis Catholicam doctrinam eruat, ſed ex hujus inconcuſſis, & irrefragabilibus fundamentis eaſdem vindicare conetur; unde *Præfatione lib.* 4. recte monuit: *Nos enim licet has Epiſtolas non haberemus, incommodi quidem parum, infirmitatis vero prorſus nihil Eccleſiæ noſtræ dogmata acciperent: ſiquidem ipſa traditio Apoſtolicæ doctrinæ, quæ in Eccleſia tamquam depoſitum cuſtoditur, & quæ Sanctarum Scripturarum obſignatio eſt, ſatis doctrinam harum Epiſtolarum fideliter cuſtodit.* Quod Turrianus generatim de Catholicæ Eccleſiæ dogmatis obſervaverat, Card. Baronius ad an. 865. n. 9. ſpeciatim de Rom. Eccleſiæ juribus, et privilegiis animadvertit, inquiens: *At vero ex multis*

tis eas reddi ſuſpectas Epiſtolas per ea, quæ dicta ſunt ſecundo Annalium tomo, dum de illis ſingulis mentio facta eſt, ſatis eſt demonſtratum; ſimulque oſtenſum illis non indigere S. Rom. Eccleſiam, ut (ſi falſitatis arguantur) ſuis ipſa deſtituatur juribus, & privilegiis: cum etſi illis careat, ex legitimis germaniſque aliorum Rom. Pontificum Epiſtolis Decretalibus ſatis ſuperque corroborata conſiſtat. Baronio concinit Labbæus *Tomo I. collectionis Conciliorum* in principio, ubi de Pſ-decretalibus ait: *Non tali auxilio, nec defenſoribus iſtis indiget, aut umquam indiguit Romana Eccleſia in veritatis Apoſtolicæ petra ſolidata*. Sed detecta falſitate Decretalium noſtrarum, quis earum fuerit auctor, & quo conſilio id egerit, inquirendum.

CAPUT VI.

Cujas fuerit Iſidorus Mercator, & quo tempore, locoque floruerit.

ET primo quidem jam omnibus perſuaſum eſt, illum non fuiſſe S. Iſidorum, etſi multi id crediderint, ut ſupra notatum eſt: ſed magis quæritur de Iſidoro Setubenſi Epiſcopo qui interfuit Conciliis Toletanis XII. XV. XVI. & quem Chronicum Luitprando tributum ad annum DCLXXXI. vult noſtrum eſſe Mercatorem (1). Cum hoc Chronico convenire videtur Chronicon alterum ſub Juliani Toletani nomine editum, in quo refertur Iſidorum Epiſcopum Setubenſem ope cujuſdam Monachi Benedictini Canonum collectioni operam dediſſe (2), & quum ibi dicit eum anno 808. mortem obiiſſe, hoc men-

(1) „ Iſidorus Setubitanus, qui interfuit Concilio XVI. Toletano, compoſuit Ordinem Concilii, & Collectionem Conciliorum, quæ dicitur Iſidori Peccatoris, vel Mercatoris in Chronico, quo cognomine vocatus eſt Iſidorus ſuper Iſidori nomen.

(2) „ Florebat Iſidorus Mercator; venitque ad annum DCCCVIII. fuitque Epiſcopus Setubitanus. Scripſit amico ſuo fideli Monacho Benedictino, qui fuit collector ejuſdem Iſidori.

mendum dici poteſt, cum potius ſcribi debuiſſet anno 708. vel ex eo etiam quod nullibi eſt reperire hujuſmodi Iſidorum Sebutenſem ſub finem ſæculi VIII. Quæ utriuſque Chronici auctoritas confirmari creditur a nonnullis ex iis, quæ ex eodem Iſidoro habentur: ipſe enim in *Præfatione* non obſcure ſe Hiſpanum dicit (1): vixiſſe vero ſub finem ſæculi VII. ex eo infertur, quod ex Conciliis Toletanis nullum afferat poſterius XIII. habito anno 683. Et denique, quod fuerit Epiſcopus, prodere videtur ipſa *inſcriptio*, qua ſe *Peccatorem* appellat: & licet vulgo legatur *Mercator*, id amanuenſium errori tribuendum eſt, cum potius ſcribere debuiſſent *Peccatorem*, ut habetur in pleriſque Codicibus melioris notæ. Mos enim fuit inter antiquos Epiſcopos pleroſque in ſubſcriptionibus ſe *Peccatores* (2) appellare, quemadmodum Græci ſe vocabant ἁμαρτωλϰς. Sed ſicuti nullum fundamentum poni poteſt in memoratis ſuppoſititiis Chronicis, quæ Juliano Toletano, & Luitprando tribuuntur; ita nulla probatio ex iis, quæ de ſeipſo Iſidorus dicere videtur. Hæc enim magis probant perſonam, quam Impoſtor induere voluit, quam ſuam propriam: præterquam quod cum ſe vocat *Peccatorem*, maluit Monachus videri, quam Epiſcopus; cum hæc denominatio in inſcriptionibus potius Monachorum eſſet, quam Epiſcoporum (3). Etſi enim Epiſcopi more Monachorum *Pecca-*

„ ri. Vixit pluſquam CXVII. annos, „ ſcilicet, ut dixi ad ann. DCCCVIII. „ die 20. Maii „ Pater Coutant. *Præfatione* §. IX. *num.* 150. legit Monacho Benedicto; unde ſuſpicatur a Pſ-Juliano indicari Benedictum Levitam, de quo inferius ſermo erit.

(1) *Prefatione* loquens de Ordine celebrandi Concilium, quem ex Conc. Toleta. IV. depromſit, hæc habet. *In principio vero voluminis hujus qualiter Concilium apud nos celebratur, poſuimus, ut qui noſtrum Ordinem ſequi voluerint, ſciant qualiter hoc agere debeant.*

(2) Ut videri poteſt in Conciliis Carpentoractenſi anno 527. Vaſenſi III. anno 529. Pariſienſi III. an. 557. Turonenſi II. an. 581. & ex variis monumentis Eccleſiæ Cenomannenſis apud Mabillonium in veteribus Analectis.

(3) Monachorum namque propria erat ejuſmodi denominatio; cum eorum vita pœnitens eſſe debeat, & pœnitentia peccatum ſupponat: non ita Epiſcoporum, quorum vita debet eſſe innocens.

catores ſe nuncupare conſueverint in ſubſcriptionibus; raro tamen id fecerunt in inſcriptionibus, & fere nunquam ſine addito *Epiſcopi*, vel *Præſulis* (1). Quod adeo verum eſt, ut nec ipſi Chorepiſcopi ſe inſcriberent *Peccatores* ſine addito ſuæ dignitatis (2). Monachus magis credi, quam Epiſcopus, Iſidorus etiam dicendus, tum quod Dionyſium Monachum imitatur, tum quod eadem *Præfatione* ſubdit: *Nobis autem quidam e conſortio fratrum noſtrorum Orientales teſtati ſunt, ſe vidiſſe Concilium Nicænum*. Hic enim loquendi modus Monachis potius, quam Epiſcopis, convenit; cum nomen *fratrum* in frequentiori uſu inter illos ſemper fuerit: & ipſi quoque, pluſquam Epiſcopi, Terrarum Orbem percurrere conſueverint. Cum vero Iſidorus etiam ſe *ſervum Chriſti* appellat, non tantum Monachum, ſed & Presbyterum ſe facere videtur: licet enim hæc denominatio omnibus Monachis competeret, unde Monachæ *ancillæ Chriſti* dictæ; Iſidorus tamen ea Sacerdotes tantum comprehendit, ut patet ex eadem ſua *Præfatione*, in qua poſtquam dixit: *Compellor a multis Epiſcopis, & reliquis ſervis Chriſti*; deinde ſubdit: *Vos autem octoginta Epiſcopi, & reliqui Dei Sacerdotes*. Eoque magis Hieromonachus videri voluiſſe videtur, quod ſuam

(1) Sic Hadoindus Epiſcopus Cenomannenſis, apud eundem Mabillonium eodem loco inſcribit: Ego *Hadoindus, ac ſi indignus, tametſi peccator, Epiſcopus S. Dei Eccleſiæ*. Sic Paulinus Patriarcha Aquilejenſis in *libello Epiſcoporum Italiæ* contra Elipandum inſcribit: *Ego Paulinus licet indignus peccator, omnium ſervorum Domini ultimus ſervus, Aquilejenſis Sedis nomine non merito Præſul*.

(2) Sic Theganus Chorepiſcopus Trevirenſis *Epiſt.* ad Hactonem apud Martenium in *Miſcellaneis tom. primo*: *Domino Venerabili, & in Chriſto patri Hactoni nobiliſſimo Duci ac Conſuli Theganus peccator licet Antiſtes in Domino Jeſu Chriſto dicit ſalutem*.

Hinc miror, quod idem ſuperius memoratus doctiſſimus Mabillonius in Annalib. Benedictinis ad annum Chriſti 785. dicat, longe familiariorem fuiſſe vocem *Peccator* in ore Epiſcoporum, quam Monachorum; eoque etiam nomine inficetam vocat opinionem Cointii exiſtimantis noſtrum Iſidorum fuiſſe Monachum, ex eo quia ſe *Peccatorem* vocat. Ceterum vir ſummus, ſi viveret, mihi iraſci non poſſet, quod dico Iſidorum voluiſſe haberi Monachum; nam revera Monachiſmum fuiſſe profeſſum minime dico.

ſuam inſcriptionem *Peccator ſervus Chriſti* mutuatus fuerit ex Heſychio Presbytero Hieroſolymit. *Præfatione* in Leviticum, qui hanc inſcriptionem poſuit: *Venerabili Diacono Eutychiano peccator Chriſti ſervus Heſychius Preſbyter in Chriſto ſalutem.* Integer itaque titulus eſt: *Iſidorus peccator ſervus Chriſti conſervo ſuo, & parenti fidei ſalutem* (1).

David vero Blondellus ratus, noſtram Collectionem minime ex Hiſpania fuiſſe allatam, ſed potius fabricatam in ipſa Gallia Belgica, ubi primum apparuit; hæc, inquam, ratus putat ejus Auctorem fuiſſe Gallo-Germanum, vel Germano-Francum, ac floruiſſe medio ſæculo IX. circiter, ea potiſſimum de cauſa, quod in *Epiſtola* Urbani, & *Epiſt.* Jo: III. inſertæ ſunt ſententiæ Concilii Pariſienſis VI. habiti anno 828. Unde ſuſpicatur illum fuiſſe Benedictum Levitam Moguntinum, illum ipſum, qui cum juſſu Autgarii ſui Archiepiſ. quatuor libris Capitularium Regum Francorum tres alios adjecerit, Epiſtolas haſce in fruſtula ſectas iis inſeruit: & ſic utrumque Capitularium, & Decretalium Opus veluti geminos natos e cerebro Levitæ prodiiſſe comminiſcitur per hæc verba: *Capitularium poſtremos Libros tres inter annum* 847. *&* 850. *vel certe* 855. *prodiiſſe oportet: quo tempore, vel ab ipſo Benedicto confictæ, vel ab eodem ſub incudem revocatæ, ac tandem in unum Corpus redactæ videntur Decretales Epiſtolæ. Proleg. cap.* 5. Et neſcio quid commentatur de Iſidoro fratre Eulogii Cordubenſis, profeſſione mercatore Moguntiæ degente, cujus nomine Benedictus Levita, eo volente, vel inſcio, abuti potuit, ut Iſidori Mercatoris collectio diceretur. Cum Blondello

(1) Gratianus cum in ſuo *Decreto diſt.* 16. *can.* 4. ex ea inſcriptione hæc ſolum verba retuliſſet, *Iſidorus ſervus Chriſti lectori ſuo conſervo*; Correctores Romani hanc notam poſuerunt: *In Panormia eſt eodem modo, atque apud Gratianum. Apud Ivonem, & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt: Iſidorus Mercator ſervus Chriſti conſervo ſuo, & parenti fidei in Domino ſalutem. In vulgatis autem conciliorum editionibus: Iſidorus peccator ſervus &c.*

dello in eo, quod putat Mercatoris Collectionem non quidem ex Hispaniis Moguntiam deportatam, sed hic ortam, facile convenimus ex his præsertim (1): quod verisimile non sit, Hispanos sub Saracenorum jugo gementes hujusmodi rei operam navasse: & quod disciplina his monumentis expressa Ecclesiæ Gallicanæ, & Germanicæ maxime conveniret. Et reapse earum statum ad vivum exprimit, ac multa habet, quæ ad alias Ecclesias pertinere non poterant, ut ex inferius dicendis manifeste apparebit. His addimus, quod supra notavimus, nimirum eam Collectionem sub an. 876. Hispanis fuisse ignotam: nec innotuisse constat ante sæculum XII. Sed in aliis suis conjecturis Blondellus immane quantum errat: Primo enim non est, quod a dicto locupletissimi testis discedamus, Hincmari scilicet Rhemensis testantis a Riculfo qui anno 814. vel sequenti mortem obiit, Isidorianam collectionem per Galliam publicatam fuisse. Duo dicit Hincmarus, eam illum habuisse ab Hispaniis, & simul publicasse. Quod ad primum attinet res occulta erat, & facile in ea Hincmarus decipi potuit: sed de altero illud erat notorium secutum etiam in loco, ubi Hincmarus degebat, ut ex verbis supra exscriptis: *Has Regiones repleri fecit*, nec ab illius ætate dissitum. Hincmarus enim anno 845. creatus fuit Archiepiscopus Rhemensis, antea fuerat Abbas S.Germani, & floruerat in Aula Ludovici Imperatoris, & sic Riculfi ævum, qui ut supra diximus anno 814. obiit, potuerat attingere; ergo testatur de re, vel suo tempore secuta, quam ipse vidit, vel quam a testibus oculatis accepit. Potuit ne ita decipi, ut quod factum fuit post annum 847. ut Blondellus putat, cre-

(1) Alias igitur etiam Blondellus in conjecturæ suæ probationem rationes affert; quod nempe Mercator plures Epistolas ad Gallos, quam ad Hispanos finxerit; & sic magis de illorum, quam de istorum gloria sollicitus videtur; & quod, quæ levior ratio, Scriptoris barbaries, & impuritas potius Germano-Francum, vel Gallo-Germanum quam, Hispanum prodat.

crediderit gestum ante annum 814 ? Eoque præsertim id credi nequit, quod Hincmarus, quum de Isidoro superius relata verba scripsit, auctoritatem ejus Collectionis imminutam volebat; unde magis propensus erat, ut illius novitatem ostenderet, quam ut adstrueret antiquitatem.

Præterea Benedictus Levita, ut infra dicemus, sub annum 845. circiter mandatum habuit ab Autgario suo Archiepiscopo colligendorum Capitularium Regum Francorum, in quibus lib.3.seu 7. præsertim multa ex Pseudo-decretalibus tamquam a Ludovico Pio, ac Carolo M. probata inseruit, eosque libros dedicavit Imperatori Lothario, ejusque Fratribus Carolo, & Ludovico Regibus, cum esset Archiepiscopus Moguntinus Rabanus Maurus, qui sedit ab anno 847. usque ad annum 856. Cum igitur tam ipse Levita sua *Præfatione*, quam Auctor alterius *Præfationis* ad eosdem libros, quam Petrus Pithœus publicavit, dicat hujusmodi monumenta a Riculfo maxima ex parte in Archivo Moguntinæ Ecclesiæ fuisse recondita; uterque, Rhemensis dictum corroborare videtur. Sed faciamus Benedictum Levitam fuisse impostorem, uti eum vult Blondellus, quis unquam credet, illum eo temeritatis devenisse, ut Imperatori, & duobus Regibus ita imponere voluisset, ut quæ ipse fingeret, illis tamquam probata ab eorum Patre, & Avo venditaret; idque fecisse sub oculos sui sanctissimi, doctissimique Archiepiscopi a studiis Autgarii omnino alieni, tantaque impudentia, ut *ultimo Capite lib.* 7. de ipsis Capitulis a se collectis hæc habeat: *Si quis autem plenius ea nosse voluerit, istorum legat authentica quibus illa inserta reperiet*. Præterea multa sunt in Litteris Decretalibus sæpius repetita, quorum nihil habetur in Capitularibus, veluti de exæquatione Primatum cum Patriarchis, de induciis dandis Episcopis ejectis, vel accusatis, de iis inconsulta S. Sede non condemnandis, & alia: ergo Benedictus non est utriusque Operis Auctor, sed in Capitularibus interseruit Capita quædam

prius

prius excerpta juſſu Regum, ut optime obſervat Balutius *Præfatione ad Capitularia n.* 45. (1) Et ſi velimus ea Capita ſua auctoritate excerpſiſſe, conſtat ſuum ingenium non idem prorſus fuiſſe cum illo Artificis Decretalium. Neque ſilentio prætereundum, quod noſtra Collectio Riculfi, & Caroli Magni ævo maxime convenit; ille namque ex ea ſua ſibi commoda, quæ infra videbimus, potiſſimum providere poterat; hic vero inter alia, quibus ſummam gloriam ſibi comparavit, totus fuit in artibus litterarumque ſtudiis undique arceſſendis, ac etiam antiquis Legibus, & Canonibus revocandis: unde admodum veriſimile eſt Pſ-Iſidorum hac opportunitate nacta optimo Principi voluiſſe imponere. Quæ hactenus dicta ſunt, mire confirmantur ex iis, quæ ſupra notavimus de excerptis Canonibus ex falſis Litteris Decretalibus a Remedio ſeu Remigio Curienſi juſſu Caroli M. Et hæc quidem dicta volo ad probandum, Iſidori Collectionem ſub Riculfo, ut Hincmarus ait, revera prodiiſſe. Ceterum ad explodendam Blondelli conjecturam ſufficerent, quæ ſupra notata fuerunt, Concilium ſcil. Aquisgranenſe anno 836. laudaſſe Epiſtolam Fabiani per hæc verba: *juxta ſtatuta Decretalium*: ac præterea earum Excerpta una cum legitimis

 do-

(1) *Attamen veram non puto eorum ſententiam, qui ſcribunt dolo malo heic uſum* (Levitam), *& Capitula a ſe collecta variis in locis adulteraſſe, & interpolaſſe in gratiam Romanæ Sedis, ac propterea uſum ſcrinio Eccleſiæ Moguntinæ, ubi cuſa ſint Capitularia, & inveſtigatæ eorum fodinæ. Ego facilius crediderim illum collegiſſe primum Capitula, quæ citra controverſiam edita ſunt a Regibus; tum ea quæ ab ipſis, vel eorum juſſu, ut ſupra monuimus, ab Epiſcopis, aut viris doctis excerpta ſunt ex libris divinæ Scripturæ, ſicut ea ſparſim in eorum mixta Capitulis reperit, ut ipſa Benedicti verba ponamus, & quæ excerpta ab iiſdem ſunt ex Canonibus Conciliorum, ex decretis Romanorum Pontificum, ex dictis Sanctorum Patrum, ex Conſtitutionibus Synodalibus Epiſcoporum Gallicanorum, ex Codice Theodoſiano, ſive Aniani interpretationibus, Pauli ſententiis, Juliani Anteceſſoris Novellis, Codice legum Wiſigothorum, & lege Salica, ex lege Ripuariorum, & ex lege Bajuvariorum. Ex his enim omnibus locis conſarcinata eſt illa Benedicti collectio, confuſe ſane facta, nullo ſervato temporum ordine, mutatis etiam ſæpe verbis Capitum, quæ illic referuntur,*

documentis ad Primatum Romani Pontificis pertinentia anno 833. oblata fuisse Gregorio IV. ut videtur dicere Paschasius Radbertus. Quomodo igitur Benedictus Levita finxit eas litteras post annum 847?

Quod ad commentum attinet Isidori professione Mercatoris, cujus nomine uti potuit Benedictus Levita, ut is diceretur ex Hispania eam collectionem detulisse, id nullam verisimilitudinem habet. Quomodo Benedictus nomine Isidori, Eulogii fratris usus fuit, ut eum faceret simplicem promulgatorem, an etiam auctorem? Neutrum dici potest. Non primum: nam Isidorus Peccator seu Mercator in *Præfatione*, quam collectioni præmittit, expresse se facit auctorem. Non secundum, nam præterquam quod Auctor se prodit Ecclesiasticum, & quidem antiquioris ætatis, ridiculum fuisset, hominem profugum, & professione mercatorem in scenam inducere tamquam juris Canonici peritum, ejusque nomine auctoritatem sollemnissimæ fraudi conciliare: quæ ad exuberantiam dicta sint. Ceterum Blondellus hariolatur, quum Isidorum mercatorem facit: nam etsi ille cum mercatoribus Moguntiam venerit, nusquam tamen habetur, quod ipse, qui erat nobilissimus, ut ex Senatorum genere natus, aliquando mercaturam exercuerit. Nec meliori ratione Blondellus minime sibi constans conjecturam suam confirmat, quum legit *Peccatorem* pro *Mercatore*, quod scilicet Isidorus ita inscribendo sequutus fuerit exemplum Eulogii fratris, qui & *Peccatorem*, & *servum Christi* se appellavit: non, inquam, meliori ratione confirmat. Primo enim Eulogius nunquam hæc duo conjunxit *Peccator*, & *servus Christi*; nec umquam se vocavit *Peccatorem* per modum cognominis in aliqua inscriptione. Sed esto hæc fecerit, si ita vis; fecit utique Ecclesiasticorum more; erat enim Presbyter professione, & Monachus saltem voluntate, & conversatione. Quid ergo ad Fratrem Laicum? erat ne

quid

quid gentilitium, aut familiare? (1)

Nec me tenet, ut cum Blondello conveniam, quod ab Urbano, & a Jo: III. uſurpantur verba Concilii Pariſienſis VI. habiti anno 829. nam primo etſi Blondello tantisper concedamus Pſ-Iſidorum paulo poſt tempus Concilii Pariſienſis VI. floruiſſe, adhuc tamen prorſus non eſt veriſimile, eum illius verbis uti voluiſſe. Is enim ad ſuam fraudem magis tegendam conſulto abſtinuit ab uſu recentiorum monumentorum; adeo ut nullum adhibeat, quod medio ſæculo VIII. non ſit antiquius. Qui igitur fieri poterat, ut uteretur Concilio Pariſienſi VI. ann. 829.? Cur non uſus Concilio Compendienſi an. 759. Forojulienſi ann. 791. Francofordienſi ann. 794. Arelatenſi VI. Turonen. III. Cabilonenſi II. Moguntino, Rhemenſi VI. an. 813. Lugdunenſi IV. anno 814. Aquisgr. I. an. 816? Cur non uſus multis variisque Capitularibus Caroli Magni, Decretalibus Stephani II. III. & IV. Pauli I. Hadriani I. Leonis III. Paſchalis I. Eugenii II. Valentini? Cur his non uſus eſt, & aliis Scriptorum generibus illius tempeſtatis, præſertim cum ex iis multa deflorare potuiſſet. Deinde argumenta non deſunt, ut credamus Epiſtolam Urbani, vel aliena manu, quam Pſ-Iſidori, interpolatam, vel nihil continere, quod e Concilio Pariſienſi ſit depromptum: illam vero Jo: III. ad collectionem Iſidori minime pertinere, ſed longo poſt tempore aſſutam. De prima jam ipſe Blondellus obſervavit, ejus fragmentum aliter laudari in Epiſtola Concilii Cariſiaci, quam modo proſtat; & ſic conſtat, illam fuiſ-

(1) Non moror Caſimirum Oudinum, qui dum Blondelli conjecturam reſpuit, utpote ſine aliqua probatione adductam, ſubdit: *Sed credibilius eſt, collectaneum iſtud ab Eulogio fratre Iſidori Moguntiam ex Hiſpania fuiſſe allatum*. Sed ubinam legitur S. Eulogius Cordubenſis Moguntiam veniſſe? Suos fratres Alvarum, & Iſidorum aliquandiu Ludovici Regis tempore apud Moguntiacum exulaſſe ſcribit idem Eulogius Epiſtola ad Willeginthum Epiſcopum Pampelonenſem data 17. Kal. Decembris anno 889. at ſe Moguntiam veniſſe adeo non dicit, ut potius ex eadem epiſtola contrarium colligatur.

fuiſſe alteratam. Sed faciamus Urbani Epiſtolam, uti modo proſtat, fuiſſe fictam. Quid tum poſtea? neceſſario Auctor eam ſententiam expreſſit ex Conc. Pariſienſi? minime gentium. Potuit talis ſententia jam eſſe vulgaris, vel ex aliquo libro, qui modo nos latet, excerpta; & ſicuti ea Concilium Pariſienſe uti, ita Auctor falſarum litterarum abuti potuit: & reapſe eamdem ſententiam habemus *Capite* 386. (1) *Lib. VII. Capitularium* alio verborum contextu ab illis Concilii Pariſienſis, & Pſ-Iſidori; unde conſtat illam fuiſſe vulgarem. Et denique quid vetat dicere, Concilium Pariſienſe ex Pſ-Urbani Epiſtola ſuam feciſſe eam ſententiam?

Quod vero attinet ad Epiſtolam Joannis III. non inficior ejus longam laciniam depromptam ex *Capite* 2. Conc. Pariſienſis VI. ſed quid tum inde? Ea namque, & forſitan etiam quarta S. Damaſi, & 88. S. Leonis I. (2) quæ de Chorepiſcopis agunt, ad collectionem Iſidori Mercatoris non pertinent, ſed potius ei deinceps aſſutæ videntur;

(1) Verba Concilii ſunt: *Patet profecto, ſi iiſdem nequitiis vitam finierit, gravius illum, quam eos, qui licet fidem Chriſti non perceperunt, bonis operibus operam dederunt, puniendum.* Verba vero Pſeudo-Urbani: *Gravius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quam illi, qui vitam ſine voto finierunt, aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.* Verba denique Capitularium: *Sciendum eſt omnibus, & ſine oblivione retinendum, quod gravius puniantur qui fidem Chriſti perceperunt, & in malis vitam finierunt, quam illi qui ſine fide mortui ſunt & tamen bona egerunt opera. Quoniam melius eſt fidem non percipere, quam poſt ejus perceptionem retrorſum abire.*

(2) Ex hoc etiam Epiſtola de Chorepiſcopis Leoni M. tributa ad Mercatorem minime pertinere videtur: quod eſt inſcripta Epiſcopis Germaniæ, & Galliæ: cum ſupra probaverimus Epiſtolam Pelagii II. ſimilem inſcriptionem habentem ad alium a Mercatore pertinere, idemque in præſenti demonſtramus de Epiſtola Joannis III. quæ etiam Epiſcopis Germaniæ, & Galliæ eſt inſcripta. Ut ut hæc ſe habeant, certum eſt, hujuſmodi Leonis M. Epiſtolam, ſeu Epiſtolæ fragmentum eſſe ſuppoſititium; cum, ut obſervat Morinus *de Sacris Ordinationibus par. III. cap.* 4. nihil aliud ſit, quam Canon VII. Concilii Hiſpalenſis II. paucis immutatis ad verbum exſcriptus; unde fallitur Queſnellius quum *Diſſertatione* XI. ad Opera S. Leonis putat illam potuiſſe eſſe veram Leonis III. Epiſtolam.

tur; apparent enim ſcriptæ contra *Caput primum* Epiſt. Nicolai I. ad Rodulfum Bituricenſem, ſeu verius contra Opuſculum de Chorepiſcopis Rabani Mauri ad Drogonem Metenſem, editum, ut Balutius conjicit, ſub annum 841. circiter: Rabanus inter alia favore Chorepiſcorum dicit: *Unde legitur in Codice quem Damaſus Papa de Epiſcopis Romanæ Eccleſiæ petente Hieronymo ſcripſit, quod Linus, & Cletus* (quos Chorepiſcopos facit) *ex præcepto B. Petri ordinationes fecerunt: cum tamen poſt paſſionem Petri non illi, ſed Clemens in honorem Cathedræ ſucceſſerit, ipſo tradente Principe Apoſtolorum; ſicut Epiſtola ejuſdem Clementis ſcripta ex mandato Petri ad Jacobum fratrem Domini teſtatur*. Ad hoc igitur retundendum memoratæ Epiſtolæ ex inſtituto contrarium ſtatuentes, ejdem Damaſo, ac Leoni M. tributæ videntur & in Epiſtola præſertim Jo:III. hæc habentur *cap.* 2. *Si autem Petrus Princeps Apoſtolorum adjutores ſibi aſcivit Linum, & Cletum, non tamen poteſtatem Pontificii, aut ligandi, aut ſolvendi eis tradidit, ſed ſucceſſori ſuo Sancto Clementi*. Porro cum Rabanus anno 847. creatus fuerit Archiepiſcopus Moguntinus, & vixerit uſque ad annum 857. ac ea dignitate auctus Chorepiſcopis etiam favere non deſtiterit, ut patet ex *Præfatione* Concilii Moguntini I. a ſe habiti, non videtur veriſimile ipſo adhuc vivente, & florente eam Epiſtolam publicatam, & multo minus Moguntiæ, & a Benedicto Levita, qui erat illi ſubjectus. Inſignis præterea ejuſdem Epiſtolæ barbaries, quam ipſe Blondellus *ſtupendam* vocat, ſuadet, ipſam ad Iſidorum, qui non erat barbariſſimus, minime pertinere. Eoque magis evincitur, quod talis Epiſtola ſit aſſuta collectioni Iſidorianæ, quod *Libro V. Capitul. capite* 320. & iterum *Lib. VII. cap.* 98. de Chorepiſcopis exſcribuntur verba Concilii Pariſienſis, non Pſeudo-Joannis III. Quin neque anno 888. agnita erat, cum in Conc. Metenſi eo tempore habito laudentur Epiſtolæ SS. Damaſo, & Leoni tributæ, non item iſta Joan-

nis

nis III. Huc quoque maxime faciunt duo reſponſa ſub nomine Nicolai I. unum (1) pro valido habens quidquid Chorepiſcopi Epiſcopalis Ordinis uſurpabant; (2) alterum quod potius pro nullo habere videtur: ex his unum ſaltem falſum eſſe debet. En igitur non modo poſt Pſeudo-Iſidori, ſed etiam poſt Nicolai Papæ tempora, alios fuere Impoſtores, qui Litteras nomine Romm. Pontificum de Chorepiſcopis ſcriberent. Quod autem Epiſtolæ Joannis III. faber uſus fuerit verbis Concilii Pariſienſis VI. id conſulto ſane feciſſe videtur, ut illius antiquitatis probationem adſtrueret, ut ſcilicet Concilium verba Epiſtolæ mutuatum videretur, & ita hæc ante illius tempus cum aliis Iſidorianis monumentis publicata appareret: in cujus rei confirmationem ipſe idem forſitan Epiſt. Urbani, ac primam etiam Felicis IV. quæ certe ad Iſidorum pertinebant, ex verbis ejuſdem Concilii interpolatam quoque voluit. Ex his, quæ dicta ſunt, facillimæ ſunt reſ-

(1) *Epiſtola* 19. in appendice ad Rodulfum Bituricenſem *cap.* I. *A Chorepiſcopis aſſeris multas eſſe in Regionibus veſtris ordinationes Presbyterorum, & Diaconorum effectas, quos quidem vero denuo conſecrant. Nos vero dicimus, nec innocentes oportere percelli, nec ullas oportere fieri reordinationes, vel reiteratas conſecrationes. Ad formam enim ſeptuaginta Diſcipulorum Chorepiſcopi facti ſunt, quos quis dubitet Epiſcoporum habuiſſe officia, ſed quia Sacri Canones vetant, ne omnes ſibi omnia vindicent, ac per hoc dignitas Epiſcoporum ad Chorepiſcopos ſuos videatur transferri, fiatque vilior honor Epiſcopi, decernimus, nihil in hoc præter regulas ulterius fieri.*

(2) *Epiſtola* ad Arduicum Vaſionenſem *cap.* v. apud Acheryum *Tom. XII. Spicilegiorum: De Chorepiſcopis, de quibus conſulis, utrum Presbyteros, & Diaconos valeant conſecrare, Sacri te Canones poterunt edocere. Quomodo autem Chorepiſcopos poſſe, dicimus, Eccleſias conſecrare, quas nulli Epiſcoporum licet ſine veſtro* (noſtro) *præcepto ſecundum ſanctas regulas dedicare? Non ergo Chorepiſcopis dabimus. Unde vos Epiſcopos tamquam terminos a Patribus poſitos transferentes merito reprehendimus. Præterea quis infantes debeat conſignare, S. Innocentius oſtendit, dicens „ De conſignandis vero Infantibus manifeſtum eſt, non ab alio, quam ab Epiſcopo fieri licere „ Et rurſus„ hoc autem, inquit, ſolis Pontificibus deberi, ut vel conſignent, vel Paraclitum Spiritum tradant, non ſolum conſuetudo Eccleſiæ demonſtrat, verum illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum, & Joannem eſse directos, qui jam Baptizatis tradant Spiritum Sanctum.* Ex hoc ſecundo reſponſo magis probabilis redditur conjectura Patris Thomaſini, *Par.* I. *de nova, & veteri Eccleſiæ diſciplina lib. II. cap. II. n.* 5. Nicolai reſponſum ad Rodulfum de Chorepiſcopis eſſe ſuppoſititium exiſtimantis: ac magis etiam probabilis reddetur ex iis, quæ infra adnotabimus.

reſponſiones ad id, quod Blondellus ad conjecturæ ſuæ probationem etiam addit de uſurpatis phraſibus Jonæ Aurelianenſis a Pſeudo-Joanne I.

Majoris vero ponderis in contrarium videtur altiſſimum ſilentium Scriptorum de talibus Litteris uſque ad annum 833. vel certe 836. Unde Blondellus minus improbabilem ſuam conjecturam de Autgario illarum promotore efficere poterat, ſi illum dixiſſet alio artifice quam Benedicto Levita uſum, eas effinxiſſe ſub principium ſui Epiſcopatus, quem iniit ab anno 826. vel certe ſequenti: ſic potuit etiam ex ipſis tamquam repertis in Archivo ſuæ Eccleſiæ capita quædam excerpta, a Ludovico Pio probanda curare, & tandem ſub finem ſuæ vitæ Benedicto imponere collectionem Capitularium. Sed ipſe Blondellus pluris facit argumentum, quod ſupra expoſuimus de Litteris Urbani, & Joannis III. adeo ut ea oppoſitione ſublata ſi dixerimus illas eſſe interpolatas, relictis Autgario, Benedicto Levita, & Iſidoro Eulogii fratre Riculfum repetat. Sed id inepta ſane ratione confirmat, quod Riculfus malæ fidei ſpecimen in Conventu Wormaciæ habito dederit, cum Carolo M. exhibuit Epiſtolam Gregorii Papæ, *cujus nunquam fuerat*, *nec poſtea fuit memoria*. Talis namque Epiſtola eſt IX. Gregorii II. cujus fuerat, fuit, eſt, & erit memoria (1). Attamen Petrus de Marca in eundem Riculfum inclinat. Quam quidem de Riculfo conjecturam, ſeu potius, quod illo conſcio, vel

(1) Verba Caroli M. VII. *Capitularium* 281. & alibi relata hæc ſunt: *Nam cum Wormaciæ generalem conventum habuiſſemus, allata eſt nobis a Riculfo Magontiacenſi Metropolitano Epiſtola B. Gregorii Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc*, „ De presbytero vero, „ vel quolibet Sacerdote a populo accu„ ſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui „ crimini illato approbent veritatem, „ jusjurandum erit in medio, & illum „ teſtem proferat de innocentiæ ſuæ „ puritate, cui nuda, & aperta ſunt „ omnia; ſicque maneat in proprio „ gradu „. Credidit forte Blondellus eam Epiſtolam a Riculfo, & Carolo Magno fuiſſe tributam B. Gregorio I. ſeu Magno; & ſic in eadem inter illius Opera perquirenda oleum, & operam perdidit.

eo consilio Moguntiæ facta fuerit Collectio, ut ipsum Promotorem, & fautorem haberet, ex inferius dicendis confirmabimus: ac etiam proferemus nostram conjecturam, sub Isidori Mercatoris seu Peccatoris larva latuisse non Hispanum aliquem, vel German o-Francum, vel Gallo-Germanum, sed Anglum Joannem nomine.

Interim enunciatum argumentum ex Scriptorum silentio petitum diluamus oportet. Magnum sane quid fuit, Isidoriana monumenta finxisse. Sed majoris molis erat, ea ad usum reducere; spectabant enim ipsa ad jus publicum præsertim: quo nomine non illud denoto, quod ab Ecclesiastico distinguitur, sed eam juris Ecclesiastici partem, quæ Ecclesiæ regimen continet: offendebant præterea formidolosos rerum Ecclesiæ Usurpatores; ac etiam Chorepiscopos, quorum factio tunc temporis minime sperni poterat: lædebant insuper jura Metropolitanorum, nec ipsa sæcularium Principum jura intacta relinquebant: unde cum aperte irruere non potuissent, sensim & pedetentim obrepere necesse erat. Hoc cum probe nosset Riculfus, sive alii, qui ejus opera abutebantur, non nisi astute se gesserunt in talium promotione monumentorum. Ea itaque cum publicanda curasset, eorumdem etiam aliquas sententias pro ea, qua in rebus Ecclesiasticis auctoritate pollebat (1), data opportunitate in Capitularia Caroli M. referri fategit; & quidem suppressis nominibus eorum, quibus tribuebantur: sic *Formatæ*, quod erat facilius, secundum Isidori exemplar usum introduxit, ut paulatim Episcopi alias ejusdem merces in commercium admittere assuescerent. Et uti Imperatorem Riculfus ad se traxit, ita (2) ad Papam trahendum ingenium in-

(1) Ut enim infra cum Georgio Adamo Struvio notabimus, sub Carolingis in ferendis publicis Legibus ad res Ecclesiasticas pertinentibus partes præcipue rant Archiepiscopi Moguntini.

(2) Leonem nempe III. qui ab anno 795. usque ad annum 816. Pontificatum tenuit, & quem, ut infra videbimus, Riculfus impense fovit, ac muneribus donavit.

intendiſſe, admodum veriſimile eſt, ſed hoc minime fuiſſe aſſecutum; ideoque res non multum fuit progreſſa: eoque magis quod contradictores multos, eoſdem fortes habere neceſſe erat. Unde in Synodo Moguntina anno 813. in qua Riculfus alterum locum ab Hildeboldo Archiepiſcopo Colonienſi tenens interfuit (1), nullus Iſidorianorum monumentorum uſus factus apparet. Poſt Riculfi mortem, quæ an. 814. vel tardius 815. conſignatur, noſtram Collectionem uſque ad annum 827. veluti dormiviſſe non mirum. Per id enim tempus Epiſcopatum Moguntinum tenuit Heiſtulfus, qui fuerat B. Lulli (2) diſcipulus, & Riculfi diſparum morum, ac ſtudiorum. Anno igitur 827. cum Heiſtulfum excepiſſet Autgarius Riculfi (3) conſanguineus, incæptum opus ad perfectionem adducere tentavit. Ejus opera ſactum, ut Gregorio IV. in Alſatia degenti cum genuinis Pſ-decretalium admixta capita darentur, admodum veriſimile eſt, uti & deinde in Conc. Aquisgranenſi laudarentur *ſtatuta* Decretalium, ac etiam ut Ludovici Pii *Capitularibus* illarum ſententiæ adoptarentur: ejus juſſu tandem collectionem *Capitularium* a Levita adornatam jam ſupra ſatis notatum.

Nec omnino verum videtur, quod ante annum 830. nullus Scriptorum Pſ-decretalium meminerit. Videtur namque ad eas reſpicere Theodulfus Aurelianenſis cum circa An. 820. queritur de ſua depoſitione inconſulta Sancta Sede

 ca-

(1) Hildeboldus enim erat Caroli Magni Archicapellanus, &, ut infra notabimus, ceu talis omnibus Epiſcopis illius ditionis etiam in eorum Eccleſiis præcedebat. Hinc inanis ſuſpicio Serarii *Rerum Moguntinarum cap.* 4. in Riculpho, ubi de ea Synodo loquens poſtquam notat: *Numeratur ſecundo loco noſter hic Riculphus*, inter parentheſes ſubdit: *Niſi forte in Colonienſi editione Nuenariana ipſi præpoſitus Colonienſis Hildeboldus*. Omnes editiones eumdem ordinem ſervant.

(2) Secundi Archiepiſcopi Moguntini, quem S. Bonifacius I. Archiepiſcopus ad Friſiam, ubi martyrii palmam obtinuit, profecturus, eligendum curaverat.

(3) Ut habetur ex ſupra memorata *Præfatione* incerti Auctoris ad poſtremos tres Capitularium libros, quos Levita digeſſit.

canens ad Moduinum Epiſcopum Auguſtodunenſem:

Culpa facit ſævum confeſſa perire latronem,
Non eſt confeſſus Præſul, & ecce perit.
Non ibi teſtis ineſt, judex nec idoneus ullus.
Non aliquod crimen ipſe ego faſſus eram.
Eſto forem faſſus, cujus cenſura valeret
Dedere judicii congrua fræna mihi?
Solius illud Opus Romani præſulis extat,
Cujus ego accepi pallia ſancta manu.

Non inficior hæc Theodulfi verba ſic accipi poſſe de Pallio, quod ſcilicet ex ejus cauſſa inconſulta Sancta Sede ipſe deponi non potuiſſet; ſed nuſquam ſane hoc de Pallio cautum erat (1). Neque inficior eadem verba ſic accipi poſſe, ut vel id tribuatur juri Patriarchico, quod Romanus Pontifex habebat in Galliis; ſed hoc in hujuſmodi rebus tunc ibi non obtinebat. Potius igitur Theodulfus videtur reſpexiſſe ad Pſ- Decretales, quæ ut inferius videbimus, de omnibus omnino Epiſcopis expreſſe cavent, ut præter ſententiam Romani Pontificis deponi nequeant. Agobardus

(1) Atque adeo id verum eſt, ut nec etiam in privilegio, quod deinde anno 868. una cum Pallio Hadrianus II. conceſſit Actardo Epiſcopo Nannatenſi, id ſit cautum; ſed illud eſt reſtrictum ad caſum appellationis, vel recuſationis. Hujuſmodi Privilegii, ſeu Epiſtolæ ad Actardum verba hæc ſunt: *Nullus Metropolitanorum Antiſtitum, vel ceterorum Epiſcoporum in controverſia criminis, ſi Sedem appellaveris Apoſtolicam, vel ejus ſpeciali experieris audiri, vel diſcuti fortaſſis examine, præſumat de te proferre non noſtro præmiſſo decreto judicium; ſed Apoſtolicæ Sedis tantum reſervaveris examinandus, vel judicandus incunctanter arbitrio.* Quibus ex verbis Petrus de Marca *Lib.VII. de concordia cap.* 23. *n.* 8. petit argumentum, quod validiſſimum vocat, ad probandum *Conſtitutionem Gregorii IV. & Leonis IV. receptas tum non fuiſſe in Gallia; cum id, quod triginta ante annos conſtitutum fuerat in gratiam omnium Epiſcoporum, nimirum, ut ſi Sedem Apoſtolicam appellaverit, eorum judicio ſuperſedeatur, nunc ab Hadriano tribuatur Actardo, ut privilegium contemplatione Pallii.* Sed magis eſt, ut dicamus Hadrianum una cum pallio privilegium, de quo agitur, ex ſtilo jamdiu recepto ita dandi Pallium, Actardo conceſſiſſe: taleque privilegium nihil ei de novo tribuiſſe. Vel dicendum, Hadrianum Actardo de integro conceſſiſſe, ut poſſet etiam in prima inſtantia, quam dicunt, recuſare judicium Synodi, & eligere illud R. Pont. de quo quidem jure nulla mentio fieri videtur in Epiſtolis Gregorii, & Leonis.

bardus præterea Archiepiſcopus Lugdunenſis Libro, quem circa annum 825. ſcripſit *De diſpenſatione rei Eccleſiæ*, videtur reſpicere ad Pſ-decretales, ſeu potius ad abuſum, quem aliqui ex earum interpretatione faciebant, inquiens: „ Verum quia ſunt, qui Gallicanos Canones, & aliarum „ Regionum putant non eſſe recipiendos, eo quod Legati „ Romm. ſeu Imperatoris in eorum conſtitutione non in- „ terfuerunt, reſtat ut etiam Sanctorum Clariſſimorum P. P. „ doctrinas, & expoſitiones diverſoſque tractatus, ut S. Cy- „ priani, Athanaſii, Hilarii, Hieronymi, & Auguſtini „ doceant non eſſe recipiendos, quia cum hæc tractarent, „ vel exponerent, Legati Romm. ſive Imp. non aderant... „ Ubicunque enim Catholici Eccleſiarum Rectores pro Ec- „ cleſiarum utilitatibus cum Dei timore in ejus nomine, „ & honore conveniunt, quidquid conſonanter ſanctis ſcriptu- „ ris ſtatuunt, nulli procul dubio ſpernenda, imo veneran- „ da omnibus eſſe debent, quod illa quam maxima aucto- „ ritate fulcitur, quia bina per annos Concilia fieri, & „ Romm. Pontifices decreverunt, & magna Concilia ſolli- „ cite commendarunt. Rectius profecto facere videtur, qui „ ubicunque magnarum Synodorum ſtatuta, quæ merito re- „ prehendenda non ſunt, ſequenda deliberat, quam qui „ ea, quæ ipſe ſentit, etiam ſenſibus anteponit. „ Hæc namque generalis, & indefinita regula, quam Agobardus impugnat, antiquos ſcilicet Canones non eſſe recipiendos ex defectu præſentiæ Apoſtolicorum Legatorum, non niſi ex interpretatione Pſ-decretalium naſci, & ſtabiliri poterat, ut inferius videbimus.

Quid plura? ut ſupra notatum eſt, Remigius ſeu Remedius Epiſcopus Curienſis juſſu Caroli Magni excerpſit Canones ex P-decretalibus, quod præſtitit expreſſis etiam nominibus, quibus illæ tribuebantur; nempe Clementis, Anacleti, Evariſti, Alexandri, Teleſphori, Higini, Aniceti ſub nomine Annitii, Soteris, Victoris, Zephirini, Calliſti, Ur-

Urbani, & aliorum, quorum excerpti Canones desiderantur in Codice Goldastiano, uti & Capitula quæ Notingius Constansiensis Remedio adjecit. His de Mercatoris persona, loco, & tempore delibatis, de ejus ingenio videndum.

CAPUT VII.

De Mercatoris Scopo.

QUod igitur ad consilium attinet, quo hujusmodi impostura facta fuit, Petrus de Marca, quem sequitur Joannes Doujat, suspicatur, quod Riculfus ad instaurandam labentem in Galliis Papæ, cui erat devotus, auctoritatem, id fortasse egerit. Quod hoc fuerit consilium Impostoris, quicumque is fuerit, sublevandæ scilicet Sedis Apostolicæ Majestatis, quin & omnis Ecclesiasticæ, quæ tum depressa erat, jurisdictionis, opinatur Christianus Lupus *Schol. ad Can. III. dictatus* S. Gregorii VII. ajens: „ In Gallia „ tunc, & Germania per Francos, in Hispania per Saracenos, in Italia, ac Illyrico per Longobardos, & Græcos „ admodum vexata, & depressa erat Apostolicæ Sedis Majestas, & omnis Ecclesiastica jurisdictio: Ideoque ad illas „ sublevandas nescio quis pius fidelis finxit sub antiquorum Romanorum Pontificum nomine Decretales istas „ Epistolas, quam passim vocamus collectionem Isidori „ Mercatoris „. Sed audacius, & impudentius more suo ait Dupinus in *Bibliotheca tom.* I. „ Et qui sont dites expres „ pour favoriser la cour de Rome, & etablir ses pretensiones contre le droits de Eveques, & les antiennes libertez des Eglises „. *Et de antiqua Ecclesiæ disciplina dissert.* 2. „ Has statim Epistolas (decretales) Summi Pontifices, in quorum gratiam erant confectæ, avide arripuerunt. „ Nec minori confidentia Van-Espen *Part.* III. *tit.*III. *cap.*IV. *n.*16. hæc habet: „ Collectio vulgo Isidori „ Mercatoris, cui hic impudentissimus Falsarius inseruit

„ non

„ non tantum confictas Decretales sub nomine Pontificum
„ Romanorum a Clemente usque ad Siricium, uti in tex-
„ tu notatur, sed & plures Synodorum Canones in alie-
„ num sensum detorsit, & in suam collectionem sic de-
„ tortos transtulit, idque vel præcipue ad ampliandum Se-
„ dis Apostolicæ auctoritatem, & signanter in examinan-
„ dis, & definiendis causis Episcoporum „. Hæc cum aliqui Catholicorum scripserint, nil mirum, si Hæretici, qui Papatum odio plusquam Vatiniano persequuntur, de Mercatore ita loquantur, ac si eum scopum præcipue habuisse videatur, *ut sub fucatis* (verba sunt Gulielmi Cavei) *primævæ antiquitatis testimoniis Romanæ Sedis auctoritatem speciosius propugnaret*.

Sed quid Ultramontanum hominem, & inter Ultramontanos degentem, sive is Gallus, sive Germanus, sive Hispanus fuerit, impellere potuit ad ampliandam, vel sublevandam tanto molimine, tantoque facinore Sedem Apostolicam? Putat Blondellus *Cap. V. Prolegomenorum* id egisse Riculfum, vel Autgarium, quia erant Vicarii Papæ, quin Autgarius etiam ejus Legatus a latere; ac proinde de iis per summam impudentiam, & temeritatem ita loquitur, ac si in hoc ipsum Romanum Pontificem mandantem, vel conniventem habuissent. Non me fugit, esse qui putant, inter quos Natalis Alexander *sæculo VIII. cap. V. art.* 1. Vicariatum Apostolicum, seu Primatum Bonifacii in Gallia collatum fuisse ejus personæ, in Germania vero etiam Ecclesiæ scilicet Moguntinæ, ac proinde successoribus, quales fuerunt Riculfus, & Autgarius. Quæ opinio aliud fundamentum habere non potest, nisi verba Epistolæ, quam S. Zacharias anno 751. scripsit ad ipsum Bonifacium: *Et idcirco B. Petri Apostoli auctoritate sancimus ut supra dicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus sibi, & successoribus suis in perpetuum sic confirmatam habens sub se has quinque Civitates Tungris, Co-*

lo-

loniam, *Wormaticam*, *Spiriciam*, *&* *Trectis*, *&* *omnes Germaniæ gentes*, *quas tua Fraternitas per ſuam prædicationem Chriſti lumen agnoſcere fecit*. Sed hæc non important Vicariatum, ſive Primatum, ſed purum jus Metropoliticum. Scrupulum vero iniicit mentio Coloniæ, quam in Metropolim Eccleſiaſticam anno 745. fuiſſe reſtitutam conſtat; unde alio nomine Moguntiæ ſubjungi non poterat, niſi Primatus jure. Sed ut recte obſervat Thomaſinus *De veteri*, *& nova Eccleſiæ diſciplina Par.* I. *lib.* I. *cap.* XLI. *n.* 10. etiam Metropoleos jure fuit ſubjuncta, *Tamen tenuit prior conſtitutio*, *& Coloniæ vindicata eſt Metropolitica dignitas*, *non autem Bonifacii ſedes*, *etſi id aliquando placuerat*. Ut ut hæc ſe habuerint, certum eſt Succeſſores Bonifacii Vicarios Apoſtolicos jure ſuæ Eccleſiæ non fuiſſe: quod adeo verum eſt, ut S. Lullus, qui eum exceperat anno 754. ante annum 772. Pallium non habuerit, ut clare habetur ex Litteris Hadriani I. ad Tilpinum; quas infra referemus: quo inſigne non tamdiu caruiſſet, ſi fuiſſet Vicarius Apoſtolicus. Illud enim tunc temporis proprium erat Vicariorum Apoſtolicorum, & nonniſi ex privilegio concedebatur aliis Epiſcopis, ut inferius videbimus. Quin, ut teſtatur Hincmarus Epiſt. 44. (1) a S. Bonifacio ad ſuam tempeſtatem nullus Primicerius, ſeu Primas, ſeu Vicarius Apoſtolicus fuerat in Provinciis Tranſalpinis. Præterea tanquam quid ſingulare de Autgario habetur in *Præfatione* incerti Auctoris præfixa tribus Libris poſterioribus Capitularium Regum Francorum ſu-

---

(1) *Tandem*, inquit, *breviter commemorare cenſuimus*, *quia ſancto*, *&* *venerando viro Bonifacio anno Incarnationis Dominicæ DCCLVI. Martyrio coronato* . . . *hactenus Provinciæ Ciſalpinæ*, *temporibus Pippini Regis*, *&* *Caroli*, *ac Ludovici Imperatorum*, *ſine hoc Primicerio*, *vel Primate a Sede Apoſtolica delegato*, *annos circiter vigintitres* (imo nonaginta) *manſerunt*, *&* *Metropolitanis ſingulis ſuo jure ſervato*, *Apoſtolicæ Sedis favore*, *&* *Principum ſuorum diſpoſitione*, *ſecundum ſacros Canones*, *&* *Decreta Sanctæ Sedis Pontificum* . *quæque fuerunt agenda venerabiles Epiſcopi*, *per auctoritatem Canonum Sacrorum*, *&* *Decreta Sedis Romanæ Pontificum*, *peregerunt*.

ſupra memorata, quod *vices Apoſtolici* Gregorii IV. aliquando exercuit: Qui Vicariatus, vel nunquam fuit, vel adeo obſcurus, & nullius momenti, ut ejus alia nulla ſuperſit memoria. Et hic eſt ille Vicariatus, quem, ut Blondellus extolleret, de eo etiam Benedictum Levitam non ſemel locutum comminiſcitur (1): Atque etiam inter Legatos a latere, quos a Romm. Pontificibus ad Imperatorum patientiam tentandam miſſos impudentiſſime ementitur

I

(1) *Cap.* enim v. *ſuorum Prologomenorum* hæc habet: *Ad hanc, quam Autgarius geſſit legationem reſpicere videtur Capitularium collector Benedictus Levita, cum ſcribit* „ Agnoſcendum eſſe „ omnia hæc (*quæ in unum Corpus redegit*) Capitula maxime Apoſtolica „ auctoritate fuiſse firmata: „ Ludovici capitula Apoſtolica auctoritate, & Synodali Sanctione decreta fuiſſe: „ Maxime trium Capitula iſtorum „ librorum Apoſtolica auctoritate ſunt „ cuncta roborata, quia his cudendis, „ maxime Apoſtolica interfuit legatio „ Sed quam longe abfuerit Blondellus ab aſſequenda Levitæ mente, audi a Balutio præfatione Capit. n. XIII. *Alia via in iſtius loci explicatione aberravit Blondellus. Nam, quæ a Levita dicuntur de Capitulis regalibus Apoſtolica auctoritate roboratis, ea ſic interpretatus eſt, ut quoniam legebat in fragmento vetuſti Scriptoris, cujus tamen fides non admodum certa, Greg. IV. R. P. vices ſuas in Germania commiſiſſe Autgario Archiepiſcopo Moguntino; cujus juſſu Benedictus videtur compoſuiſſe collectionem ſuam; firmata ideo Apoſtolica auctoritate dici crediderit Capitula illa, quia Autg. R. S. Legatus Greg. P. conſiliis & auctoritate fretus eadem conſcribi juſſit, & poſtea probavit. Contra Benedictus aperte in Præfatione ſua docet, ſe capitula illa, quæ in tribus poſtremis Capitularium libris continentur, in diverſis locis, & Schedulis, ſicut in diverſis Synodis, & Placitis generalibus edita erant, ſparſim inventa ſuo operi inſeruiſſe, eaque ſic dimiſiſſe, quomodo invenerat, ideſt nihil mutaſſe. Quod ſi fidem Benedicto de ſe ſcribenti adhiberi volumus, ut certe adhibenda prorſus eſſe videtur, manifeſtum erit, Autgarium non juſſiſſe, ut Capitula illa conſcriberentur, quemadmodum placuit Blondello, adeoque probabilis non eſt conjectura, quæ ad Autgarium refert verba Benedicti in Capitulis Regiis Apoſtolica auctoritate firmatis. Præterea Benedictus Apoſtolicam illam auctorit. verbis minime ambiguis refert ad Legatos Apoſtolicæ Sedis, qui interfuerant Conventibus publicis, in quibus Capitula illa conſtituta ſunt, ad Leonem videlicet, Sergium, Georgium, alios, quorum nomina per ſingulos Conventus inſerta invenerat: maxime trium Capitula iſtorum librorum Apoſtolica ſunt cuncta auct. roborata (inquit) quia his cudendis, maxime Apoſtolica interfuit legatio. Nam eorum nomina præter trium, ideſt Leonis, Sergii, & Georgii hic non inſeruimus, licet ea per ſingulos Conventus inſerta inveniſſemus vitantes legentium, atque Scribentium faſtidia. Itaque, quæ a Blondello dicuntur de Collectione Benedicti ab Autgario probata, ea facile corruunt. Putavit autem Antonius Auguſtinus, Leonem, Sergium, & Gregorium (ſic enim legebat) heic a Benedicto commemoratos fuiſſe Romanos Pontifices.* Attamen Benedicti verbis, & ipſe Balu-

tur (1), Autgarium quam imperitissime collocat. Legati a latere antiquitus dicebantur quicumque missi ex familia mittentis: sic Possidius in *Vita* Augustini *cap.* 13. *Propter quod perficiendum etiam a suo latere . . . ad Africam Judicem miserat*; Concil. Sardicense *Can. VII. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut de latere suo Presbyterum mittat*; & S. Gregorius Magnus *Lib. V. Epist.* 12. *al.* 13. *Quem a latere nostro transmiserimus, eas possit accipere*. Deinde Legati a latere dicti sunt Cardinales, cum in legationes abeunt: hi enim lateri Pontificis semper adhærere censentur. Erat ne Autgarius Cardinalis, vel familiaris Papæ? Quod

lutius violentiam facit, cum vult Leonem, Sergium, & Georgium fuisse Legatos Apostolicos, quorum nomina ille in singulis Conventibus inserta invenerat. Nam cum Levita diserte dicat: *eorum nomina præter trium, idest Leonis, Sergii, & Georgii hic non inseruimus, licet &c.* satis demonstrat ex multis nominibus, quæ inserta in Conventibus repererat, tria tantummodo indicasse. Et cum ex his tribus solus Georgius, qui interfuit Conventui Compendiensi an. 757., & de quo fit mentio *lib. V. Capitulor. Cap. VI.*, *& sequent. VII. & VIII.* appareat Legatus Apostolicus; potius crediderim Levitam voluisse indicare nomina, sive Legatorum, sivé ipsorum Romm. Pontificum, quorum consultu, & auctoritate Capitularia fuerunt facta. Sic habemus Leonem nempe III., de quo fit mentio *lib. V. cap.* 33. ibi: *Unde ad Consultandum Patrem nostrum Leonem, Sacerdotes nostros mittimus*; *cap.* 218. *Consultu Leonis Papæ*; *lib.* 7. *cap.* 187. *Quapropter Arnonem Archiepiscopum ad Leonem Apostolicum misimus*; *& cap.* 328. *Placuit sicut Leonis Papæ, & omnium Episcoporum, atque reliquorum fidelium generali, ac Synodali Consultu decrevimus*. Restat, ut inveniamus Sergium: & hic videtur Sergius Papa, de quo fit mentio etiam memorato *cap. VI. lib. V.* Sed cum ibi tantummodo laudetur Sergii auctoritas, sicut alibi laudantur aliorum Pontificum, & Patrum auctoritates, dici posset Benedictum deceptum credidisse, vel Sergium interfuisse Conventui Compendiensi, vel ejus auctoritate illum fuisse factum. Verba Capitis hæc sunt: *Si quis baptizatus a Presbytero non baptizato, et sancta Trinitas in ipso Baptismo invocata fuerit, baptizatus est, sicut Sergius Papa dixit. Impositione vero manus indiget. Georgius Episcopus Romanus, et Jo: sic senserunt.* Sed magis puto Benedictum per errorem nominasse Sergium, cum nominare voluisset Joannem Sacellarium Legatum Apostolicum, de quo fit mentio in eodem Capite, & alibi etiam.

(1) Sine alicujus enim testimonio, vel auctoritate, *Proleg.* supra laud. *cap.* V. hæc habet: *Summam nascentis Imperii* (Occidentalis) *majestatem revereri coacti Principum religiosissimorum per Emissarios quoscunque, maxime per Legatos a latere, inter quos Autgarius fuit, patientiam tentare, factiosos ad tentandam Rempublicam stimulare, lapidemque omnem movere cæperunt, quo tandem sese jugo subducerent.*

Quod vero tam Riculfus, quam Autgarius fuerit Sedi Apostolicæ devotus, quid tum postea? Poteratne hæc simplex devotio eos impellere ad procurandam fraude, & malis artibus illius ampliationem? Minime gentium. *Sic* enim (inquit Cicero pro Sexto Roscio Amerino) *vita hominum est, ut ad maleficium nemo conetur sine spe, atque emolumento accedere.*

Sed vel ipse Espenius alium fuisse potissimum Impostoris finem, quam ampliandæ Sedis Apostolicæ auctoritatis, ex iis, quæ alibi observat, confiteatur oportet; nam *Com. in quæst.* VII. *causæ* II. de Gratiano loquens, ait: *Hic rursus adducit varia fragmenta fictarum decretalium; quæ præcipue ad eximendos Episcopos ab omni criminali judicio adornatæ apparent.* Si *præcipue* Decretales *apparent adornatæ ad eximendos Episcopos ab omni criminali judicio*; ergo perperam alibi, nec sibi constans, conscripserat, eas adornatas *vel præcipue ad ampliandam Sedis Apostolicæ auctoritatem.* Et reapse ad sublevandos Episcopos spoliatos, vel accusatos Auctorem Litterarum in primis respexisse, recte observat Clarissimus Fleuryus *Lib.* 44. *Hist. Ecclesiasticæ*: *La principale matiere de ces decretales sont les accusations des Eveques: il n' y en a presque aucune, qui n' en parle, & qui ne donne des regles pour les rendre difficiles. Aussi Isidore fait assez voir dans le preface, qu' il avoit cette matiere fort a coeur.* Sed quid ad hoc probandum scriptorum auctoritate opus, cum ex ipsis Litteris Decretalibus quam clarissime evincatur, ubi ad nauseam usque de eodem argumento perpetua ταυτολογία multis, variisque modis, ut *cap. sequ.* videbimus, Pseudo-Isidorus agit; & in ipsa Præfatione, cum verba facit de monumentis, quibus suam collectionem instruxit, de improviso præter rem ex abundantia cordis erumpit in hæc verba: *Multi enim pravitate, & cupiditate depressi, accusantes Sacerdotes oppresserunt. Ideo Sancti Patres leges constituerunt,*

quos Sanctos Canones appellarunt. Multi enim ideo alios accusant, ut se per illos excusent, aut eorum bonis ditentur; tum multa in medium affert, quibus judicia, & accusationes Episcoporum difficiliores reddantur; ac etiam inter alia habet: *Nullus enim, qui suis rebus est spoliatus, aut a Sede propria vi, aut terrore pulsus, antequam omnia sibi ablata legibus restituantur, & ipse pacifice diu suis fruatur honoribus, Sedique propriæ regulariter restitutus, ejus multo tempore libere potiatur honore, juxta canonicam accusari, vocari, judicari, aut damnari institutionem potest*. Quid hujusmodi studium consulendi commodis Clericorum, Episcoporum præsertim, excitare potuit, nullo negotio depromitur ex paulo ante exscriptis verbis: *multi idcirco alios accusant, ut se per illos excusent, aut eorum bonis ditentur*, ut scilicet hujusmodi malis, quæ jamdiu invaluerant, obviam iretur: id quod, si Historiam illorum temporum attingamus, facile confirmabimus.

Cum enim Barbari in cultas Regiones irruissent, barbaris trucibusque moribus introductis, jura, & leges labefactarunt, bonaque omnia susque deque habuerunt; adeo ut inter cetera allata damna, & detrimenta, quæ Ecclesiis, Deoque res dicatæ fuerant, & ipsæ Ecclesiæ, ac Religiosa loca, Principum, Nobilium, militumque evaserint prædæ, & patrimonia; unde Ecclesiasticorum Ordines invisi, modis omnibus etiam cæde impetebantur. Quæ mala cum radices egissent, illud etiam accessit, quod nec ipsi Ecclesiastici eum, quem decebat, cultum præseferebant, ut inferiores superiorum dicto essent obedientes; hi illos tamquam filios gubernarent; & æquales, sine æmulatione, & invidia viverent; ita ut etiam inter eos non deessent discordiæ, calumniæ, machinationes. Itaque frequentissimæ erant Episcoporum accusationes, & depositiones, seu potius dejectiones, maxima ex parte provenientes a calumniis eorum, qui res Ecclesiæ tenebant, vel easdem

inhia-

inhiabant (1). Qualis fuerat ſtatus Eccleſiæ Gallicanæ ſeu Francicæ ditionis ſub medium VIII. Sæculum deſcribit S. Bonifacius ad S. Zacchariam : *Franci, ut ſeniores dicunt, pluſquam per tempus 80. annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ Canonica jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modo autem maxima ex parte per Civitates Epiſcopales Sedes traditæ ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis, ſcortatoribus, & publicanis ſæculariter ad perfruendum*. Idemque habemus tum ex aliis, tum ex Epiſtola Hadriani Papæ ad Tilpinum (2) data anno 772. & ex Chronico M. Belgico (3). Quibus malis, ut remedium afferrent Pontifices

(1) Ut diſerte ait ipſe Pſeudo-Iſidorus tum alibi, tum *Epiſt.*2. Pelagio II.tributa : quam Severinus Binius genuinam exiſtimans ei hanc notam appoſuit : *Cum bello Longobardorum, quo univerſa Italia flagrabat, adhuc vigente, cultus Epiſcopis deferri ſolitus nonnihil diminutus eſſe videretur, perſuaſique bellorum tempore jura ſilere, bonis Eccleſiæ non parcerent : hanc decretalem Epiſtolam de accuſationibus, ac judiciis Epiſcoporum Pontifex conſcribere debuit. Ea in primis de cauſa, quod frequenter eveniret, ut cum Epiſcopi bona Eccleſiarum a laicis uſurpata repetebant, atque in uſum priſtinum vindicare ſtudebant, in ſe illorum linguas provocarent, qui ne quod abſtulerant, redderent, criminoſis primum omnium Epiſcopos accuſationibus impetebant. Baron. anno* 582. *num.* 8. Bene igitur Binius propoſitum Auctoris hujus Epiſtolæ exponit : ſed male illam applicat ad tempora Pelagii II. & Longobardorum. Ea namque tempeſtate opus non erat accuſationibus, ut Epiſcopos ſpoliarent, vel ſpoliatos deterrerent ; ſed Longobardi ipſos, uti & reliquos Sacerdotes, una cum bonis vita privabant. Potius igitur quadrat temporibus Caroli M. quæ mox attingemus.

(2) *Tua vero fraternitas nobis retulit, quia faciente diſcordia inter Francos Archiepiſcopus Rhemenſis nomine Rigobertus a Sede contra Canones dejectus, & expulſus fuit ſine ullo crimine, & ſine ullo Apoſtolicæ Sedis conſenſu, & interrogatione, & ſolummodo quod antea non conſentit in parte illius, qui poſtea partem illam de Regno in ſua poteſtate accepit, in qua parte Rhemenſis Civitas eſt : & donatus, ſeu magis uſurpatus contra Deum, & ejus auctoritatem fuit illius Epiſcopatus ſimul cum alio Epiſcopatu* (Trevirenſi ſcilicet ex Hincmaro Epiſt. 145.) *& aliis Eccleſiis a ſæcularibus Poteſtatibus Miloni cuidam ſola tonſura clerico nihil ſapienti de jure Eccleſiaſtico, & alii Epiſcopatus de ipſa Eccleſia Rhemenſi diverſo modo eſſent diviſi, & alii ex magna parte ſine Epiſcopis conſiſtentes, & ad alios Metropolitanos Epiſcopi, & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & a ſuis Epiſcopis judicari, & diſtringi non ſubſtinebant : & Clerici, & Sacerdotes, & Monachi, & Sanctimoniales ſine lege Eccleſiaſtica pro voluntate, & licentia vivebant.*

(3) Apud Piſtorium tom. III. n. 31.. *Defuncto Sancto Luitwino Trevirenſi Archie-*

ces Gregorius II. Gregorius III. & Zacharias eidem supra memorato Bonifacio legationem Apoſtolicam per Galliam, & Germaniam impoſuerunt, quod ille munus per annos 25. obiit. Tandem Zacharias ipſum Eccleſiæ Moguntinæ Metropolitanum conſtituit cum jure Primatus in omnes Germaniæ, & Galliæ Epiſcopatus. Quo nomine Synodos ex utriuſque gentis Præſulibus convocavit, Eccleſiis Rhemenſi, & Senonenſi Metropolitanos ordinavit, quibus, uti & Grimoni Rothomagenſi Metropoli jam antea ordinato Pallium impetravit a Summo Pontifice: id quod factum puto, ut eos venerabiliores redderet; ut non obſcure colligitur ex *Epiſtola* ejuſdem S.Zachariæ ad ipſum Bonifacium, *ad eorum firmiſſimam ſtabilitatem*. Per ea namque tempora Pallii inſigne inter Latinos commune adhuc non erat omnibus Metropolitis, ſed erat proprium Primatum & Legatorum Sedis Apoſtolicæ, ac præterea eorum, quos ſummus Pontifex diſtinctos, ac ornatos volebat. Sed nec etiam his medicamentis pax Eccleſiæ reſtituta: Sanctus enim Abel Archiepiſcopus Rhemenſis a S. Bonifacio conſtitutus, ut habetur in eadem *Epiſt.* Hadriani: *Ibi permanere permiſſus non fuit, ſed magis contra Deum ejectus eſt, & Rhemenſis Eccleſia per multa tempora, & per multos annos ſine Epiſcopo fuit, & res Eccleſiæ de illo Epiſcopatu ſunt ablatæ, & per laicos diviſæ ſunt, ſi-*

---

chiepiſcopo ſuccedit filius ejus Milo primo quidem imitator Patris, deinde tyrannus effectus, nihilque in eo de Clericali honore, vel vita, niſi ſola tonſura emicuit. Eo tempore bella gravia, & inteſtina in hac provincia orta ſunt, quando Carolus Martellus laicis Epiſcopatus dedit, & Epiſcopis nullam poteſtatem habere permiſit. Cum hoc Carolo Milo ſupradictus ad bellum profectus & ſola tonſura Clericus, ut dixi, habitu, & moribus irreligioſus, & poſt victoriam etiam Rhemorum Archiepiſcopatu ab eodem Carolo donatus. Cujus infelici tempore bis de Eccleſiis multa ſunt ablata, & res ab Epiſcopis diviſæ, domus Religioſorum deſtructæ, Eccleſiaſtica diſciplina diſſipata; adeo ut Clerici, & Sacerdotes, Monachi, & Moniales ſine lege Eccleſiaſtica viverent, & refugia indebita haberent. Milo igitur tyrannus, his ita peractis venationi inſerviens, ab apro percuſſus moritur in villa, quæ dicitur Frane primo a Treviri milliari, ubi & ſepultus eſt poſt 40. *annos ſuæ tyrannicæ invaſionis.*

ſicut , *&* *de aliis Epiſcopatibus* , *maxime autem de Rhemenſi Metropolitana Civitate* . Eamdem S. Abeli Rhemenſis vicem ſortitum Herebertum ſeu Ardobertum ab eodem Bonifacio ordinatum Epiſcopum Senonenſem obſervat P. Pagius ad annum 743. *n.* IX. Nec melior fuit ſors Ragnifridi , qui Grimonem in Rothomagenſi ſede excepit , & deinde accuſatus fuit a ſuis Clericis apud Regem , nam ut ait Chronicon Fontanellenſe *Lib.* I. *cap.* II. *Ragnifrido ejecto Epiſcopatus Rothomagenſis datus eſt Remigio fratri glorioſi Regis Pipini* , *hoc anno* , *qui eſt ab Incarnatione* 755. Ex qua ſive irregulari laicorum ad Epiſcopalem dignitatem evectione , ſive earumdem Eccleſiarum vacantium detentione inter alia incommoda illud etiam profluxit , quod hi honoribus , & divitiis contenti onera iis adjuncta in Chorepiſcopos transferebant , qui temerario auſu etiam quæ characteris erant Epiſcopalis uſurpabant (1).

Hinc

(1) Vide Morinum *Par.III.de Sac.Ord. Ex.IV.cap.*5. Alexandrum *Append.ad Diſſert.*XLIV. in Sæc.IV.& Thomaſ. *Par.I. de vet.& nov.Eccl.diſc.lib.II.cap.II.n.*2. Sed hic non pigeat exſcribere, quæ habet idem Pſeudo-Iſidorus , ſive alius auctor *Epiſt.* V. Damaſo tributæ de Chorepiſcopis . *Nam* (*ut nobis relatum eſt*) *quidam Epiſcoporum* , *propter ſuam quietem* , *eis* (nempe Chorepiſcopis) *plebem ſuam committere non formidant:* *&* *ut illicita* , *atque prohibita agant* , *iidem ea, quæ ſolis Pontificibus debentur, ſibi uſurpant* ; *&* *ipſi in ſua quiete torpent* , *&* *curam ſibi a Deo commiſſam negligunt* , *cum Dominus dicat* ; " Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis , & vocat eas nominatim, & cognoſcit ſuas , & ſuæ agnoſcunt eum . *Et item* : ſicut novit me Pater , & ego agnoſco Patrem , & animam meam pono pro ovibus meis ". *De mercenario autem quid dicat* , *bene noſtis* , " quia videt lupum venientem , & dimittit oves , & fugit , & lupus rapit , & diſpergit oves " , *&* *reliqua* . *Pro talibus vero negligitur cura Eccleſiæ* , *&* *ejus ſtatus perturbatur* . *Et ideo ſunt prohibiti* , *intantum* , *ut ſi aliqui ex his reperti fuerint* , *a proprio decidant gradu* . *Illi namque Epiſcopi* , *qui talia ſibi præſumunt* , *videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles* , *quæ ſtatim ut pariunt* , *infantes ſuos aliis nutricibus tradunt educandos* , *ut ſuam citius libidinem explere valeant* . *Sic* *&* *iſti Infantes ſuos* , *id eſt* , *populos ſibi commiſſos* , *aliis educandos tradunt* , *ut ſuas libidines expleant* , *id eſt* , *ut pro ſuo libitu ſæcularibus curis inhient* , *&* *quod unicuique viſum fuerit* , *liberius agant* . *Pro talibus enim animæ negliguntur* , *oves pereunt* , *morbi creſcunt* , *hæreſes* , *ſchiſmata prodeant* , *Eccleſiæ deſtruuntur* , *Sacerdotes vitiantur* , *&* *reliqua mala proveniunt* . *Non taliter Dominus docuit* , *nec Apoſtoli inſtituerunt* : *Sed ipſi* , *qui curam ſuſcipiunt* , *ipſi peragant* , *&* *ipſi proprios manipulos Domino repræſentent*. *Nam ipſe ovem perditam diligenter quæſi-*

Hinc petitione Caroli Magni Hadrianus Papa incolumitati Tilpini Archiepiſcopi Rhemenſis, ejuſque Eccleſiæ conſulere volens eadem *Epiſt.* ſubdit: *Rhemenſem Eccleſiam, ſicut & antiquitus fuit, Metropolim permanſuram, & primam ſuæ diœceſeos Sedem, & te, qui in eadem operante Deo ordinatus es, Primatem* (1) *ipſius diœceſis eſſe cum omnibus Civitatibus, quæ ab antiquo tempore Rhemenſi Metropoli Eccleſiæ ſubjectæ fuerunt, atque etiam perpetuis temporibus ſibi, & ſucceſſoribus ſuis ſit confirmatum, & hoc interdicentes, ut nullus audeat juxta Sacrorum Canonum traditionem ex alio Epiſcopatu ibidem translatare, aut conſtituere Epiſcopum poſt tuam ex hoc ſæculo evocationem: & te aut futuris temporibus Rhemenſem Epiſcopum, & Primatem illius diœceſis non præſumat, neque valeat umquam aliquis de Epiſcopatu ejicere ſine Canonico judicio, & neque ullo judicio ſine conſenſu Romani Pontificis; ſi ad hanc Sedem Romanam, quæ caput eſſe dignoſcitur orbis terræ, appellaverit in ipſo judicio; ſed in ſola ſubjectione Romani Pontificis permanens diœceſim, & Parochiam* (2) *Rhemenſem, adjuvante Domino &c.* Et idem Carolus Magnus edoctus reſponſione Leonis III. per Arnonem Archiepiſcopum habita de ſupervacaneo officio Chorepiſcoporum, illius auctoritate eorum temeritatem comprimere ſategit cum *Capitulis* datis anno circiter 799. tum *Capitulari* Aquisgranenſi dato anno 803. mandans, ne Chorepiſcopi deinceps fierent, & qui erant, se ordinis Presbyteralis

---

ſivit, ipſe invenit, ipſe propriis humeris reportavit, noſque idipſum facere perdocuit &c.

(1) Quare hic Tilpinus Primas vocetur, qualiſque fuerit ejus Primatus, infra videbimus.

(2) Cum hic nomine Parochiæ veniat Epiſcopatus, quem modo Diœceſim vocamus, nomine diœceſis venire Provinciam clare patet, quemadmodum Siricius *Epiſtola* ad Himerium Provinciam Bæticam diœceſim vocat; & Rabanus *præfat.* Concilii Moguntini 1. ad Ludov. Regem dicit: *Cum coepiſcopis meis, qui ad Eccleſiæ prædictæ diœceſim pertinent*: ſic Hetti Archiepiſcopus Trevirenſis *Epiſt.* ad Frotarium Tullenſem ſcripſit: *Nos in diœceſi noſtra, & Epiſcopi ſinguli in Parochiis ſuis.* His adde, quæ habet Freſnius.

ralis tantummodo agnoſcerent, & eorum, quæ ordinis eſſent Epiſcopalis, non attingerent. Multiſque aliis Legibus Imperator tum ſua, tum Epiſcoporum, quos cogendos curabat, ac etiam Rom. Pontificis, quem conſulebat, auctoritate lapſos Eccleſiæ mores, diſciplinam, ſplendorem, ac libertatem per ſuæ ditionis provincias reſtituere conatus fuit. Sed inveteratum malum altiores radices egerat, quam ut his remediis evelli, ac ſanari poſſet. (1) Nil mirum igitur, ſi Epiſcoporum aliqui, Archiepiſcopi Rhemenſis procuratam immunitatem æmulantes, iſtam, imo longe majorem, ut ſibi ab injuriis præcaverent, alia via etſi illicita compararent; idque effecerunt publicatione falſarum Decretalium antiquiſſimæ, & prope divinæ auctoritatis ſpeciem præſeferentium (2), quas Mercatoris opera uſi, ac Riculfi Moguntini præſidio tecti effingendas curarunt. His argumentis de ſcopo Mercatoris generatim delibatis, ad probationes in ſpecie, quas Pragmatici vocant, deſcendamus.

(1) Carolus itaque Magnus Eccleſiæ malis occurrit quantum potuit, ſed non quantum neceſſe erat, ut obſervat Thomaſinus, *de Veteri, & Nova Eccleſiæ diſciplina part. II. lib. III. cap. 16. n. 1.* inquiens: *Vix in ipſo illo tot Sæculorum Eccleſiæ decurſu execrabilius quidquam occurrit, quam illa rerum Eccleſiæ, terrarumque, & ipſarum adeo Eccleſiarum invaſio per temporales Principes, Nobiles, Militeſque concidentis Clodovei Magni familiæ tempore. Sarcire eam labem laborarunt Pippinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, & Carolus Calvus, ut temperamenti ſaltem aliquod adferrent: Epiſcopalia quoque Concilia ſtrenuam in id operam navarunt. Sed ipſamet ante labefactata eſt Caroli Magni ſtirps Imperatoria, quam deſperato adeo malo curatio tota adferri potuiſſet.*

(2) Quod contra oppreſſiones remedii genus, fingendorum nempe illuſtrium monumentorum, quæ tutelæ & præſidio eſſent, omnino novum & inſolens non fuit: nam ſimile quid fecerat Auctor Synodi II. ſub S. Silveſtro, & aliorum ſuppoſititiorum actorum, quæ ſupra attigimus; ac etiam tentaverat Auctor interpolatorum Canonum, qui habentur inter excerptos ab Egberto Eboracenſi *num. CXL. CXLI. & CXLII.* de quibus infra ſermo erit.

CAPUT VIII.

Mercatoris Propoſitum Epiſcoporum indemnitati conſulendi plurimis capitibus ex ipſis falſis Decretalibus demonſtratur.

AUctor igitur earum nihil non ponit in medium, ut Clericorum maxime Epiſcoporum procuret ab oppreſſionibus etiam in judiciis immunitatem. Et primo quidem ad avertendos homines ab occupatione rerum Eccleſiaſticarum, unde præcipue perſecutiones Epiſcoporum, contra hujuſmodi uſurpatores graviſſimæ ſententiæ, quæ licet ex genuinis locis depromptæ, non omnes tamen recte conſutæ (1) habentur in *Epiſtolis* ſub nomine Anacleti, Pii, Urbani, Lucii, Stephani, Euſebii, Jo. I. & Symmachi relatorum ex parte 12. *quæſt.* 2. & 17. *quæſt.* 4. ac in VI. Synodo eidem Symmacho tributa iidem uſurpatores declarantur hæretici (2). Et ut magis vindicaret Eccleſiis bonorum temporalium poſſeſſionem ſub nomine Urbani a Gratiano relati *Can.* 9. & *Can.* 16. 12. *quæſt.* 1. laudat vitam communem fidelium præſertim Clericorum, unde eam poſſeſſionem profluxiſſe dicit. Huc igitur etiam tendit, quod ſub nomine Clementis *Epiſt. V.* ibidem relati *Can.* 2. copioſe quidem, & plus quam oporte-

(1) Qualis eſt illa Pſeudo-Urbani *Can.* 13. 17. *qu.* 4. *Attendendum eſt omnibus, ne prædia uſibus ſecretorum cæleſtium dedicata, a quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam (quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis uratur.* Quæ quidem omnia Mercator depromſit ex jure civili, præſertim ex L. 40. *Cod. Theod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, quæ eſt Lex 5. *Cod. Juſtin. eodem titulo*. Sed non advertit, hujuſmodi legum Civilium loquendi modos Pontificibus primitivæ præſertim Eccleſiæ non convenire.

(2) Nempe *ob obſtinatum, & defixum in errore illo propoſitum*: ut de ſimili loquendi modo ab Hadriano I. Papa uſurpato explicat Petrus de Marca *Lib.* I. *de Concordiæ cap.* 1. *num.* 5.

tebat (1) dicitur in laudem vitæ communis : ac præterea pertinet *Sermo*, ſeu *Epiſtola II.* Pſ-Melchiadis, quæ eſt de *munificentia* Conſtantini erga Eccleſias, Clericoſque ; ubi quoque agitur de avertendis his a ſæcularibus negotiis, ut magis demonſtraretur Eccleſiæ neceſſitas rerum temporalium poſſidendarum, ex quibus ſui miniſtri aliis ſubſidiis deſtituti alerentur. Facit etiam *Epiſtola* Pſ-Marcelli ad Maxentium, ex qua deſumtus *Can. ultimus diſt. 96. Boni Principis eſt*, *ac religioſi*, *Eccleſias contritas*, *ac conſciſſas reſtaurare*, *novaſque ædificare*. Facere denique videntur multa, quæ leguntur in Pſ-Decretalibus de vaſis Sacris in uſus profanos non adhibendis, de cultu Eccleſiarum, earumque conſecratione, ac de Miſſis nonniſi in locis Sacris celebrandis.

II. Uſurpatoribus vero, ut tolleretur commodum ſatisfaciendi oneribus Eccleſiarum per Chorepiſcopos, hi non modo *Epiſtolis* ſub nomine Damaſi, & Leonis, quæ, ut ſupra notavimus, forſitan ad Mercatorem non pertinent, expreſſe abrogantur, vel in ordinem rediguntur, ſed etiam tacite ſub nomine Anacleti *Epiſt. II. cap. I. Epiſt. III. cap. I. & II.* Aniceti *Epiſt. unic. cap. I.* ubi de bipartito Sacerdotali ordine in Epiſcopalem, & Presbyteralem

(1) Ea enim ſupine hauſerat ex Fauſtiniano Platonico *Lib. 10. Recognitionum*, eidem Clementi tributarum, quæ Pſ-Clemens ipſe ibidem refellit ; cum Platonica rerum communio, quæ ibi laudatur, etiam uxores communes faciat, per hæc verba : *In omnibus autem ſunt ſine dubio & conjuges*. Ceterum hoc Iſidorum noſtrum, vel non dixiſſe dicendum, ut multi volunt, qui eam Epiſtolam interpolatam credunt, vel ſaltem animo non intendiſſe certo certius eſt ; cum ipſe in adulteros non ſemel invehatur : nec intendiſſe Gratianum etiam certiſſimum eſt ; cum & ipſe multos Canones in Adulteros congerat, & ex eodem Clemente *Epiſt.* 1. *Can.* 16. 32. *quæſt.* 7. habeat : *Quid in omnibus peccatis adulterio gravius ?* Atque adeo verum eſt, Pſ-Clementem, & Gratianum id ſibi minime voluiſſe, ut ex hujus Gloſſatoribus, & Interpretibus nemo unus inventus ſit, qui hoc eiſdem tribuerit : ſed communiter poſt Gloſſam ea verba ſic interpretantur : *Non quo ad uſum carnis*, *ſed quo ad uſum obſequii*, *vel quo ad dilectionem* 31. *diſt. omnino*. Hinc Struvius *Hiſtoria Juris Canonici* §. 20. injuria carpit Gratianum, cum dicit in ejus *Decreto contineri multa nefaria*, & in *nota* indicat concubinatum, de quo alibi loquuti fuimus, ac ſubdit: *Communio Platonica introducitur Can. dilectiſſimis* 2. 12. *quæſt.* 1.

lem agitur (1) ; ac ſtatuitur , ut Epiſcopi non ab uno, (uti ordinabantur Chorepiſcopi) ſed a tribus ſaltem Coepiſcopis ordinentur , nec conſtituantur in caſtellis , vel modicis civitatibus, (ubi erant Chorepiſcopi) ſed ibi collocentur Presbyteri, *Can. Epiſcopi* 3. *diſt.* 80. qui quidem, uti & Diaconi a proprio Epiſcopo ordinentur , nec alii Eccleſiæ Miniſtri ſine illius approbatione conſtituantur , *Can.* 1. *diſt.* 67. Ad hæc ſub nomine Clementis relat. *Can.* 14. *de conſec. diſt.* 1. habetur , quod non poſſit celebrari in loco non conſecrato ab Epiſcopo regulariter ordinato Civitatem tenente , idemque ſtatuitur *Epiſt. I.* Felici IV. trib. ubi additur : *& non a Chorepiſcopis, qui ſæpe probibiti ſunt*. Quod inſuper ſub nomine Urbani *Epiſt. un. cap.* 7. habetur , quod Fideles ab Epiſcopo Spiritum Sanctum recipiant , id Pſ-Euſebius *Epiſt. III. Can.* 4. *de conſ. diſt.* 5. ita confirmat, exornatque : *Manus quoque impoſitionis Sacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt , quam a Summis Sacerdotibus* (2), *neque tempore Apoſtolorum ab aliis , quam ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur peractum eſſe , neque ab aliis , quam ab illis , qui eorum locum tenent , unquam perfici poteſt , aut fieri debet . Nam ſi aliter præſumptum fuerit , irritum habeatur* . Idem habetur *Epiſtola* Melchiadi tributa , *Can.* 2. *&* 3. *ibid.* & dicitur majus Baptiſmo . Quo fortaſſe etiam pertinet, quod ſub nomine Fabiani *Epiſt. III. Can.* 18. *ibid. diſt.* 3. ſtatuitur , quod in ſingulos annos per Epiſcopum renovari debeat Sacrum Chriſma (3) .

Præ-

---

(1) De Sacerdotio , ejuſque bipartito , vel tripartito ordine vide , quæ notavimus in Epiſtola ad *Can. Fraternitatis diſt.* 34. *nota* 1. *pag.* 52.

(2) Summos Sacerdotes , & Summos Pontifices dictos Epiſcopos ad differentiam Chorepiſcoporum infra adnotabimus.

(3) Sic in *Capitulari* Caroli M. ann. 899. *cap.* 3. ſtatutum fuit : *In ſingulis Epiſcoporum Parochiis Presbyteri , eorumque miniſtri, non a quibuslibet Epiſcopis , ſed a ſuis propriis Chriſma petant , vel accipiant . Nec alio unquam tempore , juxta Sacros Canones , vel ſecundum morem Romanum , niſi in Cana*

III. Præterea ut securiores redderentur Episcopi in possessione suarum Ecclesiarum, ut scilicet non facile ejici possent, & si ejecti essent, alii in eorum locum non subrogarentur, vel in eorum possessionem irruerent; spirituale conjugium, quod temerare adulterium sit, asseritur inter illos, & ipsas Ecclesias a Pseudo-Evaristo *Epist. II.* rel. *Can.* 11. 7. *quæst.* 1. & Pseudo-Callisto *Epist. II. cap. III.* relato *Can.* 39. *ibid.* Quod matrimonium per analogiam matrimonii Christi cum Ecclesia dictum a S.Cypriano (1), PP. Concilii Alexandrini anni 339. (2) S. Siricio, seu S. Innocentio (3), S. Ambrosio (4) S. Hieronymo (5), aliisque, Pseudo-Isidorus multis dilatavit (6). Ad hoc etiam for-

na Domini Sanctum Chrisma conficiatur. Quibus etiam diebus Presbyteris, vel eorum Ministris Canonice dispensandum est, sed non aliis tradendum, nisi solummodo Presbyteris, vel Diaconibus, aut Subdiaconibus bene fidelibus. Ubi observandum, tali de re agi in eo *Capitulari* occasione Chorepiscoporum, de quibus principaliter agitur *cap.* 1. 2. 4. & 5.

(1) *Epist.* 2. & 52. ubi Novatianum *adulterum* appellat, quod R. Ecclesiam S. Cornelio ejus legitimo sponso eripere conabatur.

(2) In *Epist. Synodica*, ubi de Eusebio a Sede Nicomediensi ad Constantinopolitanam translato, hæc habentur: *Neque præ oculis habens illius præceptum alligatus es uxori, noli quærere solutionem. Quod si hoc de uxore dictum est, quanto magis de Ecclesia, atque adeo de Episcopatu, cui cum quis alligatus est, aliam quærere non debet, ne adulter in Sacris Litteris deprehendatur.*

(3) *Can.* 13. ex missis ad Episcopos Galliæ: *De iis, qui ab Ecclesia ad Ecclesiam transierunt, jussi sunt, quasi relicta uxore ad aliam accesserint, quod impunitum esse non possit. Talem Episcopum invasorem pudoris alieni Episcopatu privari jusserunt.*

(4) *De dignitate Sacerdotali cap.* 4. *Unius uxoris virum: si ad superficiem tantum litteræ respiciamus, prohibet digamum Episcopum ordinari. Si vero ad altiorem sensum conscendimus, inhibet Episcopum duas usurpare Ecclesias.*

(5) *Epist.* 88. ad Oceanum: *Et hoc in Nicæna Synodo a Patribus esse statutum, ne de minori ad majorem Ecclesiam transferatur Episcopus, ne Virginis pauperculæ societate contempta ditioris adulteræ quærat amplexus.*

(6) Hinc Espenius hunc brevem commentarium addit ad laud. *Can.* Evaristo tributum: *Admodum verisimile est, ex hac falsa Decretali invaluisse opinionem de matrimonio spirituali inter Episcopum, & suam Ecclesiam, ejusque inde resultante vinculo, quod fortius esse vinculo carnali, dixit Innoc.III. in Cap.* 2. *de translatione Episcopi.* Sed non bene Espenius neque in una, neque in altera parte. De prima jam supra notatum est, de hujusmodi matrimonio antiquos fuisse loquutos. De altera, quod tale vinculum carnali fortius sit, id etiam habetur ex supra exscriptis verbis Litterarum Synodicarum, ubi fit ex hoc ad illud, tanquam a fortiori, ut dicunt, illatio. Sed quid mirum, si matrimonium spirituale dictum fortius carnali? Licet hoc ἁπλῶς *simpliciter* verum

fortaſſe redit, ut ſcilicet hæc comparatio utriuſque matrimonii carnalis, & ſpiritualis rectius procederet, quod idem Pſeudo-Evariſtus *Epiſt. I. cap. II.* rel. *Can.* 1. 30. *quæſt.* 3. ſtatuit, matrimonium ſollemniter celebrandum, & cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicendum (1); & idipſum ponit idem Calliſtus laud. *Epiſt. cap. IV.* rel. *Can.* 4. 3. *quæſt.* 4.

IV. Itaque cum Sacerdotes omnes honorandos præcipiat Pſ-Pontianus *Epiſt. I.* (2) id præſertim de Epiſcopis ſtatuunt Pſ-Teleſphorus *Epiſt. unica cap. III.* & Pſ-Stephanus *Epiſt. I. cap. II.* aliique; eoque pertinet, quod Pſ.Urbanus *Epiſt. un. cap. V.* ait, in Eccleſiis conſtitutas Sedes excelſas, in quibus quaſi in thronis (3) Epiſcopi ſederent, *ut intelligatis poteſtatem*

rum non ſit, κατά τι *ſecundum quid* tamen veriſſimum eſt. Vir enim ita uxorem ducit, ut ejus morte, cum hæc contigerit, ſolutus omnino remaneat; non ita Epiſcopus, qui cum Eccleſia minime interitura matrimonium contraxit: & e converſo morte viri ſolvitur etiam omnino matrimonium, adeo ut ſi ille per miraculum ad vitam redierit, non erit ſuperſtiti uxori alligatus; at morte Epiſcopi non omnino ſolvitur ejus ſpirituale conjugium, cum remaneat in ejuſdem anima impreſſus character, ob quem, ſi revixerit, erit Epiſcopus, & quidem ejuſdem Eccleſiæ, quæ viduata remanſerat: ut ut in ſpecie, qua novus Epiſcopus ordinatus fuerit, res tranſigenda eſſet. Præterea matrimonium carnale ratum per ſollemnem Religioſi Ordinis profeſſionem dirimitur, non ita matrimonium ſpirituale. Alia etiam minime ſpernenda ad majorem ſpiritualis matrimonii, quam carnalis ſtabilitatem adſtruendam a Doctoribus afferri ſolent, quæ brevitatis cauſa hic miſſa facio. Quæ cum ita ſint, deſinant tandem hæretici, & qui cum eis ſentiunt, debacchari contra Innocentii III. effatum.

(1) Cave tamen, ne cum Magdeburgenſibus credas a Mercatore hujuſmodi nuptiarum benedictiones fuiſſe adinventas; eæ namque jam inde ab Eccleſiæ cunabulis fuerant in uſu inter Fideles. Vide noſtram Diatribam ad Cap. 1. & 3. *de ſecundis nuptiis.*

(2) Etiam ſecundi Ordinis, nempe Presbyteros, & quidem rectiſſime. Celebre eſt factum B. Martini Turonenſis, quod refert Severus Sulpitius in ejus *Vita cap.* 23. Martino quidem prandente cum Maximo, qui se pro Imperatore in Galliis gerebat, *ad medium vero convivium (ut moris) pateram Regi Miniſter obtulit. Ille Sancto admodum Epiſcopo potius dari jubet, expectans, aut ambiens, ut ab illius dextera poculum ſumeret. Sed Martinus, ubi ebibit, pateram Presbytero ſuo* (qui eadem menſa aſſidebat) *tradidit, nullum ſcilicet exiſtimans digniorem, qui poſt se biberet: nec integrum ſibi fore, ſi aut Regem ipſum, aut eos, qui a Rege erant proximi, Presbytero prætuliſſet. Quod factum Imperator, omneſque, qui tunc aderant, ita admirati ſunt, ut hoc ipſum eis, in quo contempti fuerant, placeret.*

(3) Hujuſmodi Sedes excelſas *Thronos*

tem Episcoporum, *in eisque Deum veneremini* (1): ac etiam pertinet, quod Felix IV. rel. *Can.* 1. *de consecr. dist.* 1. præscribit de celebrando consecrationis Episcopi anniversario die (2). Episcopis præterea non modo obediendum, sed etiam sine eorum licentia nihil agendum declarat Ps-Clemens *Epist. III.* & Pastores adeo non contemnendos, ut reprobi etiam illorum mores tolerandi sint, ait Ps-Anacletus *Epist. III.* Conspiratores vero contra Episcopum infames (3) declarantur a Ps-Callisto laud. *Epistola II.* & Ps-Fabiano *Epist. II. cap. II.* relatis 11. *quæst.* 1. *Can.* 22. *&* 31. & Ps-Stephano *Epist. II. cap. IX. Can.* 7. 3. *quæst.* 4. ac etiam ex eadem *Epistola Callisti*, quæ comprehendit consentientes, si laici fuerint, excommunicantur, & si Clerici, deponuntur; additurque *Epistolis* Fabiani, & Stephani *Canonib.* paulo ante laudatis, ut hi tradantur Curiæ ibi servituri (4), ac simile quid statuitur *Epist.* Pii relati

nos dictos, Episcopos jam inde a temporibus Apostolorum habuisse testis est Eusebius VII. 19. ubi refert Jacobum Apostolum Hierosolymis suum habuisse Thronum, qui ad Gallieni tempora conservatus, & summo honore habitus fuit.

(1) Simile quid habet S. Gregorius M. rel. *Can.* 11. 2. *quæst.* 6.

(2) Ecclesiarum, & Sacerdotum dedicationis Felix meminit. Sed hic Sacerdotum nomine Summos venire, non vero inferioris Ordinis clarum est. Nam de illis mos erat, ut celebraretur anniversarius dies, non de istis. Male igitur legitur apud Gratianum: *Episcoporum, & Sacerdotum.* Et reapse notarunt Correctores Romani vocem *Episcoporum* apud vulgatos Gratiani Codices irrepsisse.

(3) De pœna infamiæ, quam ex jure civili in jus Canonicum Mercator invexit, vide, quæ notavimus Epistola ad *Can. Fraternitatis dist.* 34. *pag.* 12. *& seqq.*

(4) Vel ex hoc quam maxime eruitur falsitas Litterarum Decretalium, quod Summi Pontifices Christianos, imo Clericos addicerent servitiis Curiæ Gentilium. Curiæ mancipari pœnæ genus erat, quod gravissima Curialibus onera incumberent, quibus ex eo nec Curiam deserere fas erat *Lege* 122. *Cod. Theod. de Decurionibus*. Tali pœna punitos voluit Justinianus *Novell.* 123. *cap.* 14. Presbyteros, Diaconos, vel Hypodiaconos, qui uxorem ducerent. Et passim in Sacris Canonibus Curiæ addictos ad Clericatum non posse promoveri cautum reperitur. Sed *Novella* 46. Leonis in Oriente, & moribus in Occidente novo regimine invecto, desiere Collegia Curialium, qui erant veluti servi publici, & nomen Curialis Aulicos & Ministros Justitiæ tantummodo denotabat. Hinc Ivo Carnotensis, aliique Canonistæ, post quos Pontifices iverunt, interpretati fuerunt, Clericum Curiæ tradi serviturum, cum Clericalibus privilegis exutus foro sæcularium judicum traditur, quorum sententia debitam pœnam, citra sanguinem, suscipiat; vel ex eo, quod in eadem specie Clerici suo Episcopo insidias molientis decrevit Pseudo-Pius apud Gratianum, loco se-

relati *Can.* 18. laud. *quæst.* 1. de Clericis suo Episcopo inobedientibus, vel insidias, aut calumniam parantibus. Calumniator fit etiam infamis ex falsis Stephano *Epist.* 1. Cajo *Epist. unica*, & ex falso Felice relato 3. *quæst.* 10. *Can. ultimo*, & 4. *quæst.* 6. *Can.* 2. non admittitur amplius ad causas, nisi ad proprias Civiles.

V. Ut Episcopi insuper spoliati, vel ejecti ante omnia sint restituendi, ex principiis juris civilis, quæ secuti fuerant Liberius Papa (1), Synodus (2) Lampsacena sub Damaso, Synodus Occidentalis sub Innocentio (3), & Gregorius (1) M.

supra laud. *Eum Curiæ tradi, ut ibi recipiat, quod inique gessit*: quæ verba cum varie accipi possint, hanc alteram interpretationem admittere videntur. Istius usus sponte tradendi Clericum foro Sæculari pœnis publicis puniendum, singulare haberi exemplum in Actis Concilii Chalced. putat Petrus de Marca: ibi actione 10. cum relecta fuissent acta Synodi Tyriæ habitæ in causa Idæ Edesseni Episcopi, Samuel, & alii Presbyteri Ecclesiæ Edessenæ, libello eum accusabant, & inter cetera capita hoc quoque objiciebant, quod Abraamium Diaconum de maleficio magico accusatum, ac præsente Clero, & Episcopo confessum, omnium votis excommunicatione confossum, nulla dein prævia satisfactione Episcopum ordinare destinasset, impeditus, ne perficeret, sola Archidiaconi refragantis intercessione. Mox ista verba subjungunt: *Et retinet chartam magicarum incantationum Reverendus noster Episcopus, qui debuit judicio Provinciæ hunc, qui ita execrabilis est, offerre secundum consequentiam legum*. Sed magis est hisce verbis voluisse Presbyteros indicare *legem* Valent. Theodosii, & Arcadii, quæ in *Codice Just.* est ultima sub titulo *de Maleficis, & Mathematicis*, qua cavetur, ut Magi deferri debeant publicis Magistratibus, non quod revera debuerat Episcopus offerre Abraamium judicio Provinciæ. Hoc enim fuisset contra Ecclesiæ morem; quæ adeo non offerebat Magistratibus publicis Reos Capitales, ex quorum genere erant Magi, laud. *tit. Codicis*, ut potius pro iis, cum in manum militarem devenerant, intercederet, ut mortem evaderent, & sic tempus pœnitendi haberent; ea enim tempestate ad mortem damnati beneficium Sacramentalis absolutionis non habebant: & reapse de consilio Cleri, sola excommunicatione fuerat damnatus Abraamius. Vide etiam quæ hac de re notavimus Diatriba ad *Caput At si Clerici de judiciis*, præsertim *Adnotationem pag.* 179.

(1) Is namque in *Dialogo* cum Constantio Imperatore, quem describit Theodoretus *Lib. II. Historiæ Eccl. cap.* 2. dicit: *Nullum de S. Athanasio judicium ferri posse priusquam & ipse, & alii Episcopi ejecti in suas sedes restituantur*.

(2) Apud Sozomenum *Lib. VI. cap.* 7. *Ut Episcopi qui depositi fuerant ab iis, qui dissimilem Patri Filium asserebant, sedes suas postliminio recuperent, quippe qui injuste spoliati fuissent: quod si quis eos accusare vellet, sub paris condemnationis periculo id ageret*.

(3) Apud Pallad. in *Vita* S. Joannis Chrysost. *pag.* 31. *In commonitorio, quod continebat, Johannem judicium ingredi* non

(1) Magnus, multis ſtatuunt ac latiſſime patere faciunt ficti Alexander, Fabianus, Cajus, Euſebius, Joannes relati 3. *quæſt.* 1. *a Can. primo uſque ad ſextum*; ut accuſari non poſſint ex falſis Stephano, & Zephirino relatis 2. *quæſt.* 2. *Can.* 4. *& ultimo*, nec ad judicium, ſeu Synodum etiam generalem vocari ex falſis Euſebio, & Julio ibidem *Can.*4. *&* 5. vel iis aliquid objici ex falſo Pelagio II. 3. *quæſt.* 2. *Can.* 2. nec reſpondere cogantur ex eodem Zephirino laud. *Can. ultimo*. Fragmentis præterea falſarum Decretalium relatis laud. *quæſt.* 2. *cauſ.* 3. decernitur, ut Epiſcopo quanto tempore ſpoliatus, vel expulſus extiterit, antequam ad Synodi judicium evocetur, per idem temporis ſpatium poſt reſtitutionem induciæ ad comparendum concedantur, & Pſ-Felix I. *Can.* 8. dat ſpatium ſeptem menſium: & rurſus *quæſt.* 3. *ibid.* ementitis nominibus Felicis II. Eleutherii, & Damaſi induciæ omnibus Epiſcopis accuſatis conceduntur, & quidem multo longiores dilationibus, quæ ex cauſſis jure tum Civili, tum Canonico veteri obtinebant.

VI. Ad ipſos accuſatores, & accuſationes quod attinet, jam multæ quidem contra eos exceptiones ſtatutæ erant Concil. Carthag.II. *Can.* 6. (2) Carthag.VI. ſeu VII. *Can.* 1. (1)

L

---

non debere niſi prius ipſi reſtituta fuiſſet, & Eccleſia, & Communio: ut ſublata cauſa detrectandi judicii, ſua ſponte confeſſum iniret.

(1) *Lib. II. Epiſt.* 15. *al.* 18. ad Natalem Salonitanum, *Epiſt.* 15. *al.* 19. ad univerſos Epiſcopos Dalmatiæ, & *Epiſt.* 16. *al.* 20. ad Antoninum Subdiaconum.

Hinc, & ex iis, quæ inferius notabimus de *inſcriptione* præſertim requiſita in accuſationibus Epiſcoporum, minus probanda videntur, quæ Eſpenius *Com.* ad laud. *quæſt.* 1. *cauſæ* 3. habet inquiens: *Quæ in hujus concluſionis, & aſſerti* probationem *adducit Gratianus, vel ex falſis & ſuppoſititiis Decretalibus, vel ex jure civili deducta ſunt: eo quod in priſtinis Canonibus, & Patrum ſcriptis de hoc ordine judiciario nihil, aut parum reperiatur; quandoquidem ante fictas Decretales forenſis ille ordo judiciarius, hic a Gratiano deſcriptus, in cauſſis & judiciis Eccleſiaſticis nondum invaluiſſet, uti non ſemel notavimus.*

(2) *Ut is, qui aliquibus ſceleribus irretitus eſt, vocem adverſus majores natu non habeat accuſandi. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Si criminoſus eſt, non admittatur.*

1. (1) & 2. (2) Chalced. *Can.* 19. (3): Quas pene omnes exceptiones complectitur *Canon*, qui laudari solet tamquam sextus Concilii Constantinopolitani I. Sed Mercator eas non modo confirmavit, sed etiam multis auxit, atque amplificavit. Primo itaque sub nomine Eusebii, & Felicis rell. *Can.* 5. & 11. 3. *quæst.* 5. repellit ab accusandis Clericis omnes, quos lex Civilis excludit. Infames vero, quos arcendos ab accusationibus dicunt Ps-Fabianus *Epist. II. cap. II.* & Ps-Stephanus relatus *Can.* 4. 3. *quæst.* 4. declarantur ab iisdem Fabiano, & Stephano 2. *quæst.* 1. *Can.* 3. & 11. & Ps-Eusebio *Epist. III.* omnes externorum Criminum rei. Præterea non modo arcentur inimici sub nomine Anacleti, & Pontiani eadem *Cau.* 3. *quæst.* 5. *Can.* 2. & 4. sed etiam de eorum domo prodeuntes, vel cum ipsis morantes, sub Symmachi nomine ibidem *Can.* 3. item facile litigantes eodem *Can.* 4. & sub nomine Julii *Can.* 10. ibidem, ubi etiam excluduntur Gratiosi, idest Adulatores & complacentes. Ad Excommunicatos, seu Anathematizatos, quod attinet, quos ab accusando arceri oportet, sub nomine Fabiani *Epist.* 1. & Stephani I. rel. 3. *quæst.* 4. *Can.* 6. non modo nominatim declaratos, sed eos quoque dicitur, hujusmodi esse, quos Episcopi suis scriptis anathematizarunt, aut eorum instituta (4) anathematizant. Sed aliis præ-

(1) *Eum rite ad accusationem non admitti, qui postquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus sive sit Clericus, sive sit laicus accusare voluerit.*

(2) *Ut omnes servi, vel proprii liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt, omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est Histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ: Hæretici etiam, sive Pagani, sive Judæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est deneganda.*

(3) *Clericos, sive laicos accusantes Episcopos, vel clericos passim, & sine probatione, ad accusationem non recipi, nisi prius eorum discutiatur existimatio.*

(4) Ex hoc discimus contra Navarrum, Espenium, aliosque nono sæculo fuisse agnitam excommunicationem, seu anathema, in quam incurritur *ipso facto*, sive excommunicationem a Canonibus inflictam opus non habuisse sententia Judicis, ut animam ligaret: quod con-

prætermiſſis generatim prohibetur ſub nomine Pii *Epiſt. I.* Cornelii *Epiſt. II.* & Euſebii rel. *Can.* 11. 2. *quæſt.* 7. ovibus accuſare Paſtores, Anacleti, & Zephirini ibid. rell. *Can.* 11. *&* 12. & Synodi V. ſub Symmacho minoribus accuſare majores, Fabiani, & Damaſi *ead. quæſt. Can.* 38. *&* 51. iis accuſare Sacerdotes, qui ejus ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt; & tandem ejuſdem Fabiani, Evariſti, Marcellini, Euſebii, & Julii *eod. loco Can.* 1. 3. 4. 5. 6. ac Theleſphori *Epiſt. un. cap. I.* Laicis contra Clericos maxime Epiſcopos accuſationes proponere. Quæ tamen Auctor Litterarum deſumſiſſe videtur ex Epilogo Pſ-Synodi II. Romanæ ſub S. Silveſtro ibid. rel. in qua Synodo *Can. III.* habetur; *Ut non Presbyter adverſus Epiſcopum, non Diaconus adverſus Presbyterum, non Subdiaconus adverſus Diaconum, non Acolythus adverſus Subdiaconum, non Exorciſta adverſus Acolythum, non Lector adverſus Exorciſtam, non Oſtiarius adverſus Lectorem, non Laicus det accuſationem aliquam*: id quod etiam lege Longobardorum receptum erat *Lib. II. tit.* 4.

confirmatur ex iis, quæ habet Pſ-Pelagius II. *Epiſt.* 8. *Idcirco eos non eſt neceſſe, excommunicare, aut anathematizare, quia ipſi anathematis vinculo propriis manib. profeſſiones ſuas, ſuaque ſcripta roborando conſtrinxerunt*. Quin idipſum ex genuinis monumentis ſæculi VIII. diſertiſſime habetur; in Concilio namque Romano habito anno 745. ſub S. Zacharia ita legitur; *Ut Presbyteram, Diaconam, Nonnam, aut Monacham, vel etiam ſpiritualem commatrem nullus ſibi præſumat nefario conjugio copulare. Nam qui hujuſmodi opus perpetraverit, ſciat, ſe anathematis vinculo eſſe obligatum, & Dei judicio condemnatum. Statuentes Apoſtolica cenſura, ut quicunque Sacerdotum, eos communicare præſumſerit, eorum conſortio condemnatus Sacerdotii ſui honore privetur*. Quin & idem videtur dicere S. Gregorius I. a Gratiano relatus 1. *quæſt.* 1. *Can.* 12. inquiens: *Quicumque Sacros Ordines vendunt, vel emunt, Sacerdotes eſſe non poſſunt. Unde ſcriptum eſt: anathema danti, anathema accipienti: hoc eſt Simoniaca hæreſis. Quomodo ergo, ſi anathematizati ſunt, & Sancti non ſunt, ſanctificare alios poſſunt? Et cum in Chriſti Corpore non ſint, quomodo Chriſti corpus tradere, vel accipere poſſunt? Qui maledictus eſt, benedicere quomodo poteſt?* Sed ſi verum amamus, hæc verba non ſunt S. Gregorii, ſed, ut notant Correctores Romani, ſunt Paſchalis II. qui floruit Sæculo XII. ineunte. Ut ut res se habeat, ſunt ſaltem monumentum antiquioris ætatis ea, cui Eſpenius primum uſum excommunicationis latæ ſententiæ vix adſcribit, medio nimirum XII. Sæculo. Sic S. Gregor. VII. qui Sæculo XI. floruit, *Lib. I. Epiſt.* 11. *&* 15. vocat Simoniacos excommunicatos vitandos.

tit. 4. *cap.* 12. (1) ac confirmatum reperitur *Lib. I.* Capitularium *cap.* 133. & *cap.* 23. Capitularis VI. anni 806. & ſimile quid habetur *Lib. VII.* eorumdem Capitularium *cap.* 211. ex incerto Concilio (2).

VII. Contra eos vero, qui injuriam propriam perſequentes accuſant Epiſcopum, vel ejus *Actores* caritativa monitione non præmiſſa ex interpolato *Can.* 17. Concilii Aurelianenſis V. ſtatuitur pœna excommunicationis fictorum Anacleti *Epiſt. II.* Alexandri *Epiſt. I.* rell. 2. *quæſt.* 7. Sixti II. *Epiſt. II. cap. I.* Stephani *Epiſt. II. cap. III.* Julii *Epiſt. II. cap. VII.* & Felicis II. *Epiſt. II. cap. II.* Quin in *Epiſt.* Alexandri decernitur, ut non ſemel, ſed ſæpiſſime monitionis officium adimpleant; & in *Epiſt.* Anacleti & Stephani omnes accuſatores ad tale officium obſtringi videntur.

VIII. Præterea ex falſis Decretalibus Calliſto, Euthychiano, Fabiano, Damaſo, Sixto III. aliiſque tributis accuſatio fieri debet libello, & quidem inſcriptione præmiſſa *Can.* 1. 3. *&* 4. 2. *quæſt.* 8. *Can.* 8. 3. *quæſt.* 9. *&* *Can.* 2. 4. *quæſt.* 4. idque ex jure Civili, quod aliquando in Eccleſia fuerat obſervatum, ut cum in Conc. Conſtantinop. I. S. Flaviani *actione* 3. Euſebius Dorylæi Epiſcopus Eutichetem oblato libello accuſavit; ſic idem Euſebius aliique in Conc. Chalc. *act.* 3. accuſarunt Dioſcorum; & Samuel, aliique Presbyteri Edeſſeni in Synodo Tyria ſeu Berytenſi accuſarunt Idam Epiſcopum ſuum: ac idipſum cautum etiam fuit de accuſatione

(1) *Conſtitutum eſt ut nullus laicus crimen Clericis audeat inferre. Teſtimonium Clerici adverſus laicum nemo recipiat.* Nemo *Clericus, Diaconus, vel Presbyter pro qualibet cauſa intret in Curiam, nec ante Judicem cauſam dicere præſumat: quoniam omnis Curia a cruore dicitur, & immolatione ſimulacrorum. Et ſi Clericus Clericum accuſans in curiam introierit, anathema ſit ex Epilogo Synodi Romanæ ſub Silveſtro.*

(2) *Omnes Epiſcopi in 3. ſeſſ. acclamarunt: Sane dignum, ut ſicut Sacerdotes, vel Clericos ſua in accuſatione in Sæcularibus judiciis, laici non recipiunt, ita ipſi Sacerdotum, vel Clericorum accuſationibus, ſeu Eccleſiaſticis negotiis, niſi ſponte, non recipiantur. Quoniam inconveniens eſt, ut qui hos reſpuunt, ab his recipiantur.*

ne Episcopi *Canone*, qui laudari solet tamquam Sextus Conc. Constantinop. I. *Nec prius accusationem instituant, quam scripto pari periculo se subjiciant*; & in Synodo Lampsacena apud Sozomenum *Lib. VI. cap.* 7. *Quod si quis eos* (Episcopos) *accusare vellet, sub paris condemnationis periculo id ageret*. Hujusmodi enim paris condemnationis periculum nasci non poterat, nisi ex vinculo inscriptionis. Sic ad horum Decretorum imitationem passim & indiscriminatim in falsis Decretalibus statutum reperitur, ut calumniatores in judiciis Ecclesiasticis pœnam talionis subire deberent. Ac etiam, ut accusatio ad legum præscriptum fieri non possit, nisi ab ipso accusatore præsente, habetur laudatis locis, alibique passim.

IX. Ad hæc veluti sublata in contumaces quoque procedendi facultate, multorum Pontificum ementitis nominibus rell. eadem *quæst.* 9. causæ 3. decernitur, ut nemo absens damnari, vel accusari possit (1). Et uno verbo concludam:

(1) Ex ita restricta accusandi facultate, ac etiam inducta foris Ecclesiasticis juris civilis judicandi forma jure novo Decretalium introductum videtur, ut triplex omnino distingueretur procedendi modus in judiciis criminalibus, per accusationem, per denunciationem, & per inquisitionem, *cap. Qualiter, & quando* 24. *de accusationibus, & cap. Licet Heli* 31. *de Simonia*: In antiquis enim Canonibus non distinguitur denunciatio ab accusatione; nec inquisitio erat procedendi modus ordinarius. Sic igitur distinctis modis delictorum coercendorum, quæ per accusationem coerceri non possunt, coercentur per denunciationem, vel per inquisitionem. Cave tamen, ne credas per hujusmodi novam disciplinam, Domini præceptum de correctione fraterna aliquam restrictionem passum, vel mutationem ex eo quod Innocentius III. utroque *cap.* in sola denunciatione requirat præviam admonitionem, in accusatione vero requirat inscriptionem, & in inquisitione clamosam insinuationem. Cave, inquam, ne id credas, sed audi S. Thomam *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 2. *artic.* 3. *quæst.* 1. *ad* 4. *dicendum, quod etiam ad accusationem, ut quidam dicunt, procedi non debet secundum forum conscientiæ monitione non præmissa, nec emendatione expectata, nisi forte majori periculo obviandum videatur, aut peccatum sit publicum: quamvis secundum forum causarum non requiratur, quod accusationem præcedat admonitio, sed solum inscriptio. Inquisitio vero non est facienda nisi de notorio peccato: quia oportet, quod inquisitionem præcedat clamosa insinuatio: & ideo secreta admonitio non requiritur de necessitate. Vel dicendum secundum alios, quod in accusatione non agitur ad emendationem peccantis, sed ad bonum commune, scilicet justitiam conservandam per punitionem*

cludam: in Pfeudo-Decretalibus, ut fupra notatum fuit, ad naufeam & faftidium ufque perpetua ταυτολογία de accufationibus agitur; ac illud femper urgetur, ut Epifcopi, Sacerdotes, Paftores, Doctores, Ecclefiæ columnæ, Throni Dei, &c. non accufentur, non lacerentur, vel ne iis aliquid detrahatur.

X. Ad teftes quod attinet, exceptiones jam ftatutæ erant, ut

---

tionem delinquentis : & ideo accufatio in judicio bona confcientia poteft fieri, etiamfi admonitio non præcedat : nec eft contra præceptum Domini, quod intelligitur, quando agitur ad emendationem peccantis. Seu, ut idem S. Doctor 2. 2. *quæft.* 33. *artic.* 7. *ad* 3. explicat: *Quando imminet periculum multitudinis non habent ibi locum hæc verba Domini : quia tunc frater in te peccans non peccat in te tantum*. Itaque per denunciationem procedendi modus non eft quid in Ecclefia novum, fed antiquiffimum jam inde ab ejus cunabulis, etfi antiqui PP. denunciationis nomen minime ufurpaverint. Et reapfe quæ antiquitus in Ecclefia accufationes vocabantur, ut plurimum erant potius denunciationes, cum ut plurimum fine infcriptione, vel alia juris civilis follemnitate fierent. Quæ cum ita fint, videant viri eruditi quænam ratio habenda fit phanatifmi Chriftiani Thomafii *difputatione de Denunciatione Evangelica*, & *in Inftit. Can. nota* 6. *ad* §. 1. *tit. de accuf.* poft Zeiglerum & Janum exiftimantis per denunciationem in judiciis procedendi modum effe inventum Innocentii III. quo fibi viam aperiret ad jura Imperii invadenda. Neque in hoc folo reftringitur Thomafii phanatifmus, fed ultra progrediens eumdem Innocentium proceffus inquifitorii, quo fibi eamdem viam pararet, inventorem & parentem etiam facit adeo ut ibidem *nota* 18. & *feqq. ad* §. 2. de tali proceffu verba faciens fic concludat: *Igitur ante quam eumdem introduceret, & antequam is reciperetur, & in praxi introduceretur, vigebat adhuc jure Canonico folus proceffus accufatorius*. Ergo ex Thomafio ante Innocentium III. fi accufatores deerant, ac rei evidentia, ob quam poffet extra ordinem procedi, nulla delicta, nulla crimina, nulla flagitia non modo occulta, fed etiam publica fuerunt umquam in Ecclefia punita? Ad hanc abfurditatem evertendam quamplurima ex monumentis tum antiquis, tum medii ævi afferre poffem; fed ne in re trita longus fim, fpeciminis loco afferam duo, unum ex *Decreto Grat.* alterum ex ipfo fupra memorato *tit. de accufationibus*. Ibi S. Gregorius M. *Can.* 6. 2. *quæft.* 5. ait: *Quoniam igitur quædam contra Sacerdotale propofitum de Leone fratre, & Coepifcopo noftro finifter rumor afperferat: utrum vera effent, diftricta diutius fecimus inquifitione perquiri*. En igitur a S. Gregorio, fama deferente, inftitutum per inquifitionem judicium. In *tit.* vero de *accufationibus cap.* 12. Alexander III. quem conftat Innocentio III. præceffiffe, ait: *Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in judicio ante Epifcopum fuum: five accufatus, vel ad rationem pofitus &c.* Hinc habemus etiam ante Innocentii tempora præter accufationem fuiffe alios in Ecclefia modos, quibus delictorum rei in judicio refpondere cogebantur, ut manifefte deducitur ex illis verbis: *five accufatus, vel ad rationem pofitus*, ideft interrogatus fine prævia accufatione, fed prævia denunciatione, vel inquifitione.

ut ſcilicet infideles, vel hæretici non admitterentur pro, vel contra Epiſcopos, *Can.* 75. Apoſtolorum & generatim Conc. Toletano IV. *cap.* 60. neque qui accuſare nequeunt, vel de domo accuſatoris producti, vel minores 14. annis, Concil. Carthaginenſi VI. ſeu VII. *Can.* 4. Concil. Africani *Can.* 98. neque qui ſæpe accuſant, vel litigant, Concil. Carthag. IV. *Can.* 58. neque infames Concil. Matiſcon. I. *cap.* 17. Sed hujuſmodi exceptiones Auctor falſarum Litterarum confirmavit, ac mire adauxit. Excludit namque ſuſpectos in fide, Julii *Epiſt.* *II.* *cap.* *IV.* Felicis II. *Epiſt.* *I.* *cap.* *IX.* Damaſi *Epiſt.* *IV.* inimicos, Anacleti *Epiſt.* *III.* Pontiani *Epiſt.* *II.* Pelagii II. *Epiſt.* *I.* rell. 3. *quæſt.* 5. *Can.* 4. & 13. quibus excluduntur etiam ſuſpecti, vel qui odio quoslibet perſequuntur, vel facile litigantes, vel qui bonæ converſationis non ſunt: item qui exeunt de domo inimici, Calliſti *Epiſt.* *II.* rel. *Can.* 12. *ead.* *quæſt.* Julii *laud.* *Epiſt.* *cap.* *XII.* vel commercium habent cum inimicis, *ibid.* *cap.* *X.* conſanguineos accuſantis, Calliſti *laud.* *loco*, ejuſque affines, Felicis I. *Epiſt.* *II.* infames, Eutychiani *Epiſt.* *II.* Felicis II. *laud.* *Epiſt.* *I.* excommunicatos, Fabiani *Epiſt.* *I.* Repellit præterea a ferendo teſtimonio in Sacerdotes, qui ejus ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt, Fabiani *Epiſt.* *II.* Damaſi *Epiſt.* *III.* rell. 2. *quæſt.* 7. *Can.* 38. 39. & 51. Et generatim repellit omnes non idoneos, Conc. Nicæni *Can.* *IX.* a Julio relato, & ejuſdem *Epiſt.* *III.* Aliis exceptionibus prætermiſſis, illud omnino ſingulare hic non omittendum ex *Epiſt.* 1. ſub nomine S. Zephirini ad damnandum Epiſcopum requiri 72. *teſtes innocentes regulariter examinatos, qui illum convincant*. Quod Auctor Litterarum Decretalium deſumſiſſe videtur ex ſupra laudato *Can.* 3. Pſ-Synodi Silveſtri confirm. *cap.* 133. *Lib.* *I.* Capitul. *Et non damnabitur Præſul, niſi in* 72. *neque Præſul Summus a quoquam judicabitur, quoniam ſcriptum eſt, non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum.*

ſtrum . Presbyter autem niſi in 44. *teſtibus non damnabitur . Diaconus autem in Cardine conſtitutus in Urbe Roma niſi* 37. *non condemnabitur . Subdiaconus , Acolythus , Exorciſta , Lector niſi , ſicut ſcriptum eſt , in ſeptem teſtimonia filios habentes & omnino Chriſtum prædicantes* (1) . Et ne Iſido-

(1) Cum obrepſiſſet hic Canon Leoni IV. is primus, & ultimus ex Romanis Pontificibus eo uſus fuit ; ſed in ſubſidium in ſingulari facti ſpecie Epiſcoporum Aremoricæ , ſeu Britanniæ de Simonia accuſatorum , quos Nomeonius illius Regionis Dux depoſitos volebat , ut iis ſibi bene affectos ſurrogaret . Leo itaque *Epiſt.* ad Epiſcopos Aremoricæ , cujus fragmentum habemus in Grat. *Canone Nullam laud. quæſt.* 4. in Synodo Epiſcoporum judicandos eſſe ſcripſit , & quidem non in qualibet Synodo , ſed in ea , quæ 12. Epiſcopis conſtaret ad normam Canonum Carthaginenſium . At eum numerum cum difficilem prævideret , ex quo ſuperbus Nomeonius Epiſcopos ſuæ ditionis cum reliquis Provinciæ Turonenſis Regis Francorum pleno jure ſubjectis convenire non permitteret ; ad cohibendum ipſius impetum hac induſtria uſus fuit , ut adderet , quod alias ſaltem ſententia 72. teſtibus idoneis comprobata ſit ; ita tamen , ut omnia in Conciliis fiant Epiſcoporum : *Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe umquam cenſemus , niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum , qui ſit per* 12. *Epiſcopos , aut certe probata ſententia per* 72. *teſtes idoneos , qui tales ſint , qui accuſare poſſint , & prius ad Sacra Chriſti* 4. *Evangelia Sacramenta præſtent , quod nihil falſum depromant : ſicut nobis B. Sylveſter tradidit , & Romana Sancta videtur tenere Eccleſia* . Quæ ultima verba *ſicut &c.* notant Correctores Romani , deeſſe in Epiſt. Leonis M. S. deſiderari præterea in edit. Rom. & Cod. M.S. Vaticano notat Lucas Holſtenius. In Epiſt. tamen Nicolai I. ad Salamonem Regem Brittonum , ubi referuntur eadem verba Leonis , in horum finem hæc habentur : *Sicut nobis B. Sylveſter & S. Romana videtur tenere Eccleſia* : unde diſcimus Leonem de genuitate hujuſmodi Canonis minime fuiſſe certum cum uſurpet verba *nobis videtur* ; ideoque eo abſolute uſus non fuit , ſed pro rei opportunitate quadam æconomia in defectum ſollemnitatis 12. Epiſcoporum ; eoque magis ea æconomia uſus videtur , quod talis Canon probatus erat a Carolo Magno in *Capitul. Aquiſgr.* & notæ ſunt viris eruditis querelæ Imperatoris Lotharii contra Leonem , quod Capitularia non curaret , & Leonis reſponſio se excuſantis *Can. de Capitulis diſt.* 10. Probabilem Leonis timorem comprobavit eventus : nam Nomeonius ſine Epiſcoporum Synodo accuſatos condemnandos curavit Epiſcopos , adeo ut ſucceſſores Pontifices Benedictus III. & Nicolaus I. nulla amplius mentione facta de numero teſtium ſolum judicium Synodi 12. Epiſcoporum cum Metropolit. Turon. urgerent , ut ex mem. *Epiſt.* Nicolai . Hinc non eſt , quod Antonius Matthæus *de Criminibus ad Lib. XLVIII. Dig. tit. XV. de probat. cap.* 3. *num.* 7. oblatret dicens : *Nec ſane ulla ratione excuſari poteſt , quod in dicto Can. Præſul , & ſequenti Nullam , conſtitutum eſt , ut ne Præſul ideſt Card. Epiſcopus damnetur , niſi teſtibus LXXII. Presbyter Card. XLIV. Diaconus Card. XXVII. Subdiaconus , Acolythus , Exorciſta , Lector , Oſtiarius VII. Comminiſcantur interpretes quidquid volent : eſt hæc abſurditas tam aperta , tam in omnium oculos incurrit , ut eam tegere nullus color poſſit. . . . Jam quam conſtant ſibi Sanctiſſimi Patres , dum cap.* cum

Iſidorus noſter contrarius videretur Apoſtolo I. ad Timotheum *cap. V. n.* 19. ibi: *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi duobus, vel tribus teſtibus*: ne inquam videretur contrarius, hæc habet ſub nomine Sixti II. *Epiſt. II.* rel. *Can.* 19. 2. *quæſt.* 7. *Apoſtolus inquit, adverſus Presbyterum inſcriptionem non recipiendam abſque duobus, vel tribus idoneis teſtibus*; & ſic numerum duorum, vel trium teſtium requiſiviſſe videtur tantummodo ad ſollemnitatem recipiendæ accuſationis.

XI. In hoc inſuper *Sacerdotibus, & Eccleſiæ Actoribus* de probatione in judiciis conſultum voluit Pſ-Iſidorus, ut ementito Alexandri nomine *Epiſt.* 1. rel. 15. *quæſt.* 6. *Can.* 1. ſtatuat, (quod ceteroqui eſt juri conforme) nullam eorum confeſſionem, vel promiſſionem metu, aut vi, aut fraude extortam, etiam per ſcripturam, & quocumque ingenio firmatam (1) eiſdem fraudi eſſe debere; ac etiam ſub nomine Cornelii *Epiſt. II. cap.* 1. rel. 2. *quæſt.* 5. *Can.* 1. 2. & 3. habet: *Sacramentum hactenus*

M *a ſum-*

---

cum eſſes de teſtam. reprehendunt jus civile, tamquam Divino contrarium, quod in teſtamentis condendis exigat teſtes VII. *cum jure Divino cautum ſit, in ore duorum vel trium veritatem ſtare. Nam ſi idcirco plures in teſtamentis exigi non debent, cur ipſi LXXII. exigunt ad convincendum Epiſcopum Cardinalem? Cur XLIV. ad convincendum Presbyterum, cum Paulo, cujus ſucceſſores se jactant, ſufficiant duo, vel tres. Timoth. V. verſ.* 19. *Numquid aliud hic reſpondere poſſunt, quam iſtud: Egomet mi ignoſco: Et Leges do, non accipio? Quid, teſtes XL. effrænatam multitudinem vocet Innocentius III. in cap. cum cauſam* 37. *de teſtibus? Tam igitur conſtat Innocentius Leoni, quam Leo conſtat præceſſori Paulo*. Si Matthæus Leonis mentem fuiſſet aſſequutus, non ita oblatraſſet, ſed Pontificis prudentiam & Paulo, & Innocentio omnino conſtantis tacitus fuiſſet demiratus.

(1) Nicolaus (qui ut ſupra notavimus eſt II.) rel. *Can.* 2. *eod. loco*, interpretatur verba falſi Alexandri etiam de jurata promiſſione, ita tamen, ut qui ſic promiſit, non propria, ſed ſuperioris auctoritate contra promiſſionem venire poſſit; ut colligitur ex verbis: *Ab omnibus juramentis, & cujuſcunque modi obligationibus, quibus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligaverant, abſolvimus*. Et reapſe jusjurandum, ut communiter docent DD. etiam vi, metuve extortum tenet, non ita votum; cujus diſcriminis ratio eſt, quia in illo attenditur veritas, quæ una eſt, in hoc vero obſequium, quod debet eſſe *rationabile*.

a ſummis Sacerdotibus, vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide recta minime cognovimus, nec ſpontaneos juraſſe cognovimus (1) . . . *Sacramentum Epiſcopis neſcimus oblatum, nec umquam fieri debet.*

XII. Ut ipſum judicium rectius procedat, quod antiquis Canonibus cautum erat, ut nonniſi id in Provincia fieri deberet, paſſim ſtatuitur in falſis Decretalibus, *ſalva tamen auctoritate Sedis Apoſtol.* quod eſt depromptum ex Innoc. I. *Epiſt.* ad Victricium Rothomagenſem, ubi etiam de judiciis Clericorum in Provinciis additur *ſine præjudicio Sedis Apoſtol.* & quod ex iiſdem antiquis Canonibus faciendum in Synodo Epiſcoporum, quos in cauſſis Coepiſcoporum non minores 12. eſſe oportebat ex peculiari diſciplina Eccl. Africanæ, *Can.* 12. Conc. Carthag. I. & *Can.* 10. Conc. Carthag. II. ſtatuitur etiam a Pſ-Zephirino rel. 3. *quæſt.* 8. *Can.* 1. *&* 5. *quæſt.* 4. *Can.* 2. ſive ut loquitur Pſ-Stephanus *Epiſt. II. Cap. VI. Epiſcopus aliter non debet audiri, aut judicari, niſi in præſentia omnium comprovincialium, & ab omnibus comprovincialibus Epiſcopis;* additque Pſ-Damaſus *Can. 6.* 3. *quæſt. 6. ita ut nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negotiis.* Sed illud novum omnino additur laud. Zephirini loco, & ſub nomine Felicis II. *Epiſt. I. cap. VIII.* Julii *Epiſt. II. cap. XIV.* ac Sixti III. rel. *Can.* 12. 3. *quæſt. 6.* accuſatum ſcilicet electos a se debere habere Judices: quod depromptum ex interpolatis *Canonibus* 140. *&* 141. (2) *Excerpto-*

---

(1) Nimirum Epiſcopi, & ceteri Sacerdotes non poterant jurare conſueto more Chriſtianorum, tactis ſcilicet Sacroſanctis Evangeliis, ſed ſi neceſſitas urſiſſet, jurabant *in Sacroſancto Evangelio coram se poſito*, ut habet Conc. Ilerdenſe rel. 2. *quæſt.* 5. *Can.* 14. ſeu *præpoſitis Sanctis Evangeliis*, ut loquitur S. Gregorius M. *Lib. VII. Epiſt.* 28. *&* 46. *& Lib. XI. Epiſt.* 53. vel aliis modis, veluti Romæ *ad B. Petri Sacratiſſimum Corpus*, & Ravennæ *ante Corpus S. Apollinaris*, ex eodem S. Gregorio rel. *Can.* 0. 7. 8. *&* 9. *ibidem*.

(2) Hi enim deprompti ſunt ex Canonibus 24. Conc. Milevitani, 10. Conc. Carthag. III. unde Canon Africanus 63.

ptorum Egberti Eboracenſis; ex cujus etiam modo dicto *Can.* 140. ab eodem Felice eodem loco adoptantur alia; & *cap. XVI.* adoptantur hæc, quæ etiam uſurpantur a Pſ-Eutychiano relato *Can.* 18. 2. *quæſt.* 6. *Nec ita in Eccleſiaſticis agendum eſt negotiis, ſicut in ſæcularibus. Nam in ſæcularibus poſtquam legibus vocatus venerit, & in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam cauſam recedere: in Eccleſiaſticis vero, dicta cauſa, recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægravari viderit.*

XIII. Et ut ad pœnam ipſam depoſitionis difficulter deveniri poſſit, non modo Mercator refert jam auctam ab aliis *Epiſtolam* S. Gregorii ad Secundinum, qua habetur lapſos Sacerdotes poſt pœnitentiam in ordinibus poſſe miniſtrare; ſed ementito S. Calliſti nomine aliam ejuſdem argumenti ad Epiſcopos Galliarum cudit: quarum Epiſtolarum fragmenta habentur *diſt.* 50. *Can.* 14. & 15. Qua in re Pſ-Calliſtus inter alia uſurpat verba, quæ ſua facit, Sixti Pythagorici, ſeu potius Egberti laudato *Can.* 140. *Sententiam fratres, quæ miſericordiam vetat, non ſolum tenere, ſed & audire refugite, quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus, & Sacrificiis*; ſignificantius itaque, quam Auctor dicti additamenti ad Epiſtolam S. Gregorii, ait: *Errant* (1) *enim qui putant Domini Sacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare non poſſe, & ſuis honoribus frui, ſi bo-*

63. qui omnes proſtant in Grat. 2. *quæſt.* 6. Sed eos Egbertus, ſive alius ejus nomine ita interpolavit, ut quæ ibi de Arbitris ab utroque litigantium eligendis ſtatuta fuerant, ad judices a reo eligendos tranſtulerit.

(1) Potius errat ipſe Mercator, qui veluti Novatianos redarguit eos, qui Sacerdotes lapſos etſi pœnitentes antiquis honoribus minime reſtitutos volebant. Hi enim non negabant poteſtatem clavium, ſed diſciplinæ rigorem ad bonum Eccleſiæ ſartum tectum cuſtoditum volebant, ſecundum ea, quæ habet S. Auguſtinus *Epiſt.* ad Bonifacium *Can. Ut conſtitueretur* 25. *ead. diſt.* Ex his valde dubito, num Mercator dicendus ſit *pius fidelis*, qualem vocat Pater Chriſtianus Lupus, & *pia* itidem ejus *fraus*, qualem appellat Cardinalis Bona.

nam deinceps vitam duxerint, & suum Sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra traditas Ecclesiæ claves disputare, & agere videntur: de quibus dictum est, quæcumque solveritis in terra, erunt soluta & in Cœlo. Tum inepte ponit exemplum David pœnitentis, inquiens: *Et Propheta David pœnitentiam agens dixit: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Ipse namque post pœnitentiam & alios docuit, & Sacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus S. Ecclesiæ, si lapsi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse* (1). *Docuit enim quando dixit: Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Et Sacrificium Deo pro se obtulit, dum dicebat: Sacrificium Deo spiritus contribulatus &c.* (2).

XIV. Ipsis vero Episcopis, aliisque Clericis accusatis falsæ Decretales amplam facultatem faciunt appellandi S. Sedem etiam ante sententiam. Quin etsi Episcopi non appellaverint, adimitur facultas Conciliis Provincialibus inconsulta S. Sede de iis judicandi: ac etiam ob id nullum Con-

(1) Ex his duobus falsis monumentis, auctæ scilicet Epistolæ S. Gregorii ad Secundinum, & *Epistolæ II.* S. Callisti ad Episcopos Galliarum præcipue factum fuisse, ut frangeretur vigor Ecclesiasticæ disciplinæ, observarunt alii, & nos etiam non semel in nostris Opusculis notavimus. Sed illa Callisti magis, quam illa Gregorii in causa fuit, tum quod credebatur antiquior, & temporibus Apostolicis proxima, tum quod amplior, & plenior. Ps-Gregorius enim ad peccata carnis videtur se restringere, quum dicit: *Quid enim est gravius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inveniuntur, aut Dei filium jurejurando negare. In quo tamen hunc ipsum B. Petrum Apostolorum Principem, ad cujus sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus.* At Ps-Callistus comprehendit etiam graviora peccata. Hinc Alexander III. hujus auctoritate nixus Presbytero homicidii reo post peractam duodecim annorum pœnitentiam indulsit, ut posset in susceptis ordinibus ministrare *cap.* 8. *de depositione* in Appendice ad Concil. Lateranense.

(2) David adeo non obtulit Sacrificium, ut nec etiam Templum ædificare fuerit ei permissum. Præter quod etiamsi fuisset innocens, illud offerre non potuisset, cum non esset Sacerdos. Sacrificium vero, quod vocat *Spiritum contribulatum*, id non fuit verum Sacrificium, sed per metaphoram ita dictum.

Concilium validum esse dicitur, nisi auctoritate ipsius Sanctæ Sedis fuerit suffultum. A gravaminibus Metropolitanorum fit facultas appellandi non modo Papam, sed etiam Primates, de quibus infra sermo erit, & ad quos etiam Episcopos recurrere posse statuitur, cum Judices suspectos habent. Ex hactenus dictis clare habetur, quidquid Auctor falsarum Decretalium Papæ concedit, in gratiam Clericorum maxime Episcoporum concessisse. Sed priusquam ad alia, quæ in confirmationem hujus argumenti dicenda supersunt, transeamus, Ἐν παρέργῳ agendum de privilegiis a falsis Decretalibus Romano Pontifici tributis: quæ eorum antiqua, quæ etiam nova, utrorumque fundamenta, atque justitiam breviter inquiramus.

CAPUT IX.

De juribus, quæ Mercator Rom. Pontifici tribuit.

Amplissimam Spartam ornandam suscepisse viderer, si hic de jure appellationum ad S.Sedem differere aggrederer. Sed inutilis esset labor, postquam illud multi doctissimi viri strenue propugnarunt; eoque magis ab hoc abstineo, quod Petrus de Marca, qui, ut supra notavimus, Mercatoris scopum fuisse vult, ut R. Ecclesiæ depressam auctoritatem sublevaret, & erga hujusmodi appellationes fuit parum æquus, *Lib. III. de Concordia Cap. 6.* differens de discrimine juris antiqui a novo per falsas Decretales in judicia Ecclesiastica introducto illas in medium non ponit, sed ita inquit: *Iis duo præcipue caventur. Primum ut nulla Synodus Provincialis Episcoporum criminales caussas, inconsulta S.Sede, definiat. Secundum ut nulla Synodus præter illius auctoritatem cogatur. Iis duobus Capitibus præcipuum discrimen juris antiqui, & novi continetur: unde effectum est, ut Metropolitanorum auctoritas,*

tas, quæ in Canonibus decernendis, ac judieiis reddendis vigebat, maxime debilitata ſit. De jure igitur appellationum ad Sanctam Sedem, notaſſe ſufficiat, hoc ex ſententia doctiſſimorum virorum etiam Gallorum, inter quos Natalis Alexander *Diſſer*. XXVIII. *Sæculi* IV. eſſe neceſſariam conſequentiam primatus S. Petro, ejuſque ſucceſſoribus a Chriſto Domino collati, non modo in controverſiis fidei, ſed etiam in cauſſis & dubiis diſciplinæ. Quod quidem jus ita admiſſum, etiam cum de diſciplina agitur, reſtringi non poteſt ad ſolas cauſſas Epiſcoporum, & ad ſolas ſpecies latæ definitivæ ſententiæ, vel ejectionis, ut aliqui reſtringere conantur; Sed ubicunque naturalis æquitas ſuadet, ut ad Supremum Hierarcham Fideles recurrant, locum habere debet. Sic illud ſine modo dictis exceptionibus Sanctiſſimi Pontifices etiam exercuerant. Sed veniamus ad enunciata duo diſcrimina, quæ aſſignat Petrus de Marca inter jus novum, & antiquum per falſas Decretales introducta.

§. I.

De Epiſcoporum criminalibus cauſſis.

QUod ad primum attinet, etſi non omnes omnino Epiſcoporum criminales Cauſæ Sedi Apoſtolicæ eſſent reſervatæ, uti generatim ſtatuitur in falſis Litteris decretalibus, erant tamen primo reſervatæ illæ Epiſcoporum majorum gentium veluti Patriarcharum, & Exarchorum αὐτοκεφάλων; ita ut S. Julius I. Papa, cum de cauſa S. Athanaſii Alexandrini ageretur, *Epiſt*. ad Orientales ſcripſerit: *Cur autem de Alexandrina potiſſimum Eccleſia nihil nobis ſcriptum eſt? An ignari eſtis, hanc eſſe conſuetudinem, ut primum nobis ſcribatur, & hinc, quod juſtum eſt, definiri poſſit? Quapropter ſi iſthic ejuſmodi*

di ſuſpicio in Epiſcopum concepta fuerat , id ad hanc noſtram Eccleſiam referri oportuit . Quæ accepimus a SS. Petro , vobis ſignifico , non ſcripturus alioqui , quæ nota apud vos eſſe arbitror , niſi facta ipſa nos conturbaſſent (1). Et in Synodo Epheſina adverſus Jo: Antiochenum Patriarcham evocationi Synodali parere detrectantem dixit Juvena-

(1) Dupinus *de antiqua Eccleſiæ diſciplina diſſer. II. cap. II.* §. 2. hoc argumentum ex verbis Julii petitum nullius roboris facit , cum contendat τo *nobis* non ad ſolum Julium referri , ſed ad omnes Epiſcopos Occidentales, de quibus in ead. *Epiſtola* ſcriptum fuerat : *Oportuit omnibus nobis ſcripſiſſe , ut ita ab omnibus , quod juſtum eſſet , decerneretur ; Epiſcopi enim erant , qui patiebantur , nec vulgares Eccleſiæ , quæ vexabantur , ſed quas ipſi Apoſtoli per se gubernarunt .* Quam interpretationem ut plauſibilem reddat , reticet ſupraſcripta verba , quæ ſequuntur : *Cur autem de Alexandrina potiſſimum Eccleſia nihil nobis ſcriptum eſt* , quæ ſibi obſunt . Ex his enim clare liquet , τo *nobis* ad ſolum Julium , & R. Eccleſiam referri ; cum conſuetudo , quam S. Julius allegat , ſit de Eccleſia Alexandrina , ut ſcilicet de ea Rom. Eccleſia judicium ferat . Sic S. Dionyſius Alexandrinus cum in ſuſpicionem veniſſet hæreſeos , ad Dionyſium Rom. delatus ſeſe purgare non diſtulit . Sed demus τo *nobis* referri ad omnes Epiſcopos , de quibus Julius meminerat , quid tum poſtea ? Erant ne illi totius Occidentis ? Minime gentium . Erant Epiſcopi Italiæ , qui omnes pertinebant ad R. Provinciam , ſeu Metropolim , quæ tunc temporis una extabat in Italia . Mos enim erat Romm. Pontificum , ut quemadmodum gravia negotia tractarent de conſilio Cleri Rom. ſeu ſui Presbyterii , ita graviora plerumque tractarent etiam de conſilio coactæ Synodi Epiſcoporum Italiæ , ita ut illorum eſſet definitiva ſententia , ut videtur dicere S. Felix III. ſeu Rom. Synodus ſub se habita *Epiſt.* ad Orientales Clericos & Monachos : *Quoties intra Italiam propter cauſſas Eccleſiaſticas , præcipue fidei , colliguntur Domini Sacerdotes , conſuetudo tenetur , ut ſucceſſor Præſulum Sedis Apoſtolicæ ex perſona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum cuncta diſponat , qui caput eſt omnium .* Idemque colligitur ex Synodo R. ſub S. Hilaro , & ex Synodo R. ſub S. Gelaſio . Julius vero cum dixit , *omnibus nobis* , denotatos voluiſſe Epiſcopos Italiæ , non totius Occidentis evincitur ex iis , quæ ipſe habet ead. ſua *Epiſt. n.* 8. Ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ μόνου ἐστὶν αὕτη ἡ γνώμη, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν , καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν Ἐπισκόπων . *Sed non mei ſolius eſt hæc ſententia , ſed & omnium , qui per Italiam ſunt , & Epiſcoporum in hiſce partibus degentium .* Ac confirmatur ex S. Athanaſio *Epiſt.* ad ſolitarios: *Romæ vero congregati Epiſcopi prope* 50. *Euſebianos ut ſuſpectos , & timentes ſe ſiſtere , non receperunt .* Et hi 50. Epiſcopi , de quibus meminit S. Athanaſius , erant omnino Epiſcopi Romanæ Provinciæ . Confirmari præterea poſſet *Epiſt.* 13. S. Gelaſii , ac teſtimoniis Socratis , & Sozomeni . Quod vero Euſebiani S. Julium Occidentales denotatos voluiſſe dixerint , id eorum inſcitiæ , vel malignitati tribuendum , ut ſcilicet Julium nova molientem oſtenderent .

venalis Hieroſolymæ Epiſcopus: *Oportebat confeſtim Jo: occurrere ad Apoſtolicam Sedem Magnæ Romæ nobiſcum conſiſtentem, apud quam mos eſt, & Apoſtolico ordine, & traditione, ut ipſa Sedes Antiochena diſcutiatur, & judicetur* (1). Et

---

(1) Ille ipſe Dupinus, qui, ut ſupra notavimus, truncat verba Julii, *ead. Diſſert. cap.* 1. §. 4. dicit Chriſtianum Lupum ſupraſcripta verba referentem *hic indigne, & peſſimo exemplo truncare verba Juvenalis*. Vult igitur ita adductum integrum textum: *Oportebat quidem Joannem reverendiſſimum Antiochiæ Epiſcopum, hac Sancta & Venerabili Synodo conſiderata, ſtatim ut se purgaret accurrere, & ad Apoſtolicam Sedem nobiſcum conſedentem, Magnæ Romæ, & Apoſtolicæ etiam S. Dei Eccleſiæ Hieroſolymitanorum honorem deferre, & obedire, præſertim cum conſuetudo ſit, Sedem Antiochenam ex Apoſtolico ordine & traditione ab eo dirigi, & apud ipſum judicari*: Unde hoc privilegium judicandi de Eccleſia Antiochena a Juvenali tributum contendit Epiſcopo Hieroſolymitano, non Romano. Non inficior, in vulgatis Conc. Epheſini actis ita legi, uti legit Dupinus; ſed hujus illatio nulla eſt. Ad hoc probandum in medium afferimus antiquum Scholion Græcum ita conceptum: διὰ τὸ κακοσύντακτον, καὶ ἀνακόλουθον, ἴσως (σύνοδον ταύτην καὶ τον ἀποςολικὸν θρόνον συνεδρέυοντα ἡμῖν τῆς μεγάλης Ρώμης σὺν τῷ ἀποςολίκῳ τῆς Ιεροσολύμων ἁγίας τȣ̃ θεȣ̃ ἐκκλησίας εὐθέως εἰς ἀπολογίαν τῶν ἐπαγομένων αὐτῳ δραμεῖν, ὑπακοῦσαι καὶ τιμῆσαι) ἐν ᾗ (παρ' ᾧ μάλιςα ἔθος) δηλαδὴ τῷ τῆς Ρώμης, ἐκεῖ γαρ καὶ τὰ τȣ̃ Σαμοσατέως ἐξηλάσθη, καὶ ἡ Παυλίνȣ πρὸς Μελέτιον ζυγομαχία διεγνώσθη. *Propter incohærentiam & abſurditatem, ſic (Synodum hanc & Apoſtolicum thronum nobiſcum conſidentem magnæ Romæ cum Apoſtolico Hieroſolymorum Sanctæ Dei Eccleſiæ ſtatim ad se purgandum convenire, auſcultare, & honorare) in qua (a quo maxime conſuetudo) ſcilicet throno Romæ, ibi enim & diſſidia Samoſateni agitata, & controverſia Paulini cum Meletio cognita fuit*. His igitur exemplis Pauli Samoſateni, & Paulini Antiochenſium Scholiaſtes paraphraſin ſuam etiam corroborat; cum contra nulla exempla ſuppetant Epiſcoporum Antiochiæ, de quibus Epiſcopus Hieroſolymitanus judicium tulerit, vel cognitionem ſibi aſſumpſerit. Atque adeo id verum eſt, ut hoc ipſe Dupinus *Diſſert. I. §. XI.* confiteatur: *Sed nullum occurrit exemplum, quo probari queat Antiochenam Sedem ab Hieroſolymitana fuiſſe directam*. Et nullius prorſus momenti eſt exceptio, quam ſubdit: *niſi forte præ oculis habuerit* (Juvenalis) *Apoſtolica tempora, cum in Eccleſia Hieroſolymitana occaſione Antiocheni diſſidii habitum eſt I. Concilium, unde Epiſtola ad Fratres in Syria conſiſtentes miſſa eſt*. Nullius, inquam, momenti eſt hæc exceptio: Diſſidium namque Antiochiæ exortum non ad illam ſolum, ſed ad univerſam Eccleſiam ſpectabat; nec fuit ſopitum a Hieroſolymitano throno, ſed a Concilio generali Apoſtolorum, cui B. Petrus præſedit. Sed eſto, concedatur, quod Juvenalis ampliandæ ſuæ poteſtatis ſtudio Hieroſolymitanæ Eccleſiæ tribuerit privilegium de Antiochena judicandi, illam non aliter nominare auſus fuit, niſi poſtquam nominaſſet Eccleſiam Romanam, ut ejuſdem ad hanc admotione fucum faceret; & ſic etiam primas de primis Sedibus judicandi Rom. Pontifici tribuit.

Et reapſe ejus Concilii Patres licet Legatos Cœleſtini Papæ præſentes haberent, non aliter Joannem damnatum voluerunt, quam ex ipſius Cæleſtini ſententia, ut patet ex Litteris, quas ad eum dederunt: *Etiamſi Joannes degradationis ſententiam juſtiſſime legitimeque ſubiviſſet: pietatis tuæ judicio hoc reſervavimus*. Quibus Cœleſtinus eorum rigorem temperans reſpondit: *Antiochenum vero, ſi habet ſpem correctionis, Epiſtolis a veſtra Fraternitate volumus conveniri*. Patres inſuper omnes ejuſdem generalis Synodi Epheſinæ in ſententia depoſitionis, quam in impium Neſtorium Conſtantinopolitanum Patriarcham protulerunt, expreſſe fuerunt proteſtati, se ad eam *neceſſario* veniſſe coactos *per Sacros Canones, & Epiſtolam Patris noſtri* (1), *& Comminiſtri Cœleſtini Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi*. In Conc. deinde Chalcedonenſi Legati Apoſtolici *actione* 3. ita in Dioſcorum Alexandrinum pronunciarunt. *Unde Sanctiſſimus & Beatiſſimus Archiepiſcopus magnus, & Senioris Romæ Leo per nos, & per præſentem S. Synodum . . . nudavit eum tam Epiſcopatus dignitate, quam etiam & ab omni Sacerdotali alienavit miniſterio*. Quam Legatorum ſententiam ceteri Concilii Patres approbarunt, & ſua ſubſcriptione firmarunt. Ac in eodem etiam Concilio actione 11. de Baſiano, qui Eccleſiam Epheſinam uſurpaverat, hæc habentur: *Hodie quatuor anni ſunt, & Romanus Epiſcopus eum depoſuit*.

N Mul-

(1) Sic Synodus VI. generalis cum Imperatorem affatur, Agathonem R. Pontificem vocat Epiſcoporum omnium Patrem, & ſummum Papam: *Sanctiſſimi Patris noſtri, ac Summi Papæ*. Quæ loca confer cum iis, quæ ſupra *adnotatione 2. ad pag.* 28. notavimus contra Dupinum: ac adde S. Cyrillum Alexandrinum eidem S. Cœleſtino etſi ordinatione se juniori ita ſcribentem: *Sanctiſſimo, Deique amantiſſimo Patri Cœleſtino Cyrillus in Domino ſalutem*; S. Baſilium M. *Epiſt.* ad Damaſum, ubi eum vocat: Τιμιώτατε Πατὲρ *colendiſſime pater*; & Maximum Antiochenum, qui *act.*3. Concil. Chalc. in Dioſcorum ita pronunciavit: *Ideo eum Eccleſiæ ſententiæ ſubjicio, ſicut & Sanctiſſimus & Beatiſſimus Archiepiſcopus, & Pater noſter Leo regiæ ſenioris Urbis Romæ per Vicarios &c.*

Multis præterea aliis hujuſmodi jus Romani Pontificis de primis ſedibus judicandi comprobare poſſemus; unius enim Conſtantinopolis octo ſaltem Patriarcharum exempla ab illo depoſitorum recenſet Nicolaus I. *Epiſt.* 8. ad Michaelem Imperatorem. Sed notaſſe ſufficiat illud a S. Gelaſio, qui Sæculo V. floruit, variis in locis tum ex aliis exemplis adſtrui, tum ex regula, quam ſtatuit *Litteris* ad Dardaniæ Epiſcopos: *Ab inferioribus potior diſcuti non poteſt, aut judicari*, & *Tomo* de Anathematis vinculo: *Inferior Potiorem abſolvere non poteſt* (1). Et cum nec inferior a potiori diſcuti poſſit, niſi illi fuerit ſubjectus, hinc etiam habemus quoſcumque Epiſcopos ἀυτοκέφαλους a ſolo Romani Pontificis judicio pendere debere, ut ait S. Gregorius *Can.* 7. 2. *quæſt.* 1. *Contra hoc ſi dictum fuerit, quia nec*

(1) De Paulo Samoſateno Antiocheni Epiſcopo objici ſolet, quod ſine prævia ad Sanctam Sedem relatione ab Antiochena Synodo depoſitus fuerit. Sed facilis eſt reſponſio: agebatur nimirum de hæretico notorio, qui nullo colore se tegere poterat, ut colligitur ex Euſebio *Lib. VII. Hiſt. cap.* 29. ubi de eo habet: *Convictus & ab omnibus manifeſtiſſime deprehenſus falſi dogmatis reus ab univerſa, quæ ſub Cœlo eſt, Eccleſia Catholica eliminatus eſt*; Ac confirmat Theodoretus *Lib. I. Hiſt. cap. IV. Qui omnium ubique Epiſcoporum Concilio, ac judicio ab Eccleſia remotus eſt*. In hujuſmodi vero caſibus procedi poſſe extra ordinem, & Majores Minorum ſubjacere judicio nulli dubium eſſe poterit; cum & ipſe Papa ſi uti perſona privata talis fuerit, (nam uti Papa eſſe nequit) deponi poſſet, ſeu depoſitus declarari: licet ex ſingulari Dei providentia hic caſus numquam acciderit. Quod Patres Antiochenæ Synodi extra ordinem proceſſerint, ſatis evincitur quod una cum *Epiſt.* Synodica ad omnes provincias tranſmiſerint exemplaria rerum geſtarum: *Neque id ſimplici aſſertione noſtra, ſed ex ipſis quæ ad vos tranſmiſimus geſtis, non ſemel declaratur, maxime vero ubi dicit, J. Chriſtum e terra ortum fuiſſe*: Ut ſcilicet hac tranſmiſſione actorum omnibus conteſtarentur, se id jure feciſſe; quod neceſſarium non fuiſſet, ſi ordine ſervato proceſſiſſent. Ubi etiam obſervanda reverentia præſtita R. Pontifici a Patribus Antiochenis; cum eam Epiſtolam eodem Euſebio teſte prius miſerint *ad Dionyſium R. Urbis Epiſcopum, & ad Maximum Alexandrinum*, & deinde ad omnes provincias. Ceterum, quæ modo diximus de Samoſateno damnato, ſine prævio conſenſu R. Pontificis, non repugnant iis, quæ ſupra notavimus ex Græco Scholio, *diſſidia Samoſateni* Romæ fuiſſe *agitata*: hoc enim intelligitur de diſſidiis poſt depoſitionem exortis, cum Samoſatenus perfracte se defendens Epiſcopium deſerere nollet, cauſſaque ad Aurelianum Imperatorem delata, ab hoc ad R. Pontificem, & ad Epiſcopos Italiæ remiſſa fuit.

nec Metropolitanum habuerunt, nec Patriarcham, dicendum eſt, quia a Sede Apoſtolica (quæ omnium Eccleſiarum caput eſt) hæc cauſa audienda fuerat, ac dirimenda (1).

Metropolitæ item cum non poſſent niſi a ſuis Patriarchis, vel Exarchis judicari, ex ſupra adducta ratione, quod *ab inferioribus potior diſcuti non poteſt, aut judicari* (2), quam & Conc.Chalcedonenſe ſupponit; hinc, qui ad Eccleſiam Occidentalem pertinebant, diſcuti, & judicari, niſi a Sede Apoſtolica, non poterant. Quod jus Sedis Apoſtolicæ judicandorum Metropolitanorum petitione Synodi Romanæ, cui S. Damaſus, & S. Ambroſius interfuerunt, confirmavit ſua lege Imperator Gratianus. Itaque S. Gregorius M. *Lib. VII. al. IX. Epiſt.* 8. rel. *Can.* 45. 2. *quæſt.* 7. ad Epiſcopos Sardiniæ ſcripſit: *Metropolitanum veſtrum in aliquo poſtponere non præſumatis: excepto ſi (quod non optamus) contra eumdem vos habere aliquid cauſſæ contingat, ut ob hoc Sedis Apoſtolicæ judicium petere debeatis*. Atque adeo verum eſt, Romanos Pontifices ſibi reſervatam voluiſſe primam cognitionem

(1) Sed cur S.Gregorius ibi loquens de Epiſcopo Hiſpano eum ponit, poſſe non habere neque Metropolitanum, neque Patriarcham? nonne talis Epiſcopus Romano Patriarchæ ſubjectus erat? Rationem reddit Petrus de Marca *Lib. I. de Concor. cap.* 5. inquiens: *Etſi jure Patriarchico in Occidente fruerentur Epiſcopi Romani, sese Patriarcharum nomine jactare non conſueviſſe. Sed auctoritatem ſuam ſola Sedis Apoſtolicæ appellatione explicuiſſe. Quod eruitur e laudabili quodam loco petito e S.Gregorii M. regeſto:* qui eſt is de quo loquimur. Poſt alia, quæ in evidentem confirmationem ejuſdem rei ex eod. S.Gregorio affert, hæc ſubdit: *Noluit ergo Patriarcha audiri Gregorius: Sed etiam non alienum a se duxit, jure Patriarchico uti per Occidentis Provincias. Quem morem ſecutus eſt Innocentius III. qui quatuor Patriarchas numerando, R. Eccleſiam intra dignitatis illius limites non cogit.* Hinc non bene Eſpenius *Comm. ad Can.6. diſt.*22. hæc habet: *Gratianum cæco more etiam errantem ſecuti Canoniſtæ R.Pontificem ſenſim e numero & ordine Patriarcharum expunxerunt, & quatuor dumtaxat Patriarchas numerarunt; quos tandem ſequutus eſt Innocentius III. in cap. Antiqua &c.*

(2) Dupinus *Diſſert.II.de antiq. Eccl. diſcip. cap.* 1. §. 4. contendit, *Epiſcopos provinciæ in Synodo coactos, ſuperiores eſſe Metropolitano, quia totum cuilibet præſtantiſſimæ parti merito præponitur*. Sed quomodo totum dicitur, cui deeſt pars præſtantiſſima? Hoc, ut Scholaſtici loquuntur, implicat in terminis.

caussarum Metropolitarum sui Patriarchatus, ut eam nec suis Vicariis per Diœceses constitutis delegaverint. Hinc S. Leo M. *Epist.* 84. exprobravit Anastasio Thessalonicensi suo Vicario per Illyricum, quod coactionem in Atticum veteris Epyri Metropolitam exerçuerat: & S. Hilarus, qui Leonem excepit, Leontio Arelatensi suo per Galliam Vicario ita delegavit causam Mamerti Viennensis Metropolitæ, ut sibi tamen reservaret judicium, postquam ipsius Leontii, & Synodi relationem accepisset; & reapse relatione accepta negotium illud terminavit. Verum hæc, quæ de Metropolitis diximus, non semper, & ubique fuerunt peræque observata. Hinc non mirum si Hadrianus Litteris supra laudatis ad Tilpinum tempori cedens, & contrariam consuetudinem dissimulans ei solummodo facultatem ad Romanam Sedem sive post, sive ante latam sententiam appellandi facit. Sed tamen queritur, quod Rigobertus ejus antecessor fuerat expulsus *sine ullo Apostolicæ Sedis consensu, & interrogatione*.

Non modo de Metropolitanis, sed etiam de simplicibus Episcopis judicium a Patriarchis fieri debuisse; ita ut sine horum conscientia & permissu Provinciales Synodi eos deponere non possent, colligitur ex *Epist.* S. Innocentii ad Alexandrum Antiochenum, ubi loquens de ejus Patriarchatus jure ait: *Quorum enim te maxima spectat cura, præcipue tuum debent mereri judicium*. Ratioque eruitur ex eadem *Epist. Itaque arbitramur, Frater carissime, ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & ceteros non sine permissu, conscientiaque tua sinas Episcopos procreari*. Et sic a quo procedebat consecratio, procedere debebat depositio; cum quævis res per easdem caussas, & fiat, & destruatur; eoque magis quod hujusmodi res difficilius destruantur, quam fiant. Idem igitur Episcopo Romano jus erat in Episcopos sui vastissimi Patriarchatus, ut ut illud non semper, & ubique

que reapſe exercuerit. Eo reſpexiſſe videtur S. Cyprianus *Epiſt. 67.* ad S. Stephanum Papam: *Dirigantur in Provinciam, & ad plebem Arelate conſiſtentem a te litteræ, quibus abſtento Marciano alius in locum ejus ſubſtituatur, & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur.* Conſtitutis vero a Romano Pontifice per Diœceſes ſuo Patriarchatui ſubjectas Vicariis, per hos ſaltem ſuum jus in judiciis Epiſcoporum earum regionum exercuiſſe dicendum. Et reapſe Archiepiſcopo Theſſalonicenſi per Illyricum Vicario conſtituto Pontifices jus tribuerunt ordinandorum Metropolitarum, ac confirmandorum Epiſcoporum ejus Diœceſis: & ſic cum etiam ſtatuiſſent, *ut quidquid de cauſis* ut loquitur Cœleſtinus *Epiſt.* 3. ageretur, ad eum referendum eſſet, in primis criminales Epiſcoporum cauſæ veniebant, ita ut ſine ejuſdem conſcientia & conſenſu nihil decerni poſſet. Quod de Illyrici Diœceſi diximus, id de aliis Diœceſibus R. Patriarchatui ſubjectis dicere debemus, cum & in iis jus ordinationum habuerit, & ut probat Natalis Alexander *Diſſer. XX.* in Sæculum IV. *propoſitione* 1. R. Pontifex per ſuos Vicarios illud etiam exercuerit: & eſto illud non exercuerit (1), ut aliis pla-

(1) Sed cur Romm. Pontifices ordinationis jus, quod ſibi per omnes Patriarchatus ſui Diœceſes, & Provincias competebat, in ſolo Illyrico per Vicarium Theſſalonicenſem exercuerit? Facilis & prompta eſt reſponſio, nimirum, Cum Gratianus Occidentis Imperator Illyrici provincias pleraſque, quæ cum Theſſalonicenſi ceteriſque illarum Diœceſeon Occidentali Imperio ſuberant, anno 379. in gratiam Theodoſii Orientis Imperatoris recens renunciati hujus ditioni adjunxiſſet: e re ſua putarunt Romm. Pontifices, ut illas provincias ſtrictiori vinculo ſibi devinctas tenerent, ne imminutioni Occidentalis Imperii, imminutio quoque Occidentalis Patriarchatus accederet. Eoque magis Romm. Pontifices hac in re cautos se reddiderunt, quod Conſtantinopolitanus Epiſcopus jam caput extollere cœperat, & uſurpatione jurium aliarum ſedium ſuum Patriarchatum ſtabilire, & ampliare ſtudebat. Uti reapſe deinde illas Illyrici ſibi arrogare non ſemel tentavit, & tandem voti compos factus Leonis Iſaurici decreto in odium fidei vindicatæ a duobus Gregoriis II. & III. Hinc ordinationum jus per univerſum Illyricum non modo Epiſcopo Theſſalonicenſi Vicario ſuo Romm. Pontifices refer-

placet, exercuit certe alterum judicandi de Episcoporum criminalibus caussis, quod erat gravius, & maturiori con-

reservatum voluerunt, sed illud etiam cautionis addiderunt, quod illic Romm. Clerici de Ecclesiis benemeriti in Episcopatus assumi possent, ut habetur *Epist.* S. Siricii ad Anysium: id quod singulare fuit; cum regula esset, ne in electione Episcoporum idoneis indigenis vacantium Ecclesiarum alienigenæ præferrentur. In aliis vero Diœcesibus cum nec enunciatus timor, nec alius rationabilis esset, Episcoporum ordinationes permiserunt Metropolitanis, vel eorum illustrioribus secundum varias locorum consuetudines, & ipsorum Metropolitarum Synodis; & sic eas hi non tam jure suo, quam Sedis Apostolicæ faciebant: & hoc videtur dicere S. Siricius *Epist.* ad Afros *cap.* 1. *Ut extra conscientiam Sedis Apostolicæ, hoc est Primatis* (qui ibi erat loco Metropolitani) *nemo audeat ordinare*. Idemque videntur innuere Concilium Aurelianense III. *Can.* 3. & Toletanum IV. *Can.* 19. cum de hujusmodi ordinationibus statuant: *Sicut* (verba sunt Aurel.) *decreta Sedis Apostolicæ continent*; & *Secundum* (verba Toletani) *Synodalia, vel decretalia constituta*. Hinc S. Bonifacius I. Papa ejusque successor S. Leo Magnus Episcopis Arelatensibus abstulerunt jus ordinationis, quo etiam Sanctæ Sedis permissu gavisi fuerant per provincias Narbonenses, & Viennensem, ac ad eorum Provinciam restrinxerunt. Quam restrictionem utique non fecissent, nisi ratum habuissent, tale jus a suo arbitrio pendere.

Illud etiam remissiores Summos Pontifices reddere potuit in tuendo jure ordinationis per alias Diœceses sui Patriarchatus, quam per Illyricum, quod ibi talis juris illustrem titulum fundationis Ecclesiarum per B. Petrum, ejusque successores, ipsos nempe Romm. Pontifices, haberent; ut colligitur ex S. Innocentio *Epist.* ad Decentium *cap.* 3. *Præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, & insulas interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eis, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes*. Quod confirmatur ex S. Augustino *Epist.* 162. aliisque. Cum igitur hujusmodi titulo jus foverent, timendum non erat, ne ex possessionis interruptione illud vacillaret, cum semper pro suo arbitrio eam reassumere possent. At in Illyrico cum dictum fundatarum Ecclesiarum per B. Petrum speciosum titulum non haberent, ideo magis se in possessione fundabant. Ceterum etiam in Illyrico titulum fundationis Ecclesiarum habebant, nempe per B. Paulum, qui B. Petri Romæ socius & in vita, & in morte fuit; quin ex sensu aliquorum ibidem etiam Coepiscopus fuerat, ita ut ambo fuissent Romm. Episcopi, licet in universa Ecclesia unius Petri primatus esset. Atque adeo verum est ex indulgentia RR. Pontificum ordinationes in aliis sui Patriarchatus Diœcesibus a Metropolitanis fuisse peractas, ut id Pontifices expresse protestati fuerint: ut cum Pelagius II. ad Jo: Patricium scripsit: *Nempe is mos antiquus fuit, ut qui pro longinquitate, vel difficultate itineris ab Apostolico onerosum illis fuerat ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis & Aquilejensis ordinare Episcopi debuissent*. Et reapse quis umquam dubitare poterit, ordinationes Episcoporum Provinciarum Mediolanensis, & Aquilejensis ad Rom. Pontificem jure pertinuisse; cum illæ prius eidem etiam tamquam Metropolitano subessent: ante enim medium Sæculum IV. nullus alius in Italia, insulisque adjacentibus præter Romanum Metropolita erat.

consilio ac majore auctoritate fieri debebat. Itaque cum S.Zosimus, Patroclo Arelatensi suo Vicario per Gallias constituto, scripserit ad Episcopos ejus Regni: *Ad cujus notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censemus, nisi magnitudo caussæ etiam nostrum requirat examen*: Cum, inquam, ita scripserit, in primis criminales Episcopi caussas denotatas voluit, ita ut sine illius voluntate Provinciales Synodi de iis nihil statuere possent: id quod expresse habent Vigilius Papa *Epist.* (1) *9.* ad Aurelianum Arelatensem, & S. Gregorius M. *Lib. V. Epist.* (2) 50. ad Virgilium ejusdem Arelatis *Urbis* Episcopum. Neque R. Pontifex suis Vicariis caussas delegando, eas a se abdicabat, sed earumdem cognitionem sibi, cum vellet, assumere poterat. Sic S. Bonifacius caussam Maximi Valentini, qui ad eum recurrerat, ita Patroclo aliisque Episcopis delegavit, ut revisionem sibi reservaret, inquiens: *Quidquid autem vestra caritas de hac caussa decernendum esse duxerit, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut condecet, necesse est auctoritate firmetur*. Huc etiam faciunt, quæ statuit Greg. M. rel. *Can.* 52. *16. quæst.* I.

His de peculiaribus juribus Romani Pontificis in caussis quorumdam Episcoporum delibatis, videamus quid generatim in criminalibus caussis omnium etiam nulla appellatione interposita ei competebat. Ex supra memorata Epistola S. Julii ad Orientales videretur dicendum omnium

---

(1) *Epist. 9. Si quam ergo inter Fratres diabolus humani generis hostis antiquus zizaniam seminaverit calliditate iniquitatis consuetæ, aut de aliquo Sacerdotum fraternitati tuæ, servatis majorum per omnia constitutis, fuerit querela deposita; adhibitis tibi fratribus secundum qualitatem negotii numero competenti, caussam Canonica & Apostolica auctoritate discutiens, ea sententia definies, quæ & decessorum nostrorum conveniat statutis, & Deo sit grata.*

(2) *Lib. VII. Epist. 50. Si qua vero inquisitio de fide vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos caussa emerserit, quæ discerni difficilius possit, collectis duodecim Episcopis ventiletur atque decidatur. Si autem decidi nequiverit, discussa veritate ad nostrum judicium referatur.*

omnium Episcoporum cognitionem criminalium caussarum Romano Pontifici esse reservatam, vel saltem omnium eorum, qui Sedes ab Apostolis fundatas tenent; ibi enim habetur: *Oportuit omnibus nobis* (ipsi scilicet cum Episcopis Italiæ in Synodo R. congregatis) *scripsisse, & ita ab omnibus, quod justum esset decerneretur; Episcopi enim erant, qui patiebantur, nec vulgares Ecclesiæ, quæ vexabantur, sed quas ipsi Apostoli per se gubernarunt*. Sed cum S. Julius, ut supra notavimus, potissimum de Episcopo Alexandrino se loqui subjungat, de hoc absolutam necessitatem, de aliis congruentiam indicare videtur. Hinc Synodus Sardicensis agens de judiciis criminalibus Episcoporum, de eorum provocatione ad Sedem Apostolicam tantummodo loquitur; in *Epist.* tamen *Synodica* ad eundem Julium hæc inter alia scribit: *Hoc aptum, & valde congruentissimum esse videtur, si ad Caput, id est ad Petri Apostoli Sedem, de singulis quibusque Provinciis Domini referant Sacerdotes*. Igitur etsi appellatio nulla intercessisset, jubebantur Episcopi de iis, quæ in Synodis tractaverant, certiorem reddere Sanctam Sedem. Quo respexisse videtur S. Innocentius *Epist.* ad Victricium *cap. 6. Si majores caussæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & beata consuetudo* (1) *exigit, post Episcopale judicium referantur*. Inter caussas majores non infimum locum obtinuisse illas, in quibus de deponendis Episcopis ageretur, nemo inficias iverit, qui attenderit ad illud Ambrosii *de dignitate Sacerdotii cap. 3. Nihil est in hoc sæculo excellentius Sacerdote, nihil Episcopo sublimius*

(1) Non quidem inducta ex Synodo, sed antiquissima. Quemadmodum igitur Synodus Sardicensis de appellationibus ad S.Sedem Canones condens nihil de integro statuit, ut longe verior fert virorum eruditorum sententia, sed antiquum jus confirmat; sic in Epist. Synodica, de relationibus ad eamdem, confirmat quod jam erat in usu.

mius reperitur; ad illud Gelasii *Can.* 10. *dist.* 96. *Honor & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari*, & ad illud Gregorii M. de hujusmodi caussis *Lib. III. Epist.* 8. verba facientis: *Non tam de humanis constitutis, quam de Divinæ quodammodo benedictionis refragatione tractari*. Hinc idem Gelasius *Epist.* ad Orientales dolens de irregulari Episcoporum depositione ibi facta, inter alia *cap.* 9. ait: *Taceo quia ad nos fuerat paterna consuetudine referendum, tantummodo commoneo, quid fieri Ecclesiastico jure convenerat . . . sine ulla discussione rerum, sine ulla Synodali examinatione, sine ulla Sedis Apostolicæ reverentia*.

Neque hujusmodi relationes ejus tantummodo usus erant, ut Romm. Pontifices scirent, quid actum esset, sed cum ex iis aliquid irregulariter gestum deprehenderent, etiam retractarent, ut infra cum de illorum in Synodos potestate agemus, videbimus. Et in specie depositionis Episcoporum in Synodo decretæ, & per Rom. Pontificem post relationem retractatæ habemus exemplum S.Innocentii I. qui sic retractavit caussam Episcoporum Bubalii & Tauriani a Synodo Macedoniæ damnatorum (1). Hoc igitur de integro facit Mercator, & quidem in gratiam Episcoporum, ut has relationes, quæ post Episcopale judicium fieri debebant, etiam prævias requireret. Ceterum Nicolaus I. Papa cum occasione (2) falsarum De-

O cre-

(1) Cujus facti Innocentius *Epist.* ad Macedonas, qui de eo querebantur, hanc rationem reddit, quam affert etiam Grat. *Can.* 7. 35. *quæst.* 9. *Grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscunque retractari judicium: quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in luce, & pernicies revocata in judicium gravius, & sine illius, qui primus judicavit, pœnitentia condemnatur: Nam fructus divinus est, justitiam sæpius recenseri*.

(2) Consulto dixi *occasione*, non *caussa*, ad denotandum, ut supra etiam observavimus, quod licet Nicolaus ad falsas Decretales respectum habuerit, quas subobscure indicasse videtur; in illis tamen non se fundat, sed in genuinis & indubiis monumentis, ex quorum interpretatione earumdem sententias apposite depromit.

cretalium, quæ recens emerſerant, *Epiſt.* 42. ad Epiſcopos Galliæ & in Synodo Rom. hoc idem jus ſtatuerit, ut ſcilicet inconſulta Sancta Sede Epiſcopi deponi non poſſent, nihil novum molitus fuit; & ſi novum dicere placet, illud æquitati & rationi erat conforme. Jam ſupra notavimus de Patriarcharum privilegiis, ut Epiſcoporum depoſitiones ſine illorum conſcientia & permiſſu fieri non poſſent: taleque jus R. Pontificem uti Occidentis Patriarcham in Galliis per ſuum Vicarium exercuiſſe; ideoque cum Nicolai tempore nullus eſſet ibi ejus Vicarius, recte Pontifex ipſe illud ſibi ἀμέσως vindicavit. Id quod eo juſtius & libentius fecit, quod novæ cauſſæ eædemque graviſſimæ erant ad hoc jus etiam de integro ſtatuendum, facilitas nempe deponendorum Epiſcoporum, quam eadem *Epiſtola* idem Nicolaus innuit: *Si Epiſcopos tanta facilitate deponitis*, & eorum irregulares dejectiones, quas ſupra diximus. Quin ea facilitas ita Gallis fuit familiaris, ut ipſi Gregorio IV. Papæ, ut ſupra notavimus ex Paſchaſio Radberto, temerario, imo inſaniſſimo auſu ejus depoſitionem comminati fuerint. Et reapſe ad comprimendam hanc facilitatem, quam Patres Concilii Tricaſſini *ex temeraria Metropolitanorum præſumptione, & ex audacia, & conniventia reliquorum Epiſcoporum* procedere ajebant, ipſi, ut ſupra notatum eſt, enixis precibus petierunt obſervantiam antiquarum Decretalium, quibus judicia Epiſcoporum R.Pontifici reſervabantur. Nicolaus itaque cum ex interpretatione antiqui juris hujuſmodi jus ſibi vindicat, non tam veluti vetus, quam veluti novum ſibi aſſerit inquiens ead. *Epiſt. Unde tam illorum* (Metropolitarum) *quam iſtorum* (Epiſcoporum) *negotiorum nobis exitus reſervari volumus, & jure decrevimus*. Quæ cum ita ſint, non eſt, quod Petrus de Marca, & poſt eum alii querantur de imminuta, ope falſarum Decretalium, per Romm.Pon-

tifices

tifices poteſtate Synodorum Provincialium in judiciis Epiſcoporum. Huc faciunt etiam, quæ habet Syn. VIII. Generalis *Can.* 26. *Inſuper etiam nullo modo quiſquis Metropolitanorum, vel Epiſcoporum a vicinis Metropolitis, vel Epiſcopis Provinciæ ſuæ judicetur, ſed a ſolo Patriarcha.* Huc & faciunt, quæ habet Additio IV. Capitularium Regum Francorum *cap.* 29. *Quoniam quamquam comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen definire inconſulto Romano Pontifice permiſſum eſt; cum B. Petro non ab alio, quam ab ipſo Domino dictum eſt: Quæcunque ligaveris &c.*

§. II.

De Rom. Pontificis in Epiſcoporum Synodis auctoritate.

QUod ad alterum Caput attinet, ut ſcilicet nulla Synodus præter Sedis Apoſtolicæ auctoritatem cogatur, quod paſſim legitur in falſis Decretalibus, & in ipſa quoque Præfatione, id ſumtum ex ſupra exſcripto loco *Epiſtolæ* Julii ad Orientales: *An ignari eſtis, hanc eſſe conſuetudinem, ut primum nobis ſcribatur, & hinc quod juſtum eſt, definiri poſſit?* Seu verius deſumptum ex Socrate, qui *Lib. II. cap.* 17. eum locum ita exhibet: τοῦ Κανόνος Ἐκκλησιαστικοῦ κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης τὰς Ἐκκλησίας κανονίζειν: *Cum Eccleſiaſtica regula interdictum ſit, ne præter ſententiam R. Pontificis quidquam ab Eccleſia decernatur* (1). Socrati concinit Auctor Hiſt. tri-

 par-

(1) Henricus Valeſius *adnotat.* ad hunc Socratis locum, contendit, hic referri a Socrate, quod *in Epiſtola illa* (Julii) *nuſpiam legitur*. Sed recte Balutius *addit.* ad *cap.* XII. *Lib.V. de Concor.* Petri de Marca, poſt eumdem de Marca probat, Socratem etſi verba Julii non ſecutum, ejus tamen ſenſum fuiſſe adeptum. Hinc male Blondellus contra Socratis, & Sozomeni dictum excipit, inquiens: *Sed eorum ſententia undique nutat.*

partitæ *Lib. IV. cap.* 10. & Sozomenus *Lib. III. cap.* 10. addit : *Pro irritis habenda esse , quæ præter sententiam R. Pontificis fuerint gesta* . Putat Petrus de Marca hunc Canonem , cujus ex Julio meminit Socrates esse *Canonem Sextum* Nicænum : Sed cum neque ibi , neque in aliis Canonibus antiquorum Conciliorum id reperiatur statutum, hæretici Julium temere fuisse locutum effutiunt . Sed magis est , nomine *Canonis* ibi intelligi regulam disciplinæ ab Apostolis traditam , etsi in *Canonibus* Conciliorum non esset exscripta . Mos enim fuit antiquorum traditiones Apostolicas etiam *Canones* appellare (1). Sic idem Julius eadem *Epist.* Apostolorum *Canones* appellat , qui statuunt , ut *ex ipso Sacerdotali ordine, ex ipso Clero ab Episcopis Provinciæ Episcopus constituatur* . Mercator itaque ex maxima cacoethe , qua laborabat, effingendarum Litterarum decretalium, quæ ad suum scopum collinearent, duas alias effinxit Epistolas Julii ad Orientales , in quarum I. hæc habet *cap.* 1. *Ipsi vero primæ Sedis Ecclesiæ convocandarum generalium Synodorum jura , & judicia Episcoporum singulari privilegio Evangelicis & Apostolicis , atque Canonicis concessa sunt institutis* ; & *cap.* 2. rel. *Can.* 3. *quæst.* 6. *Dudum a Sanctis Apostolis , successoribusque eorum , in præfatis antiquis decretum fuerat statutis , quæ hactenus Sancta & universalis Apostolica tenet Ecclesia : Non oportere præter sententiam R. Pontificis Concilia celebrari , nec Episcopum damnari* . Hoc ipsum habetur Nicæni nomine in altera *Epist.* Julio tributa, ac habetur etiam in Ps-Marcelli *Epist.* I. & II. in Ps-Athanasii & Egyptiorum *Epist.* ad Felicem II. & in

(1) Et aliquando *consuetudines* etiam appellatæ fuerunt;ut colligi potest ex S. Leone M. *Serm.*77. *Dubitandum non est, quidquid in Ecclesia in consuetudinem devotionis est receptum , de traditione Apostolica prodire* . Et sic habemus *Canonem* , de quo Socrates loquitur , eumdem esse , ac *consuetudinem* , cujus S. Julius meminit , & quam ipse Julius *Canonem* ibidem prius appellaverat : *Oportebat secundum Canonem & non isto modo judicium fieri* .

in Pſ-Damaſi *Epiſt. IV.* alibique. Et quod Mercator nomine Julii ſupra dixit de ſingulari jure R. Pontificis congregandorum Conciliorum generalium, idipſum repetit ſub nomine Pelagii II. *Epiſt. VIII.* ad Epiſcopos Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Jo: Jejunatore; & quidem opportune, cum deſideraretur genuina Epiſtola Pelagii, cujus meminit S. Gregorius M. contra audaciam Jo: modo dicti, qui se Patriarcham univerſalem inſcribebat, eoque nomine Synodum etiam convocavit. Hinc talis a Mercatore Pelagio ſuppoſita Epiſtola a multis doctiſſimis viris iiſdemque naſutioribus pro genuina habita fuit. Ac in ea etiam habetur: *Non debere abſque ſententia R. Pontificis Concilia celebrari.*

Quod generalium cogendorum Conciliorum jus, vi ſui primatus Romano Epiſcopo ſingulari privilegio competat, omnes fere Theologi ac Canoniſtæ propugnant ſaltem ex jure (1); ut ut dubitari poſſit, num de facto illud ſemper plene exercuerit (2). At nulla eſſe generalia Concilia R. Pontificis auctoritatis expertia exploratiſſimi juris eſt (3). Sed idem de Marca *Lib. VI. de Conc. cap.* 28. contendit, etiam ex falſis Decretalibus cæpiſſe con-

(1) Ipſe Dupinus *de Antiqua Eccleſ. diſcip. Diſſert.* IV. *cap.* 11. §. 3. hac quidem in re Joanne Launojo æquior hæc habet: *Sed dubium eſſe non poteſt, quin ubi fidei, vel diſciplinæ periculum imminet, nec jam unius R. Pontificis auctoritas ad comprimenda Eccleſiæ diſſidia ſufficit, dubium, inquam, non eſt, quin hoc in caſu Rom. Pontifex claſſicum canere poſſit, & vi primatus ſui cunctos Epiſcopos ad Synodum generalem vocare, atque in eos ſi legitime vocati adeſſe renuerint, veluti in Eccleſiæ deſertores excommunicationis ferre ſententiam.*

(2) Prima enim Concilia generalia videntur ab Imperatoribus congregata; ſed idem Dupinus eod. loco de iis habet: *Verum equidem eſt, prima Concilia generalia ab Imperatoribus eſſe convocata, ſed ſæpe ſæpius* (imo ſemper) *Imperatores id egerunt ad preces Romm. Pontificum, qui eo recurrebant, ut facilius ac promptius Epiſcopi congregarentur.*

(3) Hinc inter alia, quibus Legati Apoſtolici *actione* 1. Conc. Chalcedonenſis urgebant depoſitionem Dioſcori Alexandrini, hæc habent: *Synodum auſus eſt facere ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ, quod numquam factum eſt, nec fieri licuit.*

contra antiquos mores S.Nicolaum I. ſibi tribuere jus congregandi Concilia Diœceſana, ſeu Nationalia, quæ dicebantur *Generalia* alicujus Regni, vel nationis; ut cum in *Synodo Romana VII.* habita anno 865. ait de Synodo Sylvanectenſi: *Cujus rei gratia facto Concilio generali, quod ſine Apoſtolicæ Sedis præcepto nulli fas eſt vocandi*. Num Mercator Conciliorum generalium nomine comprehenderit etiam Diœceſana, non conſtat: quemadmodum nec etiam conſtat, Nicolaum ſuam ſententiam ex eo hauſiſſe. Sed, utcunque res se habeat, Nicolaus in hoc nihil molitus contra antiquum jus videtur; agebatur enim de Synodo Nationali in Gallia, quæ ad ſuum Patriarchatum pertinebat, quo nomine Sedes Apoſtolica antea ſuos Vicarios ibi conſtituere ſolita fuerat, etiam cum facultate convocandi Concilia Nationalia, uti Pontifices, Hilarus (1), Symmachus, Vigilius, Pelagius, S.Gregorius Arelatenſi Vicario ſuo conceſſerunt (2). Hinc & Sergius II. *Epiſt.* ad Epiſcopos Tranſalpinos, qua anno 844. conſtituit Drogonem Metenſem ſuum Vicarium in Gallia, & Germania, inter alia dixit; *Huic ergo in congregandis generalibus Synodis in omnibus prædictarum Regionum partibus noſtram commodamus auctoritatem, & quidquid Pro-*

(1) *Epiſt.* ad Epiſcopos Gallicanos: *Per annos itaque ſingulos ex provinciis, quibus potuerit congregari, habeatur Epiſcopale Concilium, ita ut opportunis locis, atque temporibus ſecundum diſpoſitionem fratris & Coepiſcopi noſtri Leontii, cui ſollicitudinem in congregandis fratribus delegavimus, Metropolitanis per litteras ejus admonitis celebretur; ut ſi quid uſquam vel in ordinandis Epiſcopis, vel Presbyteris, aut cujuslibet loci Clericis faciendis contra præcepta Apoſtolica reperitur admiſſum, aut in eorum converſatione quidpiam reprobatur, communi omnium auctoritate reſecetur.*

(2) Hos quidem nominavimus, qui expreſſe Vicariis ſuis facultatem convocandorum Conciliorum fecerunt. Ceterum, ut obſervat idem Petrus de Marca *Lib. de Primatibus num.* 78. S. Hilarius Arelatenſis in Gallia convocandorum Conciliorum jus ſibi tribuerat; idque in conſequentiam Vicariæ poteſtatis, quam S. Zoſimus delegaverat Arelatenſibus Epiſcopis, virtute cujus illis auctoritas quædam cogendarum in Galliis Synodorum competere videbatur.

Provinciali Synodo fuerit definitum, ad ejus absque dilatione statuimus notitiam perducendum. Eoque magis Nicolaus sibi hoc jus tribuebat, quod tunc in Gallia, & Germania nullus Primas, vel Vicarius esset, qui Diœcesanam Synodum Ecclesiastica potestate cogere posset. Sic idem de Marca eodem *cap. num.* 13. ait, recte ab Episcopis Liguriæ, Æmiliæ, & Venetiarum dictum Theodorico Regi de Concilio Romano III. ab ipso Rege in causa Symmachi Papæ coacto: *ipsum* (Symmachum) *qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, & Rex respondit: ipsum Papam in convocanda Synodo voluntatem suam litteris demonstrasse;* eo quia Italia ad Romanum Patriarchatum pertinebat (1). Quæ dicta volo ad confirmandum Romano Pontifici ex eodem de Marca jus Concilia nationalia intra fines sui Patriarchatus convocandi. Ceterum in specie Symmachi præcipue consideranda sunt, quæ iidem Episcopi dixerunt: *Scientes, quia ejusmodi primum Petri Apostoli meritum, vel Principatus secuta jussione Domini Conciliorum venerandorum auctoritas ei singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec ante dictæ Sedis Antistitem minorum subjacere judicio*.

De aliis Conciliis autem sive Nationalibus, sive Provincialibus, quod dicitur ea fieri non posse præter auctoritatem

(1) Ex hac regula excipienda est Africa; quæ licet ad Patriarchatum Occidentalem pertineret; Episcopus tamen Carthaginensis jus habebat convocandorum Conciliorum generalium totius Africæ, quæ ab Afris dicebantur *universalia*. Quia ille erat unicus Metropolita, & veluti Primas & Exarchus totius nationis. Ceterum ipsi Afri agnoscebant, hujusmodi Concilia longe majoris auctoritatis esse, cum eis consensus R. Pontificis accederet; ut habemus ex Ferrando Diacono Carthaginensi *Epist.* ad Anatolium: *Universalia Concilia, præcipue illa, quibus Ecclesiæ Romanæ consensus accessit, secundæ auctoritatis locum post Canonicos libros tenent*. Ac præterea subordinationem Episcopi Carthagin. Episcopo Romano tamquam Patriarchæ cum multa adstruunt, tum quod refert Auctor Libri Pontificalis in Bonifacio II. *Eodem tempore venit relatio ab Episcopis de constitutione, ut cum consilio Sedis Apostolicæ omnia Carthaginensis Episcopus ageret*.

ritatem Romani Pontificis, id intelligitur primo de Synodis, quæ res ad fidem, aut ad ſtatum Eccleſiæ univerſæ pertinentes, ceteraſque id genus alias definiebant: Sollemne enim habebant earum Patres, Epiſtolam Synodicam ad Papam de rebus geſtis, vel gerendis mittere, ut ab eo auctoritatem acciperent. Sic Concilium Carthaginenſe Pelagii & Cœleſtii damnata hæreſi, ad Innocentium Papam ſcripſit: *Hoc itaque geſtum, Domine Frater, ſanctæ caritati tuæ intimandum duximus, ut ſtatutis noſtræ mediocritatis etiam Apoſtolicæ Sedis adhibeatur auctoritas*. Hinc jure querebatur S. Julius de Euſebianis, quod, se inconſulto, Antiochiæ Synodum habuiſſent; actum enim ibi fuerat de depoſitione Epiſcoporum Sedium Apoſtolicarum, Athanaſii præſertim Alexandrini, & in odium Orthodoxæ Fidei (1). Eo quoque ſenſu Provincialia, vel Nationalia Concilia ſine Papæ auctoritate dici poterant nulla, quatenus ab eo, appellatione interpoſita, vel aliis ex cauſſis declarabantur nulla. Sic, exempli cauſſa, reſciſſa fuerunt omnia acta Concilii Conſtantinopolitani ſub Jo: Jejunatore a Pelagio II. Papa; de quo S.Gregorius Magnus ejus ſucceſſor pluribus in locis præſertim *Epiſt. 64. Lib. VII.* ad Euſebium Theſſalonicenſem Epiſcopum: *Superbum*,

(1) Opponi poſſet, nonnumquam Concilia nationalia & provincialia antiquitus fuiſſe habita ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ, quæ tamen de rebus ad fidem pertinentibus egerunt. Non inficior ſane fuiſſe talia Concilia, ſed quid tum inde? Ea enim vel res Fidei tractarunt, tamquam ad diſciplinam pertinentes, uti fecerunt Concilia Orientalia, & Carthaginenſia in cauſſa Baptiſmatis ab hæreticis collati; vel id de Fide ſtatuerunt, quod apud omnem Eccleſiam exploratum erat, vel etiam definitum, uti exempli cauſſa fecit Concilium Gangrenſe, quod multis Canonibus damnavit errores Euſtathii, qui in Manichæis & Marcionitis jam damnati fuerant. Quod autem vulgo creditur ex *Can.* 57. 16. *quæſt.* 1. Gangrenſes canones Apoſtolica auctoritate conditos fuiſſe, id acceptum referendum Mercatori noſtro, qui in VI. Synodo Symmacho Papæ tributa, ut contra uſurpationem bonorum Eccleſiæ duos eorum, quos in medium adduxit, majore veneratione dignos redderet, eoſdem pro ſua libertate Apoſtolica auctoritate conditos dicit.

bum, & pestiferum Œcumenici, idest universalis sibi vocabulum usurpavit. Quod b. m. Pelagius Decessor noster agnoscens omnia gesta ejusdem Synodi præter ea, quæ illic de causa venerandæ m. Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione cassavit. Et tandem ex mente ipsius Auctoris falsarum Decretalium intelligitur de Synodis, in quibus caussæ Episcoporum accusatorum, quæ præcipue ei cordi erant, tractabantur, & reapse fere semper implicata oratione habet: *Non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari, nec Episcopum damnari*. Quæ duo Mercator conjunxit, tum quod ex eodem loco Epistolæ genuinæ Julii addita Socratis, aliorumque interpretatione, ea tamquam inter se connexa sibi haurire visus est; tum ad denotandum Episcopum accusatum inconsulta S. Sede non modo a Synodo judicari non posse, sed nec etiam audiri, nec præterea ipsam Synodum hujusmodi de caussis, ceterisque majoribus cogi; ut colligitur ex *Epist.* 1. sub nomine Marcelli: *Ut nulla Synodus fiat præter ejusdem Sedis auctoritatem: nec ullus Episcopus, nisi in legitima Synodo suo tempore Apostolica auctoritate convocata, super quibuslibet criminibus pulsatus, audiatur, vel judicetur; quia ut paulo superius prædicatum est, Episcoporum judicia, & summarum caussarum negotia, sive cuncta dubia Apostolicæ Sedis auctoritate sunt agenda, & finienda*. Ad cujus interpretationis confirmationem etiam observandum, Romanos Pontifices, qui occasione Pseudo-Litterarum sibi oblatarum Episcoporum criminales caussas sibi reservatas esse voluerunt, eas tantummodo Synodos Provinciales, quæ se inconsultis habebantur, pro irritis habuerunt, in quibus modo dictæ Episcoporum caussæ agebantur (1). Nec usque

P ad

(1) Non igitur absolute mandarunt, ne Metropolitæ cum suis Episcopis inconsulta Sancta Sede Synodos Provinciales haberent. Quod adeo verum est,

ad Sæculum XII. aliquem Scriptorem eſt invenire, qui docuerit Synodos quaſcunque provinciales auctoritate Apoſtolica fulciendas, ut eſſent validæ.

Gratiano potius poſt Ivonem Carnotenſem tribuendum, quod dixerit, nullum eſſe Concilium Provinciale, quod inconſulta S. Sede fuerit celebratum; is enim *diſt.* 17. *Can.* 6. verba obtrectatorum Symmachi Papæ, quæ, ut notant Correctores Romani, habet Ennodius in ejus Apologetico, interrogativo modo ſic prolata: *Ergo Concilia Sacerdotum Eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per Provincias, quia præſentiam Papæ non habent, valetudinem perdiderunt?* Is, inquam, hæc verba refert tamquam ipſius Symmachi affirmantis, & hoc Summarium præpoſuit: *Provincialia Concilia ſine præſentia Romani Pontificis pondere carent*. Et cum videret hoc antiquitati contrarium, *diſt.* 18. hanc diſtinctionem a Gloſſa ipſa reprobatam (2) adinvenit, quod valida ſint Concilia inconſulta S. Sede, quæ executionem Canonum urgent, non item, quæ nova decreta condunt (3). Hinc non bene vide-

eſt, ut Correctores Romm. poſt hic ſequentem Gloſſam, Gratianum emendantes *adnot. ad Can.* 4. *diſt.* 17. hæc habeant: *Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, ſive Gregorius, ne Epiſcopi poſſint Diœceſanas, & Metropolitæ Provinciales Synodos convocare, ſed ne ipſas ad judicandum univerſalem Synodum congregent*; & *adnot. ad Can.* 6. *ibid.* habeant, quæ mox attingemus.

(2) Ait enim Gloſſa: *Illud non eſt verum, quia Epiſcopi bene poſſunt condere Canones Epiſcopales, & Archiepiſcopus Provinciales; quia quilibet populus, & quælibet Eccleſia ſibi poteſt ſtatuere aliquod jus, ut ſupra diſt. &c.*

(3) In Concilio Tridentino cum de hujuſmodi re actum eſſet, nihil de impetrando aſſenſu Apoſtolico ad validitatem Synodorum Provinc. fuit impoſitum. At Sixtus V. mandavit S. Congr. Concilii, ut Litteris Encyclicis ſignificaret omnibus Epiſcopis, ut Synodos Provinciales non publicarent, niſi prius ab ipſa fuerint probatæ: qua de re vehementer dolent Petrus de Marca, & Eſpenius, quod Concilio facta ſit violentia. Sed immerito queruntur. Non enim vult Sixtus, ut Synodi Provinciales a Sancta Sede firmitatem accipiant, ſed ut videatur, num aliquid contineant, quod reformatione indigeat, non ſecus ac libri, qui imprimendi ſunt, prius a Poteſtate, tum Laica, tum Eccleſiaſtica examinari debent. Quin, ut moribus receptum eſt, ipſa Reſcripta Apoſtolica publicari non ſolent ſine

regio

videtur dicere Petrus de Marca, quod per Litteras decretales *Metropolitanorum auctoritas in Canonibus decernendis maxime debilitata sit*.

Quæ cum ita sint, etsi Auctor falsarum Decretalium splendide de Romana Sede loquatur, si unas excipias Episcoporum criminales caussas præcipue graviores, idque in gratiam ipsorum, nihil tribuit Romano Pontifici, quod antea illi, & quidem summo jure non competebat, quod sequenti Capite confirmabimus.

CAPUT X.

Romani Pontificis jura, quæ caussas criminales maxime Episcoporum non concernunt, Mercatorem minime curasse, multis demonstratur.

Atque adeo verum est, supradictas depositionum præsertim caussas Auctorem falsarum Decretalium Papæ reservasse in gratiam non ipsius, sed Episcoporum, ut eorumdem caussas translationum, quarum par erat ratio, imo quas potiori jure reservare poterat, licet ex parte aliquando reservare videatur, tamen omnes tandem Metropolitanis cum Episcopis comprovincialibus permittat; ut patet ex fragmentis earum Litterarum, quæ ordine chronologico Pontificum, quibus tribuuntur, proferamus. Sub nomine Evaristi *Epist. II.* a Gratiano relati *Can.* 11. 7. *quæst.* 1. *Sicut vir non debet adulterare uxorem suam: ita nec Episcopus Ecclesiam suam; idest ut illam dimittat, ad quam sacratus est, absque inevitabili necessitate, aut Apostolica,*

 vel

regio Placito. Et valde mirandum, quod Espenius Regii Placiti defensor acerrimus, qui illud post suum Quesnellium etiam requirit in decretis Dogmaticis, respuat Placitum Papæ in Synodis Provincialibus; præsertim, quod novum non sit, quod Romani Pontifices de decretis hujusmodi Conciliorum, cum fierent, certiores esse voluerunt.

vel regulari mutatione , & alteri se ambitus caussa conjungat : sub nomine Callisti eodem loco *Can.* 39. *Si autem persecutus fuerit in sua Ecclesia , fugiendum est illi ad alteram Ecclesiam , eique est sociandus , dicente Domino ; Si vos persecuti fuerint in una Civitate , fugite in aliam : si autem utilitatis causa fuerit mutandus, non per se hoc agat, sed invitantibus fratribus & auctoritate hujus Sanctæ Sedis faciat* (1) : sub nomine Anteri relati eodem loco *Can. Mutationes* 34. *Eusebius quoque de quadam parva Civitate Apostolica auctoritate mutatus est in Alexandriam : similiter Felix de Civitate, in qua ordinatus erat, electione Civium propter doctrinam , vitamque bonam , quam habebat , & communi Episcoporum , & reliquorum Sacerdotum , ac populorum consilio translatus est Ephesum . Non enim transit de Civitate in Civitatem, nec transfertur de minore ad majorem , qui hoc non ambitu , nec propria auctoritate facit , sed aut vi a propria Sede depulsus , aut necessitate coactus, aut utilitate loci , vel populi , non superbe , sed humiliter ab aliis translatus est . Nam sicut Episcopi habent potestatem regulariter ordinare Episcopos , & reliquos Sacerdotes : sic quoties utilitas , aut necessitas cogerit , supradicto modo , & mutare , & intronizare potestatem habent*: Et sub nomine tandem Pelagii II. *Epist.* ad Benignum Archiepiscopum : *Quapropter carissime his Apostolicis fultus auctoritatibus , muta Episcopum causa necessitatis , aut utilitatis , super quo consulere nos voluisti ; & alios fratres nostros , quibus hoc faciendum necessitas , aut utilitas compulerit , agere doce : quia hoc, quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus . Quia sicut potestatem habes Episcopos , & Sacerdotes regulariter titulare , & ordi-*

(1) *Auctoritate hujus Sanctæ Sedis* nempe generali communicata omnibus Metropolitis , & Episcopis provinciarum , ut colligitur ex jam jam exscribendis verbis Pseudo-Pelagii ad Benignum.

ordinare, ita (ut prædictum est) causa necessitatis, aut utilitatis habes, & mutare, ac de titulo in titulum translatare, licet de minore ad majorem Urbem mutandus sit (1). Quod potiori jure hujusmodi translationum caussas Papæ Auctor falsarum Litterarum reservare potuisset, clare evincitur ex eo, quod translationes Episcoporum nonnisi per indulgentiam, seu dispensationem de Canonibus Conciliorum Generalium, Sardicensis præsertim, eas absolute prohibentium, locum habere poterant. At in talibus indulgentiis concedendis Romanos Pontifices, vel solos fuisse, vel primas saltem partes habuisse, nemo inficias ire poterit. Quod adeo verum est, ut ipse Dupinus *de antiqua Ecclesiæ disciplina dissert. IV. cap.* 2. §. 3. scripserit: *Quin Theologi nostri censent, Romanum Pontificem a legibus a Conciliis etiam generalibus latis sapienter dispensare posse eo in casu, quo Concilium ipsum dispensasset*. Et in specie translationum Episcoporum Auxilius Presbyter, qui sub principium Sæculi X. floruit, *Præfatiuncula ad Tractationem de Ordinat. a Formoso PP. factis*, illas ex gravi caussa licite fieri posse ajens subdit: *Non tamen absque auctoritate dumtaxat Rom. Pontificis* (2). Sed Auctor falsarum

(1) Hinc Petrus de Marca *Lib. VI. de Concor. cap.* 8. ex hac etiam Ps-decretali, ac si vera foret, probat antiquitus in translatione Episcopi, Sedis Apostolicæ auctoritatem minime fuisse requisitam, sed illam Metropolitani cum Episcopis Comprovincialibus suffecisse. Itaque de Marca hujusmodi monumenti falsitatem non olfecit, etsi illa a multis cognita fuisset. Nec id mirum videri debet, si attendamus ejus inclinationem ad minuendam Romani Pontificis auctoritatem, & augendam e contrario illam Synodorum. Potius mirari subit, Christianum Lupum ad *Canonem* 13. *Dictatus* S. Gregorio VII. tributi, ex opposito asserere, etiam per falsas Decretales, translationes, de quibus agitur, sine auctoritate Apostolica fieri non posse: allegatque ad id probandum supra exscriptam auctoritatem Pseudo-Evaristi, mutilam tamen sine his verbis: *vel regulari mutatione*.

(2) Sed quomodo dicitur, translationes Episcoporum jam inde ab antiquis temporibus Sedis Apostolicæ auctoritate fieri debuisse, cum multa exempla Ecclesiæ Orientalis, quæ Socrates refert, ac etiam auctoritates & exempla Ecclesiæ Occidentalis in contrarium sint? Quod ad exempla Ecclesiæ Orientalis attinet, ea sunt illo-

rum Litterarum tales caussas Papæ non reservavit, quia id in commodum Episcoporum, quibus consulere voluit, non cedebat. Quod igitur Ps-Isidorus creditus sit Romano Pontifici translationum Episcoporum caussas reservasse, id potius tribuendum est additamentis factis Litteris Anteri, post verba *translatus est Ephesum*, & post verba *potestatem habent*, uti

---

illorum temporum, quibus Concilium Sardicense adhuc vel non erat celebratum, vel ab Orientalibus non receptum. Qui quidem nec in talibus *Can.* 16. Concilii Nicæni sibi omnino contrarium censuerunt, sed illum commode ex *Canone* 13. Apostolorum dicto interpretari posse putarunt. Ibi enim cum eadem prohibitio translationis Episcoporum facta fuisset, hæc exceptio fuit adjecta: *Nisi rationabilis aliqua causa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat, nempe quod plus lucri & utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit: neque hoc a seipso, sed a multorum Episcoporum judicio, & exhortatione maxima*. Ceterum inter eas licentias, quas sibi Orientales tribuebant transferendorum Episcoporum, exempla non desunt talium translationum apud eos auctoritate Rom. Pontificis factarum, veluti illa Procli e Cyzico in Constantinopolitanam Sedem, & illa Perigenis e Patrensi Oppido in Corinthi Metropolim ab eodem Socrate memoratæ. Sed ad Occidentales veniamus. Et primo quidem occurrit *Can.*27. Conc. Carth. IV. rel. *Can.*37. 7. *quæst.* 1. *Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis Clericus. Sane si utilitas Ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro ea Clericorum & Laicorum Episcopis porrecto in præsentia Synodi transferatur, nihilominus alio in locum ejus subrogato.* Sed quid mirum hunc Canonem ab Africanis conditum, cum apud eos tunc temporis Sardicenses essent pene incogniti, & forsitan etiam Nicæni? Sed faciamus utrosque fuisse cognitos, atque receptos, insuper observandum est, hanc peculiarem disciplinam Ecclesiæ Africanæ in Episcoporum translatione fuisse forsitan consequentiam alterius peculiaris disciplinæ ibi jam inde ab antiquissimis temporibus obtinentis; ut scilicet una Carthaginensi Provincia excepta, in ceteris senior Episcopus *Primas* dictus Metropolitani vice fungeretur: & sic contingere poterat, ut senior evaderet Episcopus alicujus loci Comprovincialibus incommodi. Ideo Patres Concilii Carth. IV. ut tali incommodo occurrerent, pro remedio translationem Episcopi ob Ecclesiæ utilitatem præscripsisse videntur; quam tamquam necessariam consequentiam modo dictæ antiquissimæ disciplinæ de mobili Primatia habere potuerunt, ac propterea non comprehensam in Canonibus illam absolute prohibentibus. Occurrunt deinde Concilia Toletana X. & XIII. in quibus Episcoporum translationes, Sedis Apostolicæ nulla facta mentione, peractæ fuerunt. Cardinalis de Aghirre, & Pater Blanchius putant, Toletanos Patres id egisse auctoritate supra memoratarum Ps-decretalium, cum hoc tamen inter illos discrimine, quod Cardinalis eas pro genuinis habeat, Blanchius vero pro supposititiis, sed quæ jam ante confictæ erant. Verum ex iis, quæ supra notavimus, utrumque falli constat. Magis igitur puto, Toletanos Patres fuisse deceptos auctoritate supra exscripti Canonis Carthaginensis, qui jam erat in collectione Hispana.

uti habentur in Gratiano in *Can. Mutationes* 34. 7. *quæst.* 1. propter quæ additamenta Correctores RR. hanc *notam* apposuerunt : " *Auctoritate hujus Sanctæ Sedis &c.* " *Hæc verba non leguntur in Epistola Anteri , neque in Pannormia , neque apud Burch. & Ivonem . Sunt tamen apud Anselmum , & in Polycar. & vetustis Gratiani exemplaribus . Idem quoque est de verbis illis prope finem capitis, „ non tamen sine Sacrosanctæ Romanæ Sedis auctoritate, & „ licentia &c. " quæ propter hanc caussam virgulis sunt inclusa* (1).

II. Caussas quoque renunciationum Episcoporum, quarum in eo, quod ad dissolutionem matrimonii spiritualis attinet, par est ratio ac depositionum, ac translationum, cum de illis Mercator mentionem non faciat, eum Rom. Pontifici nec reservasse dicendum. Atque adeo id verum est, ut etiam Sæculo XII. hujusmodi renunciationes, licet auctoritate Apostolica sæpe sæpius fierent ; adhuc tamen in censu majorum caussarum non erant : Quod probatur tum ex Gratiano, apud quem talis rei nec vola, nec vestigium, tum ex S. Bernardo ejus coævo, qui *Epist.* 373. Turstino Eboracensi volenti Episcopatum dimittere, ut Monachismum, ad quem capessendum voto se obstrinxerat, profiteretur, hæc scripsit: *Istæ, quas prætenditis, caussæ curæ pastorali non videntur posse præscribere: nisi forte (quod absit ; & nos non credimus) mortale aliquod commissum sit , aut Summi Pontificis auctoritate emerito fuerit indulta licentia*. Ergo ex S. Bernardo si conscientia crimi-

nis

(1) Potuissent etiam laudare Hadrianum II. in *Epistola* ad Synodum Duziacensem, memoratum Auxilium, Luitprandum in *Vitis* Romm. Pontificum, & Nicephorum Callistum *Lib. XIV. Hist. Eccl. cap.* 39. apud quos sunt etiam verba Anteri ; in primo nempe, & ultimo usque ad illa : *humiliter ab aliis translatus est* , in secundo usque ad illa : *translatus est Ephesum*, & in tertio usque ad illa : *potestatem habent* ; & in nullo ex iis habetur aliquod ex additamentis supra exscriptis.

nis adfuerit, aut alia Canonica cauſſa cedendi, qualis certe non erat ſtudium tranquillioris vitæ, poterat Epiſcopus ſine auctoritate Apoſtolica Epiſcopatui nuncium remittere. Innocentius III. igitur primus fuit, qui hujuſmodi renunciationum cauſas, depoſitionum, ac translationum cauſſis exæquando majores effecit, & ſibi reſervavit (1). Potuiſſet ſaltem Mercator Sedi Apoſtolicæ reſervare, & quidem majori cum fundamento, cauſſas renunciationum, quæ dicuntur in favorem, & coadjutorias cum futura ſucceſſione; ſed nec etiam de iis mentionem facit.

III. Huc præterea facit, quod cum Pſ-Iſidorus nomine Victoris, Julii, & Sixti II. 2. *quæſt.* 7. *Can.* 7. *&* 15. de provocationibus a gravaminibus per Metropolitas illatis tribuat Romano Pontifici in univerſo terrarum orbe, quæ Concilium Chalcedonenſe, ut inferius videbimus, *Can.* 9. *&* 17. tribuerat Epiſcopo Conſtantinopolitano in tribus Diœceſibus Aſiana, Pontica, & Thracica, non ita tribuit illi,

---

(1) Sed cur idem Innocentius III. *Cap. Inter Corporalia de translatione Epiſcopi*, ait; *hæc tria translationem, renunciationem, & depoſitionem Epiſcoporum, non tam conſtitutione Canonica, qnam inſtitutione Divina ſoli Rom. Pontifici eſſe reſervata?* Gravis quidem difficultas videtur, & quæ non modo Hæreticos, ſed etiam Catholicorum nonnullos in Pontificem debacchari fecit, quod contra omnem antiquitatem docuerit conceptis verbis, hujuſmodi cauſſas jure Divino ſoli Rom. Pontifici reſervatas eſſe. Attamen facilis eſt reſponſio. Innocentius ita reſpondendo hoc tantum ſibi voluit, diſſolutionem matrimonii ſpiritualis inter Epiſcopum & Eccleſiam non a terrena aliqua poteſtate pendere, ſed a ſpirituali, quam Chriſtus Dominus dedit Eccleſiæ. Quo faciunt ſupra exſcripta verba S. Gregorii de depoſitione Epiſcopi loquentis: *Non tam de humanis conſtitutis, quam de Divinæ quodammodo benedictionis refragatione tractari*. Cujus ſpiritualis poteſtatis, cum ex ſententia multorum, quam Innocentius fuit ſecutus, immediatum ſubjectum, quod vocant, ſit Papa, ex quo ad ceteros Epiſcopos diffunditur; quod ipſe ſibi reſervat, & aliis non concedit, etſi alias conceſſum fuiſſet, id non tam conſtitutione Canonica, quam inſtitutione Divina reſervatum videtur. Hoc dictum voluiſſe Innocentium, clarum redditur ex iis, quæ ipſe ſcripſit Epiſcopo Faventino *Lib. I. Epiſtolarum fol.* 153. ex editione Boſqueti: *Quæ tria* (translatio &c.) *ex hac, quam oſtendimus, ratione merito ſunt tantum Rom. Pontifici reſervata; quia licet alios Epiſcopos vocaverit in partem ſolicitudinis, ſibi tamen retinuit plenitudinem poteſtatis.*

illi, quæ idem Concilium *Can.* 28. tribuerat iſti de ordinationibus Epiſcoporum: Hoc enim ibi ſtatuitur; ut Epiſcopi trium illarum Diœceſeon, ordinari deberent a Metropolitis earumdem; Metropolitæ vero, ac præterea, qui erant in Barbarico, a Patriarcha Conſtantinopolitano. Eoque magis poterat Mercator hoc per univerſum terrarum orbem ordinationis jus Romano Pontifici tribuere, ſi illi mens fuiſſet ejus auctoritatem extollere; tum quod ipſi occaſio non defuit; duabus enim Epiſtolis ſub nomine Anacleti, & una ſub nomine Aniceti de hujuſmodi ordinationibus agit: tum etiam quod non deerat fundamentum tribuendi, & quidem ex privilegio B. Petri; quod ampliſſimum hac in re agnovit S. Jo. Chryſoſtomus *hom.* 3. in acta Apoſtolorum, ubi loquens de electione S. Mathiæ, ait: *Quid? an non licebat ipſi Petro eligere? Licebat & quidem maxime: verum id non fecit, ne cui videretur gratificari*. Hinc Stephanus IV. Papa ab Ivone & Gratiano rel. *Can.* 20. 11. *quæſt.* 3. Walberto Patriarchæ Aquilejenſi Electum Cumanæ Eccleſiæ ordinare detrectanti ita ſcripſit: *Nolumus alicujus Eccleſiæ privilegium infringere, licet Apoſtolica prærogativa poſſimus, de qualibet Eccleſia clericum ordinare*. Et reapſe Rom. Pontificem ita aliquando ordinaſſe habemus ex *Libro Pontificali*, qui de Conſtantino Papa Conſtantinopolim profecto ait: *Hic fecit ordinationes Epiſcoporum in eundo & redeundo per diverſa loca duodecim*. Mercator igitur de his Rom. Pontifici nihil reſervavit. Poterat ſaltem ei reſervare ordinationem, vel confirmationem Patriarcharum, cujus rei etiam aliqua veſtigia ſupererant (1): & ne hoc quidem

fe-

(1) Veluti Anatolii Conſtantinopolitani in Concilio Chalcedonenſi electi, qui confirmationem a S. Leone M. petiit, & obtinuit: Antimi item Conſtantinopolitani, qui cum ſuam confirmationem a S. Agapeto Papa obtinere non potuiſſet, inſignia Patriarchalia depoſuit: & Mennæ in ejus locum ab eodem Agapeto electi. Quæ, & ſimilia exempla cum referat Rouſſel

fecit; sed eo semper tendit in Episcoporum caussis, ut unas eorum criminales depositionis præsertim Rom. Pontifici reservet, ceteras vero iisdem cum suis Metropolitanis, aliisque libere permittat; ideoque sub nomine ejusdem Anacleti *Epist. II. Cap. II. Can. ult. dist.* 79. generatim ait: *Ejectionem quoque Summorum Sacerdotum* (1) *sibi Dominus reservavit; licet electionem eorum bonis Sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.*

IV. Sic cum Mercator multa corraserit ex Conciliis Africanis, & in suas farragines translata ad usum Pontificiæ jurisdictionis in judiciis ferendis per universam Ecclesiam converterit, si in animum induxisset auctoritatem Rom. Pontificis generatim extollere, non omisisset sane ei de ordinationibus etiam per totum terrarum orbem tribuere, quæ Concilium Carthaginense III. tribuerat Episcopo Carthaginensi per universam Africam, ut scilicet postulatum Clericum in Episcopum, etiam proprio contradicente Episcopo, posset ordinare. Quos Canones Balsamon *Com. in Can. Apostolorum* interpretatur quoque, ut Episcopo Carthaginensi liceret Clericos alienos suæ Ecclesiæ addicere, quod & Constantinopolitano commune facit. Potuisset igitur Mercator non modo hæc, sed & majora hac in re R. Pontifici tribuere (2): & ita quoque jus præventionis, ac jus unionis in Beneficiis confe-

---

sel *Hist. Pontificiæ jurisd. Lib. II. num.* 12. subdit: *Hæc mihi comperta ex veteribus exemplis ad astruendam Pontificis Rom. prærogativam in confirmandis Patriarchis Orientalibus, quæ sane satis indicant principatum ejus in omnes Ecclesias. Quod si non sæpius, aut absolutius eam prærogativam exercuit, tribuendum est illius modestiæ, qui non putavit summa sua potestate utendum, nisi ubi necessitas exigeret.*

(1) Gratianus hic nomine *Summorum Sacerdotum* Romm. Pontifices crasse interpretatur; ideoque hunc Canonem cum antecedentibus ejusdem *dist.* per hæc verba congerit: *Sicut supra monstratum est, electio Summorum Sacerdotum a Cardinalibus, & Religiosis Clericis fieri debet; ejectio vero eorum judicio divino reservata est.*

(2) Vide, quæ hisce de rebus congerit Christianus Lupus ad *Can.* 14. & 15. *Dictatus* S. Gregorio VII. tributi.

ferendis, quæ tunc temporis cum Ordinibus erant magis connexa, & veluti indivulsâ, eidem tribuere potuisset (1). Sed hæc non curat: nec aliquid attigisse videtur sub nomine Nicæni Concilii *Can.* 6. apud Julium *Epist.* *II.* etsi Christianus Lupus *commen.* ad *Can.* 14. *Dictatus* S. Gregorio VII. tributi ex eo etiam loco, quem mutilum refert, illud adstruere velit. Integer Ps-Canon Nicænus ita se habet: *Nullus Episcopus alterius Parochianum præsumat retinere, aut ordinare absque ejus Episcopi voluntate, aut judicare, salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate: quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & dijudicatio: quoniam censemus nullum alterius judicis, nisi sui sententia teneri. Nam qui eum ordinare non poterit, nec judicare nullatenus poterit.* Verba *salva tamen &c.* non referuntur ad antecedentia *retinere*, *aut ordinare*, sed ad ultimum *judicare*, de quo Mercator προηγȣμένος agit, & quo antecedentes & consequentes Ps-Canones tendunt: nec aliter hic de ordinatione tractat, nisi ut inde de re judiciaria argumentetur (2). Neque huic interpretationi obstat, quod dicitur *in omnibus*; nam ita concepta erat talis sollemnis Mercatoris formula.

V. Quin idem Ps-Isidorus nec verbo attingit jura Romani Pontificis in ordinationibus, & collationibus Beneficiorum vi sui Primatus in universo terrarum Orbe ex causa devolutionis, quæ non semel exercuit. Ut missa faciamus exempla S.Gregorii Magni, & S.Zachariæ (3), quæ Occiden-

(1) Quorum præventionis, & unionis exercitorum jurium per S. Gregorium M. saltem in Rom. Provincia, varia exempla suppetebat ejus Epistolarum regestum.

(2) Hic igitur Pseudo-Canon compactus est ex verbis *Can.* 18. & 19. Conc. Sardicensis, *Can.* 1. Conc. Carth. I. *Can.* 21. Carth. III. & ex *Epist.* *IV.* Siricii Papæ, qui de ordinationibus tractant: Quod vero de judiciis amplius habet, id additum, seu admixtum aliunde est a Mercatore.

(3) Ex hujus enim facultate facta *Epist.* *IV.* S. Bonifacius Moguntinus, ut supra notavimus, ordinavit Archiepiscopos Rhemensem, & Senonensem.

talem Patriarchatum non transgrediuntur, afferamus illuſtre exemplum S. Martini I. Papæ in Oriente. Cum plurimis Orientis regionibus ſub Saracenorum ditione gementibus Sedes Antiochenam, & Hieroſolymitanam, eiſque ſubjectas Eccleſias, ſuis legitimis deſtitutas Epiſcopis invaſiſſent vel ambitioſi homines, vel Monothelitæ a Patriarcha Conſtantinopolitano intruſi; S. Martinus *Epiſtolis* ad Stephanum Dorylæi Epiſcopum, & ad Joannem Archiepiſcopum Philadelphiæ datis, eiſdem vices ſuas commiſit, ut Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos illis Eccleſiis darent. Ad Philadelphienſem igitur ita ſcripſit: *Ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per omnium Civitatum Eccleſias, quæ Sedi tam Hieroſolymitanæ, quam Antiochenæ ſubſunt, Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos: Hoc tibi omni modo facere præcipientibus nobis ex auctoritate Apoſtolica, quæ data eſt nobis a Domino per Petrum SS. & Principem Apoſtolorum.*

VI. Hinc neque Mercator unquam meminit privilegii, quod habebat Romanus Pontifex ordinandorum, vel confirmandorum Epiſcoporum, ſive per se, ſive per ſuos Vicarios ſecundum varias locorum conſuetudines intra fines ſui ampliſſimi Patriarchatus. Quæ quidem jura, ſi Pſ-Iſidorus voluiſſet, valde ampliare potuiſſet ex Epiſtola S. Siricii ad Afros *cap.* 1. *Primum ut extra conſcientiam Sedis Apoſtolicæ, hoc eſt Primatis, nemo audeat ordinare*: cum ſuper hoc fundamento verborum multum fabricare licuiſſet, uti fabricavit ſuper fundamento verborum Julii in genuina *Epiſtola* ad Orientales. Et eſto talis Siricii *Epiſt.* fuerit Mercatori ignota (1), non erant ſaltem ignota multa alia, quæ hac de re ſupra notavimus. Sed hæc mi-

(1) Probabile eſt, hanc Epiſtolam Mercatori minime fuiſſe notam, cum eam non modo inter illas Siricii non retulerit, ſed nec etiam ex ea, vel ex Synodo Zellenſi, ſeu Teleptenſi, poſt quam legitur, aliquid decerpſerit.

minime curat usque eo, ut opportunissimas etiam occasiones negligat; ex trinis enim Litteris sub nomine Anacleti, & Aniceti, quibus de ordinationibus tractat, illa Aniceti est directa ad Episcopos Galliæ, & secunda Anacleti ad Episcopos Italiæ: unde, quod maxime notandum, supra exscripta verba ex hac *Epistola* desumpta: *Ejectionem quoque Summorum Sacerdotum sibi Dominus reservavit; licet electionem eorum bonis Sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset*: hæc, inquam, verba dicta finguntur Episcopis Italiæ. Et sic constat, Mercatorem Romano Pontifici ne confirmationem quidem Episcoporum Italiæ reservasse.

VII. Cum igitur Isidorus noster nihil omnino habeat de jure Rom. Pontificis ordinandorum Episcoporum, nec etiam sui Patriarchatus, vel Provinciæ; nihil etiam habet de jurejurando obedientiæ & subjectionis, quod illi præstari ab iis, qui per ipsum consecrabantur Episcopi, vel ab ipso Pallium impetrabant, jam tum in more positum erat, etiam in sensu eorum, qui hujusmodi mori minus antiquitatis tribuunt. Ii enim, inter quos Petrus de Marca, & Thomasinus, ejus auctorem faciunt S. Bonifacium Moguntinum, qui cum Romæ Episcopus consecratus fuit a S. Gregorio II. professioni Fidei ab iis, qui ordinabantur Episcopi, emitti solitæ promissionem obedientiæ, & subjectionis erga R. Pontificem addidit. Sed alii contendunt, S. Bonifacium nil de integro fecisse, sed quod jamdiu obtinebat (1), adimplevisse. Ut ut hoc se habeat, Mercatoris tempore hujusmodi jusjurandum erat

in

(1) Jam inde scilicet a temporibus S. Gregorii M. qui ad similem promissionem, quæ prostat *Lib. X. Epist. 32.* emittendam adigebat Episcopos Istriæ, cum a Schismate ad Catholicæ Ecclesiæ concordiam redibant. Et de hac quidem promissione loquutus videtur Liber Pontif. in Constantino de Felice Ravennate, *qui secundum priorum suorum solitas in Scrinio noluit facere cautiones*. Quarum promissionum, quæ præcesserat, adumbrationem conspicere licet in *Litteris* quas Epiphanius Constantinopolitanus Patriarcha recens renunciatus scripsit ad S. Ormildam Papam.

in uſu, ideoque ab eo maxime commemorari debuiſſet, ſi ipſi cordi fuiſſet Romanæ Sedis dignitatem extollere.

VIII. In eo quoque Rom. Pontificis jura in ordinationis materia a Mercatore neglecta fuerunt, quod cum *Litteris* nomina Anacleti, & Aniceti præſeferentibus, ut ſupra notavimus, ad differentiam ordinationis Chorepiſcoporum, dicatur conſecratio Epiſcoporum fieri non poſſe, niſi a tribus Epiſcopis, nunquam additur exceptio, *ſalva in omnibus Sedis Apoſtolicæ auctoritate* (1), quæ addi debuerat, vel ex eo, quod notiſſimum erat, S. Gregorium M. facultatem feciſſe S. Auguſtino Anglorum Epiſcopo, ut ipſe ſolus conſecraret Epiſcopos. Et quod Mercator in *Libro Pontificali* ſibi familiari legerat, Pelagium I. R. Pontificem a duobus Epiſcopis, & Oſtienſi Presbytero fuiſſe conſecratum, id Rom. Eccleſiæ privilegio adſcribere poterat, ſi voluiſſet. Huc igitur faciunt, quæ habet Ferrandus Diaconus in *Breviatione Canonum*, quocumque ſenſu accipiantur: *Ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat, excepta Eccleſia Romana* (2).

IX. Præterea, ut ſupra notatum eſt, noſter Iſidorus ſub nomine Melchiadis *Epiſt.* ad Epiſcopos Hiſpaniæ *Cap.* 2. & ſub nomine Euſebii *Epiſt. III.* a Gratiano relatorum *Can.* 2. *&* 3. *de conſecratione diſt.* 5. expreſſe habet, confirmationis Sacramentum conferri non poſſe, niſi a Sum-

(1) Utrum hæc Pontificis diſpenſatio neceſſaria fuerit ad efficiendam ordinationem licitam, an etiam validam, non convenit inter Viros eruditos. Sed magis eſt, requiſitam fuiſſe ad ſolam honeſtatem; nam nunquam apud antiquos legitur, ordinationem Epiſcopi fuiſſe iteratam, quod ab uno eſſet peracta; & quod de antiquo jure diximus, id etiam de jure, quod ad præſens obtinet, intelligitur.

(2) Mabillonius *Comment. prævio ad Ordinem Rom. cap.* 16. ita interpretatur Ferrandum, quod denotatum voluerit, Rom. Epiſcopum ſolum peregiſſe ordinationes Epiſcoporum, etiam cum alii præſentes eſſent. At Baluzius *Diſſert. de Synodo Teleptenſi* putat, Ferrandi verba etiam ad ordinationem ipſius Rom. Pontificis referri poſſe, quaſi ab uno Oſtienſi Epiſcopo ordinaretur.

Summis Pontificibus, & Sacerdotibus, ideſt Epiſcopis; idemque ponit *Epiſt. unica* ſub nomine Urbani *cap.* 7. & tamen nuſquam addit ſibi familiarem exceptionem, *ſalva Apoſtolicæ Sedis auctoritate* (1), quam addere debuiſſet, ſi ei mens fuiſſet illam extollere, præſertim quod eidem, qui Regeſtum Epiſtolarum S. Gregorii verſaverat, notum erat, quod hic a Grat. etiam relatus *Can.* 1. *diſt.* 95. ſcripſerat *Lib. III. Epiſt.* 26. Januario Calaritano: *Pervenit quoque ad nos quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod Presbyteros Chriſmate tangere in fronte, qui baptizati ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum veterem uſum Eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac in re contriſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chriſmate tangere debeant, concedimus.*

X. Præterea cum ſub nomine Clementis *Epiſtola III.* Jo: I. *Epiſt.* ad Epiſcopos Italiæ, Felicis IV. *Epiſt. I.* & Gregorii Magni *Epiſt.* 32. *Lib. XII.* noſter Iſidorus multoties agat, ac etiam ex inſtituto, de *Miſſis* nonniſi in locis Deo dedicatis peragendis, & de *Dedicatione Eccleſiarum*; nunquam tamen eam permiſſu Sedis Apoſtolicæ fieri debere dicit, uti declaraverat S. Gelaſius *Epiſt. IX.* ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam conſtitutos *Cap.* 3. rel. *Can. 6. de conſec. diſt.* 1. ut *Baſilicas noviter inſtitutas, non petitis ex more* (Apoſtolicis) *præceptionibus, dedicare non audeant*: & *cap.* 20. *ibid. Can.* 4. eos redarguit, qui *abſque præcepto Sedis Apoſtolicæ* Eccleſias, & Oratoria conſecrabant: & paſſim in Regeſto Epiſtolarum S. Gregorii talis facultas conceſſa reperitur. Neque dicas, nihil hoc peculiare fuiſſe Romani Pontificis,

---

(1) Quod ſupra quæſivimus de ordinatione Epiſcopi per diſpenſationem Summi Pontificis ab uno facta, hic quærimus de Confirmatione ex delegatione ejuſdem a Presbytero collata, num ſcilicet ea delegatio neceſſaria ſit de ſola honeſtate, an etiam de validitate. Et in hac quæſtione nec etiam conveniunt Viri eruditi. Sed magis puto, requiri de ſola honeſtate.

cis, ſed pertinuiſſe ad jus Metropolitis commune, uti contendit Martenius, qui in hujus rei probationem affert Epiſtolæ fragmentum Montani Toletani Metropolitæ ad Fratres Territorii Valentini ſibi tale jus reſervantis; cum neque hoc unicum Montani exemplum ad rem faciat. Non enim Montanus hoc ſibi reſervavit, ſed tantum voluit, nè advocarent Epiſcopos alterius Provinciæ, & ditionis ad Eccleſias conſecrandas, & cum neceſſitas urgeret, ipſe ẻſſet adeundus, ut tali neceſſitati occurreret. Neceſſitas eſſe poterat, quod cum ex antiquo more multi Epiſcopi ad conſecrationem convenire deberent, Epiſcopi Provinciæ, vel non poſſent, vel nollent. Neque omnino verum eſt, quod Fleuryus, & ex eo Eſpenius dicunt, tale jus, etſi ſpeciale, ſibi Romanos Pontifices reſervaſſe in Provinciis tantummodo Suburbitariis; nam aliud colligitur ex Nicolao I. a Gratiano relato *Can. VIII.* (1) *de conſecrat. diſt.* 1. & clarius *Epiſtola* ad Arduicum Veſonienſem (2) apud Acheryum in *Spicilegio tom.*12.(3). Ut ut hæc se habeant, non debebat

Pſ-Iſi-

(1) *Eccleſia, ideſt Catholicorum collectio, quomodo ſine Apoſtolicæ Sedis inſtituetur nutu? quando juxta Sacra Decreta, nec ipſa debet abſque præceptione Papæ noviter conſtrui, quæ ipſam Catholicorum intra ſemet amplecti catervam dignoſcitur.* Hoc fragmentum deprompium creditur ex Epiſtola Nicolai ad Clerum & plebem Novenſem in Dalmatia: vel, ut alibi legitur, loco Novenſis, obrogandus Vienneſis.

(2) *De Chorepiſcopis, de quibus conſulis, utrum Presbyteros & Diaconos valeant conſecrare, Sacri te Canones poterunt edocere. Quomodo autem Chorepiſcopos poſſe dicimus Eccleſias conſecrare, quas nulli Epiſcoporum licet ſine veſtro* (noſtro) *præcepto ſecundum Sanctas Regulas dedicare? Non ergo Chorepiſcopis dabimus; unde vos Epiſcopos tamquam terminos a Patribus poſitos transferentes merito reprehendimus.*

(3) Opponi ſolet ex Glabo Rodulpho *Lib.II. Hiſt. Francor. cap.* 4. quod cum Fulco Andegavenſium Comes Eccleſia & Monaſterio de Belloloco in agro Turonico a se fundatis, illius conſecrationem ab Hugone Metropolitano denegatam obtinuerit a Jo. XVIII. Papa, ut Petrus Card. perageret; hoc factum non modo improbarunt Gallicani Epiſcopi, ſed etiam damnavit prodigioſus eventus; cum Eccleſia vi turbinis eodem die diruta fuerit. Sed ſi Glabi narrationem admittere volumus, quæ a nonnullis falſitatis arguitur, adhuc ex hoc Rom. Pontificis jus adeo non deſtruitur, ut potius confirmetur. Hugo

enim

Ps-Isidorus hanc prærogativam Rom. Pontificis præterire, si illi ampliandæ Sedis Apostolicæ auctoritatis animus erat. Eoque magis, quod ipsi familiaria erant, quæ habet Socrates *Lib.* 2. *Hist. cap.* 8. & 17. eaque in hunc quoque sensum accipere poterat, sicuti acceperunt Correctores Romani *nota* ad *Can. V.* eadem *dist.* 1. *de consecratione*.

XI. In eo etiam cum de celebratione Missarum Mercator agit, Rom. Pontificis privilegia non curat, quod nil habeat de ejus nomine in illis recitando: id quod non modo moribus receptum, sed etiam Decretis, & Canonibus statutum erat; legitur enim in Concil. Vasensi II. anni 529. *Can.* 4. *Et hoc nobis justum visum est, ut nomen Domini Papæ, quicunque Sedi Apostolicæ præfuerit, in nostris Ecclesiis recitetur*. Scripta præterea hac de re erat Epistola Pelagii I. Papæ ad Episcopos Tusciæ, cujus meminit etiam Agobardus in *Lib. de comparatione utriusque regiminis*. Qui quidem Agobardus tanti fecit hanc prærogativam recitationis nominis Papæ in Missa, ut ob id reverentiam Sedi Apostolicæ maxime debitam probet (1). Et, quod maxime observandum, hic mos etiam

R Orien-

enim subinde Romam profectus, ut apud Papam de imminutis Ecclesiæ suæ privilegiis quereretur, tandem confessus fuit, se injustam litem fuisse prosecutum, & contra Omnipotentem Deum, & S. R. Ecclesiam nimis deliquisse; ac propterea Monasterium tum de jure consecrationis, tum de aliis ad ipsum pertinentibus Sedis Apostolicæ, a qua fuerat immunitate donatum, dispositioni reliquit. Hinc Sergius IV. Papa Petrum Episcopum Viterbiensem misit, qui novam Ecclesiam illius Monasterii consecraret. Quæ omnia habemus ex Epistola ejusdem Sergii, quam ex Archivo ejusdem Monasterii ediderunt Sammartani Fratres *Tom. I. Galliæ Christianæ*. Quod vero refertur miraculum, si revera tale fuit, id non indicat, Deo fuisse improbatam consecrationem jussu Rom. Pontificis peractam, sed potius ædificationem factam a Fulcone injusto rerum Ecclesiæ Turonensis detentore: Vide Nat. Alex. *Diss.* 20. *Sæc. IV.* & *Hist. Sæc. XI. cap.* 1 *art.* 1.

(1) Et quidem merito. Per hoc enim denotatur Ecclesiæ monas, seu unitas sub uno visibili Capite, Rom. nempe Episcopo, qui ex Petri successione primatum habet; & ideo precationi pro Ecclesia adjungitur precatio pro Summo Pontifice, & deinde pro ceteris membris.

Orientalibus communis erat, qui in Liturgiis post salutationem e Diptychis per Diaconum prius Papam, & deinde suum Patriarcham nominabant: eumque morem jam inde a Sæculo V. saltem obtinuisse discimus a Basilio Cilice, qui apud Nicephorum *Lib. XVI. Hist. Eccl. cap.* 17. de Acacio Patriarcha Constantinopolitano, qui V. Sæculo exeunte floruit, ait: *Primus ipse Papæ* (Felicis III.) *nomen e Sacro albo exemerit*. Ac non modo Papæ viventis, sed & ejus decessorum nomina (1) e Diptychis inter Missarum sollemnia fuisse recitata satis superque constat. Hinc Joannes Patriarcha Constantinopolitanus S. Leonis M. nomine quod Eutychiani deleverant, in Tabulas reimpresso ita scripsit ad Hormisdam Papam: *Tantum ad satisfaciendum scripsimus, ut & venerabile nomen S. record. Leonis quondam Urbis Romæ Archiepiscopi in Sacris Diptychis tempore consecrationis propter concordiam affigeretur, & vestrum benedictum nomen similiter in Diptychis prædicetur*: Et Patres VI. Synodi *actione* 8. magno plausu restituerunt nomen Vitaliani Papæ, quod Monothelitarum perfidia deleverat (2). Quæ cum

(1) Non quidem omnium, hoc enim fuisset nimis longum; sed aliquorum, ut colligitur ex Chrysostomi Liturgia: *Diaconus in circuitu Sacram Mensam thurificat, & Defunctorum, ac vivorum Diptycha, ut illi lubet, percurrit*.

(2) Nec a Photii tempore, qui magni schismatis auctor vergente Sæculo IX. vitam egit, usque ad tempestatem Michaelis Cerularii ejusdem instauratore, qui medio Sæculo XI. vixit, Rom. Pontificis nomen e Græcis Diptychis fuit omnino expunctum. Nicolaus enim Patriarcha Constantinopolitanus *Epist.* data anno 920. ad Joannem X. Papam ita scribit: *Sic enim, & Sanctitatis tuæ nomen ex Sacro Ecclesiæ Constantinop. albo, ut mos olim erat, una cum nostro rursus celebrabitur*: & Petrus Antiochenus Patriarcha *Epist.* ad eumdem Cerularium hæc habet: *Hac in re ego quidem testis fidus, & alii multi Ecclesiæ proceres, quod tempore b. m. Patriarchæ Domini Joannis, Rom. Papa Joannes* (*XVIII.*) *etiam ipse nuncupatus in Sacris Diptychis habeatur. Et cum Constantinopolim quadraginta quinque ab hinc annis venissem, inveni tempore b. m. Patriarchæ Domini Sergii prædictum Papam in Sacra Missa una cum aliis Sanctissimis Patriarchis relatum*. Quin ipso Cerularii tempore alios Orientis Patriarchas commemorationem Rom. Pontificis in Missa fecisse, clare habemus ex eadem Antiocheni *Epistola*. Et utcunque magna fuerit Cerularii superbia.

cum ita sint, miror, doctissimum ac eruditissimum Bellarminum inter argumenta, quibus Primatum Rom. Pontificis probat, hoc a recitatione ejus nominis in Liturgiis petitum non afferre.

XII. Ad hæc jam inoleverat usus, ut Episcopi graviorum criminum reos Romam mitterent, ad accipiendam a Papa pœnitentiam, vel ut ab eo absolverentur, ut ex *Pœnitentiali* Egberti *Lib.* 4. *num. 6. Si quis ordinatum hominem occidat, vel cognatum ejus, deserat Patriam, & possessionem suam, & abeat Romam ad Papam, & faciat postea prout ei Papa præscripserit*; ac confirmatur ex iis, quæ habet Nicolaus I. *Epist.* ad Episcopos Galliæ: *An laicorum, & vulgarium populorum judicia inter majora negotia ponitis, quos pene quotidie cum vestris; & sine vestris Epistolis, ad discutiendos, & judicandos suscipimus, & discussos, vel judicatos, vel absolutos dimittimus* (1).

R 2 Et

---

perbia, & pervicacia, ingensque odium in Latinos, non adeo tamen abhorruit a reponendo nomine Rom. Pontificis in Diptychis non modo suæ Constantinopolitanæ, sed omnium, ut ostentabat, Ecclesiarum, modo in Diptychis unius Rom. Ecclesiæ poneretur nomen suum; ita namque scripsit ad S. Leonem IX. *Si una Ecclesia Romana per me habet nomen meum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum habebunt per te nomen tuum*. Sed hæc petitio locum habere non potuit, cum nunquam Rom. Ecclesia consueverit, præter Papæ nomen, alia Episcoporum recitare. Et licet inter ceteros Patriarchas mos inductus fuisset, ut se invicem nominarent; hoc tamen erat argumentum æqualitatis inter eos, quæ Rom. Pontificem, utpote omnium caput, non comprehendebat. Sic neque in ipsis Ecclesiis majoribus Orientis inferiorum Episcoporum mentio fiebat. Ex hoc igitur validissimum conficitur argumentum ad probandum Rom. Pontificis primatum. Atque adeo id verum est, ut ex testimonio Pachymeræ *Lib. V. cap.* 12. cum Imperator Michael Palæologus urgeret observantiam Concordiæ factæ in Concilio Lugdunensi II. an. 1274. Græcos inter & Latinos, in hoc potissimum Constantinopolitanum Clerum renitentem invenerit, faciendæ scilicet commemorationis Papæ in Sacro.

(1) Vulgo creditur a Viris eruditis, morem hunc mittendi pœnitentes ad Papam primum cœpisse Sæculo XI. Qui hanc opinionem tueri volunt, possent fortasse elevare auctoritatem Egberti dicendo, Pœnitentiale, ex quo est deprompta, ad illum non pertinere, sed esse sequioris ætatis; sed non video quo modo auctoritatem Nicolai Papæ effugere queant. Ubi etiam observandum, quod licet Nicolaus Sæculo IX. floruerit, ita tamen ea de re loquitur, ut ipsa non recens introducta, sed jamdiu moribus recepta fuisse videatur.

Et ſic ſenſim deinde caſuum reſervandorum, qui Papales dicuntur, occaſio data. Hinc Mercator ſi Romanam Sedem ampliare voluiſſet, hanc prærogativam certe non omiſiſſet. Sed omiſit, quia eam non curabat.

XIII. Præterea multa erant exempla privilegiorum, & immunitatum Monaſteriis etiam extra Italiam a Rom. Pontifice conceſſarum, quarum aliqua congerit Natalis Alexander *Hiſt. Eccl. Sæculi VI. artic.* 5. *n.* 6. Itaque potuiſſet Mercator, ſi voluiſſet Pontificiam poteſtatem exaggerare, hoc aliud jus concedendorum privilegiorum in medium ponere, illudque amplificare, quod minime fecit. Atque adeo id verum eſt, ut Mabillonius *in Annal. Bened. ad an.* 785. ex hoc ipſo, quod Mercator nihil de Monachis habeat, eum Monachum minime fuiſſe probet.

XIV. Denique Mercator non meminit ſingularis juris R. Pontificis, quod ſupra innuimus, diſpenſandi de Canonibus Conciliorum generalium præſertim; & multa alia ejus privilegia nec verbo attingit. Quod autem ponit ad R. Pontificem ſpectare novas ſedes Epiſcopales, Metropolitanas, & Primatiales creare, id collineat ad alterum ſuum ſcopum ſtabiliendi Primates, quem infra videbimus. Interim argumenta, quæ in contrarium opponi poſſunt, diluamus oportet.

CAPUT XI.

Occurritur objectionibus, ac oſtenditur Mercator aliquando adeo Epiſcopis tribuiſſe, ut Rom. Pontifici videatur injurius.

REgeres Primo: Pſeudo-Iſidorus Papam ita ſanctum, & auguſtum prædicat, ut etiam impeccabilem faciat. Nomine enim V. Synodi ſub Symmacho probat Apo-

Apologeticon Ennodii Ticinensis pro eodem Symmacho, in quo hæc habentur: *Non nos B. Petrum, sicut dicitis, a Domino cum Sedis privilegiis, vel successores ejus, peccandi judicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ misit ad posteros: Quod illi concessum est pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim Sanctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ a loci Decessore præstantur. Aut enim claros in hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat. Prænoscit enim, quod Ecclesiarum fundamento sit habile, super quod ipsa moles innititur.* Natalis Alexander *Dissert. III. in Sæc. XI. articulo unico* putat Ennodium de Pontificalis officii sanctitate, non de personali sanctimonia fuisse locutum, & sic ejus effatum omni prorsus difficultate carere. Sed magis est, Ennodium locutum de sanctitate personali, quæ in controversia erat. Agebatur enim de Symmacho Papa accusato de adulterio, quem Synodus Romana judicare minime ausa divino reservavit judicio; unde data occasio ejus obtrectatoribus, contra quos scripsit Ennodius, ironice quærendi, num Rom. Pontifex inter sua privilegia, illud etiam libere & impune peccandi enumeraret; & sic constat, Ticinensem locutum de personali Sanctitate Romm. Pontificum, quales reapse usque ad illam tempestatem sine interruptione fuerant. Attamen ejus verba ita intelligenda, non quod Rom. Pontifex semper & necessario sit sanctus & impeccabilis; hoc enim fuit privilegium extra ordinem Apostolis concessum, quod ad eorum successores non est transmissum (1): Sed ita, in-

(1) Hinc non bene dicere videtur Auctor *Dictatus* S. Gregorio VII. tributi *Artic. 23. Quod Rom. Pontifex si Canonice fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur sanctus testante S. Ennodio &c.*

inquam, intelligenda, quod Deus ſingulari ratione concurrit in electione Rom. Pontificis, eique Spiritus Sancti dona tribuit, ut injuncto oneri par eſſe poſſit. Deum enim ſuis Miniſtris peculiarem gratiam dare diſcimus ex ejus verbis *Numerorum Cap. XI. num.* 7. ubi poſtquam Moſi petenti ſibi adjungi ſocios in gubernaculo populi Iſrael 70. Seniores conceſſiſſet, ſubdit: *Et auferam de Spiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtineant tecum onus populi, & non tu ſolus graveris*. In Lege vero gratiæ, ſeu in Chriſti Eccleſia eſſe Sacramentum Ordinum ab eodem Chriſto Domino inſtitutum, quo qui ad eos aſſumuntur, confertur gratia ad digna obeunda eorumdem munia, dogma fidei eſt (1). Quæ quidem gratia ceteris paribus eſt major vel minor pro quantitate oneris, quod ſubeunt. Itaque Rom. Pontifex cum majus onus ſubeat, ut qui omnium Eccleſiarum ſolicitudinem habeat, majora Spiritus Sancti chariſmata ſuſcipit. Et reapſe nulla eſt Eccleſia, quæ tot enumeret Sanctos Epiſcopos, quot ut maxime æquare poſſint medietatem eorum, quos enumerat Rom. Eccleſia (2). Quod vero aliquando viſi ſint Pon-

---

(1) Itaque per Sacramentum Ordinis remittuntur quoque peccata; quod intellige de venialibus, non autem de mortiferis, niſi per accidens, ut Scholaſtici loquuntur, etſi antiquorum non pauci aliter ſenſiſſe videantur ex iis, quæ habentur *Can.* 9. Concilii Neocæſarienſis: *Si Presbyter, qui corporale peccatum admiſerit, promotus fuerit, & confeſſus fuerit, quod ante ordinationem peccaverit, non offerat, manens in aliis, propter aliud ejus vitæ ſtudium. Reliqua enim peccata dixerunt multi per manus impoſitionem tolli.* Chriſtianus Lupus ad *Can.* 23. *Dictatus* S. Gregorio VII. tributi interpretatur, Neocæſarienſes Patres nomine peccati corporalis intellexiſſe fornicationem. Sed magis puto, intellexiſſe peccatum externum opere, verbis, ſignisve conſummatum, ad differentiam internorum, quæ ſola cogitatione patrantur: quam quidem interpretationem deſumo ex Tertulliano *de Pœnitentia cap.* 3. ubi peccata a peccatis ita diſtinguit: *Spiritualia, & corporalia nominantur, quod delictum omne aut agitur, aut cogitatur, ut corporale ſit, quod in facto eſt; quia factum, ut corpus, & videri, & contingi habet: Spiritale vero, quod in animo eſt, quia ſpiritus nec videtur, neque tenetur. Per quod oſtenditur, non facti ſolum, verum & voluntatis delicta vitanda, & pœnitentia purganda eſſe.*

(2) Sic Eccleſia Mediolanenſis, quæ, ut obſervat Ughellius, poſt Romanam omnes

Pontifices turpissimis moribus præditi, qui Petri Cathedram tenerent, id Dei permissioni tribuendum, quod sic peccata populorum punita voluit. Ceterum numquam Deus Rom. Ecclesiam ita deseruit, ut *portæ inferi* adversus eam prævalerent (1); ita ut illi ipsi Pontifices, qui suo exemplo Fidelibus erant offendiculo, sana doctrina, & salutaribus eos informarent institutis (2).

Regeres II. Pseudo-Isidorus ita tribuit Rom. Pontifici Clavium potestatem, ut ea tyrannice uti possit. Ait enim nomine Julii *Epist.* 1. *ad Orientales*: *Habet enim potestatem Rom. Ecclesia singulari privilegio concessam aperire, & claudere januas Regni Cœlestis, quibus voluerit.* Nimirum eorum verborum non is sensus est, quod Papa ad libidinem sua potestate uti possit, nec id voluit Mercator; sed quid hic sibi voluerit, ex aliis ejus locis petendum. Jam supra notavimus, ipsum Callisti nomine ita se misericordem exhibere, ut errare, & contra potestatem clavium disputare dicat, qui Sacerdotes lapsos post pœnitentiam antiquis honoribus non posse restitui putant. Usum igitur talis potestatis rigore disciplinæ ab Ecclesia œconomiæ caussa restrictum (3) minime

omnes alias Ecclesias in numero Sanctorum Episcoporum superat, plus duplo ab illa superatur.

(1) Quod tam firmum, & manifestum Divinæ Providentiæ præsidium minus expertæ sunt aliæ Sedes etiam ab ipso B. Petro fundatæ. Vide P. Coutantium *Præfat. ad Epistolas* Romm. Pontificum *n.* 19.

(2) Huc pertinent, quæ scripsit S. Leo IX. ad Michaelem Cerularium *Epist.* I. *Ergone saltem quod Dominus concessit Pharisæis, & Scribis sedentibus in Cathedra Mosis, servus denegabit qualibuscunque conservis suis in Cathedra Petri?* Super Cathedram, *inquit*, Mosis sederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, servate & facite. *Ita quod male vivimus, nostrum est; quod vero bona dicimus, Cathedræ, cujus occasione necesse habemus recta prædicare.*

(3) Ut loquitur S. Augustinus *Can.* 25. *dist.* 50. *Ut constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat; non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Alioqui contra claves datas Ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est (quæ solveritis in terra, soluta erunt in Cœlo.)*

me ferebat, & præſertim in Romano Pontifice, ad quem ſummam criminalium cauſſarum maxime Epiſcoporum detulerat. Itaque cum ſub nomine Julii dicat, Rom. Eccleſiam habere poteſtatem ligandi, & ſolvendi quibus voluerit, id denotatum voluit, ejus poteſtatis uſum non debere eſſe reſtrictum; ſed liberum pro Papæ arbitrio, ubicunque æquitas ſuadere videretur (1).

Regeres III. Pſ-Iſidorus ita loquitur de poteſtate Epiſcoporum, ut nullam agnoſcere videatur ordinariam, ſed omnem delegatam a Rom. Pontifice. Et reapſe additamento ad Epiſtolam Vigilii ad Profuturum, ſeu Ætherium, quod S. Leo Magnus ſcripſit ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem tanquam ſuum Vicarium per Illyricum ſub nomine Vigilii dicitur de omnibus Epiſcopis. Sanctus enim Leo dicit *Epiſt. XII. Vices enim noſtras ita tuæ credimus caritati, ut in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*. Pſ-Vigilius vero ait: *Ipſa namque Eccleſia* (Romana) *quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis vices ſuas credidit largiendas, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*. At contra patet, Iſidorum hoc loquendi modo nil aliud denotatum voluiſſe, niſi Primatum Rom. Pontificis ſupra omnes Epiſcopos, & ex illo in hos, quod multi etiam defendunt, tamquam ex fonte omnem juriſdictionem emanare: atque adeo non negaſſe ordinariam eorum poteſtatem, ut diſerte eoſdem *Chriſti Vicarios*, *Legatos*, & *Locumtenentes* quampluries vocet. Sic nomine Alexandri ad omnes Epiſcopos ſcribit: *Qui vos perſequitur, ipſum, cujus legatione fungimini, perſequitur: quia ſicut ipſe filius Dei Me-*

(1) Nec credendum, Mercatori excidiſſe celebrem illam S. Leonis ſententiam prolatam *Sermone* in Natali B. Petri, quam deinde retulit Gratianus *Can.* 5. 24. *quæſt.* 1. *Manet ergo Petri privilegium, ubicunque ex ipſius fertur æquitate judicium: nec nimia eſt vel ſeveritas, vel remiſſio, ubi nihil erit ligatum, vel ſolutum, niſi quod B. Petrus aut ſolverit, aut ligaverit.*

Mediator fuit Dei, & hominum, ita & vos ejus vice, in Ecclesia estis constituti, ut inter Deum, & homines legatione fungamini. Sic nomine Lucii *Epist.* ad Galliæ, & Hispaniæ Episcopos scribit: *Salvatoris, cujus vicem Episcopi tenent*. Sic nomine Evaristi *Epist. II.* ad Episcopos Ægyptios habet: *Sacerdotes vero Vice-Christi legatione funguntur in Ecclesia, & sicut ei sua conjuncta est Sponsa, idest Ecclesia, sic Episcopis junguntur Ecclesiæ unicuique pro portione sua*. Sic nomine Clementis *Epist. III.* omnibus Episcopis dicit: *Quem* (Pontificem) *quasi Christi Locumtenentem honorare, eique servire omnes debent*. Episcopi præterea sub nomine Anacleti *Epist. II.* & Melchiadis *Epist.* ad Episcopos Hispaniæ vocantur *Summi Sacerdotes*, & *Summi Pontifices*, sub nomine Sixti II. *Epist. II.* Julii *Epist. II. cap.* 33. & Pelagii II. *Epist. II.* vocantur *Columnæ Ecclesiæ, Christique legati*. Et sub nomine Felicis II. *Epist. I. cap.* 17. vocantur *Throni Dei.*

Quin aliquando Mercator tantum tribuit Episcoporum potestati, ut Primatui Rom.Pontificis videatur injurius, veluti cum sub nomine Eleutherii, sic scribit ad Episcopos Gallicanos: *Hujus rei gratia universis vobis a Christo Jesu commissa est Ecclesia, ut pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis*; idemque habet sub nomine Alexandri *Epist. II.* & *Epist. IV.* Clementis: *Oportet, fratres omnes DD. qui ad salutem animarum instituti sunt, & ad lucrandas animas Episcopi sunt constituti, pro cunctis solicitudinem parere*: & sic omnium Ecclesiarum curam, & solicitudinem, quæ Summi Pontificis ex caussa sui primatus peculiaris est, omnibus Episcopis communem facit (1). Sed in hoc præsertim Rom. Episcopo, imo

S B.Pe-

(1) Ne cui vero hæc Pseudo-Pontificum verba fraudi sint, observandum, Mercatorem minime sibi constantem sub nomine aliorum Pontificum diversa habere, ac etiam sub nomine S. Athanasii ad Felicem Papam hæc scribere: *Ob id vos, Prædecessoresque vestros, Apostolicos videlicet Præsules, in*

B. Petro injurius videtur Pſ-Iſidorus, quod ſua faciens verba S. Iſidori *de Officiis Lib. II. cap.* 5. ea ita interpretatur, ut videatur tribuere Petro Principatum ex Jure Apoſtolico; Ait enim ſub nomine Anacleti *Epiſt. II. Hic ergo ligandi, atque ſolvendi poteſtatem primus accepit a Domino; primuſque ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Ceteri vero Apoſtoli cum eodem pari conſortio honorem, & poteſtatem acceperunt; ipſumque principem eorum eſſe voluerunt; qui etiam jubente Domino in toto orbe diſperſi Evangelium prædicaverunt*. Et ſimile quid habere videtur ſub nomine Julii *Epiſt. I.* inquiens de Apoſtolis: *Sanctam Romanam Eccleſiam primatum omnium Eccleſiarum habere voluerunt*. Hinc natus error eorum, qui dicunt, Petri Primatum non fuiſſe ex Jure Divino, ſed Apoſtolico (1). Et hinc patet, quam immerito Eſpenius illis ipſis Pſeudo-decretalibus, contra quas ſemper declamat, abutatur *Parte I. tit. XVI. de cura Epiſc. cap.* 1. *num.* 3. dicens: *Et quidem adeo conſtans erat hæc opinio de data ex æquo auctoritate omnibus Apoſtolis annunciandi Evangelium, & regendi Eccleſiam Sæculo VIII. ut & de data ex æquo auctoritate opinionem ipſe Pſeudo-Iſidorus expreſſerit in decretali Anacleto Papæ ſuppoſita, cujus fragmentum refert Gratianus diſt.* 21. *Can.* 2. *In novo*. Adeo non erat conſtans hæc opinio Sæculo VIII. ut contraria potius obtineret, cujus rei præter Hadrianum I. *Epiſt.* ad Imperatorem Conſtantinum, & Irenem (2), locupletiſſimos teſtes damus Bedam *Homilia* in

in ſummitatis arce conſtituit (Deus) *omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis*.

(1) Bellarminus igitur cum ex Turrecremata quatuor referat Hæreticorum opiniones circa primatum Rom. Pontificis, hanc primam ponit, eamque pro se tria habere teſtimonia dicit, quorum primum & alterum ſunt ipſiſſima ſupra adducta Pſ-Anacleti, & Pſ-Julii loca, & tertium, quod eſt levius, eſt ex *Canone ego Ludovicus diſt.* 63. ubi Paſchalis Papa vocatur Vicarius B. Petri.

(2) Quæ habetur *actione* 2. Synodi VII. ubi hæc leguntur. *Nam ipſe Princeps Apoſtolorum B. Petrus, qui Apoſtolicæ Sedi primitus præſedit, Apoſto-*

in Feſto Petri, & Pauli, Patres Concilii Francofordienſis *Epiſt. Synodica* ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & Carolum Magnum *Lib. I.* Carolino *cap. 6.* Beda ait: *Ideo B. Petrus, qui Chriſtum vera fide confeſſus, vero eſt amore ſecutus, ſpecialiter claves Regni Cœlorum, & Principatum judiciariæ poteſtatis accepit*. Patres Concilii ſcripſerunt: *Reſpondit ei Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei vivi, & pro hac glorioſa confeſſione B. Petrum Principem Apoſtolorum, Cœli, terræque remuneravit poteſtate dicens: Tu es Petrus &c.* Et Carolus M. ex ſententia Gallicanæ, & Germanicæ Eccleſiæ inter alia hæc habet: *Sicut igitur ceteris diſcipulis Apoſtoli, & Apoſtolis omnibus Petrus eminet: ita nimirum ceteris Sedibus Apoſtolicæ, & Apoſtolicis Romana eminere dignoſcitur. Hæc enim nullis Synodicis conſtitutis ceteris Eccleſiis prælata eſt, ſed ipſius Domini auctoritate primatum tenet, dicentis: Tu es Petrus &c.* His addimus Theodorum Studitam, qui initio Sæculi IX. floruit, & ita ſcripſit *Epiſt.* ad Paſchalem Papam: *Audi Apoſtolicum caput, a Deo Præpoſite Paſtor ovium Chriſti, janitor Regni Cœlorum, Petra Fidei, ſupra quam ædificata eſt Catholica Eccleſia; Petrus enim tu, Petri Fidem exornans, & ſubornans*. Et *Epiſt.* ad Filium ſuum Nauchraſium de Apoſtolica Rom. Eccleſia hæc habet: *Supremo verticali throno, in quo Chriſtus Fidei claves poſuit, adverſus quem non prævaluerunt unquam, nec prævalebunt uſque ad conſummationem portæ inferi*. Eoque magis non debebat Eſpenius in ſupra exſcriptis Pſ-Anacleti verbis fundamentum ponere, cum Mercator minime ſibi conſtans ſub ejuſdem Anacleti nomine *Epiſt. III.* hæc habeat: *Sacroſancta R. Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab*

ſtolatus principatum, ac principalis curæ Succeſſoribus ſuis, qui in ejus Sacratiſſima Sede perenniter ſeſſuri ſunt, dereliquit; quibus & auctoritatis poteſtatem, quemadmodum a Salvatore noſtro Domino Deo ipſi conceſſa eſt, & ipſe quoque ſuis contulit, ac tradidit Divino juſſu ſucceſſoribus Pontificibus.

ipſo Domino Salvatore noſtro primatum obtinuit , ſicut B. Petro ait : Tu es Petrus (1) *&c.* Et his ſimilia alibi habeat .

C A P U T. XII.

Detegitur alter Mercatoris Scopus ſtabiliendi ſcilicet Primates, quos Patriarchis exæquat.

POtius igitur cum ſtudio conſulendi Epiſcopis ejectis, vel accuſatis , quod ſupra probatum eſt , Pſ-Iſidorus conjunxiſſe videtur ſtudium ſtabiliendi , ſeu creandi Primates , non quidem in ea notione acceptos , qua antiquiores Epiſcopi Provinciarum , qui jus Metropoliticum (2) habebant, uti, una Carthagine (3) excepta, moris fuit in Africa ; ſed ſtabiliendi , inquam , eos Primates , qui alios Metropolitas ſibi haberent ſubjunctos . Quo

(1) Quæ quidem verba ſi ita accipiuntur, quod Rom. Pontifex ex Petri ſucceſſione primatum habeat , & quidem juris Divini , id veriſſimum eſt , quin & de Fide : Si vero accipiuntur , quod Rom. Eccleſiæ talis primatus ex jure Divino ſit addictus, id inter ipſos Catholicos in controverſia eſt . Multi enim volunt , quod licet B. Petrus ex Chriſti Domini inſtitutione ſucceſſorem in primatu habere debuiſſet ; non tamen ex ejuſdem Domini præcepto , ſed pro ſua voluntate Rom. Epiſcopum talem eſſe ſtatuit ; adeo ut Rom. Eccleſiæ primatus juris Divini quidem ſit , ſed ex jure Apoſtolico ei ſit alligatus . Quod autem aliqui in hujus rei probationem dicunt , reapſe olim Pontifices Petri Sedem Avenionem tranſtuliſſe , id nullius roboris eſt . Pontifices enim , qui Avenione manſerunt , non deſierant eſſe Romani Epiſcopi , ita ut tamquam a propria Sede abſentes ad eam tandem redire neceſſe duxerint .

(2) Hinc factum puto , quod etiam Metropolitæ *Primatum* nomine aliquando donati fuerint : Sic eos vocat S. Innocentius I. *Epiſt.* ad Rufum , & S. Leo M. *Epiſt.* 53. vel ſecundum Queſnellium 80. & *Epiſt.* 91.

(3) Epiſcopus enim Carthaginenſis non modo plenum jus Metropoliticum habebat in ſua Proconſulari Provincia , ſed erat veluti Exarchus , & Primas omnium Provinciarum Africæ ; unde eum ſic denotatum voluit S. Poſſidius in vita S. Auguſtini *cap.* 8. cum ait : *Primatem Epiſcopum Sedis Carthaginenſis* . Alii vero Africæ Primates , nempe antiquiores Epiſcopi , qui dicebantur etiam *Senes*, denominationem non deſumebant a ſuis Civitatibus , ſed a Provinciis , quibus præerant . Sic exempli cauſſa non dicebatur , *Primas Hipponenſis* , ſed *Primas Numidiæ* , vel etiam *Primæ Sedis* , aut *Cathedræ Epiſcopus* ,

Quo ſenſu Græci Exarchi, qui Diœceſibus præerant, quarum unaquæque plures Provincias Metropoleſque continebat, ex latina verſione *Can. 9. & 17.* Conc. Chalcedonenſis *Primates* dicti fuerunt. Quibus ſimiles Vicarii Apoſtolici, quos Romm. Pontifices in Diœceſibus ſui ampliſſimi Patriarchatus conſtituebant, dici cœperant Sæculo VII. *Archiepiſcopi* (1): eoque nomine S. Iſidorus *Lib. VII. Originum* rel. *Can. 1. diſt.* 21. illos a ceteris Hierarchiæ Ordinibus diſcernit. Quatuor enim cum diſtinguat Epiſcoporum Ordines, ſeu Gradus, Patriarcharum ſcilicet, Archiepiſcoporum, Metropolitarum, & ſimplicium Epiſcoporum; de illo Archiepiſcoporum ita loquitur: *Archiepiſcopus Græco dicitur vocabulo, quod ſit Summus Epiſcoporum, tenet enim vicem Apoſtolicam, & præſidet tam Metropolitanis, quam ceteris Epiſcopis* (2). Archiepiſcopi nomine ſubinde cum jure Pallii, quod conſequi ſolebat, Metropolitis (3) paſſim communicato, Pſeudo-Iſidorus ita Primates ſuos ab Archiepiſcopis diſtinguit, ut illos in gradu Patriarcharum, hos in gradu Metropolitarum collocet; tres namque facit Epiſcoporum Gradus, Patriar-

(1) Antiquitus vero Archiepiſcopi nominis acceptio erat magis reſtricta, & regulariter non comprehendebat, niſi primos Epiſcopos, qui Patriarchæ dicti fuerunt, Romanum præſertim & Alexandrinum.

(2) Nec eſt, quod Petrus de Marca *Differt. de Primatibus n.* 48. neget tales Vicarios dictos indiſcriminatim Archiepiſcopos, ſed nomine Archiepiſcoporum dicat, Iſidorum Vicarios tantummodo Theſſalonicenſem, & Juſtinianæ novæ, qui, ut ipſe putat, perpetuam, & veluti propriam juriſdictionem in ſuis diœceſibus habebant, intellexiſſe. Verba enim S. Iſidori talem reſtrictionem non admittunt; nec eſt veriſimile, quod ipſe, qui Græcorum Exarchorum nullam mentionem facit, ad hos tantummodo Græcos Vicarios reſpexerit.

(3) Quin etiam Archiepiſcopi nomen communicatum ſimplicibus Epiſcopis, qui ex privilegio etiam perſonali tale jus Pallii habebant. Sic Engelramnus, & Drogo Metenſes, aliique ſimplices Epiſcopi pallio donati Archiepiſcopi dicti fuerunt. Similiter apud Græcos recentiores Archiepiſcopi nomen honoris cauſſa datum nonnullis Epiſcopis, qui jure Metropolitico minime fruebantur. Apud eos quoque Metropolitæ nomen jam inde ab antiquis temporibus quibuſdam ſimplicibus Epiſcopis conceſſum legitur; ut habemus ex actis Concilii Chalc. quod hoc illud conceſſerit Epiſcopis Berytenſi, Nicæno, & Chalcedonenſi.

triarcharum, ſeu Primatum, Archiepiſcorum, ſeu Metropolitarum, & ſimplicium Epiſcoporum.

Itaque Mercator Vicarios Apoſtolicos cum Exarchis confundens, & utroſque Patriarchis exæquans, eos ſub Primatum nomine nobilioribus in locis perpetuo ſtabilire, & amplificare præcipue ſibi propoſuit; paſſim enim de iis mentionem facit, & ad ſatietatem, ac faſtidium uſque in pſeud. *Epiſt. I.* Clementis, ſeu potius *additamento* ipſius, Anacleti *Epiſtola I. cap.* 4. *Epiſt. II. cap.* 4. *Epiſt. III. cap.* 3. Alexandri *Epiſt. I. cap.* 1. *&* 3. Aniceti *Epiſt. cap.* 2. *&* 3. Eleutherii *Epiſtola cap.* 2. Victoris *Epiſt. I. cap.* 2. Zephirini *Epiſt. II. cap.* 6. Calliſti *Epiſt. II. cap.* 3. Stephani *Epiſt. II. cap.* 5. *&* 6. Sixti II. *Epiſt. I.* Felicis *Epiſt. I. cap.* 5. & *Epiſt. II.* Concilii Nicæni *Canonibus* apud Pſ-Julium *Epiſt. II. cap.* 4. 12. 17. 26. *&* 34. Felicis II. *Epiſt. I. cap.* 1. 3. 8. *&* 12. ac Athanaſii Alexandrini *Epiſt.* ad eumdem Felicem (1). Et quia longum omnino eſſet hujuſmodi loca percurrere, ſiſtimus in illo *Capitis* 4. *Epiſt. II.* Anacleti ex parte a Grat. rel. *Can.* 1. *diſt.* 99. ubi hæc leguntur: *Provinciæ autem multo ante Chriſti adventum tempore diviſæ fuerunt, maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis, & B. Clemente Prædeceſſore noſtro ipſa diviſio eſt renovata. Et in capite Provinciarum, ubi dudum Primates legis Sæculi erant, ac prima judiciaria poteſtas, ad quos, qui per reliquas Civitates commorabantur, quamdiu eis neceſſe erat, qui ad Aulam Imperatoris vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſionibus, vel injuſtitiis ſuis, ipſoſque appellabant, quoties opus erat, ſicut in lege eorum præceptum erat: ipſis quoque in Civitatibus, vel locis noſtris, Patriarchas, vel Primates, qui unam formam tenent,*

(1) Cur autem in aliis Pſeudo-Epiſtolis, quæ Romm. Pontificibus a Felice II. uſque ad S. Gregorium M. tribuuntur, amplius Mercator de ſuis Primatibus mentionem non faciat, cauſſam infra inveſtigabimus.

tenent, licet diversa sint nomina, leges divinæ, & Ecclesiasticæ poni, & esse jusserunt, ad quos Episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent, & ipsi Primatum nomine ponerentur, & non alii. Reliquæ vero Metropolitanæ Civitates, quæ minores judices habebant, licet majores Comitibus essent, haberent Metropolitanos suos, qui prædictis juste obedirent Primatibus, sicut & in legibus Sæculi olim ordinatum erat, qui non Primatum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur (1). *Et licet singulæ Metropoles Civitates suas Provincias habeant, & suos Metropolitanos judices habere debeant Episcopos, sicut prius Metropolitanos judices habebant Sæculares; Primates tamen tunc, & nunc habere jussæ sunt, ad quos post Sedem Apostolicam, summa negotia conveniant, ut ibidem, quibus necesse fuerit, releventur, & juste restituantur, & hi, qui injuste opprimuntur, juste reformentur, atque fulciantur, Episcoporumque caussæ, & summorum negotiorum judicia (salva Apostolica auctoritate) justissime terminentur. Hæc ab antiquis,*

(1) Quos hic Ps-Anacletus *Primates legis Sæculi* vocat, & Ps-Stepha-nus *Epist.II. cap.* 5. *Primates* absolute, Ps-Clemens relatus *Can.* 2. *dist.* 80. appellat *primos Flamines*, & *primos legis Doctores*: & quos ille *minores Judices*, sed *Comitibus majores*, hic *Archiflamines* nuncupat; ait enim: *In illis vero Civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines eorum, atque primi legis Doctores erant, Episcoporum Primates poni, vel Patriarchas B. Petrus præcepit . . . In illis autem Civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant Archiflamines, quos tamen minores tenebant, quam memoratos primates, Archiepiscopos institui præcepit*. Unde vero Mercator hos *Primorum Flaminum*, *Archiflaminum* & simplicium *Flaminum* distinctos ordines depromserit, vel formaverit, & quorsum eis usus fuerit, Petrus de Marca *de Primatibus num.*59. hanc conjecturam in medium ponit: *Legerat in Concilii Eliberitani Canonibus, Sacrificiis agendis addictos, & in veteribus inscriptionibus* Provinciarum Flamines, & primos Flamines, *facile in mentem suam induxit, tres Flaminum gradus fuisse apud Paganos, qui ad exemplum Magistratuum per Civitates maximas, majores, & minores pro muneris sui dignitate constituti essent. Quare occasionem istam ornandæ dispositionis Ecclesiasticæ, ex Gentilium instituto prætermittere noluit; nempe ut constaret, eam niti non solum ratione Civili, sed sacra quoque pro Civitatum discrimine*. Utcunque res se habeat, Antonius Augustinus dolet, hujusmodi ineptias in Decreto Gratiani etiam prostare.

tiquis, hæc ab Apoſtolis, hæc a SS. Patribus accepimus; vobiſque, ut poſtulatis, rimanda, & futuris tenenda temporibus mittimus, & reliquis fratribus prædicanda, ac cunctis Fidelibus tradenda mandamus, ne Paſtorum imperitia, qui ſequantur, deteriores fiant. Et, ut hac in re magis imponeret, ſub ejuſdem Anacleti nomine *Epiſt. III. cap.* 3. dum idem repetit, progreditur ad dandum catalogum primarum Urbium, & fingit, ad vitandam prolixitatem earum diſtinctum *Tomum* mittere (1); ideoque poſt enumeratas Sedes Romanam, quæ ex jure Divino Primatum ſupra omnes Eccleſias habet, Alexandrinam, & Antiochenam ſubdit: *Reliquas vero, ut prædiximus, in quodam tomo prolixitatem vitantes Epiſtolæ vobis conſcriptas direximus. Inde namque & Beati Apoſtoli inter se ſtatuerunt, ut Epiſcopi ſingularum ſcirent gentium, quis inter eos eſſet primus, quatenus ad eum potior eorum ſolicitudo pertineret.*

Hinc, quæ ſuperius notata ſunt de patrocinio, & tutela Epiſcoporum, ad ſtabiliendam neceſſitatem Primatum, eorumque ampliandam poteſtatem etiam tendunt; Cauſæ enim Epiſcoporum gravatorum, ut diſerte Pſ-Anacletus verbis ſupra exſcriptis, & alibi habet, & cum eo alii Pſ-Pontifices in ſuis Epiſtolis, poſt S. Sedem Primatibus reſervantur. Quinimmo non modo Epiſcopis, ſed omnibus Clericis, ut mox videbimus, qui se putant gravatos, fit facultas libere appellandi Primates. Quæcunque igitur Mercator ſive Exarchis ſive Vicariis Apoſtolicis

(1) Hujuſmodi *Tomus* nihil aliud continuiſſe videtur, quam Civilem *notitiam Provinciarum*, & Civilem item eamdemque pleniorem *notitiam Galliarum*, quæ extant in pluribus Mercatoris exemplaribus: & quas inter alios publici juris fecit in ſua *Veteri Geographia* Petrus Bertius: idque confirmatur ex Hincmaro *Cap. XVI.* Opuſculi, ubi ad Hincmarum juniorem ait: *Sicut & Tomus, quam Anacletus Epiſcopis de Sedium privilegiis se interrogantibus se miſiſſe dicit, patenter oſtendit; veluti ipſe legere poteris in eodem Breviario, in quo deſcriptis Civitatibus Rhemorum Metropoli ſubjectis, nomen Caſtelli, in quo ordinatus es Epiſcopus, nequaquam invenies.*

licis tributa reperit, ea pleraque omnia, quin & majora Primatibus ſuis tribuit. Sic quæ Concilium Chalcedonenſe *can. 9. & 17.* de Patriarcha Conſtantinopolitano, & Exarchis ſtatuerat, ea non modo ad Papam, ſed etiam ad ſuos Primates tranſtulit. Subjectis enim Patriarchæ Conſtantinopolitano (cui alterum locum a Romano Concilium Conſtantinopolitanum I. tribuerat) tribus Exarchis, qui prius erant Αὐτοκέφαλοι, & proxime accedebant ad Patriarchas, Epheſino ſcilicet, Cæſareenſi Cappodociæ, & Heracleenſi (1): Subjectis, inquam, hujuſmodi Exarchis Patriarchæ Conſtantinopolitano ſtatutum fuit, *Can. 9. Si quis autem Clericus cum proprio, vel etiam alio Epiſcopo litem habuerit, a Provinciæ ſynodo judicetur. Sin autem cum ipſius Provinciæ Metropolitano Epiſcopus, vel Clericus controverſiam habuerit, diœceſis Exarchum adeat, aut Regiæ Urbis Conſtantinopolis Sedem, & apud ipſam judicetur; Can.* vero 17. *Si quis autem a ſuo Epiſcopo, vel Metropolitano injuria afficiatur, apud Exarchum diœceſeos, vel apud Conſtantinopolitanam ſedem litiget, ut ſupra dictum eſt*. Hæc Iſidorus noſter in rem ſuam convertens ſub nomine Victoris *Epiſt. I.* rel. *Can. 7. 2. quæſt. 6.* habet: *Si quis putaverit, ſe a proprio Metropolitano gravari, apud Patriarcham, vel Primatem diœceſeos, aut penes Univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ judicetur ſedem*; ſub nomine Nicæni Conc. apud Pſ-Julium *Epiſt. II. c.* 4. & Sixti II. *Epiſt. I.* rel. *Can.* 15. eod. loco: *Si quis putaverit, a proprio Metropolitano gravari, apud Primatem diœceſeos, aut penes Univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Papam judicetur*; ſub nomine Aniceti *Epiſt. un. ſi* (Epiſcopus) *ſuum Metropolitanum ſuſpectum habet, apud Primatem, aut apud Apo-*

(1) Ob rationem, quam reddit Thomaſs. *Par.* 1. *de Veteri, & nova Eccl. diſc. lib.* 1. *cap. X. n.* 8. inquiens: *In jura plerumque Exarchorum Thraciæ, Pontique, & Aſiæ incurſaſſe Conſtantinopolitanos Epiſcopos, quod & Minores, & viciniores eſſent Diœceſes, eoque injuriæ opportuniores.*

Apostolicam sedem audiatur: & sub nomine etiam Nicæni Concil. laud. *Epist.* Ps-Julii *cap.* 17. *Si ipse* (Episcopus) *Metropolitanum, aut judices suspectos habuerit, aut infensos senserit, apud Primates* (1) *diœceseos, aut apud Rom. Sedis Pontifices judicetur.* Ac etiam nomine ejusdem Nicæni eod. loco *cap.* 25. Eleutherii *Epist. I.* & Felicis *Epist. I.* generatim habet: *Ille qui pulsatus fuerit, si Judices suspectos habuerit, liceat appellare Primates.*

Sic etiam quæ Mercator Vicariis Apostolicis de judiciis ferendis ad tempus tributa legerat, ea in suos Primates ejusdem S.Sedis etiam vice & auctoritate perpetuo transfusa comminiscitur. Possem ad hoc probandum multa præcipere ex Litteris decretalibus, quibus Romm. Pontifices suos Vicarios facultatibus instruxerunt, sed ne longior sim, aliqua delibabo. S.Zosimus, Patroclo Arelatensi Vicario per Gallias constituto, de eo *Epist.V.* ad illius regionis Episcopos ait: *Ad cujus notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censemus, nisi magnitudo caussæ etiam nostrum requirat examen*; S.Cælestinus I. vero *Epist.* ad Rufum Thessalonicensem, & Episcopos Illyrici, de illo hæc habet: *Cui vicem nostram per vestram Provinciam noveritis esse commissam, ita ut ad eum, quidquid de caussis agitur, referatur*; & S. Sixtus III. Vicariatu Rufi in Anastasium ejus successorem prorogato, ad Episcopos in Synodo apud Thessalonicam congregandos inquit: *Ad Thessalonicensem majores caussæ referantur Antistitem.* Mercator igitur hæc interpolans, & amplificans sub nomine Anacleti, ut supra vidimus, habet: *Ad quos* (Primates) *post Sedem Apostolicam summa negotia conveniant* . . . *Episcoporumque caus-*

(1) Non mirum, quod Mercator hic *Primates* dicat, cum dicere debuisset *Primatem* numero singulari; nam hic etiam *Rom. Sedis Pontifices* dicit, quasi non unus, sed plures essent Romm.Pontifices. Quæ notata volo, ne te turbent hujusmodi Mercatoris loca, quorum alia infra referemus, ubi etiam pro *Primas* legitur *Primates* numero plurali.

caussæ, *& summorum negotiorum judicia*, *salva Apostolicæ Sedis auctoritate*, *justissime terminentur* (1); & sub nomine ejusdem Anacleti *Epist. I. Si fuerit Ecclesiasticum negotium apud Episcopos interveniente Primate*, *siquidem major caussa fuerit*, *si vero minor*, *Metropolitano &c.* Præterea cum Sixtus supra memor. *Epist.* Rufo suo Vicario faciat facultatem eligendorum arbitrorum, qui Ecclesiasticas controversias componerent: *Ipse optimos solertissimosque de vestro numero eligat*, *quos negotii secum adsciscet arbitros*, *aut sine se tribuat*, *qui in disceptationem missa componat*: cum, inquam, Sixtus de suo Vicario ita scripserit, Mercator de suis Primatibus etiam statuit nomine Nicæni Concil. apud Ps-Julium *Can.* 34. *Judices alii esse non debent*, *quam quos ipse*, *qui impetitur*, *elegerit*, *aut quos suo cum consensu hæc S. Sedes*, *aut ejus Primates auctoritate hujus S. Sedis elegerint*. Nec denique Mercator negligit, Primatibus suis facere facultatem convocandarum Synodorum, eisque regulariter præsidendi, quam, ut supra notavimus, habebant Vicarii Apostolici; ut ex *Epist. II.* Ps-Felicis, ubi a CXX. Episcopis in synodo statutum legitur: *Si quis Episcopus fuerit accusatus . . . ad summos Primates caussa ejus canonice deferatur*; *qui in congruo loco infra ipsam provinciam tempore congruo*, *idest autumnali*, *vel æstivo concilium regulariter convocare debebunt*; ac non obscure colligitur ex Anacleti memor. *Epist. I.*

Quin Ps-Isidorum plus tribuere suis Primatibus, quam Romm. Pontifices tribuerant suis Vicariis, vel ex eo patet, quod hi Metropolitarum jura sarta tecta custodiri vole-

(1) Ex his, & similibus, quæ apud alios Pseudo-Pontifices leguntur, videtur Mercator Episcoporum caussas etiam graviores, quibus pæna depositionis imponenda venit, suis Primatibus concessisse. Sed ipse, uti in aliis, ita in hac re minime sibi constans, eas alibi passim sedi Apostolicæ expresse reservat: & nomine Zephirini *Epist.* unica & Felicis *Epist. I. cap.* 5. hæc habet: *Patriarchæ vero vel Primates accusatum discutientes Episcopum*, *non antea sententiam proferant definitivam*, *quam Apostolica fulti auctoritate*.

volebant, & ut ſupra notatum eſt, nec patiebantur Vicarios in eos coactionem exercere. Non ita ille, ſed ſub Aniceti nomine rel. *9. quæſt. 3. c. 6.* ſtatuit: *Si Metropolitanus incorrigibilis, & comprovincialibus inobediens apparuerit: ad hanc Apoſtolicam Sedem, cui omnia Epiſcoporum judicia referri præcepta ſunt, ejus contumacia referatur, ut vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris aſperitatem grave ad hanc Sedem ejus cauſſam deferre fuerit, tunc ad ejus Primatem cauſſa deferatur, & penes ipſum hujus S. Sedis auctoritate judicetur.* Nec mirum videri debet, quod Mercator Primatibus ſuis tantum tribuerit, cum illos, uti diximus, ipſis Patriarchis exæquet, & cum eisdem confundat. Si autem de cauſſa hujus exæquationis quærimus, non omnino aſſentior Petro de Marca putanti, ideo confuſos Primates cum Patriarchis, quod memorati Canones Chalced. nomine Exarchorum diœceſis comprehendiſſent Patriarchas etiam Alexandrinum, & Antiochenum. Non inficior, ut Exarchos præpoſitos diœceſibus, nempe Epheſinum Aſiæ, Heracleenſem Thraciæ, Cæſareenſem Ponto, ita Patriarchas præpoſitos diœceſibus ſuis, nempe Alexandrinum Egypto, & Antiochenum Orienti; unde Exarchi aliquando dicti Patriarchæ, & e converſo. Sed potiora, & ampliora jura erant Patriarcharum, quam Exarchorum. Et quod memorati Canones non comprehenderint Patriarchas, cum ex aliis (1) evin-

(1) Nempe quod Legati Apoſtolici recitationi talium canonum non interceſſerint, nec de iis Romm. Pontifices fuerint conqueſti; quod utique feciſſent, ſi de minuendis privilegiis Patriarcharum Alexandrini, & Antiocheni *Can.* 6. Conc. Nicæni expreſſe confirmatis actum fuiſſet: quod hujuſmodi jure in Conc. Chalcedonenſi ſtatuto nuſquam legatur Epiſcopus Conſtantinopolitanus uſus extra fines ſupradictorum trium Exarchatuum: & denique quod Imperator Juſtinianus *L. ſancimus* 29. *C. de Epiſcopali audientia*, *Novella* 123. *cap.* 22. & *Novella* 137. *cap.* 5. ſtatuit, ut ne Epiſcopi, niſi apud Metropolitanum, & hic apud Patriarcham cauſam ſuam dicerent; & ſic videtur ipſe Imperator interpretatus Concilium Chalced. quod Patriarchas non comprehenderit.

evincitur, tum etiam ex *Can.*27.ejusdem Concilii Chalcedonensis suaderi posse videtur, ubi diserte alia jura Patriarchatus Constantinopolitani, nulla facta mentione Patriarchatuum Alexandrini, & Antiocheni, statuuntur in tres memoratas dioeceses, Ponticam, Asianam, & Thracicam. Potius igitur crediderim, Mercatorem exæquasse Primates cum Patriarchis, quod sua tempestate jam inter Occidentales mos invaluerat, ut illustrioribus Episcopis nomen Patriarchæ tribueretur (1). Ut ut res se habeat, relucet in hoc illius studium suos Primates non modo creandi, sed etiam augendi, honestandique; usque eo ut nomen ipsum Patriarchæ, ne illis fraudi esse posset, eliminare quoque voluisse videatur; ait enim sub nomine Anacleti *Epist. III. cap.* 3. *Episcoporum ordo unus est, licet sint Primates illi, qui primas Civitates tenent, qui & in quibusdam locis Patriarchæ a nonnullis vocantur.*

Eoque fortior redditur conjectura, Auctorem falsarum Decretalium cum studio consulendi Episcopis gravatis conjunxisse studium stabiliendi Primates, quod suo tempore nulli erant Primates, seu Vicarii Apostolici in Occidentali Ecclesia. Quin, ut observat Thomass. *de Veteri, & nova Eccl. disc. Par.* 1. *Lib.* 1. *cap.* XXXIII. *n.* 14. in Oriente etiam per ea tempora Primatiæ omnes otiosæ, ac solo nomine, & titulo tenus erant. Et sic magis apparet, Mercatorem loqui de Primatibus, qui non erant, sed quos optabat esse, ac creatos volebat. In Occidente nullos tunc fuisse Vicarios Apostolicos, patet ex enumeratione partium: Vicariatus enim Hispalensis per Hispanias (ut taceam Tarraconensem, qui fuerat obscurior, & brevior) a S.Simplicio Papa statutus desiit tempore S.Gregorii M. in

(1) Qui quidem mos ex moribus Gothorum est repetendus; nam ut observat Card. Baronius ad annum 534. *n.* 36. *Ex Gothis ejusmodi vocis usus emersit, ut Archiepiscopi in Occidente Patriarchæ etiam dici cœperint.*

in S. Leandro (1), quem ipse suum Vicarium fecerat: Primatiæ Toletanæ licet jacta essent fundamenta (2), adhuc tamen illa non consurrexerat, nec Apostolica auctoritate fuerat donata: Vicariatum Arelatensem per Gallias a S. Zosimo Papa in Patroclo primo stabilitum declinante Clodovei stirpe omnino intercidisse (3) Virorum eruditorum sententia est: Sic eodem tempore, ut tardius, intercidit Vicariatus, si umquam fuit (4), Rhemensis per Belgium, Germaniam, aliasque provincias. Hos cum excepisset Vicariatus S. Bonifacii Episcopi Moguntini per Galliam, & Germaniam, ad ejus successores, ut supra probavimus, minime transiit (5). Sic Cantuariensis Vicariatus per Angliam personam S. Augustini primi ejus Archiepiscopi, ac etiam Theodori non fuerat transgressus.

Si vero opponitur privilegium Primatiæ perpetuæ concessum Tatwino Cantuariensi a S. Gregorio II. quod de-

(1) Thomass. *de Vet. & nova Eccl. discip. Par.* 1. *lib.* 1. *cap. xxx. n.* 4. existimat, hujusmodi Hispalensem Primatiam durasse usque ad Concilium Tolet. XII. an. 681. sed nullam hujus rei solidam vel probabilem rationem affert; & nullius est momenti, quod habet de S. Isidoro S. Leandri fratre, & successore, quod ceu Primas præsederit Concilio Tolet. IV. Sanctus enim Isidorus ei Concilio præsedit tamquam antiquior Metropolita, idque secundum constantem morem illius regionis. Hinc S. Leander, qui Concilio Tolet. III. interfuit, (cum nondum Vicarius Apostolicus esset) ei non præsedit, quia non erat antiquior.

(2) Nempe in Conc. Toletano XII. ubi cautum fuit, ut quos Episcopos per universas suæ ditionis provincias Rex nominasset, Toletanus Episcopus ordinare deberet.

(3) Eo respexisse putat idem Thomass. laud. loco *cap. xxxi. n.* 1. S. Bonifacium Moguntinum, cum ad S. Zachariam Papam scripsit: *Franci, ut seniores dicunt, plusquam per tempus* 80. *annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt*, nempe Primatem seu Vicarium Apostolicum.

(4) Litteræ namque S. Hormisdæ Papæ ad S. Remigium Rhemensem, quibus instituitur hujusmodi Vicariatus, Viris eruditis sunt valde suspectæ, & videntur exscriptæ ex Epistola ejusdem S. Hormisdæ ad Sallustium Hispalensem; ideoque Sirmondus in collectione Conciliorum Galliæ illas non ponit.

(5) Reapse tempore Conc. Francofordiensis habiti anno 794. nullos fuisse in Gallia, & Germania Primates recte colligit Natalis Alexander ex *Can. VI.* ejusdem, ubi edicitur, ut ad Tribunal Regis deferantur negotia, quæ a Metropolitanis finiri non potuerint. Cum simile quid statuatur *Can.* I. Conc. Tolet. IX. magis ex hoc confirmatur, quod supra de extinctione Vicar. Hispal. notavimus.

depromptum ex *m. s. Cott.* proſtat apud Wilkins in *collect.* Conciliorum M. Britanniæ, audacter dico, illud non uno nomine falſitatis ſuſpicione laborare. Præter enim ſcriptionis incredibilia (1), quæ ad ipſam Primatiam non pertinent, ſuſpicionis argumenta ſunt: I. quod Vicarius Apoſtolicus vocatur *Primas*, quod adhuc non erat in uſu; ſed hic poſt publicationem falſarum Decretalium cæpit (2); II. quod

(1) Veluti quod legitur in principio: *Salutem, & Apoſtolicam benedictionem*. Qui ſalutandi modus tunc non erat in uſu. Sed Rom. Pontifex cum ſalutare vellet, (nam non ſemper ſalutabat) utebatur hac vel ſimili formula: *In Domino ſalutem*. Sic idem Gregorius II. *Epiſt.* ad Clerum & populum Turingiæ, *in Domino ſalutem* dicit: Zacharias *Epiſt. encycl.* ad Epiſcopos Galliæ, *in Domino ſalutem*, & *Epiſt.* quadam ad Bonifacium, *perpetuam ſalutem* ait: & Hadrianus I. *Epiſt.* ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, *in roſeo Chriſti Sanguine ſalutem* ſcribit. Non me fugit, Mabillonium *de Re Diplomatica Coroll.* I. ad *lib.* VI. duo afferre exempla Sæculi VII. hujus inſcriptionis ſeu ſalutationis *ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem*, unum Joannis V. & alterum S. Sergii I. Sed cum hæc reſcripta eidem Monaſterio S. Benigni ſint directa, nec alia occurrant per ea tempora hujuſmodi exempla uſque ad Joannem VIII. ſeu verius Joannem XIII. qui Sæculo X. floruit, ſuſpicione carere non videntur. Dixi uſque ad Joannem VIII. ſeu verius Joannem XIII. nam illius unicum exemplum, quod habemus talis ſalutationis in *Epiſt.* quæ proſtat poſt Conc. Tricaſſinum II. ut infra videbimus, ſuppoſitionis arguitur. Jo. itaque XIII. cum diverſis ſalutationum formulis uſus fuerit, veluti *Perpetuam ſalutem*; *Bravium æternæ remunerationis*; *Salutem in Chriſto, & viſitationem*; *Epiſt.* ad Edgarum regem & Epiſcopos Britanniæ hanc uſurpavit: *Chriſtianam ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem*. Sic deinde Joannes XV. *Omnimodam ſalutem, & Apoſt. benedictionem*, ac etiam *Salutem in Domino, & Apoſtolicam benedictionem* dixit: donec tandem ex S. Gregorio VII. ſollemnis evaſerit hæc ſalutatio in ore Romm. Pontificum: *Salutem, & Apoſtolicam benedictionem*. Præterea quod legitur in ipſa *Epiſt.* S. Gregorio II. tributa: *S. Patris noſtri Gregorii Rom. Pontificis*, eam ſuſpectam reddit. Non enim per ea tempora mos fuit Romm. Pontificum aliquem ſuorum Prædeceſſorum vocare *Patrem noſtrum*, ſed *noſtrum Deceſſorem*, *Prædeceſſorem*, *ſanctæ record. Papam Dominum*, *Domnum &c.*

(2) Quod adeo verum eſt, ut nec etiam Sergius II. *Epiſt.* data anno 844. ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, qua creavit per eas regiones ſuum Vicarium Drogonem Metenſem, eum *Primatem* appellaverit. Quin nec deinde Jo. VIII. Anſegiſum Senonenſem ſuum Vicarium etiam per Galliam & Germaniam conſtitutum, Primatem appellavit. Nam licet tunc temporis Pſ-Decretales publicatæ fuiſſent, in manifeſtum, & aſſiduum tamen uſum, ſaltem in Italia, adhuc non proceſſerant. Primus igitur, qui hujuſmodi Vicarios Primates nuncupaverit, videtur Hincmarus Rhemenſis, cum alibi, tum *Epiſt.* 44. ubi loquens de Vicariatu Drogonis ait: *Sine hoc Primicerio vel Primate a Sede Apoſtolica delegato*. Neque opponas verba S. Iſidori in Chronico, quæ leguntur apud Thomaſs. *Par.* 1. *de Vet.* &

quod insueto quoque per ea tempora more talis Vicariatus seu Primatia conceditur non modo Tatwino, sed etiam ejus successoribus. Mos enim hic creandi perpetuos Vicarios, etiam, ut mox videbimus, post publicatas falsas Decretales exorsus fuit. Et tandem, quod ferri nequit, quia conceditur Vicariatus *per omnia* sine ulla exceptione per hæc verba: *Cui vices nostras per omnia in regione illa gerenda commisimus*: id quod fuisset omnino contra morem Romm. Pontificum, qui aliis suas vices committendo, eos *in partem solicitudinis* vocabant, *non in plenitudinem potestatis* (1). His accedit silentium accuratissimi scriptoris synchroni, Bedæ scilicet, qui suam Historiam Angliæ perduxit usque ad annum 731. sub cujus principium Gregorius II. mortem obivit; & silentium posteriorum scriptorum. Idem judicium ferendum de suppositione aliorum monumentorum, quibus idem primatus asseritur; veluti alterius Epistolæ Bonifacii V. Papæ ad Justum Cantuariensem, quæ non cohæret cum prima ad eumdem, quæ prostat apud Bedam; tertiæ *Epist.* Honorii I. Papæ ad Honorium Cantuariensem, quæ est dissona a prima ad eumdem Honorium, & ab altera ad Edwinum Regem, quas idem Beda refert; ac binarum Litterarum Constantini Papæ ad Britwaldum Britannorum Primatem, quæ sunt ad oculum falsæ. Quod autem Lanfrancus Cantuariensis *Epistola* ad Alexandrum II. Papam in caussæ suæ præsidium laudaverit Epistolas Bonifacii, Honorii, Gregorii, aliasque, ex eo aliud non evincitur, nisi quod ante illius tempus fuerint confictæ. Neque

oppo

& nova Eccl. discip. cap.xxx.n.3. Interfuit tunc (Concilio Tolet.III.) *Primas ille Catholicus, & Orthodoxus, Leander Hispalensis Archiepiscopus & R. Ecclesiæ Legatus, Sanctitate, & Doctrina perspicuus*: Neque, inquam, opponas Isidori verba; hæc enim verba non sunt S. Isidori, sed scriptoris sequioris ætatis, & nescio quomodo eruditissimo Thomassino obrepserint.

(1) Ut loquitur S. Leo M. *Epist. XII.* ad Anastasium Thessalonicensem suum per Illyricum Vicarium constitutum.

opponas, Tilpinum Rhemensem privilegio ei concesso petitione Caroli M. ab Hadriano I. Papa vocatum *Primatem* suæ diœcesis; nam ut supra probavimus *adnot.* 2. *ad pag.* 72. nomine *diœcesis* ab Hadriano usurpato venit provincia, ideoque nomine *Primatis* venit Metropolitanus, quod ex supra notatis novum non fuit, etsi Isidorus noster Summorum Pontificum, & Conc. Nicæni ementitis nominibus aliud doceat. Et reapse, ut recte observat Thomassinus laud. loco *n.* 9. Epistola Hadriani ad Tilpinum purum putum continet Metropolitanorum privilegium.

Et denique ad probandum, Mercatoris alterum scopum fuisse Primatum creationem, etiam facit, quod reapse, ut post Petrum de Marca observarunt viri eruditi, Primates, qui exinde per Occidentem emerserunt, ex falsis Decretalibus originem habuerunt: veluti Bituricensis, de cujus institutione non constat (1), Cantuariensis ita V decla-

(1) Vulgo creditur a viris eruditis posterior anno 782. quo constat, Episcopum Bituricensem fuisse simplicem Metropolitanum: sed antiquior anno 864. quo Nicolaus I. Papa scripsit Epistolam ad Rodulfum Bituricensem, cujus *cap.* 2. ejus Primatiæ mentionem facit. Sed hoc testimonium non uno nomine vacillat. Primo enim, ut supra notavimus, suspectum est primum Caput modo dictæ Epistolæ, quod ad Chorepiscopos attinet. Deinde consideranda est incohærentia dicti secundi Capitis cum ceteris ejusdem Epistolæ. In his enim respondet Papa ad consulta Rodulfi, in illo vero abs re talium responsionum, & intempestive eum monet de querela Archiepiscopi Narbonensis, inquiens: *Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigebodus Archiepiscopus Narbonensis, quod Clericos suos eo invito ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi jure Patriarchatus tui disponas; cum hoc neque antiquitas, cui Sancti Patres sanxerunt reverentiam, habeat, & auctoritas Sanctorum Canonum penitus interdicat, nisi forte pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum provocaverint per appellationes, vel si Episcopus suus decesserit, res Ecclesiæ suæ judicio tuo dispensare voluerint. Primates enim, vel Patriarchas nihil privilegii habere præ ceteris Episcopis, nisi quantum Sacri Can. concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, definimus Can.*8. *9. qu.*3. Sed & quomodo Pontifex hic respondet ad normam juris communis, & antiquæ consuetudinis, nulla facta mentione privilegii Primatiæ, & Patriarchatus recens concessi, quod debebat esse decidendi principalis norma? Nec quod Nicolaus hic de Patriarchis ait, est conforme cum eo, quod dicit ad consulta Bulgarorum *Cap.*

declaratus in Conc. Anglico an. 1075. Lugdunensis institutus a S. Gregorio VII. Toletanus institutus ab Urbano II. Nar-

Cap. 92. Desideratis nosse, quinam sint veraciter Patriarchæ. Veraciter illi habendi sunt Patriarchæ, qui Sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent, id est, qui illis præsunt Ecclesiis, quas Apostoli instituisse probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam, & Antiochenam . . . Constantinopolitanus autem, & Hierosolymitanus Antistes, licet dicantur Patriarchæ, non tantæ tamen auctoritatis, quantæ superiores, existunt: Huc etiam facit, quod Nicolaus in eo *cap. Epist.* ad Rodulfum, nimis aperte usurpat modum loquendi Ps-Decretalium contra ea, quæ de ipso supra notavimus, quam caute nempe illis usus fuerit: ac faciunt, quæ supra quoque notavimus, per ea tempora Romm. Pontifices adbuc solitos non fuisse constituere Primates perpetuos, sed more antiquo constituisse Vicarios ad tempus. Sic per Galliam, & Germaniam Gregorius IV. & Joannes VIII. suos Vicarios constituerunt, ille Drogonem Metensem, hic Ansegisum Senonensem. Præterea cum Nicolaus ibi ponat Episcopum Bituricensem Primatem & Patriarcham, deberet constare de antecedenti institutione talis Primatus, vel saltem aliqua probabili conjectura stabiliri tempus, & occasio ejusdem, quod nemo præstitit. Et licet viri eruditi post de Marca occasionem assignent, quod Biturica effectum fuerit Caput novi Regni Aquitanici a Carolo Magno formati; hæc tamen occasio probabilis non videtur; cum Narbona, de qua Nicolaus loquitur, ad Regnum Aquitanicum non pertineret, sicut pertinebant Burdegala, & Augusta Ausciorum, quæ etiam ponuntur illi subjectæ. Primatiam insuper sive jurisdictionis, sive præeminentiæ in Bituricensi Episcopo per ea tempora excludunt tum Capitulare, & Epistola Ludovici Pii anno 828. in quibus Episcopus Bituricensis postponitur Episcopis Burdegalensi, & Narbonensi, ac Præceptum ejusdem Ludovici editum ann. 837. in Conventu Carisiaci, quod post Narbonensem subscribit Bituricensis Archiepiscopus; tum Synodus Duziacensis I. anno 871. in qua post Frotarium Burdegalensem se subscribit Vulfadus Bituricensis, & *Epist.* nomine Concilii Tricassini anno 867. ad Nicolaum, in qua post Frotarium, & Hegilonem se subscribit Vulfadus. Quemadmodum igitur Balutius in *notis* ad Capitularia *pag.* 1112. ex Capitul. Ludovici Pii probat, *nondum ea tempestate Bituricenses Archiepiscopos cogitasse de primatu super Archiepiscopos Narbonensem, & Burdegalensem*; sic potuisset probare, nec etiam cogitasse tempestate harum Synodorum, quæ Nicolai responso sunt posteriores. Attamen ipse hoc responsum in dubium non revocat. Excludunt etiam Bituricensem Primatum Litteræ Hincmari Rhem. jussu Conc. Tullensis II. an. 860. scriptæ ad Rodulfum Bituricensem, & Frotarium Burdegalensem, ad quos ille dicit: *Vos qui primarum Sedium Regni Aquitanici estis*: ergo sic erat *prima Sedes* Biturica, sicut erat Burdegala; sed hæc erat simplex Metropolis; ergo ita & illa. Huc quoque faceret Epistola, seu Lex Jo: VIII. tributa. Sed de hoc vide sequentem *adnotationem*. Præterea excludunt eum Primatum res gestæ in causa Ansegisi Senonensis ad instantiam Caroli Calvi, creati a Joanne VIII. sui Vicarii in Gallia, & Germania. Cum enim in Conc. Pontigonensi anno 876. Episcopi illi, quorum jura lædebantur, reluctarent, præsertim Hincmarus Rhemensis ex causa sui primatus independentiæ, quam credebat habere; multo magis reluctare debuerat Frotarius tum Bituricensis Episcopus; & tamen ipse solus in gratiam Caroli Calvi consensit. Excludit denique talem Primatum, Scriptorum, & monumentorum silentium usque ad Sæc. XII.

Narbonensis (1) ita declaratus a Paschali II. Viennensis (2) institutus a Callisto II. Bracarensis, Armachanus, Pisanus, aliique. Et reapse quæ S.Gregorius VII. *Lib. VI. Epist.* 35. ad Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem Archiepiscopos de Lugdunensi Primatu statuit, iisdem omnino verbis ex supra relata *Epistola* Ps-Anacleti *cap.*4. transcripsit: & Urbanus II. *Epist.* ad Tarraconensem, & ceteros Hispaniarum Archiepiscopos, qua primatiam Archiepiscopo Toletano concedit, Ps-Aniceti sententias, & modum loquendi usurpat. Et licet idem de Marca, in caussa quoque novorum Primatum creationis fuisse velit capitula ad Angilramnum Hadriano I. tributa; tamen hæc, ut supra diximus & infra probabimus, etiam ex Ps-decretalibus processerunt.

(1) Huc pertinet Lex seu Epistola, quæ nomine Joannis VIII. in Conc. Tricassino II. addita legitur Gothicis Legibus, & conficta videtur non modo ad excludenda jura primatus Bituricensis, & Toletani in Ecclesiam Narbonensem, sed ad hujus e contrario primatum quoque astruendum. Cum enim Joannes VIII. modo dictum Concilium, cui interfuit, ita subscripserit: *Joannes Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ primæ Sedis Episcopus*; fingitur in ea Epistola scripsisse: *Venit ante præsentiam nostram filius noster Sigebodus primæ Sedis Narbonensis Episcopus cum suis suffraganeis*, ut scilicet sic quoque primatum Narbonensis Ecclesiæ indicare videretur. Eam legem, seu Epistolam esse suppositiam ex multis probatur, & primo quidem ex modo exscriptis verbis, quibus Episcopus a Papa vocatur *filius*: quod quam sit alienum a constanti usu Romm. Pontificum omnes sciunt. Deinde falsitatis arguunt verba: *Unde nostra Serenitas cum præscriptis Episcopis inspectis legibus Romanorum, ubi habebatur de Sacrilegiis, invenimus, ibi a Justiniano Imper. legem compositionis sacrilegii institutam in quinque libras auri optimi*. Illud *nostra Serenitas* maximam suspicionem ingerit. Non enim mos fuit Romm. Pontificum de se his verbis loqui: & quæ pauca sunt apud Mabillonium *de Re diplomatica fol.* 89. exempla aliorum Episcoporum de se ita loquentium, sunt posterioris ætatis. Et, quod magis est, quomodo Joannes VIII. laudat legem Codicis Justiniani, quæ est *Lex* 13. *C. de Episcopis, & Clericis*, cum omnibus notum sit, codicem Justiani tunc temporis in Occidente jamdiu deperditum adhuc e tenebris non emersisse? Laudasset eam potius ex Codice Theodosiano, qui tunc temporis hominum manibus terebatur. Denique non est omittendum, quod in fine legitur: *Et præcipimus, ut in fine Codicis legis mundanæ scribatur hæc lex*. Quid ad Papam pertinebat in Regnis, & provinciis temporali suæ ditioni non subjectis, directam, ut ajunt, in temporalibus jurisdictionem exercere?

(2) Cujus Primatus cum supra ipsam Bituricam, & Narbonam se extenderet, hinc Viennenses Archiepiscopi *Primates Primatum* se inscribebant. Sic Abbates Cluniacenses se *Abbates Abbatum* aliquando inscribere tentarunt.

CAPUT XIII.

De Loco, ubi Primatem Mercator præcipue conſtitutum volebat; eumque Moguntiam fuiſſe variis probatur.

QUod vero ad locum attinet, ubi Primatem conſtituere Auctori Pſeudo-Litterarum præcipua mens erat, is in Hiſpaniis eſſe non poterat; nam præter ea, quæ Blondellus congerit ad probandam noſtram collectionem ibi fieri non potuiſſe, & præter alia, quæ ſupra notavimus, quæ magis ad Galliam, & Germaniam pertinent, magna etiam in ipſo loco in illa regione aſſignando difficultas occurrit. Hiſpalenſi namque Primatia jamdiu extincta, & Toleto Regni Capite effecto, ubi etiam novæ Primatiæ fundamenta jacta erant in Concilio ibi celebrato anno 681. hic locus opportunior ad id fuiſſet: ſed tempore, quo noſtra collectio geſtabatur in utero, vel tempore ſaltem ejus partus, Archiepiſcopus Toletanus erat Elipandus Hæreticus (1), qui cum Felice Urgellitano Eccleſiam turbabat, & in variis Conciliis damnatus fuit. Igitur Auctor collectionis de Toleto, ſeu de Hiſpania nullo modo cogitare poterat. Potius igitur cogitavit de Gallia, & Germania. Et reapſe *Epiſtola* Aniceti, *Epiſtola* Eleutherii, *Epiſt. II.* Calliſti, in quibus de *Primatibus* fit mentio, ad Galliæ Epiſcopos ſunt directæ; & ſpeciatim in illa Aniceti *cap.* 2. hæc habentur: *Nulli Archiepiſcopi, Primates vocentur, niſi illi, qui primas tenent Civitates, quarum Epiſcopos Apoſtoli, & ſucceſſores Apo-*

(1) Ab anno ſcilicet 792. quo errores Felicis per litteras hauſit, & deinceps. Eorum error maximus erat, Chriſtum Dominum uti hominem non proprium, ſed adoptivum filium Dei eſſe.

Apostolorum regulariter Patriarchas, & Primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit, propter multitudinem eorum Primatem constitui. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas Sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropolitani nominentur. Tum sequuntur, quæ superiori capite retulimus. Quæ cum ita sint, in eam conjecturam abeo, Mercatoris collectionem studio consulendi Episcopis accusatis factam conscio Riculfo Archiepiscopo Moguntino; vel eo consilio, ut Riculfum Patronum haberet, qui ad Primatiam Galliæ, & Germaniæ aspirabat, & hunc honorem, ac potestatem Sedi suæ Moguntinæ firmiter sedere cupiebat. Riculfus enim, ut supra diximus ex Hincmaro, ea tamquam ex Hispania allata Galliam implendam curavit. Ex qua Riculfi cura Petrus de Marca, ut superius notavimus, suspicatur, illum studio sublevandæ Ecclesiæ Romanæ, cui erat devotus, collectionem interpolasse. Sed quorsum hæc præpostera devotio? Quid opus habebat Rom. Ecclesia in soliditate petræ fundata hujusmodi ficulneis fulcimentis? Fecit potius ampliandæ suæ dignitatis studio; ad quod primo movere potuit præstantia Urbis Moguntiæ, quæ erat ex Annalibus Fuldensibus ad ann. 719. *Metropolis Germaniæ*, & ex Reginone *Lib. II.* anno 923. & iterum postea: *Metropolis Franciæ, Regiaque Civitas.* Cui consonat Sigibertus ad annum 1074. *Colonia Civitas frequentissima, & post Moguntiam Caput, & Princeps Galliarum Urbium* (1).
Hinc

(1) Sed quomodo Moguntia modo dicitur *Metropolis Germaniæ*, & modo *Caput & Princeps Galliarum Urbium*: ad utram potius pertinebat, Galliam, an Germaniam? Pertinebat ad minorem Germaniam, quæ Galliæ pars erat; quæ quidem minor Germania dividebatur in primam & secundam; illius caput erat Moguntia, hujus vero Colonia. Hinc Ambianus *Lib. XV. Nunc numerantur provinciæ per omnem ambitum Galliarum: secunda Germania, ab Occidentali exordiens cardine, Agrippina, & Tungris munita, Civitatibus amplis, & copiosis. Deinde prima Germania, ubi præter alia municipia, Moguntiacus est, & Vangiones, & Nemetes, & Argentoratus barbaricis cladibus nota.* Quomodo vero ad Franciam pertinuerit,
audi

Hinc Gotfridus Viterbienſis *Chronicorum par. XVII. ad an.* 755. de Pippino cecinit :

Inde Moguntinas patriæ remeavit ad ædes
Regia Francorum , quæ tunc erat inclyta Sedes ;
Qua Germanorum gloria ſumma ſedet .

Et notum eſt omnibus , qui vel leviter Hiſtoriam Eccleſiaſticam percurrerunt, deſiderium Eccleſiaſtici Primatus multos magnarum Civitatum Epiſcopos inſanire feciſſe (1).

Secundo Riculſum movere potuit recens memoria S. Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini , in quo Primatus per Galliam, & Germaniam, extinctis illis Arelatenſi, & Rhemenſi, revixerat. Ut enim ſupra retulimus, S.Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus, cui Riculfus poſt B. Lullum ſucceſſit ſub annum 785. fuit ultimus Vicarius Apoſtolicus, ſeu Primas in Gallia, & Germania, & idem Bonifacius Pippinum in Regem inunxit ; unde primus honoris gradus in iis regionibus Archiepiſcopo Moguntino ſedebat, adeo ut Marianus Scotus *Lib.III.Chronici* ſcripſerit: *Pippinus in Civitate Sueſſionum a S.Bonifacio Archiepiſcopo in Regem inunctus* (2) *Regni honore ſublimatus eſt, & ob id dein-*

---

audi a Beato Renano *Lib. I. Germania II. & utriuſque Belgicæ pars, ubi conſedere Franci cum uxoribus, & liberis, appellata eſt Francia Teutonica, quod Franci Teutones eſſent , hoc eſt Germani , Teutoniceque loquerentur . Idem nomen Germaniam primam poſtea complecti cœpit . . . Unde & in hac Francia præcipuas Sedes habuerunt priſci Francorum Reges omnes, & Carolus ipſe Magnus, ac hujus Nepotes.*

(1) Uſque eo, ut ipſi Epiſcopi Ravennates , qui ex omnium conſenſu non modo ad Rom.Patriarchatum pertinebant , ſed etiam olim ad Rom. provinciam pertinuerant , animo inflati, quod in ea urbe imperialis Exarchus reſideret, Primatum, quin & independentiam a Rom. Pontifice aliquando affectaverint .

(2) Pater Natalis Alexander unctionem hanc Pippini per S. Bonifacium ſedente S. Zacharia factam , & ab Eginhardo primum , & deinde ab aliis memoratam pro commentitia habet ; cum putet potius credendum Anaſtaſio Bibliothecario , Hilduino , aliiſque teſtantibus,Pippinum una cum uxore, & filiis in Regem Francorum inunctum fuiſſe a Stephano III. Papa in Monaſterio S. Dionyſii . Sed quid vetat dicere cum Patre Nicolao Serario , & Patre Franciſco Pagio, illum bis unctum fuiſſe , primo a S. Bonifacio, & biennio poſt a Stephano Papa ? *Saul Rex* (inquit Serarius) *nonne bis unctus ?* 1. *Regum* 10. *David vero nonne ter ?* 1. *Regum* 16.

deinde post Papam Secundus habetur Moguntinus Archiepiscopus in hodiernum diem, anni sc. 1083. quo ipse Scotus scribere desiit. Huc igitur in confirmationem hujus praeeminentiæ Moguntinæ facit *adnotatio* Struvii ad hunc Scoti locum, quod Witichindo in *Annal.* Episcopus Moguntinus vocetur *Summus Pontifex*, quod etiam, ut quid singulare, notaverant Sammartani Fratres *Tom. I. Galliæ Christianæ*, & quidem recte. Nam licet omnes Episcopi ad differentiam Chorepiscoporum dicti fuissent *Summi Pontifices* (1), & ab ipso Witichindo; Moguntinus tamen ita dictus fuit, veluti per excellentiam, ac etiam *Pontifex Maximus* ab eodem Witichindo *Lib.II.* (2) Hinc Sigefridus Archiepiscopus Moguntinus in Concilio Moguntiæ habito anno 1071. se *Primatem* vocat, appellavitque Ecclesiam suam *Metropolim Orientalis Franciæ*, *Principalem vero Pontificii*, *Sedem totius Germaniæ*, *& Galliæ Cisalpinæ*. Eique consonat Schafnaburgensis *de rebus Germaniæ* ad annum 1054. *Impetrato consensu Luipoldi Archiepiscopi*, *ad quem propter primatum Moguntinæ Sedis consecratio regis*, *& cetera negotiorum regni dispositio potissimum pertinebat*; & iterum ad annum 1073.

16. *II. Regum* 2. *&* 5. Eoque magis id dicendum videtur, cum de prima unctione dubitari nequeat; ejus enim meminit *clausula* scripta, Pippino adhuc vivente, & subjuncta *Libro* S. Gregorii Turonensis *de Gloria Confessorum*, quam refert Pater Mabillonius *Lib. V. de re Diplomatica pag.* 385.

(1) Ut supra notavimus ex nostro Isidoro *Epist.* sub Melchiadis nomine ad Episcopos Hispaniæ *Cap. II.* rel. *Can.* 3. *de consecr. dist.* 5. ac adde *Caput* 423. *Lib. VII. Capitularium*, ubi cum Chorepiscopis interdicatur, Episcopalibus muniis fungi, subditur: *Quæ omnia Summis Pontificibus in Cathedralibus Episcopis debentur*, *& non Chorepiscopis*, *vel Presbyteris*. Sic S. Bonifacius Moguntinus *Epist.* quadam ad Egbertum Eboracensem, eum *Summi Pontificii infulatum* appellaverat: & similiter alii alios appellarunt.

(2) Huc etiam facit, quod Bertius *lib.* III. *Rerum Germanicarum cap. 6.* notat his verbis: *Moguntia maxime venerabilis*, *quod sola hæc post Romam Sancta Cathedra vocari soleat*, *institutione Gregorii III.* Sed de hac Gregoriana institutione valde dubito ex eo præsertim, quod eo tempore Ecclesia Moguntina adhuc in Metropolim non erat restituta. Magis igitur facit, quod testatur Serarius *lib.* I. Rerum Mogun. *cap.* XII, *n.* 12. circa Altare majus ejus Ecclesiæ uncialibus aureisque litteris antiquam esse inscriptionem: *Ecclesiæ Romanæ filia specialis*.

1073. *His accenſus Archiepiſcopus Moguntinus, cui potiſſimum propter Primatum Moguntinæ Sedis eligendi, & conſecrandi Reges* (1) *auctoritas deferebatur*. Quæ omnia comprobantur ex iis, quæ habet M.S.apud Serarium *Lib. IV.rerum Moguntinarum* in Adelberto: *Aſſerunt hac ætate Nortbertum Archiepiſcopum Magdeburgenſem ab Innocentio II. Primatum Germaniæ obtinuiſſe pro ſe, & Succeſſoribus, cum eſſet Romæ cum Lothario Imperatore anno* 1135. *Antea vero Moguntinus ceteris in Germania Præſidibus prælatus fuit, ut ſupra in Hactone, & alibi apparet* (2).

Aſſertio talis Primatus Moguntini, qui tamen fuit tantum honoris, & τῆς Προεδρίας confirmatur etiam factis. Videmus enim Epiſcopum Moguntinum in catalogis, & in ſubſcriptionibus, uno Archicapellano Regio excepto, prælatum ceteris Galliæ, & Germaniæ Epiſcopis, ipſamque Moguntiam prælatam ceteris earumdem Regionum Civitatibus: Sic in *Breviario diviſionis Theſaurorum*, ſeu Codi-

(1) Reges ſcilicet Romanorum, ut definitum fuerat anno *937.* cum de inauguratione Othonis M. ageretur, ut teſtatur Witichindus, qui *Lib. II.* rem ita narrat: *Cum quæſtio eſſet Pontificum in conſecrando Rege, Trevirenſis videlicet, & Coloniæ Agrippinæ, illius, quia antiquior ſedes erat, & tamquam a B. Petro fundata, iſtius vero, quia ad ejus diœceſim pertinebat locus . . . Ceſſit tamen uterque eorum Hildeberti* (Archiepiſcopi Moguntini) *cunctis notæ almitati*.

(2) Nec nobis ſcrupulum injicit, ut contra ſentiamus, id, quod ſupra mem. MS. ſubdit, a Benedicto V. Epiſcopum Magdeburgenſem vocatum fuiſſe Patriarcham Germaniæ; tempore enim Benedicti V. Magdeburgenſis Sedes adhuc in Metropolim non erat erecta; unde cum Benedictus eum vocat Patriarcham, potius de Patriarchatu opinionis Perſonæ intelligendus, uti S. Gregorius Nazianzenus Patrem ſuum Nazianzi modicæ Urbis Epiſcopum bis Patriarcham vocat *Orat.*20. & 41. Neque moror hic fragmentum deſumtum ex Eccleſiæ Magdeburgenſis M. S. Chronico ab Henrico Meibomio publicatum, ac Witichindi Annalibus adjunctum, quod hæc habet: *Jo: XII. ordinavit, & privilegio Apoſtolicæ auctoritatis ſanxit, ac confirmavit Archiepiſcopum Magdeburgenſem in omni ordine Eccleſiaſtico Primatum habere omnium Archiepiſcoporum, qui in Germania ſunt ordinati; in Gallia quoque Colonienſi, Moguntinenſi, & Trevirenſi Archiepiſcopis per omnia honore ſimilem eſſe, crucis ſignaculum ante ſe ferre, & inter Cardinales Epiſcopos Romanæ Sedis conſortium habere*. Tunc enim temporis jure deferendi Crucem non fruebantur, niſi Legati Sedis Apoſtolicæ: & Colonienſis Archiepiſcopus eo donatus non fuit ante tempora Eugenii III. neque tunc *conſortium* inter Cardinales Epiſcopos Archiepiſcopo honori fuiſſet.

Codicillo Caroli Magni facto tribus annis ante ejus mortem in fine legitur : *Hanc constitutionem , atque ordinationem coram Episcopis , Abbatibus , Comitibusque , qui tunc præsentes esse potuerunt , quorum hic nomina descripta sunt , fecit , atque constituit . Episcopi Hildebaldus , Richolfus , Arno , Wolfarius , Bernoinus , Laidradus , Johannes , Theodolfus , Jesse , Hetti , Havalcandus .* Ex hoc discimus, demto Hildebaldo Archiepiscopo Coloniensi (1) , qui tunc erat Archicapellanus, Riculfum Moguntinum primum fuisse nominatum. Quin in ipso *Breviario* Moguntiam ante Coloniam , ceterasque Galliæ , & Germaniæ metropoles memoratam legimus . Sic in *Epistola* ejusdem Caroli Magni, quam modo non habemus, convocationis omnium Episcoporum Galliæ , & Germaniæ ad quinque Concilia, primo loco nominatam Moguntiam, dubitare non licet ex iis , quæ observat doctissimus Pater Sirmondus *nota* ad Concilium Arel. VI. ann. 813. *Ex iisdem discimus hominum opinione Moguntiam ceteris Galliæ, & Germaniæ Civitatibus pro potiori habitam . Ait enim de hoc , & quatuor sequentibus Conciliis Eginhardus in Chronico anni DCCCXIII. „ Concilia quoque jussu ejus (Caroli Imperatoris) super statu Ecclesiarum corrigendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata sunt : quorum unum Moguntiaci, alterum Rhemis, tertium Turonis , quartum Cabillone , quintum Arelate congregatum est „ . Eodemque ordine , ac numero in Annalibus Pithæanis , & a Reginone* (2) *, aliisque recensentur . In tomis Conciliorum primo loco positum est Arelatense , tum* Tu-

X

(1) Jam supra notavimus, inanem esse Serarii suspicionem *Lib. IV. Rerum Mogunt. in Riculfo* , quod hìc primo in Coloniensi Nuenariana editione Hildeboldus præpositus sit Riculfo Moguntino .

(2) Ad Annum 813. *Concilia jussu ejus* (Caroli Magni) *super statu Ecclesiæ per totam Galliam ab Episcopis celebrata sunt , quorum unum Moguntiæ , alterum Rhemis , tertium Turonis , quartum Cabillone , quintum Arelate congregatum est , & constitutiones* &c.

Turonense, Cabillonense, Moguntiacum, & Rhemense. Si temporis spectanda est ratio, Arelatense, & Rhemense Maji mensis notam præferunt, Moguntiacum Junii, reliliqua duo notam nullam habent: quanquam omnia per æstatem habita fuisse dubium non est. Tum in *Capitulari* Triburiensi dato ab Imperatore Ludovico Pio anno 822. petitio Episcoporum habet: *In Concilio apud Theodonis Villam, ubi interfuerunt XXXII. Episcopi, Heistolfus Magontiensis Archiepiscopus cum suis suffraganeis, Hadabaldus Coloniensis Archiepiscopus cum suis suffraganeis, Hetti Trevirensis Archiepiscopus cum suis suffraganeis, Ebbo Rhemensis Archiepiscopus cum suis suffragnneis &c.* & in fine legitur: *Heistolfus Magontiensis Archiepiscopus dixit: si Principibus placuerit, aliisque suis fidelibus, rogamus, ut collaudetur, & subscribatur. Et conlaudatum est, & subscriptum tam a Principe, quam a ceteris omnibus.* Ubi quoque observandum Theodonis Villam pertinuisse ad provinciam, imo ad diœcesim Trevirensem.

Præterea in *Capitulari* anni 823. in catalogo locorum, in quibus Missi Dominici (1) legatione funguntur, habetur: *In Vesontio, quæ est diœcesis Bernoini Archiepiscopi, Heiminus Episcopus, & Monogoldus Comes. In Mogontia, quæ est diœcesis Heistulfi Archiepiscopi, idem Heistulfus, & Routbertus Comes. In Treveris Hetti Archiepiscopus, & Adalbertus Comes. In Colonia Hadaboldus Archiepiscopus, & Eemundus Comes. In Rhemis Ebbo Archiepiscopus, quando potuerit, & quando ei non licuerit, Ruotadus Episcopus ejus vice, & Ruotfridus Comes sint super sex vid.* Comi-

(1) Missorum Dominicorum, de quibus passim fit mentio in Libris Capitularium, munus erat, ut habemus ex Flodoardo *Lib. II. Hist. Rhemen. cap.* 18. ut diligenter inquirerent, *Quid Episcopi, Abbates, Comites, & Abbatissæ per singulos pagos agerent, & undecunque necesse fuisset, tam regias, quam Ecclesiasticas Dei justitias, viduarum quoque & Orphanorum, sed & ceterorum hominum inquirerent, & perficerent.*

Comitatus &c. Demto igitur Bernoino, Heiſtulfus primus nominatur. Sed ex hoc ipſo catalogo, ubi Bernoinus ſupponitur abſens a ſua diœceſi, conjectura deſumitur, eum tunc fuiſſe Archicapellanum ſuffectum (1), & penes Principem degentem, ideoque Heiſtulfo prælatum. Ita etiam in *Epiſtola* generali, quam anno 828. Ludovicus Pius ex *Placito* Aquiſgranenſi ejuſdem anni miſit de Conciliis Epiſcoporum in quatuor Imperii partibus congregandis, habetur, & quidem ſecundum eumdem ordinem in *Capitulari* expreſſum: *Primo ſcilicet in Moguntiacenſi Urbe, ubi convenient Metropolitani Autgarius, Hadaboldus, Hetti, & Bernoinus cum ſuffraganeis ſuis. Secundo quoque in Pariſiorum Urbe, ubi futurus Antiſtes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus, & Landramnus Metropolitani cum ſuffraganeis ſuis. Tertio vero apud Lugdunum, ubi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus cum ſuffraganeis. Quarto etiam apud Toloſam Urbem, quo ſimul conveniant Nothus, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus cum ſuffraganeis ſuis.* Adhæc in Concilio anni 833. apud Theodonis Villam, in quo præſidentibus Drogone Epiſcopo Metenſi Archicapellano, & Hettio Archiepiſcopo Trevirenſi ejus Metropolitano, ac loci Ordinario, Ludovicus Pius reconciliatus fuit, & Ebbo Archiepiſcopus Rhemenſis depoſitus, poſt *Hettium* primus ſcribitur *Otgarius* Moguntinus, & deinde *Landramnus* Archiepiſcopus Turonenſis, *Notho* Archiepiſcopus Arelatenſis, *Aiulfus* Archiepiſcopus Bituricenſis, licet illo, tempore antiquiores: Ubi etiam obſervandum, cum Drogone in eo Concilio potius Hettium, quam Otgarium præſediſſe, quia hic recens fuerat factionis Lotharianæ contra ipſum Ludovicum (2),

(1) Dixi *Suffectum*, nempe in locum Hilduini Abbatis ordinarii Archicapellani, qui tunc temporis degebat in Italia in comitatu Lotharii, Ludovici Imperatoris filii: & ideo Bernoinus inter Archicapellanos non numeratur.

(2) Adeo Autgarius, ſeu Otgarius adhæſit Lothario contra Ludovicum Imper.

& licet esset reconciliatus, adhuc tamen jure erat suspectus, & ideo non præsedit. Sed in generali Conventu apud Carisiacum habito anno 837. in caussa Carilephani Cænobii præcepto Ludovicano post Drogonem subscribit *Autgarius*, & deinde *Agobardus* Lugdunensis, *Bernardus* Viennensis, *Bartholomæus* Narbonensis, *Agiulfus* Bituriensis, & *Notho* Arelatensis: & in Placito Aquisgranensi anni 838. post Drogonem nominatur *Autgarius*, & deinde *Hadaboldus* Coloniensis, *Amalwricus* Vesonionensis, & *Aiulfus* Bituricensis. Denique idem Otgarius post Drogonem Archicapellanum subscripsit Edictum Lotharii anni 840. de restitutione Ebbonis, & ante quidem Hettium, etsi hic esset tempore antiquior. Neque hoc casu dicendum factum fuisse, nam Hincmarus *Epistola XVII.* ad Nicolaum Papam loquens de Episcopis Rhemensi, & Trevirensi ait: *Semper obtinuisse comperimus, ut idem Episcopus, non loci, sed dignitatis ordinis prior secundum Sacras regulas haberetur, qui foret in qualibet ipsarum Ecclesiarum Metropoli antea ordinatus*: & *Epistola VI. cap. 16.* loquens de Primatibus, seu Metropolitanis Gallicis, Belgicis, & Germanicis: *Inter quos, sicut & inter reliquos Episcopos hæc conditio regularis servatur, ut qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur*. En igitur Archiepiscopus Moguntinus tum habuit Primatum honoris, & præeminentiæ. Quin, ut vult Struvius (1), aliquo modo habebat Primatum etiam

---

Imper. ut eo insidiatore filius contra patrem usus fuerit; ut testatur Theganus *cap. 47. & 49. Post S. festum Epiphaniæ* antecedenti anno 834. *iterum Ludovicus Bajoariæ Rex misit Legatos ad Patrem, Grimoldum ven. Abbatem & Presbyterum, & Gebehardum nobilissimum, atque fidelissimum Ducem. Qui venientes Aquis, consensit Lotharius, ut viderent Patrem cum insidiatoribus, quorum unus vocabatur* Otgarus *Episcopus, alter vero Richardus perfidus. Venientes Legati ad conspectum Principis, & humiliter prosternentes se pedibus salutaverunt eum ab æquivoco filio suo, secreta vero noluerunt indicare propter insidiatores præsentes, sed aliquo motu signorum fecerunt eum intelligere, quod filius ejus hoc consentire noluisset, scilicet supplicium patris.*

(1) *Syntag. Hist. Germ. Dissert. VI. §. 15. Cap. XXIII. Corporis juris publici §. 4. & Cap. VI. Hist. juris Germ. §. 10. adnotatione ult.*

etiam auctoritatis, cum ut ipse contendit, Archiepiscopi Moguntini sub Carololingis partes præcipuæ essent in rebus Ecclesiasticis decernendis.

Ex hactenus dictis, si Primates constitui contigisset, ex primis ad eam dignitatem consequendam Archiepiscopum Moguntinum debere esse, certo credere debebat Riculfus. Et reapse Moguntiam Mercator respexisse videtur ex requisitis, quæ præscribit in Civitatibus, quas primatiales esse vult. Ait enim nomine Concilii Nicæni *Can.* 12. apud Ps-Julium *Epist. II. Quod non aliæ Metropolitanæ Ecclesiæ vel Primates sint, nisi illæ, quæ prius Primates erant, & post Christi adventum auctoritate Apostolica, & Synodali primatum habere meruerunt. Reliquæ vero non Primates, sed Metropolitanæ vocentur*: id quod nomine Felicis II. *Epist. I. cap.* 12. etiam confirmat. Tria igitur adjuncta præscribit, quod Primates fuerint ante Christi adventum, & quod tales constitutæ sint auctoritate tum Apostolica, tum Synodali: quæ tria Moguntiæ mire conveniunt. Et primo quidem Moguntia, saltem ex sensu illorum, qui ejus præstantiæ minus antiquitatis tribuunt, cum prius ad formam Vici esset, anno XIV. ante Christi Domini adventum a Druso Augusti privigno mænibus cincta fuit, & Civitatis nomine donata, & quidem ex insignioribus evasit, ac Metropolis Germaniæ I. cum Colonia Metropolis esset II. Unde dici poterat, Moguntiam fuisse Primatis Sedem ante Christi adventum (1). Hac conditione, quæ etiam præscripta legitur in supra exscriptis locis Epistolarum Ps-Clementis, & Ps-Anacleti, Mercator non modo firmat jus Moguntiæ ad Primatiam, sed etiam ex-

(1) Admodum verisimile est, Mercatoris tempore fuisse quoque Moguntiæ aliquam inscriptionem, in qua *Primorum Flaminum*, de quibus supra loquuti fuimus, mentio fieret. Sed num modo supersit, vel superfuerit tempore Beati Renani, qui *lib.3.* rerum Germanicarum testatur, ibi esse magnam Romanarum inscriptionum copiam, omnino mihi latet.

excludit, quod ad eamdem habere poterat Arelate (1); ut quæ ante Chriſti Domini adventum non fuerat Metropolis, ſed a Metropoli Viennenſi pendebat: & reapſe in Civili *notitia*, quam Mercator ipſe affert, & de qua ſupra aliqua adnotavimus, ſub Vienna ponitur. Quod vero Moguntia Apoſtolica auctoritate primatum habere meruiſſet, id in dubium venire non poterat, cum auctoritate S. Zachariæ Papæ, Sedes Bonifacii, tunc per Galliam, & Germaniam ejus Vicarii, fuerit decreta. Quod denique etiam auctoritate Synodali talis fuerat conſtituta, non obſcure colligitur ex *Epiſt.XIV.* ejuſdem S.Zachariæ ad eumdem S.Bonifacium de Moguntia ſcribentis: *Obtinere voluiſti, ut tibi Cathedralem Eccleſiam, vel ſucceſſoribus tuis confirmare debeamus, juxta eorumdem Francorum petitionem.* Quæ ultima verba *juxta eorumdem Francorum petitionem* ſatis indicant præceſſiſſe Synodum Epiſcoporum, ac etiam Conventum publicum (qui etiam nomine ſynodi (2) veniebat) de cujus conſilio ipſa proceſſit. Quod confirmatur ex moribus Principum Francorum, qui de rebus Eccleſiæ, & Regni decernebant *per conſilium Sacerdotum & Optimatum*, ut loquitur Pippinus Major Palatii in Synodo Sueſſionenſi, & Carolomannus in Synodo Liptinenſi (3). Præterea Moguntiam reſpexiſſe Mercatorem mire comprobat ſupra laud. Epiſtola Pſ-Aniceti ad Epiſcopos Galliæ, in qua leguntur

(1) Nempe ex juribus antiqui Vicariatus Apoſtolici, ob quem Eccleſiam Arelatenſem *Epiſt.* ad Rodlandum ejus Archiepiſc. Nicolaus I. Papa magnopere laudat.

(2) Hujuſmodi ſynodi, de quibus loquitur Petrus de Marca *Lib. VI. de concor. cap.* 25. *n.* 5. & *fel.recor.* Benedictus XIV. *de Synodo diœceſ.lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 2. dicebantur Regiæ, & mixtæ, eo quod conſtarent non modo ex Epiſcopis, ſed etiam ex Optimatibus, & Comitibus Regni.

(3) Sic itaque prodierunt Capitularia Regum Francorum, quæ ad res tum publicas, tum Eccleſiaſticas pertinent. Extatque apud Bignonium *in notis ad Marculfum Lib.* 1. *cap.* 25. ſollemnis formula, qua ipſi Francorum Reges in ſuis Edictis uti ſoliti erant: *Nos una cum Apoſtolicis viris Patribus noſtris Epiſcopis, Optimatibus, ceteriſque Palatii noſtri Miniſtris &c.*

guntur hæc etiam ſupra exſcripta verba : *Nulli Archiepiſcopi Primates vocentur, niſi illi, qui primas tenent Civitates, quarum Epiſcopos Apoſtoli, & ſucceſſores Apoſtolorum regulariter Patriarchas, & Primates eſſe conſtituerunt, niſi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui neceſſe ſit, propter multitudinem eorum, Primatem conſtitui.* Quis non videt per hanc appoſitam exceptionem Mercatorem indicatas voluiſſe Gentes per Bonifacium ad Chriſti fidem converſas, ejuſque Primatiam ſeu Vicariatum Apoſtolicum, ac Sedem Moguntinam? Hinc apparet probabilis ratio, cur ex Pſeudo-decretalibus nullæ ſint, in quibus Primatum mentio fiat poſt illam Felici II. tributam; nimirum, quod cum exinde Romm. Pontifices ſuis genuinis Litteris tractent de Vicariis Apoſtolicis, inter quos locum non habuerat Moguntinus; non poterat Mercator more ſuo falſa veris admiſcendo ſub eorumdem Pontificum nomine ita de Primatibus agere, ut inde jus Moguntiæ ad Primatiam quæreretur.

Nec defuit Riculfo occaſio hujuſmodi Primatum appetendi: videbat enim introductum morem ad Tribunal Regis deferendi negotia, quæ per Metropolitanos terminari non poterant; idque cautum ſexto Can. Concilii Francfordienſis habiti anno 794. *Statutum eſt a Domino Rege*(1), *& S.Synodo, ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis parochiis. Si non obedierit aliqua perſona Epiſcopo ſuo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Monachis, & ceteris Clericis, vel etiam aliis in ejus parochia, venient ad Metropolitanum ſuum, & ille dijudicet cauſſam ſuam cum ſuffraganeis ſuis. Comites quoque noſtri veniant ad judicium Epiſcoporum. Si aliquid eſt, quod Epiſcopus Metropolitanus non poſſit corrigere, vel pacificare, tunc tandem veniant*

(1) Carolo nempe Magno Francorum, & Alemannorum rege, in quo nomen, & dignitas Imperatoris Occidentis adhuc non revixerant.

niant accuſatores cum accuſato, cum litteris Metropolitani, ut ſciamus veritatem rei. Rex autem tales cauſſas ſuo Archicapellano committebat (1); unde hic veluti caput omnium Regni Epiſcoporum habebatur, cunctoſque præcedebat. Hæc iniquo animo ferens Riculfus, ut quæ ſuæ, & Moguntinæ Eccleſiæ dignitati vehementiſſime derogabant, ad ea eludenda, publicatione falſarum Decretalium ſibi conſultum voluit, ut ſcilicet ipſe evaderet in Gallia, & Germania Primas ex eorum genere, de quibus in illis, ut vidimus, ſtatuitur: *Ad quos poſt Sedem Apoſtolicam ſumma negotia conveniant, ut ibidem, quibus neceſſe fuerit, releventur, & juſte reſtituantur, & ut hi, qui injuſte opprimuntur, juſte reformentur, atque fulciantur: Epiſcoporumque cauſſæ, & ſummorum negotiorum judicia, ſalva Apoſtolicæ Sedis auctoritate, juſtiſſime terminentur:* & ſic etiam Archicapellano in ordinem redacto ipſe præcederet (2). Riculfum hac in re magis accendere potuit æmulatio erga Hildeboldum Archiepiſcopum Colonienſem tunc temporis Archicapellanum, cui Rex ſolutionem a lege reſidentiæ in Eccleſia a Papa impetraverat: Quæ quidem æmulatio facile naſci poterat ex eo, quod uterque gratia apud Regem polleret, fueratque etiam Riculfus Regius Miniſter, ut habetur ex ejus ſecundo *Epitaphio* apud Serarium:

Antiſtes fueram famoſus nomine Ricolff,
Inclytus officio Regis in æde fui.

Di-

(1) Negotiis Eccleſiaſticis ad Principem delatis Archicapellanum præfectum fuiſſe, uti negotiis publicis Comitem Palatii, ex variis probat Petrus de Marca *Lib. IV. de Concor. Cap. VII. n.* 3. & 4. Ubi etiam legerc licet ſubjectam *adnotationem* Stephani Balutii.

(2) Huc pertinent, quæ Petrus de Marca *Lib. V. de Concor. cap.* 44. *n.* 7. obſervat de affectata Primatia, ſeu Vicariatu Apoſtolico a Drogone: *Drogo Epiſcopus Metenſis, Caroli M. filius ex concubina, ægre ferens haud dubie, quod primum locum amiſiſſet ſuper Epiſcopos Gallicanos poſt mortem Ludovici Pii, quo vivente fuerat ſacri Palatii Archicapellanus, alia ratione curavit proſpiciendum eſſe dignitati ſuæ, voti porro compotem ſe futurum, ſi vicibus Apoſtolicæ Sedis ornaretur in regno Francorum,*

Dicunt etiam Blondellus, Petrus de Marca, & Sammartani fratres, eum, ex Archicapellano factum Archiepiscopum Moguntinum, sed de hoc nullum testimonium adducunt; quin in exacto catalogo Archicapellanorum Franciæ, quem dat Du-Fresnius in Dictionario mediæ & infimæ latinitatis, noster Riculfus non habetur, sed antiquior legitur sub Dagoberto. Eoque magis crescere poterat Zelotypia Riculfi erga Hildeboldum ex æmulatione non modo Civitatum (1), sed etiam Ecclesiarum suarum. Cum enim Ecclesia Coloniensis sub annum 745. erecta, seu restituta fuisset in Ecclesiasticam Metropolim, sub annum 752. subjecta fuit Metropoli Moguntinæ: quod quia effectu caruit, fuitque Colonia in Ecclesiasticam Metropolim iterum restituta (2), id nonnisi graviter ferre poterant Episcopi Moguntini. Ideoque non nisi ægerrime Riculfus ferre potuit, sibi

(1) Moguntiam, & Coloniam jam inde ab antiquis temporibus fuisse æmulas, admodum verisimile est, cum illa primæ, hæc secundæ Germaniæ princeps esset; unde æqualitas, ex qua nasci solet æmulatio. Sic Hincmarus Rhemensis æmulabatur Archiepiscopum Trevirensem, quod Treviri caput esset Belgicæ primæ, Rhemi vero Belgicæ secundæ.

(2) Admodum verisimile est, non multo post, quin ipsis Bonifacii temporibus iterum Coloniæ jus Metropoliticum fuisse restitutum. Ideoque cum Hildeboldus anno 789. IV. Kal. Octobris *Præceptum pro Trutmanno Comite* ita subscripsit: *Hildeboldus Archiepiscopus Coloniensis, & Sacri Palatii Capellanus recognovi*; & eodem anno 2. idus Julii sic etiam subscripserat *Præceptum de institutione Sacerdotum per Saxoniam*: quæ præcepta vide in *Tomo I. Capitularium* editionis Balutii II. Cum, inquam, Hildeboldus ita Archiepiscopum se vocavit, non id fecit ex mero privilegio utendi Pallio, quo etiam aliquando simplices Episcopi donabantur, ac propterea ipsi etiam dicti Archiepiscopi; sed quod illud ex caussa suæ Metropoliticæ dignitatis fuerat assecutus. Fallitur igitur Pater Antonius Pagius, cum ad annum 791. *n.* 5. ait: *Obiter observabis, tempore Concilii Francofordiensis Coloniam nondum Metropolim fuisse, cum Hildeboldus in eo Episcopus appelletur*. Idemque habet ad annum 794. *num.* 6. ac addit Hildeboldum inter hunc annum, quo ea Synodus fuit habita, ac annum 809. Metropolitam renunciatum fuisse, cum Anastasius loquens de adventu Leonis III. in Gallias dicat, quod ei obviam iverit Hildeboldus Archiepiscopus. Quin mirari subit, quod vir eruditissimus ex tam levibus rationibus hæc statuat. Hinc etiam habemus, inanem prorsus esse conjecturam Filesaci, qui contendit, in præfatione Concil. Moguntini anni 814. pro *Hildeboldus Archiepiscopus*, ut vulgo legitur, legendum *Hildeboldus Archicapellanus*.

ſibi præferri Hildeboldum Colonienſem, idque etiam in ſua Moguntina Sede, ſi caſus occurriſſet, uti occurrit anno 813. cum ibi Caroli Magni juſſu coactum fuit Concilium, in quo Hildeboldus Riculfo præceſſit. In cupiditatem Primatus, ſeu Patriarchatus adducere etiam potuit Riculfum titulus *Patriarchatus*, quo gaudebat Paulinus Aquilejenſis, qui aulam Caroli M. frequentabat, & apud eum magni habebatur (1).

Præterea, ut ex ſuperius dictis patet, falſæ Litteræ favent Epiſcopis contra Metropolitanos, adeo ut Eſpenius in *Tractatu Hiſtorico Canonico part.* IV. *cap.* I. §. 3. differens de modo, quo illæ tanquam authenticæ receptæ fuerant, poſtquam ponit a Nicolao fuiſſe propugnatas, ſubdiderit: *Ad hæc Epiſcopi complures ambientes ſe judiciis, & correctioni Metropolitanorum, & Synodorum eximere, Sedique Apoſtolicæ immediate potius ſubjici, earum quoque auctoritatem acriter propugnabant*. Riculfus igitur cum eſſet Metropolitanus, contra propria commoda laboraſſet publicatione collectionis Iſidorianæ, niſi alio ſua mente tenderet: unde dicendum, ipſum aliud ſibi propoſuiſſe, nempe Primatum poteſtatis, ad quem aſpirare, & quidem certa ſpe, eo magis debebat, ne alias ipſe periculo ſe exponeret, ſe ſubdendi alii Primati; cum, ut jam probavimus, alter Mercatoris ſcopus fuerit, ſtabiliendi Primates, quibus ſimplices Metropolitani obedientes, & ſubjecti eſſe deberent. Quis igitur dubitet, Riculfum in hac nova Hierarchia per falſas Decretales, quas ipſe publicabat, inducenda, Primatiam in primis ambiſſe? Idque certo certius red-

(1) S. Paulini Aquilejenſis Carolum M. opera etiam uſum in excerpendis Canonibus, teſtis eſt Benedictus Levita *Præfat.* ad ſuos Capitularium Libros, cum ait: *Tertio ſiquidem in Libello poſt ejuſdem Libelli Capitulorum numerum, quædam ex Canonibus a Paulino Epiſcopo, & Albino Magiſtro, reliquiſque juſſione Caroli invictiſſimi Principis Magiſtris ſparſim collecta, ſunt inſerta Capitula.*

redditur animo etiam reputanti, quæ ſupra notavimus, ætate Riculfi, cum jam eſſet Moguntinus Archiepiſcopus, Iſidorianam molem Moguntiæ fuiſſe conſtructam; & forſitan Riculfo conſcio, vel ſaltem eo conſilio, ut illum fautorem, & amplificatorem haberet.

Nec Riculfo defuit animus ad facinora perpetranda. Si fides Mariano Scoto præſtanda eſt, ipſe comburi fecit, licet non iniqua mente, Pontem 500. paſſuum, quem Carolus M. mirabili opificio decem annorum conſtruendum curaverat (1). Riculfum, præterea diſcimus ex *Epiſt.* Leonis Papæ III. ad eumdem, ſolitum fuiſſe munera ad ipſum Papam mittere: *Interea obtulit nobis præfatus Bernharius Epiſcopus Sanctitatis veſtræ pulcherrimum munus, & litteras.... De tantis autem muneribus, quibus nos aſſidue pro amore B. Petri Apoſtoli ditatis*. Credimus, ut Papa credebat, Riculfum pro amore B. Petri munera miſiſſe, iiſque ipſum Papam, tamquam illius ſucceſſorem, coluiſſe. Sed potuit etiam cum tali amore eſſe complicatus aliquis vel ſibi ipſi latens amor proprius; ut non raro contingere ſolet in iis, qui ſub ſpecie virtutis munera largiuntur. Obtendunt imaginem caſti amoris, liberalitatis, grati animi,

(1) Habet enim Marianus ad annum 802: *Carolus pontem 500. paſſuum longitudinis trans Rhenum Moguntiaci conſtruxit: tanta enim ibi eſt fluminis latitudo*. Ad annum vero 814. ſubdit: *Pons apud Moguntiacum, quem per decennium ingenti labore, & mirabili de ligno opere Carolus conſtruxit, anno uno antequam obiit, tribus horis conflagravit. Pons prædictus apud Moguntiam erat trans Rhenum, quem quia in eo latrones noctu, hominibus in Rhenum projectis rapiebant prædam, Ricolphus Archiepiſcopus Moguntinus comburi præcepit*. Sic Bruno Colonienſis Archiepiſcopus ſub annum 962. demoliri fecit pontem lapideum, quem Coloniæ uſui ſempiterno deſtinatum conſtruendum curaverat Conſtantinus Magnus: &, ut addit Chronicum Colonienſe, eadem cauſſa hujus demolitionis, ac combuſtionis Moguntini fuit, ad impedienda ſcilicet latrocinia. Sed hoc eſt falſum; cum vera cauſſa, ut obſervant Sammartani Fratres, fuerit: *Ne Franci Orientales cum Occidentalibus conjungi poſſent. Nam ob imperium a Francis ad Saxones translatum inter Francicam, & Teutonicam gentem bellum exortum eſt, & Bruno cum exercitu ſpolia ingentia iſtinc* (illinc) *Coloniam advexit. Ne ergo hanc cladem facilius Galli auxilio Orientalium ulciſcerentur, ipſum pontem evertit*.

mi, pietatis, & intus ineſt latenter, vel etiam aperte effrenis ambitio, inſatiabilis avaritia, immanis libido (1).

Denique mirari non ſubeat, ſi Riculfus falſorum etiam monumentorum ope Primatum ſibi procurare tentaverit. Deſiderium enim primatus honoris, & dominationis eſt cognatum deſiderio nobilitatis avitæ, quod inſanire homines facit (2); adeo ut omnis ætatis infinita propemodum ſint exempla talis nobilitatis ſuppoſititiis aſſertionibus, & monumentis affectatæ (3). Hinc falſis Decretalibus, quibus, ut vidimus, de Primatibus agitur, publicatis receptiſque, mirum quot Primatus deſiderio exſtimulati, illum aliis falſis monumentis vel ſibi tribuerint, vel jam impetratum magis munire, ac ampliare ſtuduerint. Jam ſupra notavimus falſa monumenta ad Primatiam Rhemenſem, Cantuarienſem, Bituricenſem, Narbonenſem ſpectantia: quibus addi *poſſunt Epiſtolæ 93. 94. & 95.* Jo. VIII. de Primatu, ſeu Vicariatu Roſtagni Arelatenſis: item *Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & ceterorum Romm. Pontificum privilegia* Eccleſiæ Viennenſis, quæ memorat Calliſtus II. vero Diplomate de ejus Primatu; denique, aliis omiſſis,

---

(1) Sic blanduli Veteratores cum viam ad honores, & divitias muneribus ſibi ſternere nequeant, vel præ avaritia nolint, id præſtant obſequio, & munuſculis, modeſtiam, ſimplicitatem, & innocentiam ſimul affectantes.

(2) Exemptionum Monaſteriorum quoque Privilegia pleraque ſuppoſitionis ſuſpicione laboraſſe putabat Richardus Cantuarienſis *Epiſt.* ad Alexandrum III. Papam, quæ eſt 68. inter illas Petri Bleſenſis, & ab hoc, qui illius erat Cancellarius, forſitan ſcripta. Hæc enim ibi habentur de Abbate Malmisburienſi, qui contendebat, ſe exemptum eſſe a juriſdictione Epiſcopi Sarisberienſis: *Nec illius admittatis privilegia, donec manifeſte liqueat ex collatione Scripturæ, & Bullarum, quo tempore, & a quibus Patribus ſint indulta. Falſariorum enim præſtigioſa malitia ita in Epiſcoporum contumeliam ſe armavit, ut falſitas in omnium fere Monaſteriorum exemptione prævaleat, niſi in deciſionibus, & examinationibus faciendis Judex veritatis exactor diſtrictiſſimus intercedat.*

(3) Sed, quod maxime dolendum, hoc noſtro Sæculo eo res proceſſit, ut multi pro levi peccato habeant, ad avitam nobilitatem aſtruendam, conficere falſa inſtrumenta etiam publicam auctoritatem præſeferentia: &, quod pejus, ſi quis aliquo ſcrupulo pungitur, facile inveniet benignioris doctrinæ caſuum arbitros, qui manu magiſtra illum illico removebunt.

omiſſis, quæ Scriptorum Hiſpanorum aliqui commenti ſunt de antiquiſſima Toletanæ Eccleſiæ Primatia, quos Pater Mariana & ipſe Hiſpanus refellit.

CAPUT XIV.

Conjectura de Moguntina Primatia a Mercatore intenta ex iis, quæ ſubinde obvenerunt, confirmatur, ac refelluntur objectiones.

CUm Abbas Anſegiſus quatuor primos Capitularium Regum Francorum Libros adornaſſet, Benedictus Levita Moguntinus mandato Autgarii, ſeu Otgarii ſui Archiepiſcopi anno 845. circiter, ut coniiciunt P. Cointius *in Annalibus* Franciæ, & Stephanus Balutius *Præfat.* ad eadem Capitularia, adornandis tribus poſterioribus Libris operam navare cœpit. In horum tertio, ſeu ſeptimo multa Capitula ex falſis Decretalibus depromta collocavit; inter quæ plura ſunt de Primatibus, ad eoſque provocatione a gravaminibus Metropolitanorum conſtituta, veluti *Cap.* 439. ubi habetur: *Nulli alii Metropolitani appellantur Primates, niſi illi, qui primas Sedes* (1) *tenent, & quos Sancti Patres Sy-*

(1) Igitur hic nomine *primarum Sedium* veniunt antiquiores & illuſtriores Metropoles, quæ alias ſibi ſubjectas habent: idque deſumptum videtur ex moribus Africanorum, apud quos cum *Primas* diceretur antiquior Epiſcopus provinciæ, hujus quoque Sedes *prima* dicebatur. Sic traducto nomine *Primatum* ad denotandos Epiſcopos pluribus Metropolitis præpoſitos, illorum Sedes *primæ* etiam dictæ fuerunt. Sed quemadmodum aliquando nomine *Primatis* ſimplex Metropolita venit, ſic nomine *primæ Sedis* ſimplex Metropolis, ut ſupra notavimus, denotata fuit. Hoc ſenſu Theodulfus in laudibus Aigiulfi Bituricenſis cecinit:

Es Patriarchali primæ prælatus honore
Sedis, & alma Patrum eſt ſubdita turba tibi.

Quod vero legitur Rodulfus Aigiulfi ſucceſſor in teſtamento, quod apparet conditum anno 841. abſolute ſe inſcripſiſſe, & ſubſcripſiſſe: *Primæ Sedis Epiſcopus*, id videtur ſuppoſititium, & quidem fabricatum ab eodem Artifice, qui ſuppoſuit ſupra memoratum reſponſum Nicolai I. de Patriarchatu Bituricenſi: quod utrumque feciſſe videtur ex eodem fundamen-

Synodali, & Apostolica auctoritate Primates esse decreverunt. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas Sedes sunt adepti, non Primates, sed Metropolitani vocentur (1); item *Cap.* 83. ubi legitur: *Si quis a Metropolitano læditur, apud Primatem diœceseos judicetur*; item *cap.* 314. in quo statuitur: *Nullus extra suam Provinciam ad judicium evocetur, sed vocato eo, Canonice in loco omnibus congruo tempore Synodali ab omnibus Comprovincialibus Episcopis audiatur, qui concorditer super eum Canonicam proferre debeant sententiam. Quia si hoc minoribus tam Clericis, quam laicis concessum est, magis de Episcopis servari convenit? Nam si ipse Metropolitanum, aut judices suspectos habuerit, aut infestos senserit, apud Primatem diœceseos, aut apud Romanæ Urbis Pontificem judicetur*; & denique aliis (2) omissis

Cap.

mento supra exscriptorum verborum Theodulfi. Sed hic etsi magnifice loquatur de Episcopo Bituricensi, cujus in exilium actus opem petebat; nihil tamen ei tribuit, quod simplici Metropolitæ non posset convenire. Quod dicit de *Patriarchali bonore*, jam supra notavimus, nomen Patriarchæ nobilioribus Metropolitis, ac etiam simplicibus Episcopis honoris caussa aliquando tributum; & sub idem tempus Alcuinus Arnonem Salzburgensem Metropolitam, *Patriarcham* vocavit. Quod vero dicit de *subdita turba Patrum*; id intelligitur de Episcopis suffraganeis, quorum numerus non erat exiguus, sed undenarius. Sic nomine *primæ Sedis* Metropolim denotatam voluit; primam scilicet provinciæ. De ingenuitate igitur, vel falsitate memorati testamenti Rodulfi Bituricensis videant alii: nobis adnotasse sufficiat, ejus inscriptionem, & subscriptionem esse suppositiam; cum nec etiam ipsi Romm. Pontifices, quorum Cathedra dicitur κατ' ἐξοχὴν *Prima Sedes*, ita se inscribere, vel subscribere, umquam consueverint; sed, ut supra notavimus, Joannes VIII. ita subscripsit Conc. Tricassinum II. *Joannes Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ primæ Sedis Episcopus*.

(1) Idemque habetur *Summario cap.* 156. *de Episcopis accusandis apud Summos Primates: Quia non omnes Metropolitani sunt Primates*: ac *Summario cap.* 460. *Ut non alii Metropolitani Primates appellentur, nisi illi, qui primas Sedes tenent, quia alii non possunt tres turmas facere de Episcopis, quam illi, qui primas Sedes tenent, sicut in hac sententia jubetur*.

(2) Inter ea aliqua sunt, in quibus fit mentio Primatum Provinciarum, veluti *cap.* 89. & *cap.* 460. quæ sunt deprompta ex Canonibus Conciliorum Africæ, ubi, ut supra notavimus, Primates dicebantur antiquiores Provinciarum Episcopi, qui Metropolitarum loco erant, unde & Metropolitani aliquando Primates dicti fuerunt. Attamen Hincmaro Rhemensi distinguere placuit Metropolitanos Primates dictos, a simplicibus Metropolitanis: illos enim vult esse, qui nulli alii Primati subduntur, hos vero, qui

sub

Cap. 321. ſtatuitur: *Si Clericus, vel laicus habuerit cauſam adverſus Epiſcopum proprium, vel adverſus alterum, aut Epiſcopus adverſus quemquam, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quod ſi adverſus ejuſdem Provinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habuerit querelam, petat Primatem diœceſeos, & apud ipſum judicetur, aut apud Sedem Apoſtolicam* (1).

Ex dictis itaque de Capitularibus Levitæ magis confirmatur noſtra conjectura de deſiderio Primatiæ in Riculfo, ab eoque tranſmiſſo ad Autgarium ſuum conſanguineum, præſertim ſi attendamus tempus, quo hic Levitæ in commiſſis dedit colligendorum Capitularium, ſcilicet annum 845. Sergius enim ſecundus Romanus Pontifex Vicarium ſuum per Galliam, & Germaniam annò 844. conſtituerat Drogonem Epiſcopum Metenſem Caroli Magni filium naturalem, qui hujuſmodi legationem, ut ſupra notavimus ex Petro de Marca *Lib. V. de Concordia Cap. VII. n.* 3. & 4. ſibi quæſiverat, ut eo nomine præeſſet Epiſcopis, quibus antea præfuerat tanquam Archicapellanus Ludovici Pii ſui fratris. Id cum ægre ferrent hi, quorum jura lædi putabant, Hincmarus Rhemenſis in primis, Concil. Vernenſi habito eodem anno *Can. II.* ſtatutum fuit: *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis definire aliud non audeamus, niſi expectandum quam maximum cogi Galliæ, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum, quibus reſiſtere nec volumus, nec valemus.* Id videns Drogo pacis,

ſub alicujus Primatis poteſtate ſunt; unde duo etiam diſtinguit Primatum genera, eorum, qui Metropolitas aliquos ſubjectos habent, & eorum, qui non habent.

(1) Ex hoc Capite Chriſtianus Lupus *de Gallicanæ Eccleſiæ Romanis Appellationibus Cap. VIII.* colligit, tunc cæpiſſe Galliam habere Primates, & ſubdit: *Hinc Capitulum aliquos apud ſuum Primatem, aliquos Metropolitas mandat apud Sedem Apoſtolicam judicari.* Sed quinam erant hujuſmodi Primates, quos cæperat Gallia habere? Bituricenſis? Illum jam ſupra exploſimus.

pacis, & quietis amator dignitatem sibi collatam sponte dimisit. Hinc coniicere licet, factum Drogonis excitasse in animo Autgarii consiliorum Riculfi participis desiderium Primatiæ non quidem vagæ, & temporaneæ, ut fuerat illa Drogonis, sed perpetuæ, & suæ Moguntinæ Ecclesiæ affixæ, saltem pro Germania tunc temporis jam a Gallia avulsa (1); unde curavit Capitula suo proposito conducentia colligenda sperans, quod publicatione falsarum Decretalium sui Antecessores non fuerant consecuti, publicatione Capitularium etiam, se consecuturum.

Autgarium ambitione non caruisse facile quisque sibi suadebit, qui attenderit ejus ingenium aulicum, & versatile. Adeo namque fuit Aulæ addictus, ut occasionem dederit Clero, & plebi Moguntinæ *Epist.* ad Ludovicum Pium, quæ est 117. inter Bonifacianas, querelam proponendi, quod relicta Ecclesia apud ipsum Imperatorem degeret, ut ab eo videretur *in omnibus fidelis, benevolus, humiliter subjectus, rite benignus, & in eo maxime, libenterque laboraturus, quo valeret bene piissima* (Imperatoris) *Excellentia illæsa existere, & in æterna beatitudine cum Sanctis omnibus triumphata in cœlis gaudere*. Et non modo Imperatori, sed etiam Papæ Autgarium fuisse obsequutum constat ex *Epist.* Gregorii IV. Pontificis ad ipsum Autgarium, ubi eum laudat, quod *se totum erga Sedis Apostolicæ Præsulem, ut condecebat, impendere curavit*. Autgarii vero ingenium fuisse versatile, ejusque obsequia minus sincera, constat, tum ex iis, quæ de ipso supra notavimus, tum etiam ex iis, quæ leguntur apud Serarium *Rerum Moguntinarum Lib. IV. in Otgario* (2). Cum igitur

(1) Ob Regnum nempe divisum inter Lotharium Imperatorem, Carolum Calvum, & Ludovicum, filios Ludovici Pii, qui anno 840. mortem obierat.

(2) Supra namque notavimus, quam varie se gesserit cum Ludovico Pio, & hic narratur, quam diverse deinde se habuerit cum illius filiis. Inter quos ipso Ludovico mortuo cum bellum

igitur Autgarius talibus moribus præditus fuerit, ex hoc magis confirmatur noſtra conjectura, eum deſiderio Primatiæ adactum poſteriores Capitularium Libros per Levitam colligendos curaſſe. Sed res non ex voto accidit; nam morte præventus non ſolum eam publicationem non vidit, ſed ſucceſſorem proximum habuit Rabanum Maurum a ſuis ſtudiis omnino abhorrentem (1): nec qui ſubinde ſucceſſerunt, id curaſſe conſtat. Ceterum ex publicatione Litterarum Iſidorianarum natam fuiſſe occaſionem novorum in Occidente inſtituendorum Primatum, ut ſupra diximus, obſervarunt viri eruditi poſt Petrum de Marca *de Primatu Lugdunenſi n.* 23. qui etiam obſervat, eam in rem valde contuliſſe Capitula ad Angilramnum Hadriano Papæ tributa: quod quidem veriſſimum eſt: ſed non, ut ipſe ponit, quatenus ea relata fuerant in ſeptimum Librum Capitularium; cum, ut ſupra notavimus, & infra probabimus, ex hoc illa potius fuerint deprompta. Et ſic magis conſtat, Capitula a Levita mandato Autgarii collecta, una cum Pſeudo-decretalibus in creationem Primatum contuliſſe. Id vero quomodo acciderit, paucis accipe.

Cum Mercator poſuerit omnes Metropolitas Primatibus ſubjiciendos; Primates vero conſtituendos in primoribus Civitatibus, quas ſubinde tam capitula Levitæ, quam capitula Hadriani primas Sedes vocarunt: his mo-

---

lum ſubortum fuiſſet, adhæſit contra Ludovicum, & Carolum Lothario primogenito; cumque ab hoc ad Rheni littus cuſtodiendum locatus eſſet, venit Tabernam Alſatiæ civitatem Carolus. Quod cum audiviſſet Otgarius, una cum ſuis, littore relicto, abiit: idemque iterum fecit poſtea, cum Moſellæ tranſitu eoſdem Ludovicum, & Carolum prohibere debuiſſet; unde verſus:

Scilicet arma minus, quam Sacra Otgarie noras.

Et tandem rebus compoſitis, apud Ludovicum, qui Germaniæ rex remanſerat, gratia valuit.

(1) Rabanus enim non modo Iſidorianis monumentis, ut ſupra notavimus, non fuit uſus, ſed magnam animi modeſtiam præ ſe tulit; adeo ut ſollemne habuerit, ita ſe inſcribere: *Rabanus viliſſimus ſervorum Dei ſervus*, vel *inutilis*, aut *exiguus ſervorum Dei ſervus*: Et in hoc imitatus fuit S. Bonifacium, & B. Lullum, ſuos prædeceſſores, qui ſe *exiguos ſervorum Dei ſervos* inſcribebant.

numentis ubique gentium receptis, primas Civitates, seu Sedes interpretati fuerunt, quæ in *Tomo*, seu Civili *Notitia*, quam idem Mercator sub Anacleti nomine dederat, primæ inter cognomines Provincias recensentur. Sic Primatus datus Lugduno, quod caput esset provinciæ Lugdunensis primæ (1), Bituricæ, quod caput esset provinciæ Aquitaniæ primæ, Narbonæ, quod caput esset Narbonensis primæ, Viennæ, quod caput esset provinciæ Viennensis primæ. Sed uti in hujusmodi rebus accidere solet, quod nemo secundus esse velit, alii Metropolitæ Civitatum secundo, & tertio loco inter cognomines Provincias nominatarum, sive ex nova Regnorum, ac ditionum creatione (2), sive ex aliis caussis, tum veris, tum supposititiis, suas Ecclesias etiam primas Sedes vocare, primatumque affectare cœperunt: & ita crevit Primatum numerus. Sed cur saltem in Moguntinis Episcopis desiderium talis primatus non revixit, cum in aliis fuerit excitatum; eoque magis, quod Moguntia caput esset Germaniæ primæ, & ita in Civili *Notitia* descriptæ? Revixit sane. Habemus enim ex Historia Trevirensi apud Acheryum *Spicileg. Tom.* 12. *pag.* 248. Adalbertum Archiepiscopum Moguntinum a Callisto II. legationis Apostolicæ munia, & ornamenta fuisse assecutum, eoque nomine Ecclesiam Trevirensem sibi subjectam esse contendisse: sed Brunonem Ar-

(1) Cum vero in *Notitia* Galliarum Lugdunensis prima primo loco inter ceteras illius regionis Provincias posita sit, ex eo etiam forsitan factum, ut in Conc. Tullensi II. anni 894. Aurelianus Archiepiscopus Lugdunensis *Primas totius Galliæ* diceretur.

(2) Eo Lanfrancus Cantuariensis pro suo Primatu Contra Thomam Eboracensem certans respexisse videtur, cum ei opponenti decretum S. Gregorii M. quo indicebatur æqualitas inter duos Angliæ Metropolitanos; respondit, hoc decretum spectasse statum Ecclesiarum Londinensis, & Eboracensis, non autem Eboracensis, & Cantuariensis, in quam jus Metropoliticum Londinense fuerat translatum, nimirum, quod Primatus, qui non convenerat Londino, convenerat Doroberniæ, seu Cantuariæ, quæ tempore hujusmodi translationis erat Caput Regni Britanniæ. Sed pro Eboraco stabat, quod ea fuerat princeps Britanniæ primæ.

Archiepiſcopum Trevirenſem immunitatem & libertatem a Papa impetraſſe. Idemque contigiſſe cum, aliis Germaniæ Metropolitis, Archiepiſcopo Colonienſi præſertim (1), admodum veriſimile eſt. Nec res aliter ſe habere poterat. Non eadem tunc enim erat earum Eccleſiarum conditio, ac prius fuerat. Ipſarum enim Epiſcopi jam evaſerant etiam Principes Sæculares, & mundana potentia, atque divitiis aucti (2); ac ipſas res Imperii ex parte præ manibus habere cœperant (3): unde haud fieri poterat, ut ſub poteſtate unius Primatis Eccleſiaſtici conglutinarentur. Et hæc videtur cauſſa, quare in Germania Primates conſtituti non fuerint, ſicuti fuerunt (4) in aliis Regnis.

Sed oppones, quæ Pſeudo-Iſidorus habet ſub nomine Stephani I. *Epiſt.* II. *cap.* 5. rel. ſub nomine Lucii *c.* I. *diſt.* 80. *Urbes & loca, quibus Primates præſidere debent, non a modernis, ſed etiam multis ante adventum Chriſti ſunt ſtatutæ temporibus, quarum Primates etiam gentiles pro majoribus etiam negotiis appellabant*; quibus conſonare videntur, quæ ſupra ex Pſ-Anacleto *Epiſt. II. cap.* 4. retulimus. Et hæc quidem Moguntiæ convenire non videntur, cum ea, ut ſupra diximus, paucis ante Chriſti Domini ad-

(1) Ex antiqua nempe, quam ſupra expoſuimus, æmulatione, cui acceſſerunt novæ cauſſæ, ex eo præſertim, quod Archiepiſcopus Colonienſis in præjudicium Moguntini ſibi jus coronandi Romanorum Regem arrogare cœperat.

(2) A medio ſcilicet Sæculo X. quo Otho Magnus primo Brunonem germanum ſuum Archiepiſcopum Colonienſem Ducatu Lotharingiæ auxit: & deinde Epiſcopatibus Magdeburgenſi, & Mergeburgenſi a ſe fundatis, eos Comitatibus, & Dinaſtiis locupletavit. Ad horum exemplum alii Germani Epiſcopi, ne minoris eſſent conditionis, eamdem ſæcularem poteſtatem ſibi quæſiverunt: vide Struvium *Syntagm. juris publici Diſſert.* XVIII. §. XI.

(3) Tranſlato enim Imperio e Francis ad Germanos, eoque Electivo effecto, Germaniæ Epiſcopi, & Proceres inter alia jura, quæ ſibi in Imperio vindicare cœperunt, Imperatoris electionem procurabant, & perficiebant, donec tandem Electorum numerus ad notiſſimum ſeptenarium redactus fuerit.

(4) *Fuerunt*: Nam qui modo ſuperſunt, ut obſervat Fleuryus poſt de Marca, uno excepto Lugdunenſi, ad quem appellatur a ſententiis Metropolitarum Turonenſis, Senonenſis, & Pariſienſis, tales ſunt titulo tenus.

adventum Civitatis nomine donata fuerit: ergo inanis conjectura, quod Mercator Moguntiæ in primis Primatem constitutum voluerit. Nimirum diximus a Druso Moguntiam Civitatis, seu Urbis (1) nomine donatam in sensu eorum, qui ejus præstantiæ minus antiquitatis tribuunt. Cum igitur alii contendant, eam Civitatem esse antiquissimam, fundatam nempe a Magantio Trojano Herculis filio, vel a Magog filio Japhetis, vel a Magis, quos Treveris expulit Trebeta illius Urbis conditor; potuit Mercator horum sententiam, etsi infirmiorem, esse secutus. Sed faciamus, illum cum primis sensisse, quid tum inde? Consulto videtur dicere *Urbes & loca* ad denotandum capita Provinciarum, ubi ficti Primates Gentilium præsidebant, non semper fuisse Urbes mœnibus cinctas, sed ubi illæ deerant, fuisse alia Oppida; & sic Moguntia non excluditur, quippe quæ antequam a Druso ad Urbis formam redigeretur, jamdiu erat in modum Vici. Utcunque Mercator de origine Urbis Moguntiæ senserit, certum est, eam tamquam Germaniæ primæ caput esse memoratam in Civili *Notitia*, quam *Tomi* nomine dat cum *Epistola III.* Anacleto tributa, ut scirentur primæ Civitates, quæ erant Christi Domini adventu longo tempore antiquiores. Illudque etiam ex abundanti addimus, quod etsi demus, Moguntiam non habere eam antiquitatem, quam requirere videntur Ps-Anacletus, & Ps-Stephanus, habet saltem illam, quam præscripsit Ps-Concilium Nicænum, quod, tamquam posterius, illorum constitutionibus derogare potuit: Ac insuper addimus, pro constitutione Primatis in Gallia, & Germania peculiarem esse Epistolam Ps-Aniceti,

(1) Inter Urbem enim, & Civitatem nihil aliud discriminis intercedit, quod *Urbs* denotet locum, *Civitas* vero civium multitudinem in eo loco congregatam: unde Cicero Acad. 137. *Et Roma Urbs, & eam Civitas incoleret*; & ibid. *Nec hæc Urbs, nec in ea Civitas.*

ti, quæ, ut supra notavimus, Moguntiæ mire convenit.

Regeres etiam auctoritatem M.S.laudatam Serario *lib.* IV. *Rerum Moguntinarum* in Riculfo III. Archiepiscopo, quod de ipso, ut Serarius loquitur, hæc habet: „ *Ac licet excellenti admodum ingenio, auctoritate, viribusque pollerent,„ præsentia tamen, & hæc caduca dispiciebat, æterna tantummodo animo concupiscebat*„ : *adeo ut hoc ipso nomine idem M. S. asserat:* „ *Pio illum Imperatori (Carolo Magno) fuisse carissimum* „, *& pergit narrare idem M. S. audita B. Lulli morte:* „ *ipsi designatum ab eodem Imperatore successorem Ricolfum, idque vi Privilegii ejus, quod ab Hadriano Pontifice post Desiderium Longobardorum Regem Regnumque prostratum anno* 777. *ille acceperit* „. Quomodo igitur vir ea pietate præditus tale facinus fingendi Litteras decretales, Canones, aliaque monumenta, admittere potuit? Sed nec etiam hujusmodi objectio nostræ conjecturæ officit. Primo ex ultimis exscriptis verbis, quæ concessionem Hadriani astruunt, habemus, M. S. esse fallax, & recentioris ætatis; cum Privilegium illud sit suppostitium (1), & non ante Sigesbertum, qui floruit sub principium Sæculi XII. fuerit confictum, ideoque levis est auctoritatis. Præterea faciamus, Riculfum fuisse revera pium, uti eum credimus, quid tum postea? *pium* etiam *fidelem* vocat Christianus Lupus Auctorem Isidorianæ collectionis, & *pia fraude* illam adornasse, ait Cardin. Bona (2). Pietas non est

(1) De hac suppositione scripserunt, eamque multis demonstrarunt viri doctissimi Cardinales Baronius, & Bellarminus, Petrus de Marca, Natalis Alexander, & alii bene multi, ac novissime amicus noster Clarif. Berardus in Gratiani Decretum *Parte II. cap.* 7. ubi plura ejusdem furfuris monumenta solida eruditione explosa reperies. Miror igitur, quod eruditus Franciscus Florens cum in aliis cernat acutum, in hoc cæcutiat, & Privilegium, quo de agitur, pro genuino habeat.

(2) Sic Petrus de Marca *Lib. III. de Concord. cap.* 12. vocat *piam industriam*, qua conjicit, jussu Romm. Pontificum, & consensu Pippini Regis confictum Edictum donationis Constantini ad removendam Græcorum molestiam Occidentales provincias repetentium. Verum hæc de Marca conjectura sine calumnia defendi non potest.

est certum argumentum sanæ doctrinæ. Etsi enim nondum essent probabilismi figmenta; malæ tamen persuasiones, sive ex veri juris confusa imagine, sive ex animi concitatis affectibus, sive ex erroribus popularibus, aliisve de caussis provenientes, semper fuerunt (1). Sed amplius parcamus Riculfi manibus: dicimus etiam, potuisse eum esse deceptum ab aliquo Impostore ipsi fumum vendente, quod novum, & insolens non fuisset (2). Eoque libentius id dicimus, quod ipsum Riculfum supra vindicavimus a calumnia Blondelli, qui *Cap. V. Prolegomenorum* ad probandam illius fraudulentiam in effingendis Litteris Romanorum Pontificum, dicit ipsum Carolo Magno in conventu Wormatiæ habito exhibuisse Epistolam Gregorii Papæ, *cujus nulla, nec ante fuerat, nec post fuit memoria*; sed nos ostendimus, eam Epistolam esse genuinam. Nec quod diximus de ejus ad Primatiam nisu, id est continuo ambitioni tribuendum; potuit enim ad eam ambiendam aliquo honesto fine (3) sive vero, sive apparenti duci, qui ex ante dictis facile desumi potest.

CA-

test. Non modo enim nullo solido fundamento nititur, sed e contrario gravissima sunt argumenta, quæ illam explodunt: eaque vide apud Natalem Alexandrum *Dissert.* XXV. *in Sæc.* IV. *artic.* 3. Quibus adde, quod per tria Sæcula, ex quo Edictum, quo de agitur, a de Marca confictum putatur, nullus Romm. Pontificum, etsi quamplurimæ illius memorandi occasiones datæ fuissent, id unquam fecerit.

(1) Sic jam inde ab Ecclesiæ cunabulis, legimus, Presbyterum quemdam propter amorem B. Pauli Apostoli, ejus nomine supposuisse Librum; qua fraude a B. Joanne Evangelista comperta, ob id fuisse depositum.

(2) Imo homines pii impostorum insidiis magis expositi sunt; nam, quemadmodum ait Cicero: *Ut quisque est optimus, ita difficillime alios improbos esse suspicatur*. Nec ipsi inter homines oculatissimi, ac potentissimi satis sibi ab insidiosis præcavere queunt; unde dicere solebat Imperator Diocletianus: *Optimus, cautus decipitur Imperator*. Et hæc fuit una ex caussis, ob quas Imperio se abdicavit.

(3) Eo nomine Petrus de Marca *Lib. V. de Concor. cap.* 43. *n.* 9. excusat sollicitudinem SS. Hilarii Arelatensis, & Bonifacii Moguntini, retinendi vices Apostolicas; quod nempe ad hoc non inanis gloriæ, sed copiosius in Ecclesia Dei proficiendi studio exstimulati fuerint.

CAPUT XV.

Quæ Mercator præter ſuum Propoſitum habet, ea in ſpeciem veritatis ex genuinis monumentis affert, & præſertim ex Libro Pontificali.

VIdimus utrumque Scopum Auctoris collectionis Iſidorianæ, conſulendi ſcilicet commodis Eccleſiaſticorum, Epiſcoporum præſertim, & ſtabiliendi Primates, qui non modo ceteris Metropolitis præſtarent, ſed eos quoque ſubjectos haberent. Cetera igitur, quæ habet, in ſpeciem veritatis ſcripſit, ut ſuæ impoſturæ conciliaret fidem. Et in primis quidem nihil fere omittit ex iis, quæ habentur in Libro Pontificali Damaſo Papæ tributo, & deinceps ab aliis continuato; ita tamen, ut cum ſe occaſio dederit, ad ſuas conſuetas cantilenas redeat, & omnia ad ſuum propoſitum inflectat. Sic cum Pontificalis de Evariſto dicat: *Septem Diaconos ordinavit, qui cuſtodirent Epiſcopum prædicantem propter ſtylum veritatis*, Mercator *Epiſt. I.* eidem tributa *Capite I.* rel. *Can.* xI. *diſt.* 93. habet: *Diaconi, qui quaſi oculi videntur Epiſcopi, in quacumque Civitate juxta Apoſtolorum conſtituta ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant Epiſcopum prædicantem, ne aut ipſe ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut lædatur a ſuis, aut verba divina detrahendo aut inſidiando polluantur, vel deſpiciantur.* Quod de Evariſto Pontificalis etiam habeat: *Hic Presbyteris titulos in Urbe Roma diſtribuit*, & de tali re Mercator hic ſileat, cauſſa videtur eſſe, quod ſibi reſervaverit de hoc agere ſub nomine Dionyſii. Tribus enim Pontificibus Pontificalis diſtributionem Titulorum, ſeu Parochiarum in urbe Roma aſſignat, Evariſto, Dionyſio, & Marcello: Mercator vero ſoli Dionyſio tribuit, ſive quia hæc, quæ videban-

bantur inter ſe contraria, conciliare neſciret (1); ſive quia de rebus ad ſuum propoſitum non facientibus ſemel agere contentus fuerit (2); eoque magis quod Pontificalis non referat, Evariſtum, & Marcellum ea de re edidiſſe aliquam conſtitutionem, ſed tantum quid egerint in Urbe Roma.

Ita cum Pontificalis de Alexandro referat: *Hic paſſionem Domini miſcuit in precatione Sacerdotum, quando miſſæ celebrantur: Hic conſtituit aquam aſperſionis cum ſale benedici in habitaculis hominum;* Pſ-Iſidorus *Epiſt.I.* ſub nomine ejuſdem *cap.*IV. habet: *In Sacramentorum quoque oblationibus, quæ inter miſſarum ſolemnia Domino offeruntur, paſſio Domini miſcenda eſt, ut ejus, cujus Corpus, & ſanguis conficitur, paſſio celebretur &c.* (3) & *Cap.*V. *Aquam ſale conſperſam populis benedicimus, ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur, ac purificentur.* Item de Sixto I. in Pontificali legitur: *Hic conſtituit, ut Miniſteria Sacrata non tangerentur, niſi a Miniſtris Sacratis. Hic conſtituit, ut quicumque Epiſcopus vocatus fuerit ad Sedem Romanam Apoſtolicam, rediens ad Parochiam ſuam non ſuſciperetur, niſi cum formatis ſalutationis ad plebem a Sede Apoſtolica:* Et Pſeudo-Iſidorus ſub nomine ejus *Epiſtolæ II. Cap.I.* rel. *Can.*41. *de conſec. diſt.* 1. ait: *Cognoſcat veſtra ſapientia, cariſſimi Fratres, quia in hac S. Sede Apoſtolica a nobis, & a reliquis*

(1) Thomaſſinus ita ea conciliat, quod nimirum prima Titulorum, quo nomine veniebant Parochiæ, diviſio facta fuerit ab Evariſto; tum ſæviente perſecutione, Presbyteris, Eccleſiiſque everſis, inſtaurata a Dionyſio; & tandem a Marcello ampliata, & confirmata.

(2) Sic decretum quod Monacha pallam ſacratam non tangeret, nec incenſum in Eccleſia poneret, quod Pontificalis & Soteri, & Bonifacio tribuit, Mercator ſoli Soteri vindicat.

(3) Mercator igitur ſecundum perpetuam, & univerſalem Eccleſiæ doctrinam, quam adhuc hæretica perfidia impugnare auſa non fuerat, recte ſentiebat de reali præſentia Corporis, & Sanguinis Domini in Sacramento Altaris; unde hic locus adjungi poſſet multis aliis, quos Natalis Alexander *diſſert. x.* in Sæculum IX. §. 3. appoſite congerit, ad probandum, Paſchaſium Radbertum non fuiſſe novatorem in re Euchariſtica, ſed id docuiſſe, quod ex antiquiſſima & conſtantiſſima traditione docebat, & tenebat ſui temporis Eccleſia.

liquis Episcopis, ceterisque Domini Sacerdotibus statutum est, ut sacra vasa non ab aliis, quam a Sacratis, Dominoque dicatis contrectentur hominibus: Et *cap.* 2. *Si* (Episcopus) *vocatus tamen ab hac S. Sede fuerit, non renuat venire, sed confestim, ut ei nunciatum fuerit venire, festinet &c. Ad Ecclesiam tamen suam non prius revertatur, quam Litteris Apostolicis, vel formatis pleniter instructus &c.* Quod vero Pontificalis de eodem Sixto subdit: *Et constituit, ut missarum actionem Sacerdote incipiente Populus hymnum decantet: Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus Sabaoth*; & Pseudo-Isidorus de hoc nihil dicat; argumento est, consulto omisisse, ut Laicos a Sacris functionibus arceret, ne magis insolescerent in Clericos, quos despiciebant, & quorum bonis inhiabant (1). Similiter Liber Pontificalis de Telesphoro ait: *Hic constituit, ut septem hebdomadas* (2) *ante Pascha jejunium celebraretur. Hic fecit, ut in Natali Domini nostri Jesu Christi noctu Missa celebraretur, cum omni alio tempore ante horæ tertiæ cursum nullus præsumat Missas celebrare, quia ea hora Dominus noster ascendit in Crucem: & ut ante Sacrificium Hymnus diceretur Angelicus, hoc est Gloria in excelsis Deo*; Et hæc Pseudo-Isidorus *Epist.* unica sub nomine ejusdem *cap.* 1. rel. *Can.* 4. *dist.* 4. ita in medium profert: *A nobis, & a cunctis Episcopis in hac Sancta, & Apostolica Sede congregatis statutum esse, ut septem hebdomadas plenas* (3) *ante Sanctum Pascha, omnes Clerici in Sortem Domini vocati a*

A a *carne*

(1) Id quod collineat in suum primum scopum liberandi Clericos ab oppressionibus laicorum. Hinc mirari desinat eruditus Coutantius, de hoc *postremo* Sixti decreto Mercatorem *siluisse*.

(2) *Septem Hebdomades*: Non integras tamen, sed demptis primis tribus diebus primæ Hebdomadis, uti modo fit: Sic enim habemus numerum 46. dierum, ex quibus, demptis sex diebus Dominicis, remanent 40. jejuniorum dies.

(3) Ex quo loco Ps-Telesphori præsertim factum puto, quod apud Monachorum plerosque invaluerit usus, a Quinquagesima incipiendi abstinentiam a carne. Verum hoc non videtur Mercatoris inventum, sed ille hausit ex moribus alicujus particularis Ecclesiæ.

carne jejunent, quia ſicut diſcreta eſſe debet vita Clericorum a laicorum converſatione, ita & in jejunio fieri debet diſcretio. Et ſicuti laici, & Sæculares homines nolunt eos recipere in accuſationibus, & infamationibus ſuis, ita nec Clerici debent eos recipere in pulſationibus ſuis; quoniam in omnibus diſcreta &c.: & *cap.* 2. rel. *Can.* 48. *de conſec. diſt.* 1. *Nocte vero Sancta nativitatis Domini Salvatoris Miſſas celebrent, & Hymnum angelicum in eis ſolemniter decantent, quoniam & eadem nocte* &c.

Præterea Liber Pontificalis de Pio: *Sub hujus Epiſcopatu frater ipſius Hermes librum ſcripſit, in quo mandatum continetur, quod ei præcepit Angelus Domini, cum veniret ad eum in habitu Paſtoris, ut Sanctum Paſcha die Dominica celebretur. Hic conſtituit hæreticum venientem ex Judæorum hæreſi ſuſcipi, & baptizari. Et conſtitutum de Eccleſia fecit;* Pſeudo-Iſidorus vero ſub ejuſdem nomine *Epiſt. I. cap.* 1. rel. *Can.* 21. *de conſ. diſt.* 3. *Ceterum noſſe vos volumus, quod Paſcha Domini de Dominica annuis Sollemnitatibus ſit celebrandum. Iſtis ergo temporibus Hermes doctor fidei* (1) *&c.* Nihil autem habet de baptizando hæretico veniente ex Hebræorum hæreſi, quod forſitan non intelligeret, quid hoc eſſet (2). *Conſtitutum* vero interpretatur Binius, quod habetur *Epiſt. II.* Quæ nempe divinis ſunt aſſignata uſibus, ad humanos uſus non poſſe transferri (3). Pontificalis item de Aniceto:

(1) Hermes, cujus meminit Pontificalis, ſeu potius ejus interpolator, ſi unquam fuit, diverſus eſt, ut notarunt viri eruditi, ab Hermete, cujus Apoſtolus meminit, & cujus eſt etiam Liber *Paſtoris* inſcriptus. Sed Iſidorus noſter poſt Bedam, utrumque confundit, & ideo eum vocat *Doctorem Fidei*, quod nempe primi Hermetis teſtimoniis uſi fuerint non pauci ex antiquis Patribus ad adſtruendam Catholicam veritatem.

(2) Hæreſis Hebræorum, ut recte interpretatur Binius, erat illa Cerinthi. Hic inter alios errores, quos profitebatur, damnabat baptiſmum, & circumciſionem obſervatam volebat.

(3) Nempe quod Pontificalis generatim dixit, id Mercator ad propoſitum ſuum inflectit. Eo enim, ut ſupra notavimus, pertinent hæc, quæ ſtatuuntur de non convertendis in profanos uſus rebus ad divinum cultum deſtinatis.

ceto : *Hic constituit , ut Clericus comam non nutriret secundum praeceptum Apostoli ;* quae habet, & amplificat Isidorus *Epist.* sub ejus nomine *cap.* 4. rel. *Can.* 21. *dist.* 23. per haec verba: *Probibete Fratres per universas Regionum vestrarum Ecclesias , ut Clerici , qui Laicis , & simplicibus, virtutis, honestatis , pudicitiae, & gravitatis exemplar esse debent, ac seipsos tamquam signum purioris vitae rudioribus ad imitationem prudenter exhibere juxta Apostolum, comam non nutriant , sed desuper caput in modum sphaerae radant* (1): *quia sicut discreti debent esse in conversatione, ita re in tonsura, & omni habitu discreti debent apparere.* Adhaec de Sotero Pontificalis: *Hic constituit, ut nulla Monacha* (2) *pallam Sacram contingeret, nec incensum poneret in Sacra Ecclesia* : nec dissentit Isidorus *Epist. II. Eidem adscripta* rel. *Can.* 25. *dist.* 23. *Sacratas Deo feminas , vel Monachas* (3) *sacra vasa, vel sacratas pallas penes vos contingere , & incensum circa altaria deferre perlatum est ad Apostolicam Sedem: quae omnia reprehensione , & vituperatione plena esse , nulli recte sapientium dubium est.* Rursus Pontificalis de Eleutherio: *Et hic constituit, ut nulla esca usualis, quae tamen rationabilis & humana est , quam Deus creavit, a Christianis maxime fidelibus* (4) *repudiaretur.*

(1) Quod Mercator de rasura Capillorum in modum sphaerae hic addit, id hausit ex more posterioribus temporibus recepto , qui sua aetate vigebat.

(2) Videtur Pontificalis Auctor ex usu sui temporis mulieres Deo devotas vocasse Monachas ; cum Soteris aetate nomina Monachi, & Monachae adhuc non essent usitata. Neque cum hic Monacham legis, eam claustralem fuisse putes; tunc enim temporis mulierum coenobia nulla erant, sed quae earum Deo sacrabantur , in paternis domibus remanebant.

(3) Ex usu etiam sui temporis Mercator Deo Sacratas feminas a Monachis distinguit, quod illae in domibus paternis, hae in coenobiis degerent. Utrasque vero sub denominatione *Ancillarum Dei* venisse constat, uti Clerici,& Monachi *Servi Dei* dicebantur ; unde *Servus Sevorum Dei* , quod primo S. Augustinus *Epist.* 130. ad Probam, & *Epist.* 217. ad Vitalem usurpavit , & deinde S. Gregorius M. ad retundendam arrogantiam Joannis Constantinopolitani *Patriarcham Universalem* se appellantis, familiare sibi fecit.

(4) Hoc Decretum interpositum videtur contra Encratitas, & Cataphryges, qui superstitioso cultu a pluribus escis se abstinebant : de quorum alteris S.Epi-

tur. Concinitque Pſeudo-Iſidorus *Epiſt.* ſub ejuſdem nomine *cap.* 1. *Qua de re neceſſarium judicavimus vos inſtruere, ut eſcas, quas vitare vos audivimus irrationabiliter, non reſpuatis. Scitis, Fratres, Legislatorem docuiſſe: omnia, quæ creaverat Deus, erant valde bona. Et ipſa per ſe Veritas ait: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod exit de ore. Unde conſtat, non debere refutari eſcas communes, quas Deus ad cibos tribuit fidelibus ſuis. Et in actibus Apoſtolorum* (1) *&c.* Cauſſam vero, quare Mercator omnino ſileat de Epiſtola Lucii Britannorum Regis ad Eleutherium, cujus Pontificalis meminit, ſequenti *Capite* indagabimus. Interim ad eam cauſſam magis ſtabiliendam hic immorati ſumus in dandis majoribus exemplis conformitatis Mercatoris cum Pontificali, quam ſpeciminis ratio poſtularet.

Inſuper Pontificalis de Victore hæc decreta refert: *Hic conſtituit, ut Sacrum Paſcha die Dominica celebraretur, ſicut Pius. Et conſtituit, ut neceſſitate faciente, ubicunque inventus fuerit quicunque hominum ex gentibus veniens, ſive in flumine, ſive in mari, ſive in fonte, ſive in ſtagno baptizetur . . Conſtituit, ut a* 14. *Luna primi menſis uſque ad* 21. *die Dominica cuſtodiatur S. Paſcha*: qui-

S. Epiphanius *hær.* 47. *n.* 1. ait: *Animatis veſci prohibent, non temperantiæ ſtudio, ſed falſo quodam, & affectato metu, ac vino penitus abſtinent, ac diabolicum appellant*: De alteris idem *hær.* 48. *n.* 8. hæc habet: *Uſu quorumdam ciborum interdictum, non ut ſanctioris vitæ genus inſtituant, ſed quod deteſtanda, quæ a Domino condita ſunt, exiſtiment*. Diſtinguit vero Pontificalis Fideles a Chriſtianis ex uſu antiquorum, qui nomine *Fidelium* baptizatos tantummodo denotabant, at Chriſtianorum nomine etiam Catechumenos comprehendebant, quippe qui licet Chriſti Domini Fidem adhuc non ſuſcepiſſent, ſalutifero tamen ejus Crucis ſigno erant donati.

(1) Cum Pſ-Eleutherius ita ἰμοχτικοτερῶς rem expreſſerit, ut nullius cibi uſum voluerit interdictum, ex hoc factum forſitan, quod Apoſtolicum præceptum, ſeu potius ſuperſtes mos (illud enim ex multorum ſententia fuit ad tempus) de abſtinentia a ſanguine, & ſuffocato, apud Occidentales in deſuetudinem omnino abierit: id quod contigiſſe videtur Sæculo XII. nam antecedenti Sæculo XI. talis abſtinentia, ut habemus ex Cardinali Humberto *Dialogo contra calumnias Græcorum*, adhuc obtinebat.

quibus consonat Mercator sub nomine ejusdem *Epist.* (1) *I.* rel. *Can.* 22. de consec. *dist.* 3. his verbis: *Celebritatem S. Paschæ die Dominica agi debere, & Prædecessores nostri jam statuerunt, & nos illud vobis eadem die celebrari sollemniter mandamus, quia non decet, ut membra a capite discrepent, nec contraria gerant. A quarta decima vero Luna primi mensis usque ad* 21. *ejusdem mensis diem, eadem celebratur festivitas. Eodem vero tempore baptismus celebrandus est catholicus. Sed tamen si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad Fidem venientes quocumque loco, vel momento, ubicunque evenerit, sive in flumine, sive in mari, sive in fontibus, tantum Christianæ confessione credulitatis clarificata, baptizentur.* Tum etiam Pontificalis de Zephyrino refert: *Hic constituit, ut præsentibus Clericis, & laicis fidelibus, sive Clericus, sive Levita, seu Sacerdos ordinetur*; quæ Mercator nomine ejusdem adoptat *Epist. II.* inquiens: *Ordinationes vero Presbyterorum, & Levitarum, tempore congruo, & multis coram astantibus sollemniter agite*, *dist.* 75. *Can.* 3. Quod autem sileat de altero decreto, Zephyrino a Pontificali tributo, de patenis vitreis in Missis Sollemnibus ante Sacerdotes portandis, id caussæ videtur esse, quod hoc, utpote moribus sui temporis non conforme, minime intelligeret (2), vel ne men-

(1) Hanc Epistolam Mercator inscripsit ad Theophilum Alexandrinum, qui consecutis Sæculis floruit, cum scribere debuisset ad Theophilum Cæsareensem in Palæstina: ad hunc enim habemus ex Beda Victorem scripsisse, ut convocato Concilio de celebratione Paschæ inter Orientales tractaret. Sed eum errorem ex eodem Pontificali hausit, ubi legitur: *accersitoque Theophilo Alexandriæ Episcopo, constituit &c.*

(2) Suo enim tempore, Episcopo celebrante, nec omnes Fideles communicabant, nec adstantes Presbyteri cum eo concelebrabant, uti ponit Zephyrini decretum, quod sic habet: *Fecit constitutum de Ecclesia, ut patenas vitreas ministri ante Sacerdotes portarent, dum Episcopus Missam celebraret, & ut Sacerdotes omnes adstarent, dum sic Missæ celebrarentur*; additurque apud Bollandum: *Excepto cujus Episcopi interest, ut tantum Clerus sustineret, omnibus præsentibus ex ea consecratione de manu Episcopi jam Coronam consecratam acciperet Presbyter tradendam populo.* Vel ut alibi legitur; *Excepto, cujus Episcopus interest &c.*

mentione vitrearum Patenarum offendiculo esset ad pretiosa Ecclesiarum sacra inhiantibus (1). Denique Pontificalis de Callisto ait: *Constituit jejunium quater in anno fieri, frumenti, vini, & olei, secundum prophetam;* vel ut alibi legitur: *Hic constituit, jejunium die Sabbati* (2) *ter in anno fieri, frumenti, vini, & olei, secundum Prophetam, quarti mensis, septimi, & decimi;* sed Mercator hoc decretum secundum utramque lectionem sub nomine ejusdem Callisti *Epist. I.* ita exhibet: *Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrari didicisti, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus*. Cetera Libri Pontificalis loca cum illis Isidorianæ collectionis, qui majori otio abundat, conferre poterit.

Illud denique, quod & supra notavimus, observandum superest in tanta rerum farragine, quam Isidorus congessit, nihil omnino esse, quod vel Orthodoxam Fidem, vel Christianos mores labefactare possit. Quin cum de Fidei articulis agit, nihil non sanum, non Catholicum affert; complura enim de illis sæpe etiam habet: veluti cum sub Alexandri nomine *Epist. I. cap. 6.* differit de Trinitate, & unitate Deitatis; sub nomine Hygini *Epist. I. cap.* 1. de missione filii a Patre; sub nomine Soteris *Epist. I.* de fide, & incarnatione Domini nostri Jesu Christi; sub nomine Felicis I. *Epist. II. cap.* 3. de errore ajentium, filium non videre Patrem, eo quod Deum nemo vidit unquam; & *cap.* 2. de errore ajentium, filium minorem Patre, quia hic invisibilis, filius vero visibilis; sub

(1) Ceterum jam inde ab antiquis temporibns, quibus Tyrannorum persecutiones in Christianos sæviebant, Ecclesiam habuisse etiam vasa argentea discimus ex eodem Pontificali in Urbano: *Hic fecit ministeria Sacrata argentea, & patenas argenteas 25. apposuit*.

(2) Ex hoc loco, aliisque tum ejusdem Pontificalis, tum aliorum Scriptorum discimus jejunium Sabbati apud Latinos esse antiquissimum. Hinc nota arrogantiam Græcorum posterioris ætatis, tale jejunium in Latinis damnantium; eoque magis, quod Ecclesia Latina eorum contrarium usum non damnet.

ſub nomine Eutychiani *Epiſt. I.* de fide incarnationis, & quod Chriſtus, ſalva proprietate naturæ utriuſque, verus Deus, & homo verus exſtiterit; ſub nomine Caii *Epiſt. un. cap.* 4. de errore negantium Verbi Dei Incarnationem; & *cap.* 5. quod ad vitam æternam perveniri non poſſit, niſi per mediatorem Dei, & hominum Chriſtum Jeſum. Et denique, aliis omiſſis, recte, ut ſupra vidimus, ſentit de reali præſentia Corporis, & Sanguinis Domini in Sacramento Altaris.

CAPUT ULTIMUM.

Ex Collectione Canonum Mercatoris nata Fabula Joannæ Papiſſæ, ſeu data occaſio illius fingendæ.

TRactationi de collectione canonum Iſidori Mercatoris tractationem de Joanna Papiſſa non tanquam extraneum ornamentum, ſed ut rem neceſſario connexam, & ad eam maxime pertinentem apponimus. Nam exploſis aliorum de hac Joanna opinionibus, in ea factum Iſidorianum ænigmatice contineri variis conjecturis, quarum pondus prudens Lector perpendet, hic probare aggrediemur: & ex iis etiam, quis, qualiſque ſub nomine Iſidori lateat, hariolabimur. Fuiſſe itaque Papiſſam Joannam nomine, quæ medio Sæculo IX. floruerit inter Leonem IV. & Benedictum III. Summos Pontifices, jam conclamata eſt fabula, non modo a Catholicis, ſed etiam a quampluri- mis hæreticis (1); unde ad eam confutandam inutilis omni-

(1) Inter quos Blondellus ille ipſe, qui libro inſcripto: *Pſeudo-Iſidorus, & Turrianus vapulantes*, noſtrum Mercatorem, ejuſque defenſorem exagitaverat, & aliis ſuis ſcriptis Catholicam doctrinam rabide fuit inſectatus, ille ipſe, inquam, fabellam, de qua agimus, confutavit duplici peculiari tractatione, una inſcripta: *Queſtion ſi une Femme eſtè aſſiſe en Siege Papal de Rome entre Leon IV. & Benoit III.* a Amſterdam, 1649. in 8. & altera inſcripta: *De Joanna Papiſſa*. Amſtelodami 1657. in 12.

omnino esset labor, præsertim post *Cænotaphium eversum*, quod Pater Labbæus illi dicavit, in quo nullum argumentum non inflectit ad ipsam explodendam. Potius igitur quærunt viri eruditi, unde ortum habere potuit talis fabella, etsi Blondellus nullam caussam assignari posse autumet; & sic nodum non solvit, sed recidit.

§. I.

Referuntur aliorum opiniones, & rejiciuntur.

MOdo laudatus Labbæus paucis se expedit, dicendo, eam adinventam fuisse ab Henricianis, seu Sectatoribus Henrici IV. Regis & III. Imperatoris in odium Romanorum Pontificum: & Antonius Pagius ab hæreticis Waldensibus cusam contendit. Sed cum eorum neuter dicti sui aliquam rationem afferat, utrumque contemnere possumus; vel ex eo etiam, quod nostra fabella non modo Waldensium hæresi, sed etiam Henriciano schismate antiquior videtur (1). Ejus enim Marianus Scotus, qui scribere desiit anno 1083. meminit ad annos 857. & 854. per hæc verba: *Leo Papa abiit Kalendis Augusti. Huic successit Joanna mulier annis duobus, mensibus* 5. *diebus* 4. Non me fugit, ex sententia multorum Virorum eruditorum ea verba non esse Mariani, sed aliena manu adjuncta. Attamen eorum argumenta talia non sunt, ut id pro indubio haberi faciant: uti tuto asseri posse videtur de interpolatione facta Chronico Sigeberti, in quo etiam Papissæ mentio facta legitur. Alii vero aliquod fundamentum, vel saltem occasionem fuisse conjiciunt, unde Fa-

bella,

(1) Petrus enim Waldus, a quo Waldenses, ante medium Sæculum XII. circiter adhuc suos errores non disseminaverat; nec socios sibi adsciverat: & Schisma Henricianum anno 1084. vix cœpit.

bella, qua de agitur, fuerit conficta. Joannes Aventinus in Bojorum *Annalibus Lib. IV.* fundamentum dedisse putat Joannem decimum Papam, quem ipse nonum appellat, inquiens: *Albertus locupletissimus Etruriæ Princeps Ravennam, Bononiam, Romam potestate habuit. Ejus socrus Theodora, scortum nobile, atque imperiosum Romæ dominabatur, Joannemque nonum amatorem suum Bononiensibus primo, deinde Ravennatibus, postremo Romanis imposuit, Primariumque Sacerdotem. Unde Fabellam ortam crediderim, quæ temere vulgavit, hisce temporibus, fuisse Sacerdotem Maximum feminam, quæ appellata sit Joanna.* Hæc conjectura aliquid probabilitatis haberet, si Papissa vocaretur Theodora; fieri enim poterat, ut Papa propter dominium Theodoræ, ipse diceretur Papa Theodora; uti de illo Rege dicitur, qui cum ab uxoris suæ Mariæ arbitrio nutuque penderet, vocabatur Rex María. Præterea illis difficillimis temporibus, quibus Christus Dominus inscrutabili suæ sapientiæ consilio aliqua monstra in Ecclesia sua toleravit, non unus, sed plures Pontifices opera alicujus nobilis scorti ad Pontificatum fuerunt assumti; ideoque non una, sed plures fuissent Papissæ. Multum etiam distare videtur ætas Joannis X. qui floruit sub principium Sæculi X. ab ætate Joannæ Papissæ, quæ, ut supra diximus, statui solet inter Leonem IV. & Benedictum III. Nec Joanni X. aptari possunt, quæ Martinus Polonus, aliique addunt, Joannam ex Moguntiaco vocatam fuisse Joannem Anglum. Denique quomodo femina credi potuit Pontifex, quem exporrecti animi vigoris, ac ingenii militaris fuisse constat (1)?

Onuphrius Panvinius in *notis* ad Platinam censet, hanc

 fabu-

(1) Hic enim magis ad arma, quam ad Sacra pertractanda comparatus, primus fuit inter Romm. Pontifices, qui procedendi in aciem exemplum dedit, talique successu, ut Saracenos fugaverit; eoque nomine, ut observat Sigonius *Lib. VI. de Regno Italiæ*, Ecclesiæ, & Italiæ mire profuit.

fabulam ortum habuiſſe a Joanne XII. Pontifice in omnem libidinem effuſo. *Sed quoniam*, inquit, *omnia inſignia mendacia ab aliqua veritate originem habent, hanc fabulam ex Joannis XII. viri impuri vita manaſſe crediderim. Is Joannes per vim, Patris Alberici Romani Principis potentia, adhuc pene adoleſcens Papa factus aliquot concubinas, ut Luitprandus Ticinenſis illius temporis ſcriptor Lib. VI. cap. 6. & 7. tradit, habuit. In his præcipue erant Joanna, Rayneria, & Stephana. Ex Joanne igitur Papa, & ejus ſcorto Joanna, ad cujus forte arbitrium, tamquam Papæ, omnia Romæ pendebant, Joannis feminæ Papæ fabula manavit, quæ proceſſu temporis aucta in Hiſtoriæ auctoritatem imperiti alicujus ſcriptoris opera paulatim irrepſit.* Sed hæc Onuphrii conjectura eaſdem, prima, & ultima excepta, difficultates patitur, quas illa Aventini, imo majores, tum quod Joannes XII. a tempore Joannæ Papiſſæ integro Sæculo diſtet, tum quod ita non una, ſed tres Papiſſæ fuiſſent. Ac præterea pace eruditiſſimi Panvinii dicam, eum inſigniter hallucinari, cum putat, a Luitprando, ſeu potius ejus Continuatore (1), inter ſcorta Pontificis memorari Joannam. Meminit ille quidem Rayneriæ, & Stephanæ, ſed nullo modo Joannæ; & ſic prima difficultas contra interpretationem Aventini propoſita hic etiam locum habet.

Card. Bellarminus *Lib. III. de Rom. Pontif. cap.* 24. eam fabulam inde natam eſſe conjicit, quod mulier in Sedem Conſtantinopol. aliquando irrepſerit, ut Græcis exprobravit Leo IX. *Epiſt. I.* ad Michaelem Conſtantinopol. & Leonem Acridanum *cap.* 23. (2). *Cum enim*, inquit Bellarmi-

(1) Cui quidem Continuatori profuſo in laudando Othone I. Imperatore, qui Joannem XII. in Pſeudo-Synodo deponendum curavit, neſcio quæ fides præſtanda ſit de hoc ſpurciſſima teſtanti.

(2) Verba S. Leonis ſunt: *Abſit autem, ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ contigiſſe, ut Eunuchos contra I. Sancti Nicæni Concilii*

larminus, *rumor esset, quamdam feminam fuisse Pontificem Constantinopol. & deinde paulatim omisso nomine Constantinopol. remansit fama, & opinio de femina Pontifice, & Pontifice Universali: Cœperunt aliqui in odium Romanæ Ecclesiæ dicere, feminam illam Romanum fuisse. Et verisimile est circa tempora ipsius Martini* (Poloni) *hanc fabulam ortam*. Card. vero Baronius ad annum 879. a Joannis VIII. Papæ nimia facilitate fabulæ ipsius originem arcessit, qui scilicet, insuper habitis suorum Predecessorum, atque Concilii Æcumenici VIII. decretis, Photium restituit in Sedem Constantinopolitanam. *Hinc puto factum*, inquit Cardinalis, *si quæ tamen veritatis, vel saltem species mendacii apertissimi esse potuit, quod ob nimiam Joannis animi facilitatem, & mollitudinem, abjecta penitus omni virilitate, fractus animo, Sacerdotalis constantiæ expers, atque robore enervatus, non Papa, ut Nicolaus, & Hadrianus, sed Papissa fuerit contumeliæ loco dictus* (1), *utpote quod qui nec resistere sciret Eunucho, quique vinceretur a semiviro, non vir, sed esset potius femina nuncupandus, & sic nomen contumeliæ transierit posteris rerum insciis in veritatis opinionem, atque a compluribus decantatum fuerit, Joannem VIII. Papam fuisse feminam: sicque jactata vulgo eo modo locum invenerit fabula. Ejusmodi plane scommatibus proscindi sæpe solere levioribus de causis Romanos Pontifices a maledicis, & otiosis quis Romæ versatus ignorat?* Ex his duabus summorum Virorum conjecturis, prima, licet ingenio-

cilii Capitulum passim promovendo, feminam in Sede Pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus, detestabileque facinus, etsi enormitas ipsius, vel horror, fraternaque benevolentia non permittit nos credere; considerata tamen incuria vestra erga Sanctorum censuras Canonum; quia eunuchos, & aliqua parte corporis imminutos non solum ad Clericatum, sed ad Pontificatum etiam indifferenter, ac sollemniter adhuc promovetis, fieri potuisse pensamus.

(1) Potuisset Baronius in hujus suæ conjecturæ confirmationem afferre Virgilii auctoritatem Æneidos IX. ubi Turnus volens Trojanis muliebrem mollitiem exprobrare, eos feminas facit: *O veræ Phrygiæ, neque enim Phryges.*

geniosa nimis, longe petita videtur adeo ut, cum aliis etiam nominibus impugnari posset, confutatione non indigeat (1).

Altera vero etsi possibilitatis verisimilitudinem habeat, nullo facto tamen comprobatur (2); nec ulla eam ex circumstantiis temporis, loci, vel cognominis confirmat. Ac præterea Joannes VIII. si quam culpam in restitutione Photii admisit, ea non fuit timiditatis, & ignaviæ, qualem describit Card. Baronius, sed potius, ut eam vocat Natalis Alexander, fuit imprudentiæ (3); & hanc contractam maculam deinde Photii damnatione, & excommunicatione, postquam ejus insignem nequitiam, & fraudes, Legatorumque Apostolicorum seductionem compertam habuit, eluere conatus fuit. Quin Petrus de Marca *Lib. III. de Concordia Cap. XIV. n.* 4. Joannem in caussa Photii nullius unquam culpæ reum fuisse contendit (4). Neque in hoc solum fuit Baronius parum æquus erga Jo. VIII. eum nimiæ indulgentiæ, & facili-

(1) Neque verum est, quod Bellarminus *verisimile* putat, *circa tempora Martini* Poloni, hoc est post medium Sæculum XIII. *hanc fabulam ortam*; nam ut supra innuimus, & infra probabimus, longe ante ea tempora orta erat.

(2) Veluti, exempli caussa, quod Scriptorum aliquis Joanni VIII. ob id muliebris timiditatis notam inusserit; aut ab aliis inustam, vel quid simile retulerit.

(3) Credendo scilicet dictis Photii hominis nequissimi, & vaferrimi, & de ejus vitæ emendatione sine ullis pœnitentiæ signis incaute sibi blandiendo.

(4) *Ignatio functo*, inquit, *Photius, toties damnatus, Sedem suam recepit suffragiis Orientalium Episcoporum, adnitente Basilio Imperatore; Sed illa restitutio integra esse non poterat, nisi a Sede Apostolica probaretur. Quare Jo: VIII. rogatus ab Imperatore, ut Ecclesiæ paci consuleret, necessitati cedens, Leonis, Gelasii, Felicis, & Concilii Africani auctoritate fretus, qui in rerum angustiis temperandas esse regulas docent, de consensu ceterorum Patriarcharum Photium anathemate liberavit, illique Sedem retinere concessit, ea lege, ut coram Synodo cogenda misericordiam peteret. De consensu, inquam, ceterorum Patriarcharum, & Episcoporum Joannes Photium solvit, ut videre est in Epistola germana ejusdem Joannis, quamquam in Epistola a Photio corrupta hic consensus desit.* Ita Marca, qui paulo post addit: *Ceterum a culpa Joannem liberat Principis, & ceterorum Patriarcharum, totiusque Synodi Orientalis consensus, quem datum fuisse Joannes suis literis significat. Profert autem ad confirmationem Sententiæ suæ exempla Athanasii, Chrysostomi, & Flaviani, qui a Synodis damnati cum fuissent, a Sancta Sede Apostolica in integrum restituti sunt.*

cilitatis redarguendo, ſed etiam cum eumdem ex oppoſito nimii rigoris, & ſeveritatis accuſat in damnatione Formoſi Epiſcopi Portuenſis (1), qui deinde fuit redintegratus, & tandem Papa. Baronii interpretationi non abſimilis eſt interpretatio Turſellini, qui *Epit. hiſtoriarum* ait: *Sunt, qui Jo. VIII. feminam fuiſſe fabulentur; quod falſo creditum, veri locum apud imperitorum vulgus obtinuit, ſive quia muliebris Pontificis facies, ſive effeminatus interdum vigor fabulæ locum dederit*. Sed unde habuit Turſellinus Jo. VIII. faciem fuiſſe muliebrem, vel ejus vigorem effeminatum? Omnes antiquæ Picturæ ipſum integrum virum repræſentant, nec aliter hiſtoriæ exhibent. His quoque ſimilem Papebrochii opinionem timiditati Jo. VII. qui ſub initium Sæculi VIII. vixit, id potius tribuentis (2) non moror. Nec tandem moror Leonis Allatii conjecturam noſtræ fabulæ originem arceſſentis ex Thiota muliere Alemanna Moguntiæ degente, quæ Leonis IV. tempore, tamquam nova Prophetiſſa, ſibi prophetandi, & concionandi munus aſſumebat, & in Synodali judicio Germaniæ damnata fuit (3). Quæ

(1) Ad annum enim 883. loquens de Martino Papa depoſitum Formoſum redintegrante ait: *Perperam facta Joannis Papæ reſcindens*; & ſic pro injuſta habet depoſitionem a Joanne factam, licet proteſtetur, ſe ejus cauſſam ignorare. Cauſſam non unam, ſed plures, eaſdemque graviſſimas aſſignat Joannes *Epiſtola* ad Epiſcopos Galliæ, & Germaniæ; quam ſi doctiſſimus Baronius vidiſſet, non ita fuiſſet loquutus.

(2) *Propylæo* in Joanne VII.

(3) Allatius igitur in Libro, quem inſcripſit: *Confutatio fabulæ de Joanna Papiſſa, ex monumentis Græcis*, hæc habet: *Furit in ſacra, Moguntiaci in Germania mulier, Thiota nomine, ut tradunt Francorum Annales, & Sigebertus in Chronico, res Eccleſiaſticas perturbabat. Etenim novam ſe Prophetiſſam vocabat, uſurpabatque publice docendi munus, & concionandi. Hinc multi ſacra doctrina poſtpoſita, eam quaſi Magiſtram cælitus deſtinatam ſequuti ſunt. Re poſtea detecta, Synodali judicio damnata eſt. Habes Lector, quod mihi in animo eſt certum, nec ambiguum. Poſterioris Sæculi homines nonnulli, rudes illi quidem, & ſimplices, dum audiunt inter Leonem, & Benedictum, vel ſaltem illo tempore, feminam quamdam Moguntiacam non tantum prophetaſſe, ſed & prædicaſſe, obiiſſeque alia munia, quibus ſummi Sacerdotes decorantur, animum a femella, quam nec cogitaſſe tantum ſcelus credunt, avertentes, ad Principem omnium Magiſtram, Petri Cathedram ſcilicet, cujus id munus eſſe optime norunt, inducunt, & a Ger-*

Quæ connexio Thiotæ Pſ-prophetiſſæ Moguntinæ cum Pſ-Joanna Romana Papiſſa? Et ſi Pſ-Prophetiſſæ errore hominum Papiſſæ evaderent, quot Papiſſas haberemus!

§. II.

Exponitur, & probatur conjectura ex Collectione Canonum Mercatoris petita.

POtius igitur crediderim falſas Decretales, quæ etſi nomina multorum Pontificum præſeferant, ab una tamen manu prodierunt, & eodem tempore agnitæ fuerunt, ac ſi revera a Sede Apoſtolica proceſſiſſent, fundamentum fabulæ de Joanna Papiſſa, occaſionemq. dediſſe: Id quod ita evenire potuit. Aliquis nempe Iſidorianæ fraudis conſcius, cum videret Pſ-Decretales tamquam legitimas laudari, & ad uſum reduci, volens ænigmatice, ut in ſimilibus fieri ſolet, illam indicare, cœpit dicere, fuiſſe Papiſſam Joannam dictam, eamque peperiſſe, cum aliis adjunctis quæ inferius examinabimus. Quod ænigma ex defectu Sphingis, hoc eſt artis criticæ, quæ tunc non erat, non intellectum, tandem tranſiit in Fabulam, quæ ceu vera Hiſtoria credita fuit. In quam quidem conjecturam abeo, quod multa ex iis, quæ a primis Fabulæ editoribus ſcripta ſunt, in id aptentur, præſertim quæ habet Martinus Polonus, qui fabulam Joannæ Papiſſæ ita ſcenice deſcribit, ut veram hiſtoriam collectionis Canonum Iſidori Mercatoris vivis coloribus omnino depingere

a Germania in Italiam, a Moguntiaco Romam transferunt. Alii ſceleſti illi quidem, malitioſe totum hoc in innocentiſſimum Petri Thronum traducunt, & Germanicam infamiam honoratiſſimæ R. Eccleſiæ attribuunt. Ut facilius fallere poſſint, Joannam iſtam Anglicam, Moguntiacam eſſe volunt; & lepidi fabulatores perbellis, etſi fictitiis narrationib. veſtiunt, & compte fucatam exponunt. Nec aliunde mihi videtur veriſimilius, quam a Moguntiaca iſta, Joannem Moguntiacum origine, cum tempora reſpondeant, hauſiſſe.

gere videatur. Ait itaque in *Supputationib.* ad annum 854. *Post hunc Leonem* (IV. quem ille vocat V.) *Joannes Anglus natione Margantinus, sedit annis duobus, mensibus* 5. *diebus* 4. *& cessavit Pontificatus mense uno, mortuus est Romæ. Hic, ut asseritur, femina fuit, & in pupillari ætate a quodam suo amasio in habitu virili Athenas ducta fuit, in diversis scientiis ita profecit, ut nullus sibi par inveniretur; adeo ut post Romæ triennium legens magnos Magistros discipulos & auditores haberet. Et cum in Urbe vita, scientia magnæ opinionis esset, in Papam concorditer eligitur. Sed in Papatu per suum familiarem imprægnatur. Verum tempus partus ignorans cum de S. Petro in Lateranum tenderet, angustiata inter Colisseum, & S. Clementis Ecclesiam peperit, & postea mortua ibidem, ut dicitur, sepulta fuit* (1). Nec a Polono multum discrepat Stephanus de Borbone, qui ante eum scripserat (2).

Pri-

(1) Non mihi latet, esse qui contendant, hæc quæ habentur in Martino Polono non esse sua; sed aliena manu assuta. At esto; hoc concedamus, quid tum inde? Saltem hoc assumentum non multis annis post Martinum factum fuit. Ptolomæus enim Lucensis in *Hist. Ecclesiast.* ex Martino, quem laudat, nostram fabellam recitat. Cum vero Polonus anno 1278. mortuus fuerit, & Lucensis anno 1312. suam *historiam* publicaverit, intra horum annorum spatium, illud factum dicendum. Ex eo tamen, quod diximus ex multorum sententia; nostræ fabellæ Marianum Scotum minime meminisse, ac esse, qui idem sentiant de Martino Polono; ne credas cum utroque Pagio, tempore inter Polonum, & Lucensem medio, vel cum Bellarmino circa tempora ipsius Poloni eam adinventam. Stephanus enim de Borbone, qui obiit anno 1261. loco mox adducendo illius, ceu veræ historiæ, meminit; ubi præsertim notanda verba, *ut dicitur in Chronicis*, quæ denotant antiquitatem, ac etiam quamdam, ut ita dicam, universalitatem.

(2) *Libro de septem donis Spiritus S. tit. v. de dono prudentiæ cap. Quod electio Prælatorum debet esse pura c.* 10. apud Patres Echardum, & Quetiffum in *Bibliotheca Ordinis Prædicatorum*, ubi hæc habentur: *Accidit autem mirabilis audacia, imo insana circa annum Domini MC.* (videtur hoc mendum, & legendum CM. ut in similibus passim accidit), *ut dicitur in Chronicis. Quædam mulier litterata, & in arte notandi edocta, assumto virili habitu, & virum se fingens, venit Romam, & tam industria, quam litteratura accepta, facta est Notarius Curiæ, post, Diabolo procurante, Cardinalis, postea Papa. Hæc imprægnata cum ascenderet, peperit. Quod cum novisset Romana justitia, ligatis pedibus ejus ad pedes equi distracta est extra Urbem, & ad dimidiam leucam a populo*

lapi-

Primo igitur reſpondet tempus. Nam etſi Pſeudo-Litteræ decretales ſub principium Sæculi IX. confictæ fuiſſent, tamen, ut ſupra notavimus, in manifeſtum uſum non tranſierunt, niſi medio eodem Sæculo IX. & quidem circa tempora Leonis IV. & Benedicti III. antea enim nonniſi tacitis nominibus, vel ſubobſcure indicatis proferebantur. Hincmarus itaque Rhemenſis per Galliam, & Germaniam celeberrimus ſuis Litteris, & Opuſculis editis ab anno 850. & deinceps, non ſemel utitur ſententiis ipſarum, expreſſis etiam nominibus Pontificum, quibus tribuebantur: &, quod magis eſt, Epiſtola Synodalis Concilii Cariſiaci habiti anno 857. nomine Caroli Calvi ad Epiſcopos, & Comites Galliæ utitur ſententiis Pſeudo-decretalium contra raptores, & detentores bonorum Eccleſiæ, expreſſis nominibus S. Anacleti, S. Urbani, & S. Lucii, quorum nomina præſeferunt: quin & ipſe Leo IV. creditus fuit ex Iſidori *Collectione* hauſiſſe, quod laudat *Epiſt.* ad Nomeonium, *Conſtitutum* S. Silveſtri; hoc enim ex illa magis obtinuit, nec antea laudatum a Romm. PP. Ipſo præterea Leone ſedente prodierunt tres Capitularium Libri Levitæ, in quorum III. multa ex falſis Decretalibus exſcriptæ ſunt Sententiæ: & tempore Benedicti fuerunt factæ additiones, in quibus multæ item ſententiæ Iſidorianæ inſertæ apparuerunt; præſertim in IV. per Erchembertum Cancellarium juſſu Regio facta, ubi expreſſa quoque ſunt Pontificum nomina, quibus Pſ-decretales tribuuntur. Huc etiam facit, quod inferius notabimus de Joanne Anglo ſub nomine Pſ-Iſidori latente, confuſo cum Joanne Scoto Erigena, qui circa Leonis, & Benedicti tempora floruit. Vel dicendum, Joannam Papiſ-

---

lapidata, & ubi fuit mortua, ibi fuit ſepulta, & ſuper lapidem ſuper ea poſitum ſcriptus eſt verſiculus:

Parce Pater Patrum Papiſſæ edere partum.

Papissam collocatam inter Leonem IV. & Benedictum III. ex errore, accepto Leone IV. pro Leone III. sub quo collectio Isidoriana prodiit. Leo enim III. sedit eodem Sæculo IX. ineunte, ab anno scilicet 795. ad annum 816. sub quo tempore floruit Riculfus Isidorianæ collectionis publicator, qui ut supra notatum est, Episcopatum Moguntinum tenuit ab anno 785. usque ad annum 814. vel tardius 815. Igitur fieri potuit, ut Joanna primum diceretur sedisse Sæculo IX. post Leonem, nempè III. & deinde hoc Leone accepto pro IV. inter hunc, & Benedictum III. collocata fuerit. Eoque magis hæc hallucinatio contingere potuit, quod ipse Leo III. a quibusdam IV. dicebatur, qui vel alium Leonem III. inter Sergium I. & Joannem VI. (1) intrudebant, vel alium Leonem I. Liberii successorem (2) somniabant. Neque hic silentio est prætereundum, quod Sigebertus ad annum 827. & iterum ad annum 836. notat, Gregorium IV. Papam, qui per id tempus floruit, dictum fuisse Leonem IV. (3) unde etiam fieri potuit, ut post hunc Leonem Joanna Papissa collocata fuerit, & deinde hic pro vero Leone IV. acciperetur. Post Gregorium IV. collocare Papissam, non importunum. Ut enim supra notavimus, Gregorius IV. primus fuit ex Romm. Pontificibus, qui aliqua habuerit

(1) Hunc Leonem, cujus meminit Gotfridus Viterbiensis, Polonus, aliique, eumdem esse puto, ac Leonem Archiepiscopum Ravennatem, qui floruit Sæculo VIII. medius inter Archiepiscopos Sergium I. & Joannem VI. unde ex horum nominum similitudine, per errorem factum est, ut inter Romm. Pontifices Sergium I. & Joannem VI. collocaretur.

(2) Alterius hujus Leonis meminit Vincentius Bellovacensis, quem sequuntur alii, inter quos Auctor *compilationis Chronologicæ*. Et cum is fingatur simultates habuisse cum S. Hilario Pictaviensi, facile conjicimus, hanc fabellam natam ex confusione S. Hilarii Pictaviensis cum S. Hilario Arelatensi, quem S. Leo M. credens contumacem fuit insectatus.

(3) Gregorius IV. ideo Leo IV. dictus videtur, quod cum ille novam Ostiam Tiberinam a se Gregoriopolim dictam construxisset, hic vero Urbem Leoninam a se ita vocatam perfecisset; ab imperitis, hujusmodi ædificiis confusis, eorum auctores quoque confusi fuerunt: & reapse idem Sigebertus Gregorio constructionem urbis Leoninæ supine adscribit.

ex Pſ-decretalibus, earumque modo loquendi uti cœperit.

Quadrat omnino locus, unde Papiſſa orta dicitur, Moguntia ſcilicet, ubi, ut ſupra probatum eſt, Pſeudo-decretalium opus factum fuit. *Margantinum* enim Poloni, communiter interpretantur Moguntinum (1); eoque magis quod Theodoricus de Niem, qui floruit Sæculo XV. ineunte, & Wernerus, qui floruit eodem Sæculo vergente, dicant, ille *de Maguntia natum*, & hic *natione Moguntinum*. Atque adeo hominum opinione eſt conſtans, Papiſſæ ortum Moguntiæ fuiſſe adſcriptum, ut ipſe Leo Allatius, qui peculiari tractatione noſtram fabellam, ut jam diximus, exploſam voluit, e Moguntia ejus fingendæ occaſionem natam putet: & ætate dicti Wernerii adeo firma erat opinio, Papiſſam fuiſſe Moguntinam, ut aliqui, quos tamen ipſe ſpernit (2), ob id dicerent, Germanos in Papam non eligi. Et huc facit quod Marianus Scotus, qui primus hanc fabellam venditavit, plures annos Moguntiæ fuerat moratus: unde ex confuſa rerum traditione ibi conſervata, eam haurire potuit. Dictam vero Papiſſam feminino genere conjicimus, ut indicaretur ejus νοθεία, & veluti intruſio in Papatum, ac ſi revera Femina Pontifex electa fuiſſet. Mulieres enim non modo Pontificatus, ut in omni loco, & apud omnes nationes, ſed apud Chriſtianos & Sacerdotii, & omnis Clericalis Ordinis fuerunt ſemper expertes (3); quemadmodum

---

(1) Blondellus quoque: Unde mirari ſubit, quod cum is Mercatoris Collectionem Moguntiæ compoſitam agnoverit, idque tempore Leonis IV. Papæ, ut ſupra vidimus, factum putaverit; ſibi in mentem non venerit, ex ea collectione natam fabulam Joannæ, præſertim quod utramque materiam fuſe tractaverit. Sed non omnia poſſumus omnes.

(2) Et quidem recte; nam poſt ementitam Papiſſam ſex natione Germani ad Romanum Pontificatum fuerunt evecti, quorum unus ſcilicet Leo IX. eſt etiam Sanctorum Catalogo adſcriptus.

(3) Cujus rei elegantem rationem affert Innocentius III. *Cap. Nova X. de pænitentiis, & remiſſ.* inquiens: *Quia licet Beatiſſima Virgo Maria dignior, & excelſior fuerit Apoſtolis univerſis, non tamen illi, ſed iſtis*

D-

dum etiam in Lege Mosis & a Sacerdotio, & ab omni Levitico ministerio arcebantur: ac præterea mulierum genus apud scriptores frequenter male audit. Hinc Homerus Odysseæ Δ.

Ὥς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός

Usque adeo nihil improbius, Muliereque pejus;

ac consonat adagium a Diogeniano relatum:

Γυναικὶ μὴ πίστευε μήδ' ἂν ἀποθανῇ

Ne fidem habeas nec morienti feminæ.

Quod Papissa peperisse dicitur, denotare videtur ejus illegitimos partus, P-Decretales scilicet. Et sic quadrat etiam versus, qui ex Stephano de Borbone, Epitaphii loco, ipsius sepulcro appositus fuit;

Parce Pater Patrum Papissæ prodere partum.

videtur namque factus, cum primum aliquis Romm. PP. falsas Decretales allegare cœpit; eoque magis, quod hic versus alium congruum sensum habere non potest (1).

Circumstantia autem, quod vocaretur Joannes Anglus (qualem vocat etiam Sigeberti interpolator, Polono forsitan antiquior) adeo non repugnat (2), ut potius det conjiciendi locum, earum Artificem Joannem nomine dictum, Anglum, non quidem cognomento, ut perperam pu-

---

Dominus claves Regni Cœlorum commisit. Nescio igitur, qua licentia aliqui indocta pietate præditi ad denotandum potentiam S. Annæ eam pingunt, cui parvulus Jesus Claves tradit.

(1) Hinc deinde alii dictum versum, cum non intelligerent, in hunc alium transformarunt:

Papa Pater Patrum Papissæ pandito partum.

& commenti fuerunt, hoc versu coram Papissa, & Cardinalibus a Diabolo in Consistorio pronunciato, illam peperisse.

(2) Et quidem maxime repugnare, ac ut Scholastici loquuntur, implicare contradictionem videtur, quod fuerit Angla, & nata Moguntiæ; unde multi hoc argumentum maximi fecerunt ad nostram fabellam explodendam; Serarius cum primis, qui *lib.* 1. *Rerum Moguntin n.* 5. inter alia hæc habet: *Ehodum diceret ille Plautinus, numquid in Anglia est Moguntia? Qui Moguntinus est, olim quidem Gallus erat, nunc Germanus est. An vero Anglus, & Britannns umquam? Non magis profecto, quam Persa, vel Indus, vel Egyptius.*

tavit Junius (1), ſed origine, quod eſt longe probabilius. Anglos enim plurimos tunc Moguntiæ fuiſſe ſuadet primo, quod ſuus primus Archiepiſcopus S.Bonifacius, ejuſque ſucceſſor S. Lullus, qui Epiſcopatum tenuit ad annum uſque 785. fuerant Angli : Unde eos, alios ex ſua natione ad ſe traxiſſe admodum veriſimile eſt. Suadet præterea qualitas ipſius Urbis, quæ erat veluti Caroli Magni Regia, præſertim quod Alcuinus & ipſe Anglus apud eumdem Imperatorem gratia multum floreret, & multi Britones illum conveniebant. Lepidus eſt conqueſtus Turonenſium, quem ex Alcuini *vita* refert Cointius ad ann. 804. *n.* 73. per hæc verba : *Turones, ut Alcuinum inviſeret, acceſſit Rigulfus Presbyter Engelſaxo, cumque prope januam domus, quæ Abbatis erat, jam adſiſteret, eo viſo quatuor e Turonenſibus fratribus ſimul juncti : Venit, inquiunt ad invicem, iſte Britto, vel Scotto ad illum alterum Brittonem, qui intus jacet : O Deus libera iſtud Monaſterium de iſtis Brittonibus ; Nam ſicut apes undique ad matrem revertuntur, ita hi omnes ad iſtum veniunt.* Quin cum Alcuino alios Anglos advocatos ad erudiendam Galliam notat (2) Mabillonius *Præfat.* 1. in Sæc. IV. Bened. §. VIII. *n.* 175. Neque ſilentio prætereunda Alcuini cum Ri-

(1) In cujus ſuæ opinionis confirmationem ait : *Eodem cognomine frequens adhuc familia ſupereſt (Germanis Enghel) in ditione Palatina ad Moguntiacum : & mihi quoque plures cognomines eo tractu fuerunt noti* . Sed ubi didicerat Junius, nono Sæculo in illis regionibus fuiſſe cognomina ? Notum eſt lippis, & tonſoribus cognominum uſum Barbarorum moribus abolitum, eo tempore adhuc non fuiſſe reſtitutum. Potius dicere poterat, τὸ Anglicum fuiſſe agnomen, ſeu nomen aſcititium, quod Joannes ex aliquo accidenti fuerit ſortitus, ut *Rabanus* dictus *Maurus*, *Walfridus* dictus *Strabo*, *Radbertus* dictus *Paſchaſius*. Sed hoc probare debuiſſet ; cum talia agnomina rara fuerint : atque, ut obſervat Mabillonius *Lib.II.de Re diplom. Cap. VII. n.* 2 *Qui ſic duo habebant nomina, alterutrum utplurimum, non duo ſimul uſurpabant* . Nec denique occurrit per ea tempora exemplum impoſiti alicui nominis a loco, in quo is ortus non fuerit.

(2) *Donec Carolus Magnus ea poſtliminio excitavit denuo, invitatis in Galliam litteratis viris, Alcuino, aliiſque Anglis, qui acceptam ex hoc Regno eruditionem, ac doctrinam Gallis tandem viciſſim refunderent.*

Riculfo amicitia, uti testatur illius ad hunc Epistola, quem vocat Damætam; unde facile potuit aliquis ex illius asseclis, vel popularibus apud hunc se intrudere. Huc etiam facit, quod ea Natio licet aliis nominibus commendabilis esset, illius tamen Scriptores apud Antiquos suspectæ fidei habebantur, ut observat idem doctissimus Mabillonius (1) *Præfat.* in Sæculum I. Bened. *n.* 15. Atque huc revocanda, quæ supra notavimus de suppositione monumentorum ad Primatiam Cantuariensem spectantium; de eo, quod scribit Richardus Archiepiscopus circa exemptionem Monasteriorum (2); & de interpolatis Canonibus in *Excerptionibus* Egberti, de quibus mox redibit sermo.

Hinc datur etiam coniiciendi locus, cur ex Isidorianis Litteris, quæ ad omnes nationes directæ cernuntur, nulla ad Britannos inscripta sit, ut scilicet earum auctor suæ gentis incuria, & veluti oblitus se magis sub Hispano nomine absconderet, ac lateret; vel ut cum aliis illuderet, suæ genti, nationique parcere voluisset. Et sane mirari subit, quod in tanta rerum farragine numquam Britanniæ, vel Angliæ fiat mentio, præsertim cum non semel data fuerit occasio illam memorandi. Eam primo, & in primis dabat Pontificalis in Eleutherio, ubi ait: *Hic accepit Epistolam* a *Lucio Britannico Rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum*: subditque Beda *Lib. I. Historiæ*

(1) *Quibusdam nihilominus magis innatum est, quidlibet fingendi, seu credendi vitium ex soli natura, quod Aremoricis, Anglicisque vitarum Scriptoribus plures jam impegerunt. Vetus est Petri Cellensis querela in quadam Epistola ad Nicolaum Monachum Anglum. Insula est, inquit, de Anglia, circumfusa aqua: unde hujus elementi propria qualitate ejus incolæ non immerito afficiuntur, & nimia mobilitate in tenuissimas, ac subtiles phantasias frequenter transferuntur, somnia sua visionibus comparantes, ne dicam præferentes.*

(2) Licet enim Richardus supra relatus *pag.* 172. *n.* 2. generatim loquatur, ejus tamen verba solum, vel potissimum intelligenda sunt de Monasteriis Angliæ, de quibus agebatur, & quorum pleniorem notitiam habere poterat.

ſtoriæ Angl. cap. 4. hæc verba: *Et mox piæ petitionis effe-ctum conſecutus eſt*. Nam, eodem Beda teſte, Eleutherius Donatianum, & Fugatium, quaſi Apoſtolos, ad illum miſit (1). Quæ opportunior occaſio fingendi eam Epiſtolam, ac inſuper reſcriptum ſub nomine Eleutherii (2) ad Lucium? Cur Mercator hæc non curat? Cur, ut ſolet, hic ſui dilectiſſimi Pontificalis veſtigia non premit? Occaſionem item dabat S. Proſper in Chronico, ubi ſub Conſulibus anni 429. ait: *Cæleſtinus* (Papa) *Germanum Altiſiodorenſem Epiſcopum vice ſua mittit, & deturbatis hæreticis Brittannos ad Catholicam fidem dirigit*. Dabat tandem idem Pontificalis in S. Gregorio, ubi de eo ait: *miſit Servos Dei Mellitum, Auguſtinum, & Joannem, & alios plures cum eis Monachos timentes Deum in prædicationem ad gentem Anglorum, ut eos converterent ad Dominum Jeſum Chriſtum*. Et licet S. Gregorius in ſuo Regeſto Epiſtolas multas ſcripſerit ad hujuſmodi Auguſtini in Angliam miſſionem ſpectantes, poterat nihilominus P. Iſidorus alia more ſuo miſcere; præſertim cum de memorato Joanne nullus præter Librum Pontificalem faciat mentionem. Atque hinc datur etiam conjiciendi locus, quare Rabanus, licet emunctæ naris non fuerit, ut vera a falſis monumentis diſcerneret; tamen, ut ſupra notavimus, illis Mercatoris numquam fuit uſus, nimirum quod cum is fuiſſet Alcuini diſci-

---

(1) Quæ Pontificalis, & Beda narrant de Fide Chriſti Domini tempore Lucii Regis, & Eleutherii Papæ petita, & in Britanniam invecta, confirmantur ex Tertulliano illius temporis ſcriptore, qui *Lib. adverſus Judæos cap.* 7. ait: *Britannorum inacceſſa Romanis loca, Chriſto vero ſubdita*: ac confirmantur ex Origene *hom.* 6. in Lucam. Vide Blanchinii eruditiſſimas *notas* ad hunc Pontificalis locum.

(2) Epiſtolæ vero Eleutherii ad Lucium confictum exemplum, quod Uſſerius *de Britan. Eccleſ. primordiis cap.* 6. ex quinque mſſ. fide expreſſit, Iſidori noſtri ætate eſt omnino poſterius: ac illud, ut idem Uſſerius obſervat, primus dedit interpolator Legum Eduardi Confeſſoris cum hac epigraphe: *Anno CCXIX. a paſſione Chriſti ſcripſit Dominus Eleutherius Papa Lucio Regi Britanniæ ad correctionem* (vel *petitionem*) *Regis, & procerum Regni Britanniæ*.

ſcipulus, facile poterat illius popularium facta ſcire, atque Pſeudo-Iſidori fraudem; & ideo ab hac ſibi cavit.

Iſidorum fuiſſe Anglum ſuadet etiam, quod is ex *Excerptionib.* Canonum Egberti Archiepiſcopi Eboracenſis, cujus Alcuinus fuerat Diaconus, ſuppoſititia ad ſuam rem facientia non pauca corraſerit: ac præterea ingenium fingendi Litteras decretales, artem ipſam fingendi, & interpolandi ſcripturas, atque ſtudium conſulendi commodis accuſatorum Clericorum, hauſiſſe videtur ex ſchola ejuſdem Egberti, ſeu potius Hucarii Levitæ, qui & ipſe Anglus ex Egberti Opere inſcripto: *de Sacerdotali jure*, dictas excerptiones (1) concinnavit. Jam ſupra notavimus *Capite* 2. ex talibus Excerptis ſuum feciſſe interpolatum fragmentum Epiſtolæ S. Gregorii M. ad Felicem Meſſanenſem. Inſuper ex eiſdem paſſim uſus fuit ſententiis interpolatorum Canonum ad rem judiciariam pertinentium (2), nempe Canonis 48. qui præſefert titulum: *Canon Romanus* (3); Canonis 140. inſcripti: *Vigilius Papa, ex Concilio Carthaginenſi, Gregorius* (4); Canonis 141. cujus Epi-

(1) Num vero hujuſmodi interpolationes ſint etiam in eo Opere *de Sacerdotali jure*, omnino me fugit, cum illud mihi videre non licuerit. Sed eſto ſint, ne credas eas ab ipſo Egberto viro optimo factas, ſed alterius opera, manuque aliena.

(2) Hujuſmodi ſtudium interpolandi Canones ad Judicia ſpectantes excitatum fuit in aliquo Clerico Eccleſiæ Eboracenſis, ex cauſſa forſitan longiſſimæ, & feriſſimæ perſecutionis ad ejectionem uſque, quam paſſus fuerat S. Wilfridus ſenior Archiepiſcopus, qui tandem requietem aſſecutus obiit anno 709.

(3) *Si in qualibet Provincia exortæ fuerint quæſticnes, ad majorem Sedem, vel Synodum, ſeu etiam ad Apoſtolicam Sedem Romæ referantur.*

(4) *Quis cum ad judicium venerit, ſi noluerit Clericus, & neceſſe fuerit, induciæ ei petenti a Patribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur, & Judices ſelecti tribuantur. Si ibi vim aliquam temerariæ multitudinis metuerit, locum is congruum eligat, quo abſque timore ſuos, ſi neceſſe fuerit, teſtes habere, & abſque impedimento ſuam canonice ſententiam finire valeat; quia multa pro ſubreptione evenire ſolent. Sententiam, Fratres, quæ miſericordiam vetat, non ſolum tenere, ſed etiam audire refugite; quia potior eſt omnibus holocauſtis miſericordia. Non itaque agendum in Eccleſiaſticis negotiis, ſicut in ſæcularibus; nam in ſæcularibus priuſquam qui legibus eſt coactus, venerit, & decertaverit, & reſponſum dederit, ante peractam cauſſam non poteſt recedere; in Eccleſiaſticis vero dicta cauſſa licet recedere, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægravari viderit.*

Epigraphe: *In Nicæna Synodo*(1); & Canonis 142. cui inſcriptio: *Romanum Concilium*(2). Ubi obſervandum, tantam eſſe interpolationis factæ a Mercatore ſimilitudinem interpolationi ſententiarum Egberti, ut Blondellus, qui hunc ignoravit, eas illi adſcribere non dubitaverit.

Ceteras circumſtantias, quæ de Joanna Papiſſa referuntur, non moror; eæ namque, ut fieri ſolet, facile adjungi potuerunt. Sed illud, quod dicitur, eam Joannam Athenis ſtudiis litterarum, quæ illinc jamdiu abierant, vacaſſe, denotare videtur, noſtram collectionem compoſitam ex monumentis variarum nationum, Græciæ præſertim, quatenus ejus eruditionem illius Auctor non obſcure affectat in *Præfatione*, cum ait: *Quod ſi veritas eſt quærenda e pluribus, Græcorum ſequamur Stylum, eorumque imitemur editiones, atque exemplaria*. Sic Joannes Erigena eo quod linguam græcam callebat, dictus fuit Athenis ſtuduiſſe. Illud etiam non temere adjungere putamus, quod habet Stephanus de Borbone, ementitam Papiſſam artem notandi (3) calluiſſe, & Romæ antequam ad Cardinala-

(1) *Statutum eſt, quod Judices alii non Synodo deberent eſſe, niſi quos ipſe, qui impetitur, elegerit, aut quos conſenſu ſuo ejus Primates auctoritate hujus Sanctæ Sedis conſtituerint; quia indignum eſt, ut ab externis judicetur, qui Provinciales, & a ſe electos debet habere Judices.*

(2) *Tempore Conſtantini Auguſti congregavit Silveſter primam Synodum Romæ cum 73. Epiſcopis, quorum conſenſu, & ſubſcriptione conſtitutum eſt: Ut nullus laicus Clerico cuiquam audeat inferre teſtimonium; ergo laici adverſus Clericum non recipiantur. Accuſatores conſanguinei, nec familiares, nec domo prodeuntes adverſus extraneum teſtimonium non dicant, nec accuſatores, nec teſtes ſuſpecti recipiantur, quia propinquitatis, aut dominationis.*

(3) Apud Echardum, & Quetiſſum ſupra laud. loco legitur ita abbreviatum *nondi*, & inter parentheſes diverſo charactere ſubditur: *Quod divinet Lector*. Sed nullus dubito, legendum *notandi*, quod apertiſſime mihi deſumi videtur ex iis, quæ infra ibidem habentur, quod *facta eſt Notarius curiæ*. Hoc enim importat *notare*, ſcribere, ſeu exſcribere notis, & per compendia litterarum: unde nomen Notarii, quod dabatur iis, qui hujuſmodi artem callebant. Tanta erat Notariorum in notando celeritas, ut eorum manus ſequeretur velocitatem linguæ, imo & præveniret; unde Martialis XIV. 208. cecinit:

Currant verba licet, manus eſt velocior illis:
Nondum lingua, ſuum dextra peregit opus.

nalatum, & deinde ad Papatum ascenderet, egisse Notarium. Hoc enim significare videtur, Isidorum nostrum fuisse auctorem, vel saltem propagatorem *Formatarum*, de quibus supra egimus *Cap*.2. hæ namque notis, numerisque sunt vallatæ. Et si demus, hoc minime denotari, adhuc ex hac arte notandi, quam dicitur Papissa calluisse, indicium magis rei veræ, quam fabulosæ desumitur. In Fabulis enim fingi solet, quod est speciosius, quod est mirabilius. Nihil sane mirum, vel speciosum videtur, quod mulier artem notandi didicerit. Verus igitur fuit Joannes Anglus, qui eam artem callebat. Ac præterea in Fabulis fingi solet, quod est verosimile, quod facilius credi potest; quale certe non est, quod Notarius factus fuerit Cardinalis, & deinde Papa. Cur non per nobiliores gradus fingitur ad supremas dignitates pervenisse? Verum igitur est, quod fuerit Notarius (1), & tali rei veræ accommodata Fabula.

§. III.

De Joanne Anglo sub Isidori Mercatoris nomine latente.

SI conjecturis conjecturas addere, & ex rebus obscuris aliquod lumen haurire licet, Jo: Anglum sub Mercatoris larva delitescentem suspicor, unum esse ex iis, qui Scriptorum partim imperitia, partim oscitantia cum famoso Joanne Scoto, *Erigena* dicto, fuerunt confusi,

(1) Qui scilicet callebat artem notandi, seu scribendi per compendia. Hanc enim artem etiam sequioribus temporibus obtinuisse, discimus cum ex aliis, tum ex Petro Diacono, qui cum principio Sæculi XII. floreret, scripsit Librum *de Notis Litterarum*: quem videsis apud Heliam Putschium Libro inscripto: *Grammaticæ Latinæ Auctores antiqui*. Sed deinde hujusmodi arte paulatim neglecta, nomen Notarii ad Tabelliones, Libelliones, & Scribas denotandos jam usurpatum, eorum proprium evasit.

& forsitan eum, quem Anonymus apud Vincentium Bellovacensem in *Speculo Historiali lib.* XXIII. *cap.* 173. quem multi alii fuerunt sequuti, miro anachronismo facit Bedæ discipulum, & cum illo confudisse videtur. Ait enim: *Alcuinus studium de Roma Parisios transtulit, quod illuc a Græcia translatum fuerat a Romanis; fueruntque Parisiis fundatores illius studii quatuor Monachi Bedæ discipuli, scilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Jo: Scotus.* Quam multa paucis hisce verbis Anonymus confundat, ac perturbet, jam notarunt Viri eruditi: sed ex iis aliquod indicium ad veritatem detegendam forsitan depromi potest. Hinc quemadmodum Claudium Hispanum cum Clemente Scoto (1), unde emersit Claudius Clemens (2), sunt qui hic confusum credunt, & unum ab altero distinguunt, sic non pauci post Trithemium, ut Balæus, P. Cellotius, aliique duplicem faciunt Jo: Scotum, unum nempe antiquum Alcuini, & Caroli M. ætate florentem, qui fuit Bedæ discipulus, seu potius discipulorum ejus, & alterum recentiorem, qui floruit sub Carolo Calvo, & quem Trithemius Erigenam vocat. Hunc ex testimonio coætaneorum Scriptorum S. Nicolai I. Papæ, Hincmari Rhem. & Anastasii Scotum fuisse constat, seu Hibernensem; nam Hibernenses Scotorum nomine aliquando venerunt, & hoc importare videtur nomen (3) Erigena, quo eum

(1) Hujus Clementis meminit Anonymus S. Galli Monachus initio *Lib.* 1. *de Gestis* Caroli M. qui e duobus Scotis eruditis, unum scilicet Clementem in Gallia residere præcepit, alterum in Italiam direxit. Et Mabillonius *Lib. XXIX. Annal. Bened. n.* 26. narrat ad hunc Clementem missos a Ratgario Abbate Modestum & Candidum cum aliis in Galliam grammaticæ studendi gratia.

(2) Morerius etiam Claudium Clementem dicit, sed eum Hispanum facit. Sed Dempsterus studio ampliandi numerum Scriptorum suæ nationis, duos Claudios Clementes facit, & utrosque Scotiæ adscribit.

(3) Licet enim aliqui nomen *Erigena* deducant ab *Ergene* loco Angliæ in confiniis Walliæ, & alii ab *Aira* loco Scotiæ; verosimilior tamen est opinio eorum, qui illud deducunt ab *Erin*, quo nomine apud incolas Hibernia venit.

eum Trithemius donavit. Sed prior, magis eſt, ut fuerit Anglus, & ideo Scotus fuit dictus, quia cum Scoto fuerat confuſus.

Dempſterus præterea in *Hiſt. Eccl. Scriptorum Scotiæ* tertium addit Joannem Scotum Mailroſium nuncupatum, quem facit Clementis Scoti ſocium, & Caroli M. juſsu Academiam Ticinenſem fundaſse putat, atque hunc etiam cum notiſſimo Joanne Scoto confuſum fuiſſe notat. Sed hic, Mailroſius ita dictus a loco Scotiæ, & Angliæ contermino, non magis Scotus, quam Anglus dici poteſt. Et ſic non tantum unum, ſed duos habemus Joannes Anglos Alcuini, & Caroli M. ætate, quorum alteruter Mercatoris larvam forſitan aſſumpſit. Nec mira videri debet hujuſmodi nominum confuſio; nam idem Joannes Scotus Erigena, etſi ipſe hæreticus eſſet (1), confuſus fuit ab aliis cum tribus aliis Joannibus, iiſdemque Sanctis, & minime Scotis, Malmesburienſi *Sapienti* dicto, Æthelingenſi, & Magnopolitano. Hinc cum titulo Martyris videtur ſcriptus in ſupplemento Martyrologii Uſuardi editi a Jo: Molano Antuerpiæ anno 1583. Vide Natalem Alexandrum *Diſſert.* XIV. *ad ſæculum* IX. §. 3. Et nota interim temeritatem Guilielmi Cavei, qui queritur, Joannem Scotum eſſe expunctum e Martyrologio Romano, ubi, ait: *Certe martyribus, & Sanctis poſt mortem annumeratus locum per multa tenuit Sæcula* (2).

(1) Multa enim contra Catholicæ Fidei veritatem docuit, & præcipue contra Tranſſubſtantiationis Myſterium; unde ab Hæreticis noſtri temporis miris laudibus extollitur. Neque audiendus Dempſterus, qui ſtudio partium ſuæ nationis nimium addictus hanc ab ea maculam eluere nititur, & contra omnium antiquorum auctoritatem negat Scotum, quem popularem ſuum facit, talia docuiſſe.

(2) Debuerat Caveus hujus quam longiſſimæ poſſeſſionis, quam Scotum habuiſſe dicit in Martyrologio Romano, dare aliquod documentum, vel indicium, ſed nullum dat, nec etiam breviſſimi temporis. Non me fugit, laudari ſolere Martyrologium Romanum impreſſum Antuerpiæ anno 1586. in quo dicitur hæc haberi: *Eodem die S. Joannis Scoti, qui graphiis puerorum confoſſus martyrii coronam*

Joannes itaque Anglus omnino diverſus a famoſo Joanne Erigena Scoto videtur prodiiſſe ex ſchola Eboracenſi, & cum Flacco Alcuino (1), vel ſaltem ejus tempore veniſſe in Galliam: cum vero Moguntiæ degeret, concinnaſſe ſub nomine Iſidori Mercatoris collectionem Canonum, & Decretalium; unde orta occaſio fingendæ fabulæ Papiſſæ natæ Moguntiæ, quæ dicebatur *Joannes Anglus*. En igitur quod aliquid veri fuerit in fabula Papiſſæ Joannæ. Atque utinam non fuiſſet. Eccleſiaſticam diſciplinam non contaminaſſet: nec Hæreticis Eccleſiam Catholicam calumniandi occaſionem dediſſet (2).

AP-

---

ronam adeptus fuit. Addit Fuller in *Hiſtoria Angliæ*, modo dictum Martyrologium Antuerpiæ fuiſſe impreſſum juſſu Gregorii XIII. Sed immane quantum fallitur, ſeu potius fallere vult. Etſi demus, in eo Martyrologio eſſe relata verba, quod me neſcire fateor, adeo falſum eſt, illud juſſu Gregorii XIII. fuiſſe impreſſum, ut potius contra ejus præceptum & voluntatem id factum fuerit. Idem enim Pontifex Litteris in forma Brevis datis die 14. menſis Januarii anni 1584. & præmiſſis Martyrologio Rom. editionis Rom. ejuſdem anni hæc ſtatuit: *Mandamus igitur omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, ceteriſque Eccleſiis, Monaſteriis, Conventibus, Ordinibus ſive Sæcularibus, ſive Regularibus quibuſcunque Præfectis, ut in peragendo divino officio, omni alio Martyrologio amoto, hoc tantum utantur, nulla re addita, mutata, adempta. Si quos alios habuerint Sanctos in ſuis Eccleſiis, aut locis celebrari ſolitos, eos in hunc librum non inferant, ſed ſeparatim deſcriptos habeant*. Cum igitur in hoc Martyrologio Joannis Scoti mentio facta non fuiſſet, quo modo dici poteſt, eam poſt biennium factam fuiſſe juſſu Gregorii XIII. in Martyrologio Antuerpiæ impreſſo?

(1) Cum diximus, Joannem Anglum Alcuini fuiſſe aſſeclam, ne credas, Alcuinum non modo eruditione, ſed etiam ſanctitate præſtantem illius fraudis fuiſſe aliquo modo participem. Quin cum Alcuinus talis Joannis in ſuis Epiſtolis, alibiqne numquam meminerit, non levi argumento eſt, eum flocci feciſſe.

(2) Concinit Coutantius qui *Præfat.* §. 10. ita queritur de Mercatore: *Porro hac fraude quam ſit pernicioſe de Eccleſia meritus, dici vix poteſt. Hinc debilitati penitus fractique diſciplinæ nervi, perturbata Epiſcoporum jura, ſublatæ judiciorum leges, aut miſerum ſaltem in modum afflictæ; hinc diſcordiarum, ſeditionum, ac litium ſeges immenſa, quæ tot Sæculis ad Eccleſiæ dedecus, fideliumque offenſionem fruticavit. Neque id ſolum; ſed alienæ etiam communionis hominibus aperta ingens ad calumnias feneſtra. Cum enim putida tot ſcripta mendacii inſimulare promptum eſſet, ac re quidem vera inſimularent ipſi, convincerentque, gradum inde ad genuina inſimulanda fecerint. Errorem, ut par erat, refellere parum contenti, in veritatem ipſam involarunt. Exprobrata Catholicis nimia credulitas, fuco falſi adſperſa ſapientiſſima decreta, ſanctiores ritus exploſi, rejecta ſine pudore, ac modo fundatiſſima quæquæ ſummorum Pontificum jura, aut certe ad tenuem, exilemque umbram redacta*.

APPENDIX

De Pseudo-Cyriaco Papa comite S. Ursulæ ac MXI. *millium Virginum, & cum eis Martyrium passo.*

FAbula de Joanna Papissa caussam, vel occasionem dedisse videtur fingendæ alterius fabulæ de Papa Cyriaco, qui renunciavit Papatui, & cum S. Ursula, & aliis XI. millibus Virginibus ejus sociis Coloniam appulsus ibi martyrii palmam fuit assequutus. Quæ, ut probe intelligantur, præcipiendum est, ex omnibus narrationibus, quæ leguntur de S. Ursula, & sociis ejus, quarum festum diei 21. mensis Octobris est assignatum, nihil sincerius ac solidius inveniri eo, quod legitur die 20. ejusdem mensis in Martyrologio Usuardi, qui floruit tempore Caroli Calvi Francorum Regis post medium Sæculum IX. *Civitate Colonia Passio SS. Virginum Marthæ, & Saulæ cum aliis pluribus*(1). Aliqui volunt nomen *Saulæ* idem esse, ac nomen Ursulæ ab Usuardo abbreviatum. Baillettus contra, & Natalis Alexander putant, ex *& Saula* potuisse fieri nomen *Ursula*, ita ut primum diceretur *Ursaula*, & deinde *Ursula*. Sed scrupulum iis injicit nomen *Marthæ*, quod nusquam cum *Ursula* conjunctum reperitur. Sed, pace horum eruditissimorum virorum, quid vetat, potius dicere, ex nomine *Marthæ* abbreviato, vel corroso, & ex *Saula* dictam *Ursulam*? Potuit usu loquendi, vel scriptionis vitio, vel legentium imperitia, primum dici *Marthsaula*, deinde, facta alia elisione, dici *Arthsaula*, vel *Arsaula*, & tandem nomen *Ursulæ* emergere

(1) Hujusmodi Virgines forsitan fuerunt Moniales alicujus Monasterii, quæ ab Hunnis Coloniam devastantibus simul pro Fide, & pudicitia trucidatæ fuerint, & inter eas Martha, & Saula illustriores.

gere (1) : idque eo facilius evenire potuit, ſi dematur conjunctio *&*, ita ut loco ejus, quod ab Uſuardo ſcriptum fuit, ab aliis ſcriberetur: *Paſſio SS. Virginum Marthæ, Saulæ, & aliarum plurium*, ſive ex mox dicendis, *& aliarum undecim millium*. Martham vero, & Saulam ab Urſula non diſtinguendas, cum alia ſuadent, tum præſertim quod Colonia illis cultum diſtinctum non præſtiterit; adeo ut Hermannus Crombachius *Lib.* XI. *de Urſula vindicata cap.* 12. de eiſdem hæc habeat: *Colonienſes vel eas non colere, vel tantum poſtridie cum tota ſodalitate Urſulana.*

Quo nomine Urſulæ adhuc informi, huic hiſtoriæ fabuloſa pigmenta incredibilis numeri ſociarum Virginum cum ea Coloniæ paſſarum appoſita fuerunt. Ex Scriptoribus, qui ſuperſunt, ea primus omnium canere videtur Wandebertus Monachus, & Diaconus Monaſterii Prumienſis, qui Martyrologium ſcripſit paulo ante Uſuardum tempore Lotharii I. Imperatoris, & ad diem 21.(2) Octobris hæc habet:

Tum

---

(1) Sic doctiſſimus Papebrochius è *vera*, & *icon* formatum conjicit nomen *Veronica* tributum piæ mulieri, quæ, ut antiqua traditio fert, cum linteum vultui Salvatoris euntis ad Calvarium, ſive in cruce pendentis, ſudoris, & cruoris abſtergendi gratia appreſſiſſet, ipſius imagine impreſſum retulit, unde *vera icon* hæc imago per excellentiam dicta. Sic Cl. Mazochius noſter in *Kalendarium marmoreum commen. de S. Reſtituta cap.* III. ex Hippone Diarhyto civitate Provinciæ Carthag. (ita dicta ad differentiam Hipponis Regii Provinciæ Numidiæ) ingenioſiſſime ſimul, ac rectiſſime oſtendit, formatum incognitum nomen *Ponizarius*, ubi in Africa S. Reſtituta nata dicitur in ejus actis.

(2) Si vero quæritur, qua de cauſſa commemoratio Martyrum Colonienſium a die 20. menſis Octobris ad diem 21. ejuſdem apud Wandebertum, alioſque translata legitur, duæ reſponſiones ſuppetunt, generalis una, peculiaris altera: Prima, quod novæ non ſint in Martyrologiis hujuſmodi varietates; altera, ut probabilior redderetur numerus millium Virginum additarum. Cum enim in aliquibus antiquis Martyrologiis legeretur: *In Nicomedia Daſii, Zotici, Gaii cum* 12. *milibus* (loco 12. *militibus*, quæ eſt vera lectio, & ita reſtituta in Martyrologio Romano) commodum viſum fuit ad majorem fidem novis inventis conciliandam, hujuſmodi millium numerum Virginibus huc translatis applicare: & reapſe obſervat eruditus Caſtellanus, in nonnullis antiquis Codicibus non 12. ſed 11. millia memorari, eumque numerum non ad Nicomedienſes, ſed ad Colonienſes martyres referri.

Tum numerofa fimul Rheni per littora fulgent
Chrifto Virgineis erecta trophæa maniplis
Agrippinæ Urbi, quarum furor impius olim
Millia mactavit ductricibus inclyta Sanctis.

Tum poftea Otho Frifingenfis in *Chronico*, quod fcripfit ad annum ufque 1146. *Lib. IV. cap.* 28. de Attila Unnorum Rege ait: *Hic etiam dum ubique terrarum difcurreret, XI. M. Virginum apud Coloniam Agrippinam Martyrio coronavit*. Sed fubinde hanc narrationem expreffo etiam nomine Urfulæ auctam, & miris coloribus depictam videmus. Anonymus enim apud Surium, a quo minime difcrepat Sigebertus, feu potius Sigeberti interpolator in *Chronographia ad annum* 453. refert, Urfulam generofiffimo fanguine natam, & alias decem Virgines fingulas fingulis triremibus præpofitas, quarum quælibet mille Virgines vehebat, e Britannia difceffiffe, & poft longas peregrinationes iterum Coloniam appulfas ibi cum omnibus illis ab Hunnis martyrio fuiffe affectas (1). Hanc portentofam fabulam in probabiliorem

rem

(1) Interpolatoris Sigeberti, qui preffius rem defcribit, verba funt: *Omnibus bellis famofius fuit bellum, quod candidatus Sanctarum XI. millium Virginum exercitus bellavit, duce S. Virgine Urfula, quæ filia unica Noti (feu Deonoti) nobiliffimi Britannorum Principis, cum nondum nubilis a filio cujufdam feriffimi Tyranni ad nuptias expeteretur, & patrem fuum fuper hoc anxiari videret, qui Deum metuebat, fi filiam Deo jam devotam nubere cogeret, & Tyrannum timebat, fi filiam denegaret; divinitus infpirata nutanti patri fuafit, ut Tyranno affentiretur, ea tamen illi propofita conditione, ut ipfe, & Tyrannus decem Virgines genere, forma, & ætate electas fibi traderent, & tam fibi, quam fingulis illarum mille Virgines fubfcriberent, & comparatis ad numerum ipfarum undecim triremibus inducias triennii fibi darent ad exercitium Virginitatis fuæ, novo ufa confilio, ut aut difficultate propofitæ conditionis animum ejus a fe averteret, aut hac opportunitate omnes coævas fuas fecum Deo dicaret. Et ex hoc condicto Virginibus, triremibus, & fumptibus comparatis, per triennium belli præludia cunctis mirantibus tandem fub uno die agente vento, ad portum Galliæ, qui Ticla dicitur, & inde Coloniam appulfæ funt, ibique ex Angeli monitu Romam tendentes, ad Urbem Bafiliam navibus, a Bafilia Romam ufque pedibus profectæ, eodem eundi tenore Coloniam funt reverfæ ab Hunnis undique obfeffam. A quibus cunctæ martyrizatæ novo, & mirabili modo triumpharunt, & Coloniam fanguine, & fepultura fua clariorem reddiderunt.*

rem (1) formam redactam ita depingit Baronius ex Gaufrido Asaphensi *de rebus Britannicis*, Maximum scilicet Tyrannum, assignata suis Britannicis militibus Aremorica, iis Regem constituisse Conanum suæ militiæ Ducem, qui advocavit ex ea Insula Ursulam Regis Cornubiæ filiam, & cum ea XI.mille alias Virgines, quas novi incolæ Aremoricæ, seu novæ, & minoris Britanniæ ducerent in matrimonium, & ipse quidem Ursulam. Sed cum hæ ad Rheni littus in potestatem Hunnorum devenissent, ab iis in odium Fidei & pudicitiæ, in quibus Ursula ceteras confirmabat, fuerunt trucidatæ.

Utcunque hæc se habeant, quidquid Historiæ S.Ursulæ fabulose a primis additum est, videtur additum, ne Colonia Moguntiæ æmula, haberet quid ei invideret, atque etiam ut eamdem superaret. Cum enim Moguntiæ ex testimonio S. Hieronymi ad Gerontiam *multa hominum millia in Ecclesia ab* infidelibus fuerint *trucidata*; certe quidem illius Christianis fastis non parum accrescebat: nec simile quid prærogativæ habebat Colonia, etsi multorum Martyrum sanguine, & reliquiis esset decorata. Hinc placuit, historiam S. Ursulæ ampliando, aliquod majus & portentosius sub Hunnis, ut visum est, obtendere in Coloniæ gloriam: ideoque Sigebertus, seu ejus interpolator loco superius laud. de S. Ursula, ejusque stupendo comitatu dicit: *Coloniam sanguine, & sepultura sua clariorem reddiderunt*. Occasio igitur hujus fabulæ fingendæ forsitan anno 805. data fuit, cum, ut refert Goswinus *Tract.* cui titulus: *Inventio, & miracula SS. Aurei, & Justinæ* apud Bollandistas die 16. mensis Junii,

(1) Cardinalis igitur Baronius in *notis* ad Martyrologium Romanum Gaufridi narrationem tamquam veram Historiam admitti posse credidit, etsi non omnia in ea contenta probat, præsertim quod habet de longe majori numero millium Virginum, & de earum martyrio in insulis Barbarorum. Sed rectius alii eam multis omnino refellunt.

nii, Riculfus Archiepiſcopus Moguntinus in Eccleſia S. Albani in ea Urbe recens ædificata: *Tam B. Albani, quam etiam SS. Aurei, & Juſtinæ ſociorumque eorum, ac multorum aliorum Martyrum corpora loculis magis decentibus, & honeſtis (ſicut poſtea repertum eſt) commendare curavit*. Ac præterea, quod videtur certius, ne Colonia haberet, quid invideret Moguntiæ de Joanna origine Angla Papiſſa Moguntiæ nata (1), placuit huic fabulæ alteram ſimilem, imo longe illuſtriorem opponere de Papa Cyriaco (2) etiam Britannico cum S.Urſula, ejuſque ſociis Coloniæ martyrium paſſo, & ſepulto. Et quidem ſuppoſititiam inventionem corporis Pſeudo-Cyriaci (3), & aliorum comitatus S. Urſulæ factam anno 1155. comprobare placuit ſuppoſititia revelatione (4) S. Eliſabeth monachæ Schonaugiæ in diœceſi Trevirenſi, habita ſequenti anno 1156. (5) de qua mox redibit ſermo; quemadmodum ex revelatio-

E e

(1) Etſi enim Moguntiæ dedecori potius verti deberet, hoc monſtrum peperiſſe; non defuiſſe tamen inſipientes, admodum veroſimile eſt, qui id ei decori, & laudi darent; cum novum non ſit, quod imperitum vulgus etiam ex rebus inhoneſtis, quæ ſpeciem, & dignitatem quamdam præſeferre videntur, inanem gloriam quærat, & faſtis adſcribat.

(2) Huic Pſeudo-Cyriaco Papæ præiverat Pſ-Cyriacus alter Epiſcopus Hieroſolymitanus, qui jam inde a Sæculo V. in Catalogum Epiſcoporum illius Sedis intruſus fuit: & de eo dicebatur, quod fuerat monſtrator Crucis Domini tempore Euſebii Papæ, & ſub Juliano martyrium paſſus. Vide Papebrochium in *Propylæo* poſt Pontianum.

(3) Epitaphium Pſeudo-Cyriaci Saxo inciſum, hoc ex Gerlaco Tuitienſi Abbate refert Crombachius *Lib.VII.* de Urſula Vindicata, *cap.* 17. *S. Cyriacus Papa Romanus, qui cum gaudio ſuſcepit Sacras Virgines, & cum eiſdem reverſus martyrium ſuſcepit*. At ſubdit idem Crombachius: *Vix erutus e terra titulus iſte fuit, quum ſtatim ejus feſtum Coloniæ, Tuitii, variis in locis, quo ſacræ S. Cyriaci reliquiæ ſunt deportatæ, fuerit ſollemniter celebratum*.

(4) Ea quidem arte, ut quæ in effoſſis titulis, & corporibus eſſent obſcura, tali revelatione quoque clara fierent; ſic pauca, quæ habentur in relato Pſeudo-Cyriaci titulo, multis revelatione explicantur: ac etiam eadem revelatione redderetur ratio, cur non omnium XI. millium Virginum S. Urſulæ comitum invenirentur tituli, quod nempe Pſeudo-Jacobus Antiochenus Patriarcha, qui a Pſeudo-Cyriaco in commiſſis habuerat apponere ſingulis earum titulos, antequam id perficeret, martyrium & ipſe ſubiit.

(5) Hac revelatione otioſi homines non contenti, aliam ſimilem factam anno 1183. Anonymo, (quem aliqui non ſine injuria dicunt eſſe B. Hermannum Heinfeldienſem) addere voluerunt. Videſis eam apud laud. Crombachium.

latione etiam facta cuidam famulæ Dei anno 1137. uti refert Goſwinus *laud. loco*, Moguntini certiores redditi fuerunt de loculis, ubi, uti dictum eſt, Corpora SS. Aurei, ejuſque ſororis Juſtinæ, ac aliorum martyrum in Eccleſia S. Albani repoſita erant.

Res itaque uti geſtas S. Urſulæ, & XI. millium Virginum, auctas, ornataſque narratione Papæ Cyriaci, ita primum omnium Hiſtoricorum exponit Robertus Altiſſiodorenſis Monachus in *Chronico*, cui ad annum 1220. finem impoſuit: *Verumtamen de B. Collegio, & S. Martyrio undecim millium Virginum aliter ſentiendum, Venerabilis S. Monialis Eliſabeth nomine in ſua revelatione digniſſime manifeſtat* (1), *quæ jam in noſtro Sæculo, anno videlicet incarnati Verbi* 1156. *divinitus mirabiliter meruit edoceri: non ſolum quo tempore prædictæ paſſæ ſunt Virgines, verum etiam quis pater Urſulæ, quæ cognatio ejus, quantis religioſis perſonis tam laicis, quam Eccleſiaſticis Collegium Virginum fretum fuerit, & qui, & quomodo etiam ipſi pro Chriſto cum Sacris Virginibus martyrium pertulerunt. Dicit enim quod quidam Papa urbis Romæ Cyriacus nomine 19. poſt Petrum cum illis paſſus ſit. Fuit ſiquidem Pontiani Papæ ſucceſſor, & rexit Eccleſiam anno uno, & menſib. 10. & ſic in loco ſuo virum Sanctum, qui Anteros dictus eſt, ordinavit, & cum XI. millib. Virginum diſcedens Sedem ſuam reliquit. Nam & ipſe de Britannia natus plures conſanguineas in SS. numero puellarum aſſeritur habuiſſe. Et quia Sedem Apoſtolicam invito Clero reliquit, nomen*

(1) S. Eliſabeth Monacha Monaſterii Schonaugiæ in diœceſi Trevirenſi, quæ anno 1165. mortem obivit, & ejus feſtum in Martyrologiis eſt aſſignatum diei 18. menſis Junii, vel hæc (quæ fuſius habentur in ejus Revelationibus editis Coloniæ anno 1626. & etiam apud Crombachium) non dictaverat, de quo dubitant Bollandiſtæ in actis ſanctorum ad præfatum diem; vel ſi dictavit, hoc fecit decepta, ſine tamen ſua culpa, ab aliquo impoſtore, qui ejus ſimplicitate, & innocentia abuſus fuit. De aliis autem eidem Eliſabeth revelationibus tributis aliorum ſit judicium.

men ipsius Catalogo Romm. Pontificum idem Clerus erasit. Ipse tamen securo hoc fecit, quia divinitus fuerat revelatum, cum eisdem Virginibus Martyrii palmam se perceptirum. Passum est autem Sanctum Virginum Collegium juxta praef. narrationem circa annum 237. Eamdemque narrationem apud consecutos Historicos passim iteratam invenies.

Mirum, quam longe, lateque propagata fuerit hæc fabula, uti rei veræ narratio; adeo ut Natalis Alexander in sua *Historia Sæculo IV. Cap. ultim. art.* v. *n.* 22. scribat: *Nulla fabula pluribus ab Auctoribus* (quorum multos ex Launojo *Parte* IV. *Epist.* 8. & *Parte* VII. *Epist.* 9. recenset, & multi alii recenseri possent) *ceu vera Historia refertur*: eaque etiam inter alia argumenta usi fuerunt antiqui Theologi, & Canonistæ ad probandum, posse Romanum Pontificem Papatui nuncium remittere (1): Quin & hæc in multis editionibus Libri sexti Decretalium abierat in Glossam (2) *Capitis I. de Renunciatione*; quæ correctione Greg. XIII. jussu facta, sublata fuit: &, quod caput est, ex testimonio Papebrochii, & sociorum in Propylæo habetur etiam in Breviario Romano anni 1522. editionis Venetæ Lectione VI. & VII. Officii diei 21. Octobris; ex testimonio dictorum Launoji, & Alexandri habetur in eodem Breviario Rom. anni 1550. Lect. IV. & V. Festi XI. mille Virginum; sed cujus editionis non dicunt: ac ex testimonio Crombachii habetur in duobus aliis

 Bre-

(1) Cum etiam ante Constitutionem S. Cælestini V. quam refert Bonifacius VIII. *Cap.* 1. *de Renunciatione in* 6. in controverso jure fuisset, num Papa posset Papatui nuncium remittere, ex ea potissimum dubitandi ratione, quod renunciatio in manus, ut dicunt, superioris fieri debeat, & Papa superiorem non habeat: qui sententiam ajentem tuebantur, licet veriorem, quin ex dicta Constitutione redditam certam; eam tamen emendicatis exemplis etiam confirmabant, & inter alia hoc Pseudo-Cyriaci ponebant.

(2) Non tamen ordinariam, quæ nomen Jo. Andreæ præsefert, vel ejus additamenta, sed contentam in additione ab aliis facta, ex ejusdem Joannis Andreæ *comment. ad idem cap.* 1. *de Renunciatione in* 6.

Breviariis Romanis, uno anni circiter 1550. quod Romæ Julio Pontifice ſedente impreſſum vult, & altero anni 1566. editionis Pariſienſis (1).

DIA-

(1) Ne hoc te aliquo modo turbet, ſcias, velim, primo, quod etſi memorata Breviaria, Romana dicerentur; non omnia tamen in eis contenta auctoritate S. Sedis fuerunt poſita, ſed multa erant ab aliis addita, cum nondum vetitum eſſet, hujuſmodi additiones facere. Et quod ad officium Urſulæ, & XI. mille Virginum attinet, illud auctoritate Apoſtolica non fuiſſe poſitum, ſatis evincitur ex iis, quæ notat laud. Papebrochius eodem loco, nempe illud non haberi in duobus, iiſdemq. caſtigatioribus Breviariis Romanis, uno anni 1524. editionis Venetæ, altero anni 1533. editionis Colonienſis; ubi de eo Breviario in primis notanda Impreſſoris verba: *Omnibus Clericis, atque Presbyteris juxta exquiſitam, atque laudabilem Sacroſanctæ Sedis Apoſtolicæ ordinationem per totam Chriſtianitatem indifferenter commune*. His adde, quod Clementis VII. Papæ hortatu a Card. Franciſco Quignonio compoſitum fuit Breviarium Romanum, & poſtea Paulo III. regnante publicatum, impreſſumque Romæ anno 1536. cum hac Epigraphe: *Breviarium Romanum ex Sacra potiſſimum ſcriptura, & probatis Sanctorum hiſtoriis*, in quo nil correctione dignum erat, & cujus cum plurimæ ſubinde factæ eſſent editiones, illa Lugdunenſis anni 1540. Pontificio etiam Privilegio donata fuit. Et hujus quidem Breviarii recitatio licet non præcepta, permiſſa tamen fuit uſque ad tempora S. Pii V. Hinc male Crombachius ſupradictum Breviarium, quod anno 1550. circiter Romæ impreſſum dicit cum hac epigraphe: *Breviarium Rom. de Camera &c.* interpretatur, quod auctoritate Apoſtolica fuerit editum. Verba enim *de Camera* non important *Apoſtolicam auctoritatem*, ſed idem ſonare videntur, ac *de Curia*. Duplex namque antiquitus Romæ Breviarium erat, prolixius unum, & brevius alterum; primum dicebatur Eccleſiæ, quod erat ad uſum Eccleſiarum, Lateranenſis præſertim; ſecundum dicebatur Curiæ, quod erat ad uſum Curialium, ac etiam aliorum. Ac præterea dicimus, quod etſi Pſeudo-Cyriaci facta fuerit mentio in Breviario Rom. hæc tamen erat ex accidenti, nec per eam illi redditus cultus, vel titulus Sanctitatis tributus. Verba Breviarii, quæ refert Launojus, a quibus non diſcrepant, quæ habentur in Pariſienſi a Crombachio laudato, ſunt: *Quas Papa Cyriacus, & Clerus cum lætitia & honore ſuſcepit. Qui & ipſe de Britannia erat, & conſanguineas inter illas nonnullas habebat. Hinc cum & virgo ipſe exiſteret, huic revelatum fuit, quod martyrii palmam cum iis eſſet conſecuturus.... Demum manifeſtans voluntatem ſuam coram omni Clero Papatui renunciavit, cum anno uno rexiſſet Eccleſiam, & menſibus circiter tribus, XIX. poſt Petrum Apoſtolum*. Hinc male ab Auguſtino Triumpho, & Silveſtro verbo *Papa* dicitur, quod Cyriacus ab Eccleſia fuerit canonizatus. Neque te turbet, quod XI. mille Virgines in eodem Breviario memorarentur; nam hoc etiam ex accidenti ſe habuit; cum cultus, nonniſi veris Virginibus in quotcunque numero eſſent, præſtaretur. Plures vero Virgines cum SS. Martha, & Saula, (ex quibus nomen Urſula emerſit) Coloniæ martyrium paſſas fuiſſe non dubitamus: & ſi quamplurimas voles, etiam concedimus; unde non fictitiis, ſed veris Virginibus præſtitus cultus

DIATRIBA

De Capitulis Hadriano I. Papæ vulgo tributis.

Capitula ad Angelramnum Episcopum Metensem Hadriani Papæ nomen præseferentia, quæ sunt numero 80. pleraque omnia ad judicia Episcoporum accusatorum pertinent. Eorumprimum meminit Hincmarus Rhem. Opusc. adversus Hincmarum Laudun. *cap.* 24. *De sententiis, quæ dicuntur ex Græcis, & Latinis Canonibus, & Synodis Romanis, atque Decretis Præsulum Romanorum collectæ ab Hadriano Papa, & Angelramno Metensium Episcopo datæ, cum pro sui negotii caussa agebatur, quam dissonæ inter se habeantur, qui legit, satis intelliget.* Quæ Hincmari verba Epigraphes loco apponi solent hujusmodi Capitulis in Conciliorum editionibus, addito die, quo fuerunt datæ, scilicet *die* XIII. *Cal. Octobris, indict.* IX. quo tempore Angelramnus Romæ degebat. Sed ea ad Hadrianum non pertinere multa demonstrant: Primo quod ipsum Hincmari testimonium de ipsorum dissonantia, convenire non potest Hadriano eruditissimo Pontifici; præsertim cum *Capitulo* 49. habeatur: *Delatori, aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur.* Quæ verba Hadriano excidisse nemo sanæ mentis credet. Præterea quomodo fieri poterat, eumdem Hadrianum, qui Codicem Dionysianum paucis auctum, & immutatum dederat Carolo M. Angilramno deinde dedisse tam male consutam farraginem? Nec probabile videtur, quod Balutius *Præfat. ad Collectionem* Reginonis, & qui eum sequi videtur, Natalis Alexander, censet, eam collectionem ab Angelramno datam fuisse Hadriano, *quando pro sui negotii caussa agebatur*, ut habent Codices S. Victoris Parisiensis, & Lætiensis. Quomodo enim credi potest, Angelramnum doctissimo Pontifici exhibuisse con-

confuſam mixtionem ſententiarum indigeſtarum, nullis productis earum auctoribus? Nec video, quæ fides adhibenda ſit Codicibus a Balutio, & ab Alexandro laudatis contra auctoritatem omnium antiquorum, utriuſque Hincmari præſertim, Rhemenſis ſcilicet, & Laudunenſis teſtantium de Epigraphe ſupra exſcripta, quod ea Capitula ab Hadriano fuerunt collecta, & Angelramno tradita. Præterea argumenta non deſunt ad amovendam tam ab Hadriano, quam ab Angelramno eam collectionem. Primo ex rebus geſtis Angelramni nulla mentio habetur alicujus querelæ contra eum propoſitæ, ut opus fuerit dare, vel recipere hujuſmodi Capitula. Quin Papæ, & Carolo M. erat acceptus; ab illo namque habuit Pallium, hujus vero erat Archicapellanus. Adhæc eorumdem Capitulorum altiſſimum ſilentium uſque ad annum 875. valde ſuadet, non prodiiſſe ante annos 90. anno ſcilicet 785.

Potius igitur dicendum, non multo ante ſupradictum annum 875. noſtra Capitula ex Pſ-decretalibus, & ex Capitularibus Levitæ fuiſſe deprompta, ac Hadriano ſuppoſita ad conciliandam iiſdem Pſ-decretalibus fidem. Quod ex his fuerint deprompta, jam multi dixerunt; ſed quod etiam ex Capitularibus Levitæ, nemo ſane dixit. Hoc ergo eſt probandum contra communem Virorum eruditorum ſententiam, qui ex oppoſito volunt, Levitam in ſuis Capitularibus Libri VII. colligendis, & Pſ-decretalibus, & Capitulis ad Angelramnum uſum fuiſſe. Quam quidem conjecturam ſtatuo primo ex eo, quod Hadriani *Caput XXV.* (1) videtur male compactum ex *capitibus*

29.

---

(1) *Nullus Archiepiſcoporum, niſi qui primas Sedes teneat, appelletur Primas, aut Princeps Sacerdotum, aut ſummus Sacerdos, vel aliquid hujuſmodi: Sed tantum ille, qui in Metropoli ſedet, Metropolitanus, aut Archiepiſcopus vocetur, & ſuum in Canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille, qui primam Sedem retinet, tantummodo primæ Sedis appelletur Epiſcopus, ſalva ſemper in omnibus auctoritate Rom. Pontificis.*

29. (1) & 39. (2) *Lib. VII.* Capitularium. Sic *Caput IX.* (3) Hadriani videtur formatum ex *capitib.* 82. (4) & 109. (5) ejusdem *Lib. VII.* Præterea *Additio IV.* Capitularium facta per Erchembaldum jussu Regis, multa ex iis, quæ habentur in Capitulis Hadriani, partim a Levita omissa, partim ab eo relata, complectitur: & cum ibi, ut supra notatum est, nomina Romm. Pontificum, quibus Ps-decretales adscribuntur, non semel laudentur, nunquam tamen nominatur Hadrianus, vel Angelramnus. Quin cum alii fontes (6) indicentur, unde ea capita sunt depromta, hinc constat non fuisse depromta ex Hadriani Capitulis. Huc etiam fa-

(1) *Ut primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut Summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ Sedis Episcopus.*

(2) *Nulli alii, Metropolitani appellentur Primates, nisi illi, qui primas Sedes tenent, & quos Sancti Patres Synodali, & Apostolica auctoritate Primates esse decreverunt. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas Sedes sunt adepti, non Primates, sed Metropolitani vocentur.*

(3) *Salvo Rom. Ecclesiæ in omnibus Primatu manifestum est, quod illa, quæ sunt per unamquamque Provinciam, ipsius Provinciæ Synodus dispenset, sicut in Nicæno constat decretum esse Concilio.*

(4) *Servata vero, quæ scripta est de gubernationibus regula, manifestum est, quod illa, quæ sunt per unamquamque Provinciam, ipsius Provinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio.*

(5) *Placuit, ut secundum Synodum Nicænam, congregatis omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis, jurgium terminetur. Nec cui liceat (sine præjudicio tamen Rom. Ecclesiæ, cui in omnibus caussis debet reverentia custodiri) relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia* &c.

(6) Sic *Cap. XVI.* quod est 46. Hadriani, & 358. *Lib.* 7. Levitæ laudatur tanquam ex *Synodo Rom. V.* Sic *Cap. XXI.* quod est Hadr. 4. laudatur tanquam ex *Decretis* Sixti Papæ *cap.* 4. Sic *Cap. XXIII.* quod est 18. Hadr. & 308. *Lib.* 7. Levitæ laudatur tanquam *ex IX. Synodo Rom cap. 7. cum quo concordat Antiochenum Concil. cap.* 22. Sic *Cap. XXIV.* quod est Hadr. 3. laudatur tanquam ex *Synodis RR. cap.* 49. & ex *Decretis* Julii Papæ. Sic *Cap. XXV.* quod est 6. Hadr. laudatur ex *Concil. Chalced. cap.* 27. *Sic Cap. XXVI.* quod est 7. Hadr. & 436. *Lib.* 7. Levitæ, laudatur tanquam ex *VI. Synodo R. cap. 9. cum quo, & aliæ Sanctiones Imperatoriæ, & Synodalium Episcoporum concordant.* Sic *Cap. XXVII.* quod est 23. Hadr. & 315. *Lib.* 7. Levitæ, laudatur tanquam ex *Edictis Synodalibus sub Theodosio decretis Imper. ejus auctore roboratis: quæ si quis quæsierit, in suis inveniat Epistolæ Libris.* Sic *Cap. XXVIII.* cujus est *Cap.* 5. Hadr. quod est 87. *l.* 7. Lev. laudatur hoc modo: *ex quibus supra cum quibus, & Sardicense Conc. & alia decreta Canonum*, & Pontificum *RR. concordant.* Sic *Cap. XX.* quod est 14. Hadr. & ex part. 106. *Lib.* 7. Levitæ laudatur tamquam ex *Synodo Romana* III. *cap.* 6.

faciunt, quæ habet Balutius *Admonitione* ad Lectorem in fine prioris Tomi Capitularium a se editorum de Codice sexcentorum annorum circiter, ubi ea Hadriani, sive Angelramni Capitula dicuntur *accepta* partim ex *Synodalibus Decretis* S. Gregorii Papæ, partim *ex Concilio Nicæno*. Et denique faciunt, quæ idem notat *Præf. ad Capitul. n.* 46. *de Collect.* Levitæ per hæc verba. *Prodiit illa, & usu publico recepta est, non solum in Regno Germaniæ, sed etiam in Francia nostra ante annum Christi* 858. *Nam cum eo anno Herardus Archiepiscopus Turonensis Capitula sua ediderit, magnamque eorum partem abbreviaverit ex illis, quæ in collectione Benedicti habentur, manifestum est, illa usum fuisse. Postea Isaac Episcopus Lingonensis Capitula quoque sua collegit ex iisdem tribus Benedicti Levitæ Libris. Laudantur denique frequenter Capitula ejusdem collectionis in Concilio apud S. Macram, in Troslejano, & ab Hincmaro, Reginone, Fulberto, & Jvone. Nam de Burchardo silere me debere puto, quia tametsi multa acceperit ex illa Benedicti collectione, maluit esse mendax, ut sæpe monuimus, quam Capitularia Regum nostrorum laudare*. At de Capitulis Hadriani altissimum silentium usque ad annum 870. circiter, quo Hincmarus Laudunensis illa laudavit in patrocinium caussæ suæ; nec post eum alius illa laudasse videtur usque ad Burchardum: unde colligere licet, ipsa fere Hincmari Laudunensis ætate ea Capitula fuisse conficta ad roborandam auctoritatem Decretalium Isidori. Cum enim hæ laudatæ essent in Caussa Rothadi Suessionensis, ab Hincmaro Rhem. excipiebatur, eas nullius roboris fore, ut quæ in Codice Canonum, illo nempe Dionysii, quem Hadrianus dederat Carolo Magno, non essent. Ad hanc igitur exceptionem explodendam, ipsum Hadrianum finxerunt sententias Ps-Litterarum etiam approbasse. Hinc miror, eumdem Balutium opinatum fuisse, Capitula, de quibus agitur, ab Angerlamno Hadriano oblata.

F I N I S.

INDEX
RERUM,
Et Verborum.

A

S.Cle-

Dio-

E

F

G

H

Joan-

N

O

S

S. Za-

CORRIGENDA, VEL ADDENDA.

PAg. 14. *adnot.* 2. *in fine*, *adde.* Hinc etiam conjicimus, Epiſtolam S. Hieronymi ad S. Damaſum, hujuſque reſcriptum, quæ ex teſtimonio Cl. Ballarinorum fratrum *Appendice ad Opera* S. Leonis *Par.* III. *cap.* VI. §. V. *n.* 18. habentur ante Canones Apoſtolorum in aliquibus Codicibus Collectionis Mercatoris, ejus non eſſe fœtus, nam ad illas reſpexiſſe videtur Rabanus Maurus *Opuſc. de Chorepiſcopis*.

Pag. 20. *ver.* 1. *par.* 1. *lege*, *Par.* 1. *Inſtitut. juris Eccleſiaſt.*

Pag. 21. *ver.* 4. *poſt verbum*, juſſu, *adde*, (ut putat Blondellus)

Pag. 26. *v. ult.* Brittaniæ, *lege*, Britanniæ.

Pag- 33. *v.* 5. *&* 6. medium Sæculum XI. vel certe XII. *lege*, Sæculum XII. vel certe medium XI.

Ibi. v. 8. *diſſert.* 2. *lege*, *Diſſer.* II. *cap.* I.

Pag. 38. *adnot. col.* 1. *v.* 3. Marca, *lege*, Marca, Dupinus, aliique.

Pag. 39. *adn. col.* 2. *v.* 12. primo, *lege*, ſecundo.

Pag. 40. *v.* 11. Knipton, *lege*, Knygton.

Ibi. v. 12. Leceſtrenſis, *lege*, Leyceſtrenſis.

Pag. 41. *v.* 30. *poſt verbum*, Domini, *ſubnecte hanc adnot.* Quin ante Comeſtorem alii etiam ſubdubitaverant, ut clare habetur ex Epiſt. nuncupatoria Card. Deuſdedit ad Victorem III. Papam, quam cum aliquibus aliis monumentis Collectionis ejus Cardinalis, publici juris fecerunt Ballarini fratres in *Appendice* ad Opera S. Leonis *Par.* IV. *cap.* 14. ibi enim legitur: *Epiſtolas autem Clementis ad Fratrem Domini, contra quas garrire aliqui videntur, authenticas oſtendunt ſucceſſores ejus, &c.* Ex eadem Epiſtola nuncupatoria, quæ vergente Sæculo XI. ſcripta fuit, diſcimus, etiam tum ſuperſtitem fuiſſe morem apud aliquos ſanctæ humilitatis cauſſa ſe *exiguos* appellare; ibi enim hæc inſcriptio legitur: *Beatiſſimo Victori III. & omni Clero S. R. Eccleſiæ Deuſdedit exiguus Presbyter tituli Apoſtolorum in Eudoxia.* Quod confer cum iis, quæ notavimus *pag.* 4. *adnot.* 2.

Pag. 42. *v.* 3. Anteſericianas, *lege*, Anteſiricianas.

Pag. 43. *v.* 18. doctiſſimi, *lege*, doctiſſimi.

Pag. 58. *adnot.* 1. *v.* 1. & 2. Georgio Adamo, *lege*, Burcardo Gotthelfio.

Pag. 59. *adnot.* 1. *v.* 7. de ea Synodo, *lege*, de Breviario diviſionis Theſaurorum Caroli M.

Pag. 62. *v.* 28. *diſſer.* 2. *lege*, *Diſſert.* II. *cap.* I. §. 4.

Pag. 64. *v.* 8. Thomaſinus, *lege*, Thomaſſinus.

Pap. 67. *v.* 25. *poſt verbum*, coeur, *adde*, Idipſum obſervarunt doctiſſimi

Itali Bartholus *Institut. Canonicis Cap.* L. & Ballarini fratres *Appendice ad opera* S. Leonis *Par.* III. *cap.* VI. §. 3.

Pag. 79. *adnot. col.* 2. *v.* 20., & 21. privilegis, *lege*, privilegiis.

Pag. 83. *adnot. col.* 2. *in fine*, *adde*, Quin in genuinis operibus S. Gregorii M. aliquod hujus rei vestigium est invenire, veluti *Lib.* II. *Epist.* 7. *rel. Can.* 52. 16. *quæst.* 1.

Pag. 84. *v.* 19. aliquando, *lege*, aliquatenus.

Pag. 105. *v.* 22. facit, *lege*, fecit.

Ibi. & 24. *post verbum*, requireret, *hanc adnot. subnecte*: Hoc ipsum observat Christianus Lupus; sed non advertit vir eruditissimus, id actum a Mercatore in gratiam Episcoporum.

Pag. 123. *v.* 16. προηγεμένος, *lege*, Προηγεμένως.

Pag. 149. *v.* 1. 27. *lege*, 28.

Pag. 154. *adnot. col.* 1. *v.* 24. Gregorius IV. *lege*, Sergius II.

Pag. 196. *v. ult.* & *pag. seq. v.* 1. ingeniosa nimis, longe, *lege*, ingeniosa, nimis longe.

Pag. 208. *v.* 22. Fermatarum, *lege*, Formatarum.